

REPUBLIKA HRVATSKA

Pravobranitelj za osobe s invaliditetom

Izvješće

**Ureda pravobraniteljice za
osobe s invaliditetom**

za 2009. godinu

Zagreb, ožujak 2010.

SADRŽAJ

1. UVOD	5
2. LJUDSKA PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM	7
2.1. PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM	8
2.1.1. MEĐUNARODNI UGOVORI, KONVENCIJE I DOKUMENTI KOJI UREĐUJU.....	10
2.2. TERMINOLOGIJA OSOBA S INVALIDITETOM	11
2.2.1. DEFINICIJA OSOBA S INVALIDITETOM U RAZLIČITIM SUSTAVIMA	11
3. PRIKAZ SLUČAJEVA KRŠENJA PRAVA UPUĆENIH UREDU PRAVOBRANITELJICE ZA OSOBE S INVALIDITETOM	13
3.1. OPĆI PREGLED SLUČAJEVA PO KOJIMA JE URED POSTUPAO U RAZDOBLJU OD 1. SIJEČNJA DO 31. PROSINCA 2009. GODINE	13
3.1.1. PRIKAZ PODNOSITELJA /ICE PREMA SPOLU.....	15
3.1.2. TKO SE OBRAĆAO UREDU?	15
3.1.3. PRIKAZ SLUČAJEVA PO ŽUPANIJAMA	16
3.1.4. NAJČEŠĆA PODRUČJA KRŠENJA PRAVA	17
4. AKTIVNOSTI UREDA PRAVOBRANITELJICE ZA OSOBE S INVALIDITETOM	18
4.1. SOCIJALNA ZAŠTITA	18
4.1.1. STATUS RODITELJA NJEGOVATELJA	21
4.1.2. DOPLATAK ZA POMOĆ I NJEGU	26
4.1.3. PRAVO NA DOPUST ZBOG NJEGE DJETETA S TEŽIM SMETNJAMA U RAZVOJU.....	27
4.1.4. RAD U SKRAĆENOM RADNOM VREMENU	29
4.1.5. OSOBNA INVALIDNINA	32
4.1.6. SKRBNIŠTVO	33
4.1.7. POSJET USTANOVAMA	34
a) Centar za odgoj i obrazovanje „Juraj Bonačić“	34
b) Centar za autizam	35
c) Centar za rehabilitaciju Filip Jakov	37
d) Centar za rehabilitaciju Vrlika	37
e) Centar za radnu terapiju i rehabilitaciju Stančić	38
f) Centar za rehabilitaciju „MIR“ Rudine	38
g) Centar za rehabilitaciju Varaždin - podružnica Pustodol	39
4.1.8. DEINSTITUCIONALIZACIJA	43
4.1.8.1. Osobni asistent	45
4.2. MIROVINSKO OSIGURANJE	47
4.2.1. INVALIDSKA MIROVINA	53
4.2.2. NAKNADA ZBOG TJELESNOG OŠTEĆENJA	53
4.2.3. PROFESIONALNA REHABILITACIJA	54
4.2.4. MIROVINSKI STAŽ S POVEĆANIM TRAJANJEM	56
4.3. ODGOJ I OBRAZOVANJE	57
4.3.1. INTEGRACIJA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU	58
4.3.2. INTEGRACIJA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U REDOVNE DJEČJE VRTIĆE	62
4.3.3. INTEGRACIJA MLADIH S INVALIDITETOM U VISOKOŠKOLSKO OBRAZOVANJE.....	64
4.4. ZAPOŠLJAVANJE I RAD	66
4.4.1. ZAŠTITNE RADIONICE	82
a) Suvenir Arbor Vitae-Sirač	82

b)	Tekop Nova – Pula	84
4.5.	PRAVNA ZAŠTITA, ZAŠTITA OD NASILJA I ZLOSTAVLJANJA	86
4.5.1.	BESPLATNA PRAVNA POMOĆ	89
4.5.2.	NASILJE	91
a)	Obiteljsko nasilje	91
b)	Preventivne mjere i psiho-socijalni tretman počinitelja nasilja	95
c)	Vršnjačko nasilje	97
4.6.	IMOVINSKO PRAVNI ODNOSI	101
4.7.	ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	104
4.7.1.	MEDICINSKA REHABILITACIJA	104
4.7.2.	ZDRAVSTVENA NJEGA I FIZIKALNA TERAPIJA U KUĆI	107
4.7.3.	ORTOPEDSKA POMAGALA.....	109
4.7.4.	STOMATOLOŠKA ZAŠTITA	110
4.8.	STANOVANJE, MOBILNOST I PRISTUPAČNOST	111
1)	Pristupačnost ŽUPANIJAMA	114
2)	Pristupačnost MINISTARSTVA	116
3)	Pristupačnost JAVNE USTANOVE	118
a)	Centri za socijalnu skrb	119
b)	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje	121
c)	Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje	122
4)	Pristupačnost POŠTANSKIM UREDIMA	124
5)	Pristupačnost TRGOVAČKIM CENTRIMA	124
6)	Pristupačnost BANKAMA	125
4.8.1.	MOBILNOST.....	129
4.9.	INFORMIRANJE, KOMUNIKACIJA I PODIZANJE RAZINE SVIJESTI.....	129
4.10.	UDRUGE OSOBA S INVALIDITETOM U CIVILNOM DRUŠTVU.....	134
4.11.	MEDIJI.....	135
4.11.1.	SUDJELOVANJE UREDA U MEDIJIMA.....	140
4.12.	OBILASCI ŽUPANIJA- PREDSTAVLJANJE UREDA.....	143
4.12.1.	SISAČKO MOSLAVAČKA ŽUPANIJA, SISAK, 27. VELJAČE 2009.	144
4.12.2.	KRAPINSKO-ZAGORSKA ŽUPANIJA, KRAPINA, 27. OŽUJKA 2009.	144
4.12.3.	MEĐIMURSKA ŽUPANIJA, ČAKOVEC, 27. TRAVNJA 2009.	146
4.12.4.	ZADARSKA ŽUPANIJA, ZADAR, 13. SVIBNJA 2009.	149
4.12.5.	DUBROVAČKO NERETVANSKA ŽUPANIJA, DUBROVNIK, 18. SVIBNJA 2009.	150
4.12.6.	ŠIBENSKO KNINSKA ŽUPANIJA, ŠIBENIK, 18. LIPNJA 2009.	152
4.12.7.	VIROVITIČKO-PODRAVSKA ŽUPANIJA, VIROVITICA, 10. SRPNJA 2009.	153
4.12.8.	KOPRIVNIČKO KRIŽEVAČKA ŽUPANIJA, KOPRIVNICA, 20. SRPNJA 2009.....	154
4.12.9.	BRODSKO POSAVSKA ŽUPANIJA, SLAVONSKI BROD, 15. RUJNA 2009.	155
4.13.	PRIMJENA ZAKONA O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE.....	157
4.13.1.	EDUKACIJA DJELATNIKA UREDA I OSOBA S INVALIDITETOM.....	157
4.13.2.	PRIKAZ SLUČAJEVA VEZANIH ZA DISKRIMINACIJU.....	159
4.14.	SUDJELOVANJE U RADU RADNIH TIJELA HRVATSKOG SABORA.....	161
4.15.	SUDJELOVANJE U IZMJENAMA I DOPUNAMA DOKUMENATA I PROPISA.....	164
4.15.1.	PRIJEDLOZI UREDA ZA IZMJENE I DOPUNE DOKUMENATA I PROPISA.....	165
1)	Strategija Vladinih programa za razdoblje 2010. do 2012. godine.....	165

2)	<i>Zakon o izmjenama Zakona o udžbenicima za osnovnu i srednju školu</i>	167
3)	Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji.....	168
4)	Zakon o osobnom asistentu.....	168
5)	Pravilnik o odgoju i obrazovanju djece i učenika s teškoćama.....	168
6)	Zakon o mjenici.....	169
7)	Ustav Republike Hrvatske.....	169
8)	Kazneni zakon.....	170
9)	Zakon o boravišnoj pristojbi.....	171
10)	Program aktivnosti za prevenciju nasilja među mladima za 2009. godinu.....	171
11)	Zakon o roditeljskim potporama (NN, br. 85/08., 110/08.) i Pravilnik o uvjetima i postupku za stjecanje prava zaposlenog roditelja ili samozaposlenog roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju na dopust ili na rad u skraćenom radnom vremenu radi njege djeteta (NN, br.18/09)	174
12)	Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i opće obvezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi.....	175
13)	Pravilnik o mjerilima za određivanje cijena ortopedskih i drugih pomagala i Pravilnik o mjerilima za stavljanje ortopedskih i drugih pomagala na popis pomagala Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.....	175
14)	Izmjena i dopuna Pravilnika o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN br. 151/05 i 61/07) i Zakona o sigurnosti prometa na cestama (NN br. 67/08)	176
4.16.	SUDJELOVANJE NA STRUČNIM SKUPOVIMA	177
4.16.1.	SKUPOVI U ORGANIZACIJI UDRUGA I SAVEZA OSOBA S INVALIDITETOM	177
4.16.2.	SKUPOVI U ORGANIZACIJI INSTITUCIJA	183
4.17.	MEĐUNARODNA SURADNJA	188
4.17.1.	USPOSTAVA SURADNJE	188
4.17.2.	ORGANIZIRANJE SKUPOVA U SURADNJI S PREDSTAVNICIMA MEĐUNARODNIH INSTITUCIJA	191
4.17.3.	SUDJELOVANJE NA MEĐUNARODNIM SKUPOVIMA	192
4.18.	ORGANIZIRANJE SKUPOVA NA INICIJATIVU UREDA I U SURADNJI S DRUGIM INSTITUCIJAMA	196
4.18.1.	GODIŠNJICA RADA UREDA PRAVOBRANITELJICE ZA OSOBE S INVALIDITETOM	207
4.19.	OBILJEŽAVANJE VAŽNIH DATUMA	210
4.19.1.	Međunarodni dan osoba s invaliditetom	212
4.20.	PRAĆENJE PROVEDBE NACIONALNE STRATEGIJE I IZJEDNAČAVANJA MOGUĆNOSTI OSOBA S INVALIDITETOM OD 2007. DO 2015.	213
4.20.1.	STAJALIŠTE SAVEZA OSOBA S INVALIDITETOM O POLOŽAJU OSOBA S INVALIDITETOM	213
4.20.2.	IZVJEŠĆE INSTITUCIJA – NOSITELJA MJERA PROVEDBE NACIONALNE STRATEGIJE IZJEDNAČAVANJA MOGUĆNOSTI ZA OSOBE S INVALIDITETOM OD 2007. DO 2015.	225
4.21.	PREPORUKE ZA PODUZIMANJE MJERA S CILJEM POBOLJŠANJA POLOŽAJA OSOBA S INVALIDITETOM	230

1)	PREPORUKA MINISTARSTVU GOSPODARSTVA, RADA I PODUZETNIŠTVA.....	230
2)	PREPORUKA MINISTARSTVU OBITELJI, BRANITELJA I MEĐUGENERACIJSKE SOLIDARNOSTI.....	231
3)	PREPORUKA I OBAVIJEST ZA OSIGURANJE BESPLATNIH UDŽBENIKA.....	232
4)	PREPORUKA VIROVITIČKO – PODRAVSKE ŽUPANIJE.....	232
5)	PREPORUKA ZA PEDAGOŠKI STANDARD.....	233
6)	PREPORUKA DJEČJI VRTIĆ POTOČNICA.....	233
7)	PREPORUKA RADI UPISA U DJEČJE VRTIĆE GRADA ZAGREBA.....	234
8)	PREPORUKA ZA PROVEDBU TEMPUS PROJEKTA.....	234
9)	PREPORUKA ZA ORGANIZIRANJE MEĐUNARODNE LIETNE ŠKOLE.....	234
10)	PREPORUKA PROJEKTU IZRADA EUROPSKE BAZE PODATAKA.....	235
11)	PREPORUKA ZA PROŠIRENJE RADNE SKUPINE PRI IZRADU PRAVILNIKA O ODGOJU I OBRAZOVANJU DJECE I UČENIKA S TEŠKOĆAMA.....	235
12)	PREPORUKA ŽUPANIJAMA ZA OSIGURANJE UVJETA ZA UKLJUČIVANJE UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U SUSTAV REDOVNOG OBRAZOVANJA.....	235
13)	PREPORUKA MINISTARSTVU ZNANOSTI, OBRAZOVANJA I ŠPORTA ZA OSIGURAVANJE BESPLATNIH UDČBENIKA I PRIJEVOZA UČENIKA S TEŠKOĆAMA U.....	241
14)	POTPORA ŠKOLI ZA MEDICINSKE SESTRE MLINARSKA U ZAGREBU.....	241
15)	POTPORA PROJEKTU MEDICINSKE REHABILITACIJE ZA OSOBE S INVALIDITETOM.....	242
16)	PREPORUKA ZAVODA ZA REHABILITACIJU BOŽIDAREVIĆEVA U ZAGREBU.....	242
17)	PREPORUKA SVIM MINISTARSTVIMA.....	242
18)	PREPORUKA ZA OTVORENU RAČUNALNI RADIONICU „Svi smo protiv“.....	243
19)	POTPORA ZA PROJEKCIJU FILMA „Moram spavati anđele“ PRILAGOĐEN ZA OSOBE OŠTEĆENA SLUHA.....	243
20)	POTPORA PROJEKTU POSLOVNA MREŽA OSOBA S INVALIDITETOM.....	244
21)	USTROJ UREDA.....	244
4.22.	PLAN PRIJAMA U DRŽAVNU SLUŽBU.....	245
4.23.	DONOŠENJE IZMIJENJENOG PRAVILNIKA O UNUTARNJEM REDU.....	245
4.23.1.	Izmjene i dopune Pravilnika o unutarnjem redu.....	245
4.23.2.	Prijedlog Plana prijama u državnu službu za 2010. godinu.....	247
5.	FINANCIJSKO IZVJEŠĆE.....	247
5.1.	OBRAZLOŽENJE POJEDINIH SKUPINA RASHODA I IZDATAKA.....	247
5.1.1.	Uprava i administracija, Rashodi za zaposlene.....	247
5.1.2.	Materijalni rashodi.....	247
5.1.3.	Opremanje, Rashodi za nabavu nefinancijske imovine.....	247
6.	PREPORUKA UREDA.....	249
7.	LITERATURA.....	253

1. UVOD

Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom djeluje prema Zakonu o pravobranitelju za osobe s invaliditetom koji je donesen u listopadu 2007., a stupio na snagu 1. siječnja 2008. godine. Temeljem članka 17., stavak 1. Zakona, pravobranitelj za osobe s invaliditetom dužan je jednom godišnje podnijeti izvješće o svom radu Hrvatskom saboru.

Izvješće o radu za 2008. godinu koje se odnosilo na rad Ureda od početka njegova osnivanja 1. srpnja 2008. godine raspravljeno je na radnim tijelima Hrvatskog sabora – Odboru za rad i socijalno partnerstvo, Odboru za ravnopravnost spolova i Odboru za Ustav, Poslovnik i politički sustav. Nakon provedenih rasprava i zaključaka radnih tijela te rasprave na 11. sjednici Hrvatskog sabora održanoj 5. lipnja 2009. godine, izvješće je jednoglasno prihvaćeno sa 104 glasa 'za'.

Ured je tijekom ovog izvještajnog razdoblja između ostalih aktivnosti propisanih Zakonom o pravobranitelju za osobe s invaliditetom usmjerio posebnu pozornost na sagledavanje problematike na koju nam je ukazano tijekom rasprava u saborskim odborima i na samoj sjednici. S tim u vezi, Ured je od nadležnih institucija u skladu sa svojim ovlastima zatražio očitovanja koja su prikazana u Izvješću za 2009. godinu.

Izvješće o radu za 2009. godinu opisuje rad Ureda, daje prikaz podnesenih pritužbi, zamolbi, inicijativa i upita upućenih Uredu od strane raznih podnositelja vezane uz sva područja života osoba s invaliditetom te isto tako inicijativa samog Ureda u cilju poboljšanja položaja osobama s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju. Na početku samog izvješća osvrnut ćemo se na ljudska prava, dokumente kojima su ona zagarantirana, općenito definicije osoba s invaliditetom i korištenja terminologije kojima se koriste stručnjaci i cjelokupna javnost.

Unatoč brojnim publikacijama, skupovima i svim ostalim naporima usmjerenim na informiranje vidljivo je da ni same osobe s invaliditetom, a i cjelokupno društvo nije upoznato s tim pitanjima koja su preduvjet za pristup problematici osoba s invaliditetom.

Ured je sukladno djelokrugu rada radio na podnescima zaprimljenih od strane osoba s invaliditetom, njihovih obitelji i udruga kao i institucija koje rade u interesu osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju.

Tijekom 2009. godine postupalo se u 962 slučaja od kojih su 349 otvoreni kao predmeti, 60 ih je preneseno iz 2008. godine, 60 je općih inicijativa Ureda, dok se njih 493 odnosilo na slučajeve u kojima su osobe putem telefona upućene u ostvarivanje svojih prava.

Uz postupanje po slučajevima, Ured je proveo niz drugih aktivnosti: obiliske županija u cilju informiranja javnosti o djelokrugu rada Ureda, uspostavljanja i poticanja međuresorne suradnje; posjete institucijama u kojima borave, rade ili su privremeno, odnosno trajno smještene osobe s invaliditetom; sudjelovao je u aktivnostima vezanim uz provedbu Zakona o suzbijanju diskriminacije; radu radnih tijela Hrvatskog sabora; u izmjena i dopunama propisa, uspostavljao međunarodnu suradnju, organizirao i sudjelovao na stručnim skupovima, zahtijevao izvješća o provedbama međunarodnih i nacionalnih dokumenata te davao preporuke i upozorenja s ciljem poboljšanja položaja osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj.

Budući da je krajem 2008. godine imao zaposleno uz pravobraniteljicu i zamjenike samo administrativnu tajnicu i osobnog vozača pravobraniteljice, Ured je u prvoj polovici 2009. godine nastavio sa zapošljavanjem djelatnika. Do 1. travnja u Uredu su zaposlena 2 savjetnika za područje prava, savjetnica za područje socijalnog rada te savjetnica za odnose s javnošću. Tako je od 1. travnja Ured ekipiran s 10 djelatnika uključujući i pravobraniteljicu. Pravobraniteljica je osoba s najtežom vrstom i težinom invaliditeta koja sve svoje radne zadatke i dužnosti obavlja uz pomoć radnog asistenta. Iako je u Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom predviđen radni asistent koji bi omogućio i olakšao uključivanje osoba s invaliditetom na otvoreno tržište rada, na primjeru same pravobraniteljice vidljivo je da se ta odredba Zakona nije provela u praksi. Zbog toga pravobraniteljica svoju radnu asistenticu bez koje joj ne bi bilo moguće obavljanje složenih poslova državnog dužnosnika zapošljava preko ugovora o djelu.

Kako bi mogao ispunjavati svoje Zakonom propisane obveze, Ured je prepoznao potrebu za zapošljavanjem najmanje još jednog savjetnika te je sukladno tome izmijenjen Pravilnik o unutarnjem redu.

U travnju 2009. godine Ured je imao obvezu izraditi trogodišnji Strateški plan (2009. -2012.). Tijekom izrade strateškog plana, izrađena je analiza prednosti, slabosti, prilika i prijetnji (SWOT analiza kapaciteta te unutarnjih i vanjskih čimbenika koji djeluju na sam rad Ureda) te su definirane vizija i misija Ureda kao i opći i posebni ciljevi u navedenom trogodišnjem razdoblju.

Vizija Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom

Vizija Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom je pridonijeti stvaranju društva jednakih mogućnosti za sve građane na području Republike Hrvatske, za sve kategorije osoba s invaliditetom u svim životnim segmentima, svih starosnih skupina i u svim područjima njihova djelovanja.

Misija

Misija Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom je biti poveznica između osoba s invaliditetom, civilnog društva i institucija koje mogu sustavno riješiti probleme osoba s invaliditetom te pridonijeti većoj kvaliteti življenja osoba s invaliditetom koristeći najnovija saznanja i postignuća i u svjetlu najboljih praksi, a kroz suradnju svih tijela koja rade na zaštiti i promicanju prava i interesa osoba s invaliditetom.

Kao **opći cilj** istaknuto je promicanje veće uključenosti osoba s invaliditetom u društvo u svrhu informiranja osoba s invaliditetom i cjelokupnog društva o pravima kao i poduzimanje svih mjera da se ta prava promiču i provode te pristup ustanovama i informacijama koje su nužne za samostalnije, a time i kvalitetnije življenje čime se stvaraju preduvjeti za stvaranje društva jednakih mogućnosti.

Navedeni opći cilj proizlazi iz *Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine (NN, br. 63/2007)*, a ostvaruje se kroz sljedeće posebne ciljeve:

1. Doprinos ostvarenju zakonskih prava osoba s invaliditetom - Unatoč postojanju sveobuhvatne zakonske regulative, prihvaćenih međunarodnih dokumenata i postojanja nacionalnih strategija koje promiču prava osoba s invaliditetom, potrebno je pratiti, doprinositi i inzistirati na primjeni tih prava, poštivanju donesenih dokumenata te provedbi mjera definiranih u navedenim dokumentima budući da je učinkovita provedba mjera glavni preduvjet za uključivanje osoba s invaliditetom u društvo.

2. Unaprjeđenje informiranosti osoba s invaliditetom o pravima i načinima njihova ostvarivanja - Ukoliko su osobe s invaliditetom preko svojih saveza, udruga, skupova, nadležnih tijela državne vlasti i institucija koje o njima skrbe informirane o svojim pravima i načinima njihova ostvarivanja, povećava se mogućnost za njihovo aktivnije uključivanje u društvo.

3. Doprinos većoj informiranosti institucija i društva u cjelini o pitanjima osoba s invaliditetom - Ukoliko su institucije koje skrbe o osobama s invaliditetom kao i društvo u cjelini informirane o mogućnostima osoba s invaliditetom i načinima rješavanja njihovih problema, stvoren je preduvjet da im se omogući uključenost u zajednicu. Institucije će znati primjerenije reagirati na njihove potrebe, a i građani će se u svakodnevnim situacijama znati odnositi prema osobama s invaliditetom na primjereniji način.

2. LJUDSKA PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM

Svrha rada Ureda je zaštita ljudskih prava osoba s invaliditetom. Problem je što velik broj osoba s invaliditetom nije svjestan da kršenja njihovih prava kao osoba s invaliditetom kao što su primjerice nemogućnost pristupa informacijama, obrazovanju, zapošljavanju ili zdravstvenim uslugama predstavlja ujedno i kršenje njihovih temeljnih ljudskih prava. Kako bismo ukazali na potrebu podizanja razine svijesti ne samo cjelokupnog društva, nego i samih osoba s invaliditetom o toj činjenici, donosimo pregled najvažnijih nacionalnih i međunarodnih dokumenata s područja zaštite ljudskih prava koji se ujedno odnose i na zaštitu ljudskih prava osoba s invaliditetom.

U Republici Hrvatskoj ljudska prava svakog pojedinca propisana su Ustavom RH, međunarodnim ugovorima kojih je RH potpisnica te zakonima.

Ustav Republike Hrvatske (NN , br. 41/01, 55/01), u članku 3. uz ostalo poštivanje prava čovjeka određuje kao najvišu vrednotu ustavnog poretka Republike Hrvatske.

Člankom 57. država jamči posebnu skrb zaštitu osoba s invaliditetom i njihovu uključivanju u društveni život.

Člankom 63. dodatno se štite prava djece s teškoćama u razvoju jer se propisuje njihovo pravo na posebnu njegu, obrazovanje i skrb.

Nastavno na Ustav Republike Hrvatske, mnogi nacionalni propisi na različitim razinama daju praktično značenje temeljnim pravima i slobodama pojedinca.

Odgovornost za provedbu nacionalnog zakonodavstva i međunarodnih obaveza koje je RH preuzela u području zaštite i promocije ljudskih prava pripada cjelokupnom sustavu državne vlasti, a posebnu ulogu u njihovoj zaštiti imaju sudovi te nezavisne institucije.

Radno tijelo Hrvatskog Sabora za zaštitu ljudskih prava je Odbor za ljudska prava i nacionalne manjine.

Nezavisne institucije za zaštitu ljudskih prava su: Ured pučkog pravobranitelja, Ured pravobraniteljice za djecu, Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom i Ured pravobraniteljice za ravnopravnost spolova.

Povjerenstva i nacionalni odbori Vlade RH za zaštitu ljudskih prava su: Povjerenstvo Vlade RH za ljudska prava, Povjerenstvo Vlade RH za praćenje provedbe Nacionalnog programa za Rome, Povjerenstvo Vlade RH za osobe s invaliditetom, Povjerenstvo za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladeži, Nacionalni odbor za međunarodno humanitarno pravo, Nacionalni odbor za obrazovanje o ljudskim pravima, Nacionalno bioetičko povjerenstvo za medicinu, Komisija za odnose s vjerskim zajednicama, Vijeće za djecu, Savjet za razvoj civilnog društva i Savjet za nacionalne manjine. Ured je s nekima od navedenih institucija uspostavio suradnju i zajednički organizirao tribine i skupove, a u narednom razdoblju plan je daljne unaprjeđenje te suradnje i razmatranje mogućih načina zajedničkog djelovanja.

U Hrvatskoj djeluje i velik broj nevladinih udruga specijaliziranih u području zaštite i promicanja ljudskih prava i prava osoba s invaliditetom koje aktivno doprinose učinkovitim ostvarenju svih ljudskih prava za sve i bez diskriminacije. Ured je uspostavio vrlo dobru suradnju sa svim savezima osoba s invaliditetom, a kroz obiliske županija i sudjelovanje na skupovima koje organiziraju predstavio se velikim broju udruga širom Hrvatske i upoznao s njihovim radom, aktivnostima koje provode i prostorom za daljnje unaprjeđenje usluga koje pružaju svojim članovima.

2.1. PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM

Ustavom se Republika Hrvatska odredila kao država koja posebnu skrb posvećuje zaštiti osoba s invaliditetom i njihovom uključivanju u društveni život. Stvaranje sveobuhvatnoga domaćega pravnog okvira pretpostavlja i kontinuirano praćenje razvoja međunarodnih standarda, kako bi se osobama s invaliditetom osigurala najviša razina suvremene zaštite, pristupačnost svim pravima i njihovo ostvarivanje bez diskriminacije. Vezano uz područje od posebnog interesa za osobe s invaliditetom, Republika Hrvatska je u svoj pravni sustav ugradila međunarodne standarde. Najznačajniji međunarodni dokument na području zaštite osoba s invaliditetom je UN-ova Konvencija o pravima osoba s invaliditetom (NN, MU, br. 6/07, 3/08 i 5/08). Potpisivanjem Konvencije i Fakultativnog protokola uz Konvenciju i njezinim ratificiranjem u Hrvatskom saboru, Konvencija je postala dio pravnog poretka Republike Hrvatske po pravnoj snazi iznad zakona u Republici Hrvatskoj.

U svrhu provođenja Konvencije te daljnjeg snaženja zaštite prava osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju Republika Hrvatska je donijela Nacionalnu strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine (NN 63/07). Temelji za donošenje navedene Nacionalne strategije su Akcijski plan Vijeća Europe za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u društvu osoba s invaliditetom: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi 2006. – 2015. (usvojen 5. travnja 2006.) i

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda (NN MU br. 6/07, 3/08 i 5/08).

I prije samog donošenja i potpisivanja UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, država je pokazivala visoku razinu svijesti o potrebi unaprjeđenja položaja osoba s invaliditetom kao posebno ranjive skupine svojih građana. Tako je Hrvatski sabor još 2005. godine donio Deklaraciju o pravima osoba s invaliditetom kojom je potvrđeno pravo svih građana da ravnopravno sudjeluju u svim segmentima društva i nesmetano raspolažu svojim zakonskim ustavnim pravima.

Od ostalih napora koje je Vlada Republike Hrvatske poduzela u cilju sveukupnog djelovanja na području promicanja i zaštite prava osoba s invaliditetom ističe se osnivanje Povjerenstvo za osobe s invaliditetom 1997. godine kao savjetodavnog i stručnog tijela Vlade sa zadaćom upućivanja prijedloga, mišljenja i stručnih obrazloženja na području stanja, zaštite i rehabilitacije osoba s invaliditetom i njihovih obitelji te provođenja aktivnosti usmjerenih na njihovu dobrobit.

Od zakonskih akata kojima se treba osigurati provođenje Konvencije i omogućiti uključivanje osoba s invaliditetom u život na ravnopravnoj osnovi s drugim građanima ističe se Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN br. 143/02 i 33/05). Tim Zakonom je zakonodavac pokazao razumijevanje značenja koje ostvarivanje prava na rad ima za osobe s invaliditetom i u svrhu pružanja potrebne društvene potpore ravnopravnijem uključivanju osoba s invaliditetom na tržište rada propisao obvezu zapošljavanja i davanja prednosti pri zapošljavanju osobama s invaliditetom u tijelima državne uprave, tijelima sudbene vlasti, tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, javnim službama, izvan proračunskim fondovima, te pravnim osobama u vlasništvu ili u pretežitom vlasništvu Republike Hrvatske i pravnim osobama u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te je njegovo sustavno provođenje od izuzetne važnosti. Zakonom je između ostalog predviđeno pružanje potpore zapošljavanju osoba s invaliditetom u vidu davanja poticaja poslodavcima, participacije u troškovima prilagodbe radnog mjesta te osiguravanja radnog asistenta i terapeuta.

Prepoznata je i potreba da se u svrhu boljeg planiranja i učinkovitije provedbe zakona bilježe pouzdani statistički podaci o broju osoba s invaliditetom, djeci s teškoćama u razvoju i vrsti njihovih oštećenja. U tu svrhu je 2001. godini donesen Zakon o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom (NN br. 64/01) kojim se propisuje način prikupljanja, obrade i zaštite tajnosti podataka osoba s invaliditetom, za čije je vođenje nadležan Hrvatski zavod za javno zdravstvo.

Donesen je **Zakon o pravobranitelju za osobe s invaliditetom (NN br. 107/07)** te je Hrvatski sabor imenovao pravobraniteljicu za osobe s invaliditetom gđu. Anku Slonjšak. Ured je na adresi: Savska cesta 41/3, 10000 Zagreb, telefon: 01/6102-170, faks: 01/6102-199, e-mail: ured@posi.hr.

Pravobranitelj za osobe s invaliditetom štiti, prati i promiče prava i interese osoba s invaliditetom na temelju Ustava Republike Hrvatske, međunarodnih ugovora i zakona.

Zakonom o suzbijanju diskriminacije (NN br. 85/08) osigurava se zaštita i promicanje jednakosti kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, stvaraju se

pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije.

U Republici Hrvatskoj prava osoba s invaliditetom određena su u mnogim zakonskim i podzakonskim aktima koji obuhvaćaju različita područja života od obitelji, odgoja i obrazovanja, zdravstvene zaštite, socijalne skrbi i mirovinskog osiguranja, stanovanja, mobilnosti i pristupačnosti, profesionalne rehabilitacije, zapošljavanja i rada, pravne zaštite i zaštite od nasilja i zlostavljanja, komunikacije i dr. (navodi se brojka od oko 280 propisa).

2.1.1. MEĐUNARODNI UGOVORI, KONVENCIJE I DOKUMENTI KOJI UREĐUJU PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM

Republika Hrvatska ratificirala je i velik broj međunarodnih ugovora na globalnoj i regionalnoj razini, kojima se jamči zaštita i promocija ljudskih prava. Ti ugovori, među koje pripada i šest konvencija Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima prema kojima postoji obveza izvještavanja ugovornim tijelima Ujedinjenih naroda, kao i Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, sukladno odredbama Ustava dio su unutarnjeg pravnog poretka RH, a po pravnoj snazi su iznad zakona, te ih sudovi mogu i neposredno primjenjivati kad odlučuju o pitanjima koja se tiču zaštite ljudskih prava pojedinaca.

- Opća deklaracija o ljudskim pravima, usvojena i proglašena na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda Rezolucijom 217 A (III) 10. prosinca 1948. ratificirana 12.11.2009., (NN MU br. 12/09-8),
- Europska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda s Protokolima 1., 4., 6., 7., i 11. ratificirana 05. studenog 1997. (NN MU br. 18/97, 6/99-pročišćen tekst, 8/99, 14/02, 13/03, 9/05 i 1/06),
- Konvencija o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda (NN MU br. 6/07, 3/08 i 5/08),
- Akcijski plan Vijeća Europe za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u društvu osoba s invaliditetom: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi 2006. - 2015. usvojen 5. travnja 2006.,
- Europska socijalna povelja, RH ratificirala 26. veljače 2003. (NN MU br. 15/02 i 8/03)
- Konvencija o pravima djeteta - usvojena 1989., stupila na snagu 1990., stupila na snagu za RH 08. listopada 1991. (NN MU br. 12/93),
- Standardna pravila o izjednačavanju mogućnosti za osobe s invaliditetom Ujedinjenih naroda (1993.),
- Rezolucija o jednakim mogućnostima za osobe s invaliditetom Europske komisije iz 1998. godine,
- dokument Vijeća Europe „O koherentnoj politici prema osobama s invaliditetom“ iz 1992. godine,
- dokument Vijeća Europe „Pristup socijalnim pravima u Europi“, kojeg je usvojio Odbor za socijalnu koheziju 2002. godine,

- dokument Vijeća Europe „Strategija zapošljavanja za promicanje jednakih mogućnosti osoba s invaliditetom na tržištu rada“ (Vijeće Europe, 2003.).

Nacionalni programi za unapređivanje prava osoba s invaliditetom:

- Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine (NN br. 63/07)
- Izvješće o provedbi nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine
- Zagrebačka strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2007. do 2010.
- Izvješće o provedbi mjera u 2007. iz Zagrebačke strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2007. do 2010.
- Deklaracija o pravima osoba s invaliditetom, donesena 01. travnja 2005.
- Zagrebačka deklaracija od 01. rujna 2007.
- Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine (NN br. 119/07)

2.2. TERMINOLOGIJA OSOBA S INVALIDITETOM

U svom radu Ured se susreće s različitim korištenjem termina kad se govori o osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju od strane samih osoba s invaliditetom, preko stručnjaka koji se bave ovim područjem do medija. Iz tog razloga je Ured na jednom od okruglih stolova koji je okupio predstavnike svih saveza osoba s invaliditetom potaknuo raspravu o različitosti termina i usvojanje zaključaka koji će obvezivati sve saveze i udruge, a i cjelokupnu javnost na korištenje jedinstvene terminologije. U svakodnevnom govoru, posebno u medijima susreću se razni termini kojima se oslovljavaju osobe s invaliditetom: invalidna, hendikepirana osoba, osobe s hendikepom, osobe s posebnim potrebama, oštećene osobe ili invalidi. Svi ti termini imaju negativnu konotaciju i predznak i upućuju na nešto ograničavajuće i diskriminirajuće. Time je pitanje terminologije utoliko važnije jer diskriminacija vrlo često počinje već samim izborom imena.

Nakon rasprave o terminologiji osoba s invaliditetom, donesen je zaključak da se i dalje podržava terminologija iz Sheratonske deklaracije donesene 2003. godine koja je rezultat rasprave između saveza osoba s invaliditetom, članova Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te predstavnika vlasti.

Jednoglasno su podržani termini „osoba s invaliditetom“ i „dijete s teškoćama u razvoju“.

2.2.1. DEFINICIJA OSOBA S INVALIDITETOM U RAZLIČITIM SUSTAVIMA

Tko su osobe s invaliditetom u Republici Hrvatskoj?

Na temelju podnesaka stranaka koje se pritužuju ovom Uredu i stjecanjem uvida u različite sustave u kojima osobe s invaliditetom ostvaruju različita prava na osnovi svojeg invaliditeta, vidljivo je da i sami stručnjaci iz tih područja pa tako i osobe s invaliditetom vrlo često

„tjelesno oštećenje“ izjednačuju i poistovjećuju s „invaliditetom“.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo govori se o 10,5% osoba s invaliditetom koje žive na području Republike Hrvatske.

Osoba s invaliditetom nema samo oštećenje, već ima i potencijale koje može razvijati uz poticaj okruženja iz kojega treba uklanjati sve što priječi razvoj preostalih sposobnosti – na korist i zadovoljstvo same osobe, ali i zajednice u kojoj ostvaruje život.

Pojam invaliditeta nipošto nije jednoznačan što potvrđuje različito definiranje invaliditeta kroz sustave i zakone. Svi sustavi stavljaju oštećenje u kontekst pojedinih područja života i djelovanja: područja rada, obrazovanja ili potrebne potpore u sustavu socijalne skrbi.

Dok određeni sustavi invaliditet definiraju kao radnu odnosno profesionalnu nesposobnost stavljajući oštećenje u kontekst radne (ne)sposobnosti, (Zakon o prof. rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, Zakon o mirovinskom osiguranju), drugi izriekom navode tko su osobe s invaliditetom (Zakon o stažu s povećanim trajanjem), neki oštećenje određenog stupnja definiraju kao invaliditet (Zakon o HRVI), a neki u korisnicima određenih prava „prepoznaju“ osobe s invaliditetom (Zakon o socijalnoj skrbi).

Međutim, Republika Hrvatska se potpisivanjem UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom obvezala uskladiti zakonodavstvo koje se odnosi na prava i položaj osoba s invaliditetom s Konvencijom, stoga definiranje invaliditeta primarno valja uskladiti s čl. 1 Konvencije koji kaže: „(...) Osobe s invaliditetom uključuju one koji imaju dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja, koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprečavati njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima.“

Prema Konvenciji, invaliditet je dakle rezultat interakcije oštećenja osobe (koje nije samo tjelesno oštećenje kao najlakše mjerljivo) i okoline.

Invaliditet mora uključivati sljedeće elemente; oštećenje, posljedicu, funkcionalnu (ne)sposobnosti i odnos čimbenika okoline.

Iz tog razloga je presudno izgraditi sustav stupnjevanja koji određuje primjerenu nadoknadu (materijalna sredstva, pomagala, tehničke prilagodbe, profesionalna ili medicinska rehabilitacija i drugo) kojom se vrednuje gubitak funkcionalne sposobnosti da bi se zadovoljile primarne potrebe i ostvarilo socijalno uključivanje tih osoba u zajednicu.

3. PRIKAZ SLUČAJEVA KRŠENJA PRAVA UPUĆENIH UREDU PRAVOBRANITELJICE ZA OSOBE S INVALIDITETOM

3.1. OPĆI PREGLED SLUČAJEVA PO KOJIMA JE URED POSTUPAO U RAZDOBLJU OD 1. SIJEČNJA DO 31. PROSINCA 2009. GODINE

Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom su se obraćali građani Republike Hrvatske sa svojim prijedlozima za razmatranje pitanja od značaja za zaštitu prava i interesa osoba s invaliditetom, pisano putem redovne pošte, elektronske pošte, faksom, osobno i telefonskim putem. Uredu se na taj način prosječno obraćalo 15 stranaka dnevno.

Postupanje Ureda	Riješeni predmeti u 2009.	Proslijeđeno u 2010.	Ukupno
Pojedinačni predmeti u 2009.	250	99	349
Preneseni predmeti iz 2008.	54	6	60
Inicijative Ureda	60	/	60
Razna savjetovanja i intervencije	493	/	493
Ukupno	857	105	962

Prikaz 1.

Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom je u 2009. godini postupao u 962 slučaja s tim da ih je 349 otvoreno kao predmet u 2009. godini, iz 2008. godine preneseno je 60 predmeta, dok se u 493 slučaja radilo o višekratnim savjetovanjima i intervencijama telefonskim putem. Od 349 otvorenih predmeta, 99 ih je proslijeđeno na postupanje u 2010. godinu, dok je 250 riješeno u 2009. godini. Od 60 predmeta koji su preneseni iz 2008. godine, 54 ih je riješeno u 2009. godini dok je njih 6 proslijeđeno u 2010.g. Prema zaprimljenim podnescima Ured je djelovao u 60 općih inicijativa Ureda.

Vidljivo je da se značajan dio svakodnevnog rada Ureda odnosio na telefonsko savjetovanje stranaka kroz koja su stranke zahtijevale određene informacije, upute, preporuke, iznalaženje bržeg rješenja ili različitih načina rješavanja nekog osobnog problema čiji je cilj ostvarivanje nekog prava, pogodnosti ili povlastice ili možda prepoznavanje potrebe donošenja ili izmjene postojećeg propisa. U području socijalne zaštite takav vid ostvarivanja svojih prava kroz telefonsko savjetovanje zatražilo je 138 stranaka, u području pravne zaštite 104 stranke, u području mirovinskog osiguranja 62 stranke, u području zapošljavanja i rada 57 stranaka, u području zdravstvene zaštite 39 stranaka, u području pristupačnosti 17 stranaka, imovinsko pravnih odnosa 16 stranaka, dok se s pitanjima iz područja obrazovanja telefonskim putem Uredu obratilo 11 stranaka.

Velik broj stranaka obraćao se Uredu na način da su tražili informacije o svojim pravima u više područja istovremeno i takvih je 49, dok su se s raznim ostalim upitima stranke obraćale minimalno 250 puta mjesečno.

Osobe s invaliditetom često žive same ili sa starijim članom obitelji i zbog raznih životnih okolnosti, od kojih posebno izdvajamo zdravstveno stanje, problem prijevoza, i život u udaljenim mjestima nisu u mogućnosti svoja prava zatražiti osobnim dolaskom u nadležne institucije. Kada se radi o djeci s teškoćama u razvoju, roditelj ih ne mogu ostaviti same, a postoje slučajevi u kojima član obitelji zbog težine invaliditeta ne može ostaviti svog bližnjeg odraslu osobu.

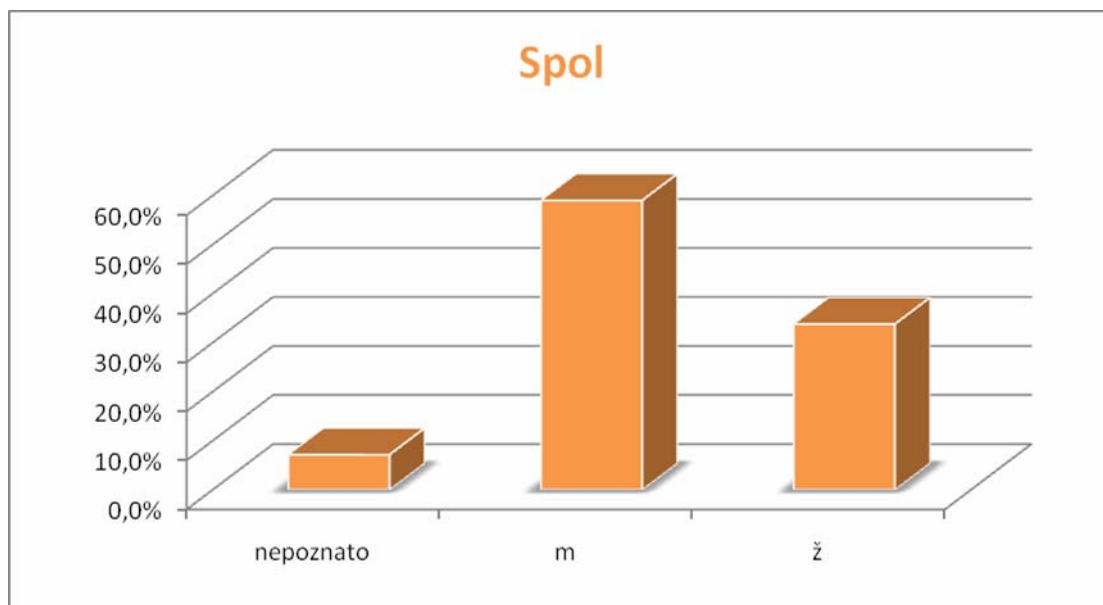
Posebno je složena situacija u ruralnim sredinama gdje je dostupnost informacija i pristupačnost najveći problem. Podnositelji se često puta javljaju razočarani i ljuti jer nisu upućeni u svoja prava ili nisu dobili informaciju od nadležne institucije ili su one manjkave te stranke svoje frustracije pokušavaju riješiti telefonskim putem u razgovoru sa zaposlenicima Ureda. Iako su reakcije stranaka razumljive, ujedno je vidljivo da nisu upoznate s načinom na koji im pravobranitelj za osobe s invaliditetom može pomoći tako da u nekim slučajevima očekuju promptno rješenje svog problema, nekad očekuju psiho-socijalni tretman, a ponekad izgleda kao da samo žele s nekim porazgovarati. Nezadovoljstvo je najčešće usmjereno na djelatnike centara za socijalnu skrb. Zbog pomanjkanja kvalitetne komunikacije stranke često imaju dojam da se neka prava, pogodnosti i povlastice od njih skrivaju odnosno da su odnosi stručnih djelatnika centara za socijalnu skrb lišeni empatije i stvarne spremnosti da pomognu. Sustav socijalne skrbi, ali i sustav mirovinskog osiguranja smataju netransparentnim, bez jasnih kriterija za priznavanje pojedinih prava te smatraju da procjene kojima se utvrđuje potreba za ostvarivanje nekog prava nisu objektivizirane te da se za ista stanja, odnosno istu vrstu invaliditeta ne priznaju ista prava. Najviše ih pogađa što sadašnji sustav zaštite osoba s invaliditetom kroz zakonodavstvo, organizacije, institucije i usluge ne slijedi individualne potrebe pojedine osobe s invaliditetom kao i to što izostaje sustavna potpora kako pojedincu kada se dogodi invaliditet ili njegovoj obitelji, odnosno roditeljima kada dobiju dijete s teškoćama u razvoju. Uz svakodnevnu kompleksnu skrb kojom su zaokupljeni zbog invaliditeta, odnosno teškoće u razvoju, puno vremena troše u "traganju" za pravima, mogućnostima liječenja, rehabilitacije i tretmana.

Izrazito su nezadovoljne osobe čiji je invaliditet uzrokovan bolešću ili ozljedom mimo ratnih stradanja, a čija su materijalna prava znatno nepovoljnija u odnosu na one čiji je invaliditet nastao kao posljedica bolesti proizašle iz rata ili ozljede vezane uz rat. Osim toga, veliko nezadovoljstvo izaziva nepovoljni materijalnim cenzusom kod primjerice utvrđivanja prava na doplatak za pomoć i njegu. Općenito prevladava mišljenje da su materijalna prava nedostatna za pokrivanje troškova koji proizlaze iz invaliditeta.

Zaposlenici Ureda pri osobnim dolascima građana ili u telefonskom razgovoru s njima postupaju na način da daju stručni savjet, odgovaraju na upite, daju upute o ostvarivanju prava, pogodnosti i povlastica kod nadležnih institucija koje su dužne davati potpune i točne informacije stranci, pojašnjavati važeće propise te iznalaze najbolje rješenje za stranku iako to često nadilazi trenutne kapacitete Ureda u smislu broja zaposlenih pa i same nadležnosti Ureda. Većinu tih savjetovanja trebale bi odraditi nadležne institucije.

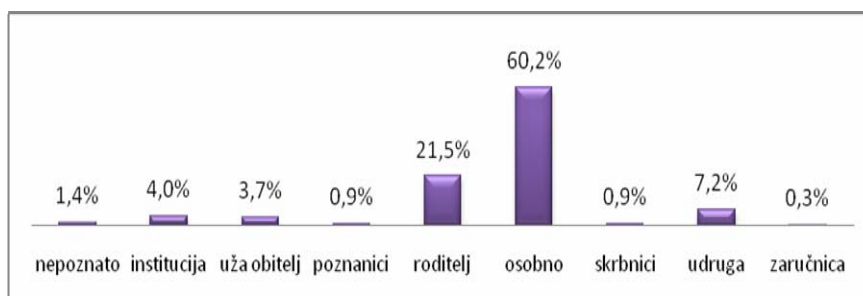
3.1.1. PRIKAZ PODNOSITELJA/ICE PREMA SPOLU

Prikaz 2.

Iz gore navedenog prikaza vidljivo je da se najviše slučajeva po kojima je Ured postupao, a otvoreni su kao predmeti odnosi na stranke muškog spola, odrasle ili djecu 59% (206). U 33,8% (118) radilo se o stranakama ženskog roda, odrasle ili djecu dok je jedan manji postotak od 7,2% (25) „nepoznat“. „Nepoznat“ spol se odnosi na postupanje Ureda u slučajevima u kojima je stranka udruga osoba s invaliditetom, savez osoba s invaliditetom ili neka druga institucija, odnosno pravna osoba stoga se radilo o specifičnim potrebama veće populacije građana te nije bilo moguće odrediti spol.

3.1.2. TKO SE OBRAĆAO UREDU?

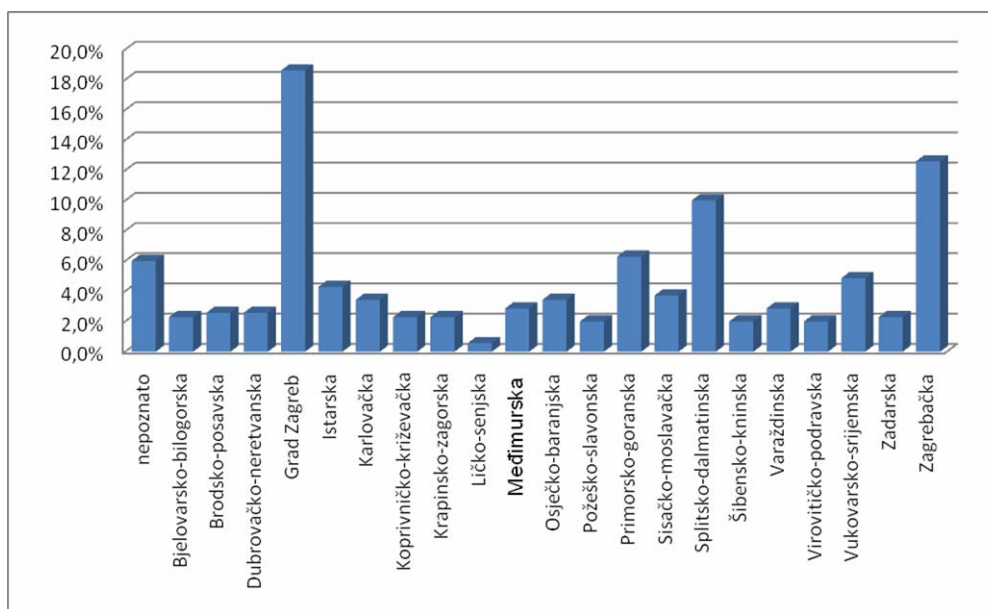
Prikaz 3.

Iz prikaza je vidljivo da se u 60,2% slučajeva, Uredu obraćala stranka osobno. U slučajevima koji se odnose na djecu s teškoćama u razvoju, Uredu su se obraćali roditelji 21,5 %, udruge 7,2 %, zatim institucije 4 % te uža obitelj 3,7 %, dok se ostalo odnosi na poznanike, skrbnike i

zaručnicu. „Nepoznato“ podrazumijeva slučajevima u kojima nije prikazano tko je stranka i čine ih 1,4 %.

3.1.3. PRIKAZ SLUČAJEVA PO ŽUPANIJAMA

Prikaz 4.

U grafičkom prikazu vidljiva je raspoređenost slučajeva po kojima je postupao Ured prema županijama. Najveći broj slučajeva po kojima se postupalo odnosio se na područje grada Zagreba, 18,6 %. Istaknutije su Zagrebačka županija 12,6% i Splitsko – dalmatinska županija sa 10%.

Najmanji broj slučajeva odnosi se na područje Ličko-senjske i Požeško-slavonske županije, ne samo zbog slabije informiranosti osoba s invaliditetom s tog područja o njihovim pravima, već i zbog otežane pristupačnosti kako u smislu smanjene pokretljivosti, tako i dostupnosti komunikacijskih sredstava.

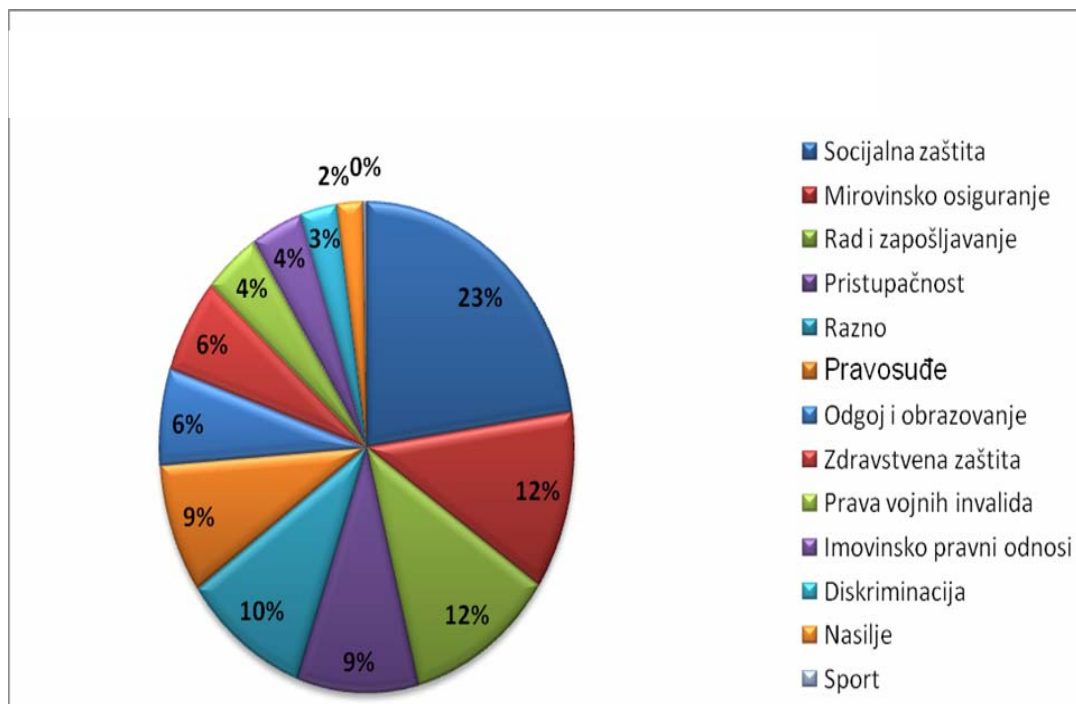
Mali broj slučajeva iz pojedinih županija ukazuje na činjenicu da osobe s invaliditetom nisu upoznate sa svojim pravima u tolikoj mjeri da nisu ni svjesne kako imaju pravo tražiti njihovo ostvarivanje čime bi povećali kvalitetu življenja.

„Nepoznato“ podrazumijeva razne slučajeve koji su otvoreni kao predmeti i dobiveni putem faksa, elektronske pošte ili anonimnom prijavom, a nije navedena županija pošiljatelja.

Vidljivo je kako podaci iz grafičkog prikaza govore u prilog činjenici da je kvaliteta življenja osoba s invaliditetom u urbanim sredinama znatno bolja od onih u udaljenijim ruralnim sredinama.

3.1.4. NAJČEŠĆA PODRUČJA KRŠENJA PRAVA

Prikaz 5.

Iz grafičkog prikaza je vidljivo kako se najveći broj slučajeva otvorenih kao predmet u 2009. godini odnosio na zaštitu prava i interesa osoba s invaliditetom u području socijalne zaštite 22,6 %, u području mirovinskog osiguranja 11,7 %, u području rada i zapošljavanja 11,5 %, u području pristupačnosti 9,5 %, dok je u području pravosuđa 8,6 %.

Područje „Razno“ se odnosi na različita područja - višestruka savjetovanja, inicijative i preporuke pojedinaca te krivo upućene upite koji nisu u nadležnosti Ureda i u tom području je 9,7 % predmeta. Podjednako su zastupljeni bili slučajevi vezani uz odgoj, obrazovanje i zdravstvenu zaštitu 6,3 %. Zatim su redom slijedili slučajevi vezani uz područje prava vojnih invalida 4,3 %, imovinsko pravni odnosi 4 %, diskriminacija 2,9 %, potom oni vezani uz razne oblike nasilja 2 %, te područje sporta 0,3 %.

U daljnjem tekstu izvješća nalaze se područja u kojima su najčešće obraćale stranke. U svakom području osvrnut ćemo se na detaljniju razradu slučajeva, opis pojedinačnih primjera stranaka, te opis stanja na svakom području i predlaganje mjera u ostvarivanju prava osoba s invaliditetom u cilju sustavnog rješavanja uočenih problema.

4. AKTIVNOSTI UREDA PRAVOBRANITELJICE ZA OSOBE S INVALIDITETOM

4.1. SOCIJALNA ZAŠTITA

Prioriteti i smjernice razvoja sustava socijalne skrbi odnose se na širenje mreže socijalnih i zdravstvenih usluga za osobe s invaliditetom s naglaskom na ruralna područja, izradu akcijskog plana o deinstitucionalizaciji usluga za djecu s teškoćama u razvoju i odrasle s invaliditetom, za što je osnovna pretpostavka decentralizacija socijalnih usluga i razvijanje mreže socijalnih usluga na lokalnoj razini.

Iz obraćanja stranaka ovom Uredu vidljivo je da postoji problem ostvarivanja određenih prava i usluga u okviru lokalne zajednice, odnosno razvoja mreže socijalnih i zdravstvenih ustanova, s naglaskom na problem usluga u ruralnim područjima. Kao neke od njih navodimo pravo na osobnu invalidninu, status roditelja njegovatelja, doplatak za pomoć i njegu, ostvarivanje prava u području skrbništva, pravo na rad u skraćenom radnom vremenu, problem deinstitucionalizacije te smještaj u dom/udomiteljsku obitelj.

Razvijena mreža socijalnih usluga i materijalnih potpora obiteljima koje skrbe za djecu s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom, pretpostavka je stabilnosti obitelji i obiteljskog života, prevladavanja siromaštva koje bi moglo proizaći iz invaliditeta, te je i pretpostavka prevencije institucionalizacije.

Posljednja izmjena Zakona o socijalnoj skrbi (NN 73/97., 27/01., 59/01., 82/01., 103/03., 44/06 i 79/07) više je nego ikada do sada potvrdila opredjeljenje RH za proces prevencije institucionalizacije kao i podršku uključivanju djece s teškoćama u razvoju u redovni sustav obrazovanja. Materijalna davanja koja ostvaruju osobe s invaliditetom trebaju pridonijeti prevladavanju nejednakog položaja obitelji uslijed invaliditeta člana obitelji (zbog troškova prilagodbi, nabavke pomagala, onemogućenosti roditelja u poslovnom napredovanju zbog skrbi za dijete s teškoćama u razvoju).

Postojeća materijalna prava nisu doživjela značajnije promjene u smislu uvjeta za njihovo ostvarivanje, međutim upravo bi u tom području trebalo doraditi politiku novčanih davanja za osobe s invaliditetom u budućim izmjenama Zakona o socijalnoj skrbi. Ovo prije svega na način da se osigura naknada svakoj osobi s invaliditetom ovisno o težini invaliditeta i životnim okolnostima, pri tom posebno honorirajući upravo potrebe vezane uz što potpunije uključivanje osoba s invaliditetom u život zajednice.

Decentralizacija socijalnih i zdravstvenih usluga usmjerenje je Republike Hrvatske već gotovo desetljeće. Decentralizacija usluga temelji se i na Ustavu RH koji definira usluge i javne ovlasti koje trebaju biti dostupne građanima na što je moguće nižoj razini.

Posljednjom izmjenom Zakona o socijalnoj skrbi uveden je niz novih prava koja se odnose na pružanje usluga u domu korisnika, odnosno osiguravaju potporu integraciji djece u redovne predškolske i školske ustanove.

Pravo na pomoć pri uključivanju djeteta i mlađe punoljetne osobe s tjelesnim mentalnim oštećenjem u programe redovnih predškolskih ili školskih ustanova (integracija) koristi, prema podacima Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, na dan 31.12.2009.g. koristila je 261 osoba, stručnu pomoć u obitelji (patronaža) koristilo je 86 korisnika, dok je 1284 korisnika ostvarivalo neki oblik pomoći i njege u kući. Stvarna potreba podrške njima i njihovim obiteljima za ostanak u obitelji zasigurno je puna veća, te smatramo da će se u budućnosti prepoznati kvaliteta usluge, te u skladu s time i povećati broj pružatelja usluga.

Iz učestalih obraćanja Uredu vidljivo je da postoji potreba građana za ostvarivanjem prava na pomoć i njegu u kući. Međutim, ostvarivanje ovih prava temeljem odredbi Zakona o socijalnoj skrbi nije u dovoljnoj mjeri dostupno iz dva razloga: nizak materijalni cenzus i uvjet da je na području prebivališta, pod uvjetima i na način propisan ovim Zakonom, moguće osigurati takvu pomoć.

Prema iskustvu Ureda u području dostupnosti i širine socijalnih usluga, najteža je situacija u područjima manje razvijenih jedinica regionalne/područne samouprave, u ruralnim područjima i na otocima.

Iz podataka Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi o pruženim uslugama pomoći i njege u kući i doplatka za pomoć i njegu, prema županijama vidljiv je nerazmjer u broju korisnika prema županijama, a isto tako uočljivo je da mali broj korisnika prava na pomoć i njegu u kući:

Županija	Pomoć i njega u kući Broj korisnika	Pomoć i njega u kući Broj usluga	Doplatka za pomoć i njegu
Zagrebačka	124	263	3327
Krapinsko-zagorska	115	124	2772
Sisačko-moslavačka	5	8	3264
Karlovačka	70	282	4659
Varaždinska	47	95	4980
Koprivničko-križevačka	16	18	2669
Bjelovarsko-bilogorska	40	110	4090
Primorsko-goranska	42	115	5340
Ličko-senjska	-	-	1068
Virovitičko-podravska	156	168	2649
Požeško-slavonska	9	9	1310
Brodsko-posavska	56	80	3316
Zadarska	76	79	3354
Osječko-baranjska	81	125	5420
Šibensko-kninska	80	85	4249
Vukovarsko-srijemska	132	280	3303
Splitsko-dalmatinska	27	45	11530
Istarska	15	57	2104
Dubrovačko-neretvanska	16	16	1993
Međimurska	29	37	2458
Grad Zagreb	148	192	5685
UKUPNO	1.284	2.188	79.540

Izvor : Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi

Usluge pomoć i njege u kući obuhvaćaju organiziranje prehrane, nabavu i dostavu gotovih obroka u kuću, nabava živežnih namirnica, pripremanje obroka, obavljanje kućanskih poslova, održavanje osobne higijene, zadovoljavanje drugih svakodnevnih potreba. Ova tablica upečatljivo pokazuje da u RH svega 1.284 osobe koristi neke od usluga pomoći u kući, dok 79.540 osoba zbog bolesti, starosti ili invaliditeta ostvaruje doplatu za pomoć i njegu (to su samo korisnici koji su se „uklopili“ u materijalni cenzus, te ostvaruju novčanu naknadu). Usporedbom sa podacima UNDP-a (Izvor: mrežna stranica UNDP - projekt „Mapiranje alternativnih socijalnih usluga/programa po županijama“, Škrbić, Japec, 2008) o sredstvima županija i županijskih udruga za pojedine socijalne usluge za osobe s invaliditetom, jasno je da neke županije raspolažu s vrlo malim udjelom u tim sredstvima, te su sa razvojem socijalnih usluga još na samom početku.

Kako bi pojasnili gore navedene probleme iz područja socijalne skrbi, iznijet ćemo nekoliko primjera stranaka koje su se obratile Uredu.

Primjer 1:

Stranka umirovljenica smanjene pokretljivosti obratila se zamolbom da joj se pomogne u ostvarivanju prava na pomoć i njegu u kući, obzirom da živi sama sa suprugom, a da su oboje u invalidskoj mirovini i teško narušena zdravlja. Između ostalog stranka navodi da je u nekim ranijim kontaktima sa nadležnim osobama dobila informaciju da „ne može ostvariti uslugu njege u kući obzirom da ne živi u Šibeniku“, pa da npr. usluge Gerontološkog centra se ne protežu na područje na kojem ona živi. Također, navodi da teško ostvaruje i zdravstvene usluge u kući, a sve to navodno zbog velike udaljenosti od Šibenika. Stranka nema djece, zbog starosti i bolesti ne može samostalno održavati kućanstvo, a potrebne su joj i zdravstvene usluge – fizikalna terapija i dr.

Kako bi se pomoglo stranci, Ured je uputio preporuku Upravnom odjelu za društvene djelatnosti grada Šibenika, kao i Centru za socijalnu skrb Šibenik, da u okviru svoje nadležnosti pomognu ovoj obitelji, te su zatražena izvješća iz kojih je vidljivo je da su svi nadležni upoznati sa situacijom u obitelji stranke, prilikama u kojima žive i njihovim potrebama, te da se zaista iz Centra za pomoć i njegu Grada Šibenika ne može pružati pomoć starijim osobama izvan Grada. Obitelj je upućena na privatne pružatelje usluga njege i pomoći u kući. U daljnjim kontaktima Ureda sa strankom potvrđeno nam je da ona nije u mogućnosti iz svojih prihoda (od oko 3.000,00 kn) financirati potrebne usluge, ali i da ima realan problem u pronalaženju pružatelja usluga („...i da imam taj novac, nitko ovdje neće dolaziti“).

Primjer 2:

Sličan problem ima i stranka iz Vela Luke koja u svojem podnesku navodi da je osoba s invaliditetom (multipla skleroza, suprug boluje od diabetesa), ostvaruje mirovinu u iznosu od oko 1200,00 kn., a živi u području slabo razvijene komunalne i društvene infrastrukture, te joj je otežano korištenje prava iz zdravstvene i socijalne skrbi, navodi da je nedovoljno upoznata o svojim pravima, mogućnostima lokalne zajednice, bez dovoljno mogućnosti za sudjelovanje u aktivnostima udruge i dr.

Ured je zatražio izvješća nadležnih institucija- nadležnog Centra za socijalnu skrb i Odsjeka za javne djelatnosti Općine Vela Luka iz kojih je vidljivo da im se pružaju materijalni oblici pomoći – jednokratna novčana pomoć, doplata za pomoć i njegu, pomoć u ogrjevu. Međutim zbog teškog invaliditeta, prometne nepovezanosti, nerazvijene društvene

infrastrukture, kvaliteta života ove obitelji je na niskoj razini. Unatoč iskazanoj volji svih nadležnih institucija da i u buduću pomažu ovoj obitelji i osiguravaju ostvarivanje najosnovnijih životnih potreba, iskazanoj namjeri Općine Vela Luka da u kreiranju budućih socijalnih programa poštuju „preporuke iz Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom“, u naknadnom obraćanju stranka ponovno opisuje svoju situaciju riječima „...udruga invalida za moju bolest je daleko...od mirovine ne mogu živiti ... od programa Županije dobijem pomoć jedan put godišnje... ne mogu čistiti...ne mogu kuhati...“ U kasnijim kontaktima Ureda sa strankom razvidno je da ona ostvaruje pravo na novčane naknade i od nadležnog centra za socijalnu skrb i od Općine Vela Luka, ali sama novčana potpora očito nije dovoljna potpora njezinom funkcioniranju. Primjeri kao gore navedeni prema saznanjima Ureda nisu osamljeni, nego su štoviše vrlo česta pojava u različitim područjima Hrvatske. Veliki broj osoba iz domaćinstva u kojima žive osobe starije životne dobi i samci u kojima invaliditet multiplicira probleme obraćao se Uredu telefonskim putem, zbog nedostupnih zdravstvenih i socijalnih usluga.

Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom kao i niz nacionalnih dokumenata koje je donijela Republika Hrvatska obvezuje državu poduzeti mjere za sprječavanje siromaštva osoba s invaliditetom, treba osigurati dostupnost programima za smanjenje siromaštva i socijalne zaštite osobama s invaliditetom, posebice žena i osoba s invaliditetom starije životne dobi. Unatoč novim pravima u sustavu socijalne skrbi koja podržavaju kvalitetu života osoba s invaliditetom u obitelji, jasno je da ona ne zadovoljavaju stvarne potrebe na terenu. Treba intenzivirati širenje i decentralizaciju usluga za osobe s invaliditetom, osigurati dostupnost usluga i u slabije razvijenim i slabije dostupnim područjima, osigurati usluge prema stvarnim potrebama pojedinog područja i strukturi potencijalnih korisnika, te izbjeći različiti „standard“ i razinu usluge po pojedinim županijama. Ministarstva su odgovorna za razvoj i donošenje zakonskih normi, a lokalne uprave za osnivanje i djelovanje uslužnih djelatnosti u području svojih ovlasti, a posebice u osiguranju jednake dostupnosti socijalno-zdravstvenim uslugama.

4.1.1. STATUS RODITELJA NJEGOVATELJA

Unutar područja socijalne skrbi najveći se broj pritužbi odnosio na stjecanje prava na status roditelja njegovatelja, koje je novo pravo u sustavu socijalne skrbi, te stoga i u primjeni propisa još uvijek ima poteškoća i pogrešaka, a od potencijalnih korisnika velikih očekivanja. Pravo na status roditelja njegovatelja regulirano je odredbama Zakona o socijalnoj skrbi (NN 73/97., 27/01., 59/01., 82/01., 103/03., 44/06 i 79/07), u člancima 77.a. do 77.e. Značaj je ovog prava u tome što osobama koje zbog najtežeg oštećenja trebaju gotovo 24-satnu njegu i brigu druge osobe, omogućava da svu potrebnu njegu i brigu ostvare u svojoj obitelji.

Roditelji djece s težim smetnjama u razvoju u RH još su od 1991.g. mogli ostvariti pravo na rad s polovicom punog radnog vremena zbog njege djece s težim smetnjama u razvoju. To je zaposlenim roditeljima omogućavalo da unatoč slabo razvijenoj mreži usluga i odgovarajućih ustanova uz zahtjevu brigu za djece s težim smetnjama u razvoju zadrže radni odnos. Kasnije, od 1996.g. roditelji su mogli ostvarivati dopust zbog njege djeteta s težim smetnjama u razvoju do sedme godine života djeteta.

S vremenom, pokazalo se za djecu s najtežim razvojnim teškoćama, da nakon njihove sedme godine, upravo zbog takve težine smetnji, roditelj ne može osigurati skrb za dijete niti radeći u skraćenom radnom vremenu.

Pravo na status roditelja njegovatelja djetetu osigurava ostanak u obitelji, kada bi zbog njegovih poteškoća jedina alternativa bila stalni smještaj u instituciji, jer im se zbog teških oštećenja ne može osigurati niti dnevna skrb u ustanovi. Osim toga, tim pravom roditelju njegovatelju omogućava se ostvarivanje mjesečne novčane naknade od 2.500,00 kn, uz uplaćene doprinose za mirovinsko osiguranje prema najnižoj osnovici za mirovinsko osiguranje (dakle, status zaposlene osobe po posebnim propisima). Prema podacima Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, na dan 31.12.2009.g. u RH je bilo 1850 korisnika prava na status roditelja njegovatelja.

Najveći broj pritužbi na ostvarivanje ovog prava odnosio se na odredbe kojima se isključuje mogućnosti ostvarivanja ovog prava ukoliko je djetetu osiguran boravak ili smještaj u ustanovi. Za roditelje je sporna odredba koja utvrđuje da pravo iznimno može ostvariti roditelj djeteta koje je potpuno nepokretno i uz pomoć ortopedskih pomagala ili ima dvije vrste težih oštećenja zdravlja, ukoliko zbog tih razloga ne postoji mogućnost njegova „zbrinjavanja u programima boravka“.

Početna primjena ovog prava, upravo zbog velikog interesa za njegovo ostvarivanje, relativno prihvatljivog iznosa naknade uz uplaćene doprinose za mirovinsko osiguranje posebno za nezaposlene roditelje, proizvela je i prilično veliki broj i kritika i pritužbi građana, a primjedbe se uglavnom odnose na primjenu odredbi koje se odnose na dnevno zbrinjavanje i dnevni boravak djeteta kao kontraindikaciju za ostvarivanje prava na status roditelja njegovatelja, problem dvije vrste težih oštećenja zdravlja, te problem drugih članova obitelji koji osobama s težim oštećenjem zdravlja pružaju potrebnu njegu u okviru obitelji.

Čl. 77.a.st.3. „Pravo ...(na status roditelja njegovatelja)... priznaje se jednom od roditelja ako zbog težine oštećenja ili bolesti djeteta njegovo zbrinjavanje nije moguće osigurati uključivanjem u programe boravka“

Čl. 77.c „Status roditelja njegovatelja ne može se priznati roditelju djeteta kojem je priznato pravo na skrb izvan vlastite obitelji u okviru smještaja ili boravka“.

Ovim odredbama treba naglasiti da je prvenstveni interes djeteta da se školuje i rehabilitira kroz boravak u primjerenoj ustanovi, boravi u društvu vršnjaka sa sličnim potrebama i interesima. Tek ako dijete zbog težine oštećenja zdravlja nema mogućnost boraviti u dnevnom boravku, treba roditelju omogućiti da, ukoliko to želi, postane njegovatelj svojeg djeteta, te ostvari pravo na novčanu naknadu i doprinose.

Primjer 1:

Uredu se obratila stranka zbog problema u ostvarivanju prava na status roditelja njegovatelja za svoje dijete. Dijete pohađa osnovnu školu po posebnom programu, ali zbog težine oštećenja uglavnom dnevno ne boravi u školi duže od 4 sata, a često i izostaje s nastave. Dijete je zbog svojeg oštećenja agresivno prema sebi, ozljeđuje se, te mu je potrebna 24-satna intenzivna briga roditelja.

Njegove potrebe tijekom boravka u školi navodno ne mogu zadovoljiti djelatnici škole, umiriti ga, nego u takvim slučajevima odmah zovu roditelja. Ustanova u koju je dijete formalno

uključeno navodno nije u stanju zbrinuti dijete kada je u takvom teškom stanju. U svojem zahtjevu majka je odbijena, drugostupanjnsko tijelo također odbija žalbu kao neosnovanu iz razloga što je dijete uključeno u ustanovu radi školovanja po posebnom programu kroz dnevni boravak.

Roditelj je na ovo rješenje uložio žalbu koja je također odbijena, te je u tijeku upravni spor. Uz ovakve slučajeve, postoje i oni u kojima je roditelju odobreno pravo na status roditelja njegovatelja, a onda su naknadno navodno željeli uključiti dijete u četverosatni rehabilitacijski program, u čemu im nije udovoljeno. Česti su prigovori roditelja bili „... odobrili su mi status, a sada dijete ne može u školu“.

Očito se u takvim slučajevima radi o tome da su neki roditelji protivno odredbama čl.77.a.st.2. i 3. i čl.77.c. ostvarili pravo na status roditelja njegovatelja, jer prema važećim odredbama Zakona roditelj čije dijete se može zbrinuti u okviru dnevnih programa zbrinjavanja, ne može ostvariti ovo pravo.

Nadalje, učestali su prigovori roditelja čija djeca s motoričkim oštećenjem pohađaju redovite osnovne ili srednje škole. Oni posebno ustraju u tome da obrazovne institucije ne mogu za dijete osigurati „dnevno zbrinjavanje“, te da u tom slučaju njima treba odobriti pravo na status njegovatelja. U društvu je stvorena slika da se status roditelja njegovatelja trenutno koristi kao nadomjestak za druge oblike podrške djetetu koji još uvijek nisu sustavno uvedeni kao što je asistent u nastavi.

Stranka se obratila Uredu jer je odbijen u zahtjevu za ostvarivanje prava na status roditelja njegovatelja za dijete s cerebralnom paralizom koje pohađa redovnu osnovnu školu u mjestu boravka. Od samog početka školovanja roditelji traže da se djetetu odobri asistent u nastavi, što do danas nije realizirano. Kako su roditelji zbog nedostatka asistenta u nastavi trebali biti prisutni tijekom dana i pomagati djetetu za vrijeme odmora, kod uzimanja hrane i obavljanja higijene, jedini izlaz vidjeli su u ostvarivanju ovog prava.

Prema odredbama Zakona o socijalnoj skrbi, u članku 65., opisano je da se u sklopu dnevnog boravka osigurava boravak, prehrana, održavanje osobne higijene, briga o zdravlju, čuvanje, odgoj i obrazovanje, njega, radne aktivnosti, psihosocijalna rehabilitacija, korištenje slobodnog vremena, organiziranje prijevoza i druge potrebe korisnika. Kako još uvijek u RH nije uređen sustav podrške u edukaciji djeci s teškoćama u razvoju koji pohađaju redovnu osnovnu ili srednju školu, to je neriješeno „pomaganje“ djetetu s motoričkim poteškoćama za vrijeme nastave, u takvoj situaciji i roditelji vide jedini izlaz u ostvarivanju ovog prava.

Uredu je upućeno nekoliko prigovora koji se odnose na odredbu čl.77.st.2. Zakona o socijalnoj skrbi, u dijelu u kojem se kao uvjet za ostvarivanje prava utvrđuje postojanje dvije vrste težih oštećenja zdravlja (npr. mentalno i psihičko oštećenje, tjelesno i mentalno). Prigovori se upućuju zbog nemogućnosti da ovo pravo ostvari roditelj djeteta koje ima kombinirana oštećenja zdravlja od kojih svako pojedinačno nije u težini propisano mjerilima ali kumulativno daju tešku sliku stanja i u tom slučaju roditelj djeteta neće moći ostvariti to pravo.

Primjer 2:

Stranka se obratila Uredu zbog problema ostvarivanja prava na status roditelja njegovatelja zbog njege djeteta (24) s autizmom. Mladić ima utvrđenu težinu oštećenja zdravlja prema čl.38.st.2.al.4 Pravilnik o sastavu i načinu rada tijela vještačenja u postupku ostvarivanja prava iz socijalne skrbi i drugih prava po posebnim propisima (NN 64/02, 105/07) a u svakodnevnom životu funkcionira u potpunosti sukladno karakteristikama svojeg oštećenja, te zbog istovremenog postojanja teških emocionalnih, intelektualnih i psihičkih teškoća u potpunosti ovisi o brizi i nadzoru druge osobe, ali nije procijenjeno postojanje dvije različite vrste težih oštećenja zdravlja.

Čl. 12. Zakona o hrvatskom registru o osobama s invaliditetom (NN 64/01) navodi: "Autizam je stanje u kojem je došlo do poremećaja emocionalne stabilnosti, inteligencije, psihomotornih sposobnosti, verbalne i socijalne komunikacije. Osnovna znakovitost autizma je povlačenje u sebe, poremećaji glasnogovorne komunikacije i nesvrhovita aktivnost i perseveracija".

Kao što se vidi i iz ove odredbe, unatoč tome što je autizam nedvojbeno vrlo složeno oštećenje koje postavlja posebne zahtjeve za okolinu, svaka od tih odrednica tog oštećenja sama za sebe ne mora biti iskazana u skladu sa mjerilima težine oštećenja zdravlja kako to opisuje čl.38. Pravilnika o sastavu i načinu rada tijela vještačenja u postupku ostvarivanja prava iz socijalne skrbi i drugih prava po posebnim propisima (NN 64/02, 105/07). Nakon pritužbi stranaka koje navodimo u gornjem primjeru Ured je pripremio niz prijedloga koje će uputiti nadležnim institucijama. Međutim kako je upoznat da je u tijeku socijalna reforma koja će nadamo se rezultirati nizom izmjena i dopuna zakonskih rješenja, očekujemo da će prijedlozi Ureda biti prihvaćeni.

Nadalje, postoji problem korištenja prava na status njegovatelja članovima obitelji koji osobi s invaliditetom pružaju njegu, ali nisu roditelji.

Primjer 3:

Uredu se obratila stranka u vezi pastorka zbog nemogućnosti ostvarivanja prava na status roditelja njegovatelja obzirom da nije djetetov biološki roditelj. Radi se o djetetu s teškim višestrukim oštećenjima zdravlja čiji su roditelji razvedeni, a dijete u razvodu povjereno ocu na skrb. Otac živi u novom braku u kojem ima još djece, žive vrlo obiteljski povezani, pomajka brine o dječaku, otac je jedini zaposlen u obitelji. Zbog teške materijalne situacije alternativa je za obitelj da se i pomajka zaposli kako bi se povećali prihodi obitelj. Odlučuju između interesa djetetova ostanka u obitelji uz ostvareno pravo na status njegovatelja ili smještaja djeteta u ustanovu.

Primjer 4:

Sa sličnim problemom obratila se stranka zbog nemogućnosti ostvarivanja prava na status roditelja njegovatelja za njegu svoje šogorice 32.g., teško mentalno retardirane osobe.

O njoj su brinuli roditelji, uvijek je živjela u obitelji, nakon smrti oboje roditelja brigu o njoj preuzimaju brat i njegova supruga s obitelji. Obratili su se radi ostvarivanja prava na status njegovatelja, držeći da im treba omogućiti korištenje tog prava, obzirom da joj oni jedini i pružaju stvarnu njegu i brigu, te da bi zbog materijalne situacije jedina alternativa bila njezin smještaj u dom. Posve neskloni njezinom izdvajanju iz obitelji u ustanovu, obraćaju se Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom.

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom u čl.7. t.2. – navodi: u svim aktivnostima koje se odnose na djecu s teškoćama u razvoju prvenstveni će značaj biti pridat najboljim interesima djeteta. U čl.4. t.1.b – „... poduzimati odgovarajuće mjere, uključujući zakonodavstvo za izmjenu ili ukidanje postojećih zakona, propisa običaja i prakse, koji predstavljaju diskriminaciju osoba s invaliditetom...“

Sukladno tome, Ured smatra da je neprihvatljiva diskriminacija osoba s invaliditetom na način da njihov obiteljski status utječe na mogućnost njihova življenja u obitelji. Definiranje obitelji ovisi o sveukupnim uvjetima jednog društva, ali je nedvojbeno da obitelj kao primarna društvena zajednica ima svoje osnovne funkcije i značajke. Obiteljski zakon ne govori o obitelji, nego o braku i odnosima roditelja i djece. Zakon o socijalnoj skrbi definira pojam obitelji na način „...Obitelj čine bračni drugovi, djeca i drugi srodnici koji zajedno žive, privređuju, odnosno ostvaruju prihode na drugi način i troše ih zajedno“ – dakle s naglaskom da žive zajedno i zajedno stvaraju i troše.

Obitelj nije statična zajednica koja traje zauvijek u određenom obliku, ona se stalno mijenja - kroz povijest, a mijenja se i u toku trajanja životnog ciklusa jedne obitelji: razvodi, ponovljeni brakovi, nevjenčani parovi, zaposlenost majki, zamijenjene uloge majke i oca, preraspodjela poslova u obitelji, adoptiranje djece i dr. utječu na funkcioniranje i strukturu obitelji današnjice. U kontekstu skrbi o djetetu s teškoćama u razvoju u okviru obitelji bitno je da njegovatelj u obitelji može biti onaj član obitelji koji pruža djetetu stvarnu njegu i skrb, zadovoljava njegove primarne potrebe, fizičke, emocionalne, psihološke, a da pritom postoje i osnovna obilježja navedena kao gore – zajedničkog stanovanja, privređivanja, srodnništva. Uz navedena pritužbe, sve su glasniji stavovi da roditelj korištenjem ovog prava treba imati prava kao svaki drugi *zaposleni* roditelj – odmor od svojeg posla (godišnji odmor, za koje vrijeme bi trebao imati mogućnost povjeriti dijete ustanovi), mogućnost da za vrijeme korištenja prava dijete dnevno može povjeriti ustanovi, da naknada koju dobiva treba biti izjednačena s plaćom kako bi roditelj bio kreditno sposoban ili ostvario prava koja se ostvaruju prema kolektivnom ugovoru za zaposlenike i sl.

Budući da je dosadašnja primjena ovog prava izazvala velika očekivanja od roditelja, često puta je želja roditelja za ostvarivanjem ovog prava izvirala i iz potrebe da na taj način osiguraju egzistenciju obitelji. Upravo zbog često vidljivog shvaćanja prema kojem je prvi interes djeteta ostvarivanje prava roditelja na status njegovatelja, a tek onda djetetovo pravo na rehabilitaciju, zbog poteškoća u dokazivanju mogućnosti „zbrinjavanja“, zbog nemogućnosti da pravo ostvari stvarni njegovatelj djeteta iako on možda nije roditelj - potrebno je u budućim izmjenama Zakona o socijalnoj skrbi drugačije definirati ovo pravo.

Pravo na status roditelja njegovatelja treba staviti u odnos s idejom neovisnog življenja, inkluzije, principom zadržavanja ukupne kvalitete življenja ne samo osobe s invaliditetom, nego istovremeno i svih članova njezine obitelji. Kvalitetna skrb za dijete s teškoćama u razvoju pretpostavlja dostupnost svih dnevnih programa obrazovanja i rehabilitacije, svih oblika podrške uz koje dijete može napredovati u svojim sposobnostima, svih oblika potpore koje vode neovisnom življenju, a da istovremeno roditelj ima prostora za usklađivanje obiteljskih i poslovnih obaveza, osobni rast i razvoj.

Upravo naglasak na potrebi razvoja mreže usluga i svih oblika potpore principu neovisnog življenja i uključivanju u redovni sustav obrazovanja, bi u budućnosti trebalo smanjiti interes roditelja za ostvarivanje ovog prava.

4.1.2. DOPLATAK ZA POMOĆ I NJEGU

Primjedbe vezane uz ovo pravo koje se ostvaruje u sustavu socijalne skrbi najčešće se odnose na strogi materijalni cenzus koji je uvjet za ostvarivanje ovog prava. Ukoliko osoba zbog zdravstvenih poteškoća ili starosti treba pomoć i njegu druge osobe u punom ili smanjenom opsegu, utvrđenu nalazom i mišljenjem prvostupanjskog tijela vještačenja, ona će to pravo ostvariti samo ukoliko prihod ne prelazi iznos od 200% odnosno 250% osnovice za socijalna davanja (1.000,00 odnosno 1.250,00 kn za samca). Na ovaj način čak i osobe s vrlo niskim primanjima, ukoliko ta primanja prelaze navedene iznose, ne mogu ostvariti pravo na doplatak za pomoć i njegu. Podmirivanje povećanih potreba zbog zdravstvenog statusa ugrožava na taj način njihovo osnovno funkcioniranje i zadovoljavanje osnovnih životnih potreba. Budući da ovo pravo osobe s invaliditetom doživljavaju kao naknadu za pokriće specifičnih troškova koje proizlaze iz invaliditeta, to je za desetke osoba koje su se prituživale Uredu neshvatljivo da ovo pravo nisu mogle ostvariti unatoč utvrđenoj potrebi za pomoći i njegu. Zapreka je upravo spomenuti izrazito nepovoljan materijalni cenzus.

Ovdje navodimo primjer stranke iz međimurskog sela kojoj je 2007. godine nakon moždanog udara prvostupanjsko tijelo vještačenja utvrdilo potrebu punog opsega pomoći i njege te je ostvarila doplatak za pomoć i njegu jer je prihod četveročlane obitelji bila jedino njegova mirovina koja tada nije prelazila propisani imovinski cenzus. Međutim, u 2009. godini zapošljavanjem starijeg sina, prihod domaćinstva se povećao za njegovu minimalnu plaću te je prihod prešao cenzus i s time je stranka izgubila pravo na doplatak za pomoć i njegu.

Navodimo činjenicu da je njegovo zdravstveno stanje bilo lošije negoli u 2007. godini, ali nije bilo procijenjeno od strane prvostupanjskog tijela vještačenja kao trajno i teško zbog čega nije mogao ostvarivati pravo na doplatak za pomoć i njegu neovisno o imovinskom cenzusu. Da bi doplatak za pomoć i njegu postigao onu svrhu za koju je i namijenjen, ne bi se trebao vezivati uz imovinski cenzus, već uz potrebu ili bi taj cenzus morao biti povoljniji. Mišljenja smo da postojanje samo dvije kategorije doplatka za pomoć i njegu ne izražava svu složenost potreba osoba s invaliditetom.

Kao još jedan primjer navodimo mišljenje Hrvatskog saveza slijepih koji su upozorili na "neprihvatljivu gradaciju doplatka za pomoć i njegu u okviru zakona o socijalnoj skrbi kada se radi o slijepim osobama: zakonom su predviđena dva iznosa za doplatak i to za „osobu koja je osposobljena za samostalni život“ i „osoba koja nije osposobljena za samostalan život“. Pri tome nije točno ni dobro utvrđeno kada slijepa osoba spada u koju skupinu, a osim toga osposobljena i obrazovana slijepa osoba ima stvarnu potrebu za većim iznosom ovog doplatka jer se koristi vrlo skupim i visoko složenim pomagalicama kao što su brajev red...)"

4.1.3. PRAVO NA DOPUST ZBOG NJEGE DJETETA S TEŽIM SMETNJAMA U RAZVOJU

Od dana stupanja na snagu Zakona o roditeljskim potporama (NN, br. 85/08., 110/08.) brojne su pritužbe ne samo od strane roditelja djece s teškoćama u razvoju, nego i udruga. Ove se primjedbe u glavnini odnose na visinu naknade za dopust zbog njege djeteta, postupak i sastav liječničkih povjerenstava koji će vršiti procjenu težine smetnji u razvoju kod djece, ali i neke druge ograničavajuće uvjete koje ovi propisi donose.

Jedna od glavnih primjedbi odnosi se na visinu naknade koju ostvaruju roditelji koji će nastaviti s korištenjem prava stečenog prema ranijim propisima iz socijalne skrbi, u odnosu na roditelje koji će pravo ostvarivati temeljem ovog Zakona. Do 31. prosinca 2008. ovo pravo ostvarivalo se temeljem propisa iz socijalne skrbi, prema kojima je naknada bila određena u visini pet osnovica za socijalna davanja. Osnovica je nakon 1. studenog 2008. godine zbog porasta troškova života povećana pa je sukladno tome i iznos naknade povećan na 2.500,00 kn.

Ovo povećanje visine osnovice za socijalna davanja pratilo je životni standard i troškove života u RH, stoga sadašnje smanjenje naknade na iznos od 2.161,90 kn mjesečno, koliko ona sada iznosi za nove korisnike ovog prava, predstavlja smanjenje dostignutog nivoa, sužavanje prava i dovodi do stavljanja u nepovoljniji položaj nove korisničke ovih prava u odnosu na stare. Drugim rječima, korisnici koji su pravo ostavili do 31. prosinca 2008. primaju 339,10 kuna više od korisnika koji su to isto pravo ostvarili nakon 1. siječnja 2009. godine. Smanjivanje prava nije u skladu s temeljnim načelima i obvezama koje je RH preuzela u ostvarivanju prava djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom.

Više roditelja pritužilo se Uredu zbog nemogućnosti ostvarivanja prava na dopust zbog njege djeteta s težim smetnjama u razvoju prije nego se iskoristi cjelokupni roditeljski dopust.

Primjer 1:

Majka četvero djece, od kojih je najmlađe, četvrto, dijete s težim smetnjama u razvoju obratila se tvrdeći da je diskriminirana u odnosu na druge roditelje djece s težim smetnjama u razvoju koji nemaju troje i više rođene djece. Naime, roditelj za rođene blizance, treće i svako sljedeće dijete ima pravo koristiti još 30 mjeseci roditeljskog dopusta, za koje vrijeme ostvaruje roditeljsku naknadu u iznosu od 50% proračunske osnovice mjesečno (1663,00 kn). S druge strane, ovim Zakonom utvrđena je naknada za roditelje koji koriste pravo na dopust zbog njege djeteta s težim smetnjama u razvoju i ona iznosi 65% proračunske osnovice, odnosno iznos od 2162,00 kn mjesečno. Međutim, prema zakonskim odredbama ona ne može započeti s korištenjem dopusta zbog djeteta s teškoćama u razvoju prije nego iskoristi svih 30 mjeseci roditeljskog dopusta, te sukladno tome za cijelo to vrijeme ostvaruje mjesečnu naknadu manju za gotovo 500,00 kn u odnosu na roditelje čije dijete s teškoćama nije treće ili četvrto... dijete u obitelji.

Zakonskom odredbom čl.23.st.1. ovog Zakona dopušteno je korištenje navednog prava tek nakon iskorištenog prava na roditeljski dopust, a koji za rođene blizance, treće i svako sljedeće rođeno dijete traje još 30 mjeseci (ukupno 36 mjeseci). Navedenim Zakonom predviđena je veća naknada roditelju koji koristi dopust zbog njege djeteta s teškoćama u razvoju, nego roditeljima koji podižu zdravu djecu. Zakonodavac ovime potvrđuje da su za njegu djeteta s teškoćama u razvoju potrebni i veći iznosi sredstava za njegovo podizanje.

Obzirom da je i Ustavom RH i drugim zakonskim propisima zajamčena posebna skrb djeci s teškoćama u razvoju, neprihvatljivo je da se i u ostvarivanju prava na dopust zbog njege djeteta s teškoćama u razvoju ova okolnost ne uvažava.

Kroz sljedeći primjer pokazat ćemo problem koji se tiče još jednog vida razlikovanja temeljem odredbi ovog Zakona. Roditelji djece s teškoćama u razvoju se pritužuju na činjenicu da nemaju izbora pri korištenju roditeljskog dopusta, njegovog trajanja i načina korištenja kako to imaju roditelji zdrave djece.

Primjer 2:

Uredu su se obratili roditelji koji su iz druge trudnoće dobili blizance, od kojih je jedan preminuo nakon 20-ak dana, dok je preživjeli blizanac dijete s težim smetnjama u razvoju. Kako je majka djece rodila blizance odnosno ukupno troje djece, unatoč tome što sada ima dvoje žive djece, na nju se i dalje primjenjuje zakonski uvjet da je nužno u potpunosti iskoristiti roditeljski dopust (s manjom naknadom) u trajanju od 3 godine, prije nego će moći za dijete s težim smetnjama u razvoju koristiti pravo i veću naknadu kakvu je zakonodavac i predvidio za dijete s teškoćama u razvoju..

Obitelj iz ovog primjera, odnosno njihovo dijete s težim smetnjama u razvoju, zbog ovako definirane odredbe ne uživa posebnu skrb društva. Ne samo da će dvije godine obitelj primati oko 500,00 kn manju mjesečnu naknadu, nego će ih se samim time onemogućiti u ostvarivanju prava na dječji doplatak u iznosu od oko 830,00 kn. Korisnici prava na dopust odnosno prava na rad u skraćenom radnom vremenu zbog njege djeteta s težim razvojnim smetnjama prema propisima iz mirovinskog osiguranja mogu ostvariti i pravo na uvećani dječji doplatak neovisno o imovinskom cenzusu. Međutim, roditelji blizanaca, odnosno trećeg i svakog sljedećeg djeteta prethodno moraju iskoristiti pravo na redovni roditeljski dopust za koje vrijeme ne mogu ostvariti pravo na dječji doplatak uvećan zbog potreba njege djeteta s težim smetnjama u razvoju što je sadržano u odredbi članka 23. navedenog Zakona.

Ostvarivanje ovih prava u sustavu zdravstva, otežalo je roditeljima ostvarivanje prava djeteta s teškoćama u razvoju u drugim sustavima, depersonaliziran je odnos roditelja i voditelja postupka – ranije su bili uključeni socijalni radnik, liječnik propisane specijalnosti i psiholog a po potrebi i ostali stručnjaci a sada samo liječničko povjerenstvo, čime je napušten socijalni model pristupa invaliditetu, a prihvaćen medicinski, prema kojem je osoba s invaliditetom samo pacijent, a njegove ostale potrebe su u drugom planu. Roditelj često puta gotovo istovremeno treba sudjelovati u dva postupka vještačenja - na povjerenstvu HZZO-a radi prava da njeguje dijete i na prvostupanjskom tijelu vještačenja u sustavu socijalne skrbi radi ostvarivanja drugih prava (novčane naknade, prava na rehabilitaciju, uključivanje u primjerene programe obrazovanja i rehabilitacije i ostale).

Na manjkavosti najnovijih zakonskih rješenja Ured je ukazivao nizom svojih preporuka i prijedloga nadležnom Ministarstvu, kao i Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje. Na konferenciji "Pravo na zdravlje i razvoj djeteta", u lipnju 2009. godine u Šibeniku, Ured je dao sažetu usporedbu sadašnjeg i prijašnjeg zakonskog uređenja ovog prava na položaj djece s težim smetnjama u razvoju, odnosno roditelja koji ostvaruju ovo pravo.

U sljedećem prikazu vidljiva je usporedba stanja provedbe Zakona o roditeljskim i roditeljskim potporama u odnosu na prethodno zakonsko uređenje.

PRIJE - u sustavu socijalne skrbi	SADA - u sustavu zdravstva
Pravo je izvedeno iz Zakona o radu – uvjet: zaposlenost oba roditelja	Pravo je izvedeno iz Zakona o roditeljskim i roditeljskim potporama – uvjet: zaposleni i samozaposleni roditelji
Provedba u sustavu socijalne skrbi – CZSS - socijalni model	Provedba u sustavu zdravstva – HZZO – medicinski pristup
Početak korištenja prava – nakon isteka obaveznog porodnog dopusta	Početak korištenja prava nakon iskorištenog roditeljskog dopusta zbog rođenja blizanaca ili troje djece – naknada 1663,00 kn
Sastav povjerenstva – socijalni radnik, liječnik propisane specijalnosti i psiholog a po potrebi i ostali profili stručnjaka	Sastav povjerenstva – liječnici s 5 godina iskustva i licencom, neovisno o profilu
Obvezan osobni pregled djeteta – partnerski odnos roditelja - stručnjaka	Samo uvidom u medicinsku dokumentaciju
Holistički pristup – oštećenje zdravlja, socijalno funkcioniranje, obrazovanje, rehabilitacija	Medicinski pristup djetetu – nema multidisciplinarnosti i planiranja mjera rehabilitacije
Planiranje mjera rehabilitacije – CZSS - jedan postupak vještačenja za sva prava	Dodatno vještačenje radi prava iz socijalne skrbi
Nalaz i mišljenje osnova za ostvarivanje i prava iz drugih sustava	Nalaz, mišljenje i ocjena upotrebljivi samo za pravo na dopust
Naknada za dopust 2.500,00 kn	Naknada za dopust 2.131,90 kn
Dopust do 7. godine života djeteta	Dopust do 8. godine života djeteta

Kao što su zaključili i sudionici Konferencije, stručnjaci raznih profila koji su ujedno i članovi prvostupanijskih tijela vještačenja, prijašnje zakonsko rješenje bilo je primjerenije.

4.1.4. RAD U SKRAĆENOM RADNOM VREMENU

U ljeto 2008. godine Uredu se obratila stranka-majka odrasle osobe s teškim invaliditetom koja je korisnica prava na rad s polovicom punog radnog vremena zbog njege djeteta s težim smetnjama u razvoju na osnovu Pravilnika o uvjetima i postupku za stjecanje prava zaposlenog roditelja ili samozaposlenog roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju na dopust ili na rad u skraćenom radnom vremenu radi njege djeteta (NN br. 18/09 i 25/09). Stranka je korisnica ovog prava od samog početka uvođenja u zakonodavstvo RH, odnosno od 1990. Stranka od 1996. godine upozorava nadležne institucije na probleme u svezi obračuna naknade za preostalo radno vrijeme (pitanje obračunavanja, a neuplaćivanja poreza i prireza, problem manjih mirovinskih primanja roditelja korisnika ovog prava čije su mirovine manje od mirovina osoba koje su po ostalim obilježjima izjednačene (radni status, radni staž, stručna sprema, staž osiguranja).

Uvidom Ured u dokumentaciju stranke očito je kako se stranka obraćala dugi niz godina i drugim tijelima kao što su Pučki pravobranitelj, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo financija, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Vlada

RH i Sabor, tražeći otklanjanje nepravilnosti koje su se na štetu ovih roditelja pojavile zbog čestih promjena raznih propisa koji su svi jednim dijelom regulirali ovo pravo roditelja. Budući da je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi 2006. godine na osnovi pritužbi, upita i prijedloga ove stranke osnovalo međuresorno povjerenstvo s namjerom da razriješi pitanja i probleme roditelja korisnika ovog prava.

Ured je u drugoj polovici 2008. zatražio očitovanje Ministarstva. Kako je Ured na upit Ministarstvu o rezultatima dvogodišnjeg rada tog povjerenstva umjesto konkretnih odgovora dobio samo kratku obavijest da je pravo na rad u skraćenom radnom vremenu postalo sastavni dio Zakona o roditeljnim i roditeljskim potporama koji je stupio na snagu 1. siječnja 2009. godine. Drugim riječima, ovo pravo je prešlo u nadležnost Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, a provedba postupka za priznavanje prava na dopust ili na rad u skraćenom radnom vremena zbog njege djeteta s težim razvojnim smetnjama povjerena je područnim uredima Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.

Međutim, u Zakonu o roditeljnim i roditeljskim potporama nalazi se svega nekoliko članaka vezanih uz područje zaštite djece s težim razvojnim smetnjama. Članak 24. stavak 8. glasi: „Zaposleni roditelj ili samozaposleni roditelj djeteta s težim smetnjama u razvoju za vrijeme korištenja prava na rad u skraćenom radnom vremenu iz članka 23. stavka 2. i 3. ovog Zakona ima pravo na naknadu plaće za preostalo vrijeme do punoga radnog vremena u visini razlike između plaće koju ostvaruje radeći polovicu punog radnog vremena i plaće koju bi ostvario da radi u punom radnom vremenu.“

Tijekom 2009. godine Ured je potaknut navedenim pritužbama izvršio uvid u načine ostvarivanja ovog prava kroz sve dosadašnje transformacije i izmjene zakonskih i podzakonskih akata od početaka uvođenja, ali i obavio niz konzultativnih i savjetodavnih sastanaka s predstavnicima institucija i tijela u čijoj nadležnosti je bilo rješavanje ovog prava te je sačinio cjelovitu analizu svih postupanja od 1990. do danas istaknuvši bitne nedostatke na koje se pritužuju roditelji kako slijedi:

- Od 1990. do lipnja 1996. godine obračun i isplatu plaće u cijelosti je radio poslodavac roditelja na način da je roditelj dobivao punu plaću kao da radi puno radno vrijeme, a poslodavac bi putem propisanog obrasca zatražio refundaciju 50% bruto plaće od Republičkog fonda socijalne zaštite, odnosno podružnice nadležnog centra za socijalni rad.

- Međutim, od lipnja 1996. Ministarstvo rada i socijalne skrbi dostavilo je naputak svim centrima za socijalni rad u svezi primjene Pravilnika o stjecanju prava na dopust do sedme godine djetetova života i na rad s polovicom punog radnog vremena zbog njege djeteta s težim smetnjama u razvoju (NN br. 47/96), kao i Obrazac br. 3 za obračun uz obrazloženje da je isti obrazac izostavljen budući da je trebao biti sastavni dio samog Pravilnika. Po istom naputku, a primjenom Obrasca br. 3 centri za socijalnu skrb isplaćivali su naknadu plaće u visini razlike između neto plaće za vrijeme provedeno na radu (koje je plaćao poslodavac) i neto plaće koju bi roditelj ostvario da radi puno radno vrijeme što je značilo da je iznos naknade koju isplaćuje centar za socijalnu skrb manji od dijela plaće koju ostvari kod poslodavca i to upravo za iznos poreza i prireza.

Premda su centri za socijalnu skrb bili obveznici plaćanja doprinosa za mirovinsko osiguranje, za period od 1996. do 1999. nisu uplaćivali doprinose te je zahvaljujući upravo upornosti i upozorenjima stranke ovaj problem riješen naknadnom uplatom propuštenih doprinosa za

trogodišnje razdoblje i to za sve roditelje korisnike prava na rad s polovicom punog radnog vremena.

- Od 01.01.1999. odredbama Zakona o mirovinskom osiguranju (NN, br. 102/98) centri za socijalnu skrb su obveznici plaćanja doprinosa za roditelje-korisnike ovog prava.

- Od 01.01.2003. Zakonom o doprinosima za obvezna osiguranja (NN, br. 147/02) centri za socijalnu skrb imaju obvezu uplaćivati samo doprinos po stopi od 5% i to za osiguranike korisnike II. mirovinskog stupa.

Osnovni problemi na koje se korisnici ovog prava pritužuju, a čijem rješavanju nije pridonijelo niti najnovije zakonsko određenje su:

- **manja mirovina** od one koju bi imali da su radili puno radno vrijeme jer je mjesečna osnovica za izračun doprinosa na neto osnovicu iznosa naknade plaće te se ona množi s 5% pa je tako dobiveni iznos manji od iznosa koji uplaćuje poslodavac gdje se množi bruto osnovica sa 5%; tako je iznos doprinosa koji uplaćuju ranije centri za socijalnu skrb, a danas područni uredi HZZO-a manji od iznosa doprinosa koji uplaćuju poslodavci. Skrećemo pozornost i na upitnu zakonitost izračuna vrijednosnih bodova za roditelje koji primaju ovu naknadu jer se oni usklađuju internim naputkom HZMO-a. Naime, polovica primanja od poslodavca dijeli se s cjelokupnim iznosom prosječne bruto plaće u RH, dok se drugi dio plaće, odnosno naknada, dijeli s cjelokupnim iznosom prosječne neto plaće u RH te se tako dobiveni koeficijenti zbrajaju.

- **pitanje zakonitosti obračuna poreza i prireza plaće roditelja** Na naknadu plaće centri za socijalnu skrb nisu bili obvezni plaćati porez i prirez (uvođenjem obrasca br. 3.), ali se obračun vršio na iznos 100% plaće koju bi roditelj ostvario da radi puno radno vrijeme i uključivao je sve što takav obračun sadrži (bruto iznos plaće, doprinose, porez, prirez, neto iznos plaće za isplatu). Odnosno od bruto iznosa plaće odbijen je cijeli porez i prirez da bi se došlo do neto iznosa 100% plaće koju bi roditelj ostvario da radi puno radno vrijeme, a naknada je bila manja za iznos poreza i prireza koji se ne evidentira u poreznoj upravi. Ova nedoumica je nastala donošenjem Zakona o porezu na dohodak (NN br. 109/93), odnosno čl. 6. st. 1. tč. 9. za koji Ministarstvo financija daje službeno tumačenje te kaže: "(...) mišljenja smo da se ove naknade trebaju smatrati invalidskim primanjima i primanjima po propisima o socijalnom osiguranju, odnosno da se ne smatraju dohotkom i ne podliježu oporezivanju u skladu s odredbama čl. 6. st. 1. tč. 9. Zakona o porezu na dohodak (...)",

- **pitanje definicije plaće** gdje roditelji inzistiraju da se drugi dio naknade plaće također prikazuje u bruto iznosu (sukladno čl. 90. Zakona o radu (NN br. 137/04), te iz takvog iznosa da se obračunavaju i uplaćuju doprinosi. Odredbe Zakona o roditeljskim i roditeljskim naknadama ne definira pojam plaće, dok čl. 9. st. 3. Pravilnika daje definiciju naknade plaće u neto iznosu.

Iz svega navedenog proizlazi da je jedini način na koji se mogu ukloniti nepravilnosti na koje ukazuju roditelji, ujedno ostvariti zakonitost i jednostavnost je da se obračun i isplatu plaće u cijelosti vrati poslodavcu, a država da refundira polovicu (50%) bruto plaće prema izvještaju poslodavca (kako je bilo na samom početku osnivanja ovog prava 1990. g.).

Ured smatra kako je ovo pravo potrebno promatrati u najboljem interesu djeteta i njegovog prava na bolju i kvalitetniju socijalnu zaštitu za koje se opredijelila i Republika Hrvatska potpisivanjem i ratificiranjem Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i drugih međunarodnih dokumenata. Podsjećamo da je poticaj za uvođenje ovog prava proistekao iz činjenice što obiteljima djece s težim razvojnim smetnjama nije bila osigurana adekvatna potpora u zajednici, niti su bili razvijeni alternativni oblici skrbi (dnevni boravak, servisi pomoći i njege i sl.), a ni danas nisu u dovoljnoj mjeri razvijeni. Naglašavamo da je ovo pravo još uvijek jedan od boljih pa i racionalnijih oblika zaštite djece s teškoćama u razvoju i prevencije institucionalizacije. Ured je dostavio prijedloge za izmjenu Zakona o roditeljskim potporama Povjerenstvu za praćenje provedbe Zakona, upravo naglašavajući potrebu očuvanja kvalitete života djece s teškoćama u razvoju i prava roditelja na primanja i mirovinu u iznosima koji su jednaki kao da rade puno radno vrijeme.

4.1.5. OSOBNA INVALIDNINA

Prisutna neujednačenost od strane pojedinih tijela vještačenja u postupanju i procjenama težeg i trajnog oštećenja i razlike poimanja mjerila propisanih čl. 38 *Pravilnika o sastavu i načinu rada tijela vještačenja u postupku ostvarivanja prava iz socijalne skrbi i drugih prava po posebnim propisima (NN, br. 64/02, 105/07)*.

Kao primjer navodimo stranku, majku trogodišnje djevojčice sa SY Down iz Zagreba koja nije ostvarila pravo na osobnu invalidninu niti u drugostupanjskom postupku. Stranka iz Zagreba navodi identičan slučaj četverogodišnje djevojčice iz jednog primorskog grada koja također ima Sy Down, a koja je ostvarila pravo na osobnu invalidninu. Stranka iz Zagreba je pokrenula upravni spor koji do danas nije riješen. Stranka se Uredu obratila telefonskim putem.

Ured je telefonskim putem uputio stranku da pošalje relevantnu dokumentaciju iz koje su vidljive gore navedene tvrdnje. Stranka do danas nije poslala traženu dokumentaciju, međutim savjetovana je da Ured nema u svojoj nadležnosti rada mogućnost miješanja u sudski postupak što je u ovom slučaju spor pred Upravnim sudom.

Nadalje, česte su pritužbe koje se odnose na limitiranje težine oštećenja s 18.-om godinom života. Odredba čl. 55 Zakona o socijalnoj skrbi koja uvjetuje postojanje trajnog i težeg oštećenja (tjelesnog, mentalnog ili psihičkog) prije navršene 18.-e godine života onemogućava ostvarivanje ovog prava svima kod kojih oštećenje nastupi nakon 18.-e godine pa ova odredba dovodi u neravnopravan položaj sve osobe kod kojih je teško i trajno oštećenje nastalo nakon 18.-e godine života.

Kao sljedeći primjer navodimo stranku čiji je teški invaliditet nastao kao posljedica prometne nesreće koju je doživio s 18 godina i 15 dana. Zbog tih 15 dana on nije mogao ostvariti osobnu invalidninu, već samo doplatu za pomoć i njegu u punom opsegu što je mjesečna razlika od 750 kn, dok mladić je kod kojega je teški invaliditet nastao također kao posljedica prometne nesreće, koju je doživio prije navršene 18.-e godine, ostvario pravo na osobnu invalidninu.

Ured u svom dosadašnjem radu poduzima niz mjera kako bi pravo na osobnu invalidninu pripadalo isključivo osobi zbog težeg invaliditeta neovisno kada je ono nastalo (prije ili poslije 18.-e godine života).

4.1.6. SKRBNIŠTVO

Obiteljski zakon (NN, br. 116/03, 204/03, 17/04, 136/04, 107/07) propisuje skrbništvo kao institut zaštite osobe koja ne može brinuti o sebi. Kroz taj institut štite se imovinska prava osobe, njezino zbrinjavanje, liječenje i osposobljavanje za život i rad. Centar za socijalnu skrb u okviru svojih ovlaštenja temeljem odredbi Obiteljskog zakona provodi zaštitu osoba lišenih poslovne sposobnosti – sudjeluje u postupku lišenja poslovne sposobnosti na općinskom sudu, imenuje skrbnika, nadzire rad skrbnika te predlaže vraćanje poslovne sposobnosti.

Tijekom sudskog postupka za lišavanje poslovne sposobnosti sud će odrediti mjere, radnje i poslove koje osoba nije sposobna samostalno poduzimati, primjerice raspolagati imovinom, plaćom ili drugim stalnim novčanim primanjima, upravljati imovinom, odlučiti o zapošljavanju, davati izjave ili poduzimati radnje koje se odnose na brak, roditeljsku skrb i druga osobna stanja.

Postupak za vraćanje poslovne sposobnosti pokrenut će po službenoj dužnosti sud ili centar za socijalnu skrb, skrbnik ili osoba o kojoj se provodi postupak, njezin bračni drug ili srodnik. U postupku vraćanja poslovne sposobnosti, poslovna sposobnost bit će vraćena temeljem dokaza koji upućuju da više ne postoje razlozi za lišenje poslovne sposobnosti ili se može osobu lišiti samo djelomično. Osim toga, čl. 165. navodi da je za osobe lišene poslovne sposobnosti liječnik primarne zdravstvene zaštite dužan svake tri godine na zahtjev centra za socijalnu skrb dostaviti mišljenje o stanju zdravlja štíćenika s obzirom na razlog lišenja poslovne sposobnosti.

Niz odredbi Obiteljskog zakona nalažu centru za socijalnu skrb da u svim odlukama od značaja za osobe pod skrbništvom uzimaju u obzir njihovo mišljenje u mjeri u kojoj su one sposobne shvatiti njihovo značenje, međutim, to se u praksi ne čini dovoljno.

U sljedećem primjeru navodimo stranku koja je osoba s tjelesnim oštećenjem i lakšim intelektualnim poteškoćama, smješten je u ustanovu, stavljen pod skrbništvo/roditeljsku skrb. Stranka navodi da ga prilikom odluke o smještaju nitko (niti socijalni radnik, niti roditelj), nije pitao za mišljenje u vezi izbora ustanove, pa ni dao mogućnost da se odredi u pogledu same potrebe smještaja.

Stranku sad zanima kako bi mogao promijeniti ustanovu, tko ga treba podržati u tome te kome se treba obratiti. Pokretan je u invalidskom kolicima, očito je da ima i niz drugih psihičkih poteškoća, ali da ima intelektualni kapacitet dostatan da razumije okolnosti osobnog života, kao i uvjeta ustanove u kojoj se nalazi.

Ured je mišljenja da se u ovom slučaju radi o problemu općih ljudskih prava na slobodno izražavanje mišljenja i na izbor. Razvidno je da stranka koja se u ovom slučaju obratila Uredu pravobraniteljice unatoč svojem invaliditetu zasigurno može u prilično velikoj mjeri razumjeti koje sve mogućnosti življenja ima na raspolaganju te u skladu s njima izvršiti određene izbore.

Temeljem čl.187. Obiteljskog zakona skrbnik je dužan svakih šest mjeseci podnijeti izvješće o svojem radu i druge podatke značajne za štíćenika u proteklom razdoblju, a centar za socijalnu skrb dužan je razmotriti izvješće skrbnika, te poduzimati odgovarajuće mjere radi zaštite i dobrobiti štíćenika. Ukoliko su prestali razlozi odlučujući za lišavanje poslovne sposobnosti osobe, to je svakako i razlog za pokretanje postupka vraćanja poslovne sposobnosti. Niz je situacija i mogućnosti da se utvrdi osnova za eventualno vraćanje ili djelomično vraćanje poslovne sposobnosti - u postupku praćenja izvješća skrbnika, neposrednim uvidom u funkcioniranje osobe pod skrbništvom (socijalni radnik u centru za socijalnu skrb, stručna osoba u ustanovi i sl.). Čini se da u procedurama rada centara za socijalnu skrb kao organa skrbništva nema jasne obveze kontinuiranog utvrđivanja mogućnosti vraćanja poslovne sposobnosti. Svako postupanje prema osobi lišenoj poslovne sposobnosti treba proizlaziti iz uvažavanja njezinih ljudskih prava, a njezina prava se smiju sužavati samo ukoliko je to nužno radi njezine zaštite.

Prema dosadašnjim saznanjima, Ured smatra kako nema sustavne provjere postojanja razloga koji su odlučujući za lišavanje osobe poslovne sposobnosti. Ne uzimanje u obzir i nepoštivanje mišljenja osoba koje su pod skrbništvom u praksi predstavlja kršenje njihovih ljudskih prava te smatramo da je potrebno dati im više mogućnosti da izrazi svoje mišljenje, želje, osjećaje i izrazi svoju volju u stvarima koje je se tiču.

4.1.7. POSJET USTANOVAMA

Prema Zakonu o socijalnoj skrbi (NN 73/97., 27/01., 59/01., 82/01., 103/03., 44/06 i 79/07), domovi za tjelesno ili mentalno oštećene osobe (djecu i odrasle osobe) ustrojavaju se kao centri za odgoj i obrazovanje, centri za rehabilitaciju i dnevni centri za rehabilitaciju.

Tijekom obilaska navedenih ustanova utvrdili smo djelatnost i ustroj ustanove, broj i strukturu korisnika, broj i strukturu djelatnika, uvjete smještaja korisnika, kvalitetu sadržaja rada, planove za budući preustroj i nove oblike rada. Ured je u 2009. godini posjetio sljedeće centre za odgoj i obrazovanje:

- a) Centar za odgoj i obrazovanje „Juraj Bonači“, Split
- b) Centar za autizam, Zagreb

a) Centar za odgoj i obrazovanje „Juraj Bonači“

Centar „Juraj Bonači“ ustanova je socijalne skrbi za djecu i odrasle osobe s mentalnom retardacijom koja obuhvaća Dnevni centar, Kartonažu, Bazični program, te izdvojene jedinice u Sinju i Makarskoj. Centar broji 178 korisnika u dobi od 21 godine na dalje, koji tamo borave u poludnevnom, cjelodnevnom ili povremenom boravku.

U dnevnom centru Firule, prema izvještaju ustanove, zaposleno je 4 defektologa (od kojih jedan s pola radnog vremena), 1 psiholog, 1 socijalni radnik, 1 kinezioterapeut, 10 radnih instruktora, 4 njegovateljice, 2 radnika u kuhinji, pralja, 2 spremačice i kućni majstor. Nedostaju sljedeći kadrovi: 1 socijalni radnik, psiholog, kineziterapeut, 2 fizioterapeuta, 1 glazbeni terapeut.

Programi i usluge Centra: cjelodnevna njega i skrb, programi psihosocijalne rehabilitacije, radne aktivnosti, organizirano provođenje slobodnog vremena, te organiziran prijevoz i prehrana.

Rad se organizira kroz likovno-suvenirske radionice, keramičku radionicu, tri tkalačke radionice, galanterije, radionicu kartonaže u izdvojenoj radnoj jedinici, te bazični program u izdvojenoj radnoj jedinici u kojoj se provodi njega i briga o težim i teškim polaznicima. Kontinuirano se provodi program tjelesne i zdravstvene kulture, aktivnosti provođenja organiziranog slobodnog vremena, te kreativne radionice.

Ustanova razvija niz aktivnosti kojima nastoji uspostaviti odnose sa lokalnom sredinom – organizira se niz manifestacija, priredbi i prezentacija rada Centra i korisnika, redovito organizira manifestacija „Otvorena vrata Centra“, uspostavlja suradnja sa nizom kulturnih, obrazovnih i privrednih ustanova i organizacija, te uglednim pojedincima i volonterima.

Prilikom posjete Centru „Firule“ razgovarali smo s više korisnika koji su se u to vrijeme zatekli u ustanovi, kao i s djelatnicima. Korisnici programa uglavnom izražavaju zadovoljstvo boravkom u ustanovi, zadovoljni su svojim vještinama i rado ih prezentiraju, kao i radove koje su ranije napravili.

Kao probleme ustanove, djelatnici su prilikom obilaska Ureda naveli nedostatak određenog broja stručnih djelatnika te preveliki broj korisnika čija je struktura sve teža s obzirom na njihovo oštećenje, odnosno sve veći broj osoba s duševnim smetnjama za čije zbrinjavanje je potrebna puno veća razina potpore stručnog tima od one koji im oni trenutno mogu pružiti. Činjenica je da se radi o ustanovi koja kroz dnevne programe zadovoljava interese velikog broja djece i odraslih osoba s mentalnom retardacijom i višestrukim poteškoćama, kako u obrazovnom, tako i u rehabilitacijskom smislu, kao što je zasigurno dobrobit za veliki broj obitelji sa područja Splitsko-dalmatinske županije i grada Splita i od velikog značaja u ponudi programa koje ovo područje nudi.

b) Centar za autizam

Obilaskom ustanove u prosincu 2009. godine Ured je stekao neposredan uvid u osnovnu djelatnost, aktualne probleme i planirane promjene.

Osnivač Centra za autizam Zagreb (s podružnicama u Rijeci i Splitu) je Grad Zagreb i to temeljem odluke o prijenosu osnivačkih prava Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa od 2002. godine. Premda Centar pruža usluge smještaja, njege i brige o zdravlju i rehabilitaciji za osobe starije od 21 godine života, ova vrsta usluga nije u nadležnosti navedenog ministarstva pa se sukladno tome te usluge nisu mogle financirati iz sredstava Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.

Iz očitovanja Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi razvidno je da je još 2004. godine zaključeno da bi Centar za autizam trebao izvršiti dopunu djelatnosti za obavljanje usluga iz područja socijalne skrbi kako bi se osiguralo njihovo financiranje od strane Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi.

Međutim, isto nije realizirano jer sama dopuna djelatnosti ne bi riješila problem budući da sukladno čl. 105 Zakona o socijalnoj skrbi, jedinica lokalne samouprave ili pravna osoba može pružati skrb izvan vlastite obitelji za najviše 20 korisnika iznad 21. godine života, a u Centru je bilo smješteno više od 20 korisnika.

Na sastanku u Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi s predstavnicima Grada Zagreba te predstavnika UNDP-a kao moguće rješenje predloženo je razdvajanje Centra na dvije javne ustanove te su slijedom ovog prijedloga, a u svrhu transformacije Centra uz potporu UNDP-a krajem siječnja održane trodnevne radionice u čijem radu su osim stručnih djelatnika Centra, predstavnika Grada Zagreba, Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta, predsjednica Udruge za

autizam Hrvatske te predstavnici Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom i pravobraniteljice za djecu.

Kao zaključak je predloženo da bi se transformacijom Centra na dvije ustanove omogućilo osiguranje veće kvalitete skrbi o osobama s poremećajima iz autističnog spektra (PAS) s mogućnošću dobrovoljnog udruživanja u obavljanju pojedinih zajedničkih djelatnosti kao primjerice uspostavljanja zajedničke službe održavanja, prijevoza i prehrane i to:

1. Centar za autizam s djelatnosti: odgoj i obrazovanje djece i mladeži s autizmom te obrazovanje odraslih

2. Centar za rehabilitaciju s djelatnosti: skrb izvan vlastite obitelji za djecu, mladež i odrasle osobe s autizmom.

1. *Unutar prve ustanove predlažu se dvije nove jedinice:*

a) Centar znanja - uz odgojno obrazovne aktivnosti za predškolsku i školsku dob ustanova bi se preregistrirala za programe za obrazovanje odraslih (doškolovanja, prekvalifikacije i usavršavanja, osposobljavanja za rad s osobama s PAS-om u obrazovnom i drugim sustavima)

b) Centar potpore – u redovitom odgojno-obrazovnom sustavu (kroz timove podrške obrazovnim i drugim ustanovama koje uključuju osobe s PAS-om)

2. *Unutar druge ustanove pružale bi se usluge boravka, prehrane, tjednog i privremenog smještaja, cjelodnevnog, poludnevnog i povremenog boravka i organiziranog stanovanja.*

Grad Zagreb kao osnivač mora prethodno donijeti odluku kojom će se postojeća ustanova Centar za autizam podijeliti na dvije ustanove, a potom definirati dinamiku transformacije. S obzirom na visoku motivaciju zaposlenika Centra, suglasje prijedloga o potrebi transformacije smatramo nužnim na način razdvajanja postojećeg Centra uz potrebu osiguranja visokih standarda u rehabilitaciji i edukaciji i zbrinjavanju osoba s PAS-om u cilju podizanja kvalitete života.

Isto tako potrebno je odmah pristupiti konkretnim dogovorima s jasnim određenjem i odgovornostima svih dionika, zadacima u pojedinim fazama postupka kroz period od 1 do 5 godina.

Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom se na inicijativu Programa Ujedinjenih naroda za razvoj aktivno uključio u proces transformacije Centra i spreman je pružiti svesrdnu pomoć u poticanju suradnje nadležnih institucija kako bi se Centar što skorije transformirao.

Ured je u 2009. godini posjetio sljedeće centre za rehabilitaciju:

- c) Centar za rehabilitaciju Sv. Filip i Jakov
- d) Centar za rehabilitaciju "Fra Ante Sekelez", Vrlika
- e) Centar za rehabilitaciju Stančić, Dugo Selo
- f) Centar za rehabilitaciju „Mir“ Rudine, Kaštel Novi
- g) Centar za rehabilitaciju Varaždin, Podružnica Pustodol

Tijekom obilaska navedenih ustanova utvrdili smo djelatnost i ustroj ustanove, broj i strukturu korisnika, broj i strukturu djelatnika, uvjete smještaja korisnika, kvalitetu sadržaja rada, planove za budući preustroj i nove oblike rada.

c) Centar za rehabilitaciju Filip Jakov

Centar za rehabilitaciju Filip Jakov je ustanova socijalne skrbi koja zbrinjava djecu i odrasle osobe s težom i teškom mentalnom retardacijom i osobe s višestrukim oštećenjima. Ustanova trenutno zbrinjava oko 97 korisnika, i to: 0-15 godina života – 6 korisnika; 16-25 godina života - 34 korisnika; 26-35 godina života – 22 korisnika; 36-45 godina života – 21 korisnik; 46 i više godina života – 14 korisnika.

Na stupnju teže i teške mentalne retardacije (TMR) u ustanovi je trenutno 84 korisnika, sa UMR 9 korisnika, a 4 korisnika je na stupnju LMR, odnosno retardacije neutvrđenog stupnja, 5 korisnika je na sondi, 79 korisnika je nepokretno ili polupokretno, svega je 18 pokretnih. Ukupno 91 korisnik je inkontinentan, svega 6 korisnika je samostalno u samozbrinjavanju.

Korisnici su smješteni u sobama po 4-5 korisnika, najteži korisnici u bolničke krevete, prilagođene njihovim potrebama.

Uvjeti smještaja: Unatoč izuzetno teškoj populaciji koju zbrinjava ova ustanova, dojam koji ostavlja je ugodan – u sobama je čisto i uredno, bez neugodnih mirisa, korisnici su njegovani, iako se radi o isključivo „ležećim“ pacijentima.

Programi rada: zdravstvena skrb, oblici stručnog rada prema sposobnostima korisnika.

d) Centar za rehabilitaciju Vrlika

Centar za rehabilitaciju "Fra Ante Sekelez" – Vrlika, ustanova je socijalne skrbi koja kroz stalni smještaj zbrinjava djecu i odrasle osobe s težom i teškom mentalnom retardacijom i osobe s višestrukim oštećenjima.

Trenutno je u ustanovi smješteno oko 179 korisnika, i to: do 14 god. života – 11 korisnika; 15-21 god. života – 12 korisnika; 22-45 god. života – 125 korisnika; 46 i više god. života – 31 korisnik; oko 80 korisnika su osobe s UMR i TMR; 54 korisnika je s UMR; 40-ak korisnika s je višestrukim oštećenjem.

Većina korisnika je nesposobno za samozbrinjavanje, zbog svojih oštećenja u potpunosti su ovisni o brizi i njezi druge osobe. Štićenici imaju redovitu zdravstvenu skrb i to liječnika opće prakse iz Vrlike, te 2x mjesečno psihijatra. Štićenike zbrinjava 80-ak zaposlenika, najveći broj je njegovatelja (44), a ostalo su radni instruktori (10), medicinske sestre (4), te 3 fizioterapeuta, a po jedan defektolog, psiholog i socijalni radnik, te likovni, glazbeni i kineziterapeut. Nedostaje oko 4 njegovatelja, 4 fizioterapeuta, 8 radnih terapeuta i jedan logoped.

Uvjeti smještaja: Korisnici su smješteni u obnovljenim prostorima, unazad nekoliko godina sredstvima osnivača ili humanitarnim akcijama uspjelo se obnoviti sanitarne čvorove, praonicu i kotlovnicu. Međutim, još uvijek se može reći da su stambeni uvjeti loši – nedostaje prikladan namještaj u sobama, opremljeni dnevni boravci, u sobama je smješteno po 5 korisnika, opremljenost prostorija za boravak korisnika je nezadovoljavajuća.

Programi ustanove: štićenici su uključeni u radnu terapiju i to – cvjećarstvo, keramika, ručni rad, tapiserija i tkanje, te obrada drva. Isto tako, odlaze i na ljetovanje, izlete, sudjeluju u sportskim natjecanjima.

Budući planovi: Trenutno se čeka useljenje (nedostaje potrebna oprema) u apartmanski dio, u kojem će se provoditi projekt stanovanja uz podršku – po dvoje u sobi, uz prikladan dnevni

boravak i čajnu kuhinju, u kojem bi se osposobljavali za samostalno stanovanje uz određenu razinu podrške, čime bi dobili na kvaliteti života.

e) Centar za radnu terapiju i rehabilitaciju Stančić

Centar Stančić ustanova je socijalne skrbi za osobe s mentalnom retardacijom. Trenutno je u ustanovi smješteno 377 korisnika na stupnju umjerene, teže i teške metalne retardacije te s pridruženim smetnjama.

Rad u okviru Centra odvija se kroz 4 odjela: Odjel odgoja i osposobljavanja po posebnom programu i posebnim uvjetima; Odjel za rehabilitaciju radne aktivnosti; Odjel njege i brige o zdravlju; Odjel prehrambenih, tehničkih i pomoćnih poslova.

Jezgru doma čini 5 stambenih jedinica i Mali dom, te 3 stana za provođenje programa stanovanja uz podršku. Ustanova pruža usluge stalnog, tjednog i privremenog smještaja, te poludnevnog i cjelodnevnog boravka, prehrane, njege i brige o zdravlju, odgoja i obrazovanja, psihosocijalne rehabilitacije, radne terapije, te usluge okupacijskih, rekreacijskih te kulturno-zabavnih i drugih aktivnosti.

Od 354 smještenih korisnika, 234 korisnika čine pokretni, 81 nepokretni i 39 nepokretni i teže pokretni štićenici. Zdravstvenu zaštitu u Centru Stančić pruža tim sastavljen od 1 liječnika u ordinaciji opće medicine, 1 stomatologa koji jednom tjedno ordinira u ambulanti u Centru, 25 medicinskih sestara, 5 fizioterapeuta, 1 laboranta i 85 njegovatelja, te 2 vozača s jednim sanitetskim vozilom. Oko 70% korisnika uzima psihofarmake te se redovito kontroliraju kod psihijatra, 50% korisnika pije antiepileptičku terapiju, 35% korisnika ima cerebralnu paralizu uz dodatne smetnje lokomotornog sustava, a znatan dio ima kronične bolesti. Odgoj i osnovno školovanje učenika s većim teškoćama u razvoju u centru, odvija se sukladno čl.12. Pravilnika o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju. Trenutno je 35 djece u predškolskom odgoju, a 29 uključeno u školski program. U sklopu stručnih rehabilitacijskih programa provodi se glazboterapija, kineziterapija, terapija jahanjem, radna terapija.

Uvjeti smještaja: U svakoj sobi ima po 7 štićenika, a po 5 štićenika je u sobama u kojima su smješteni teže pokretni štićenici. Sobe su prostrane, međutim unatoč tome ne pružaju dovoljno komfora štićenicima, te bi po procjeni djelatnika Centra 4 korisnika bio maksimalan broj za taj prostor.

Kupaonice i sanitarni čvor su prilagođeni, kao i ulazi na odjele i ulaz u odjel radne rehabilitacije. Većina odjela su zgrade na kat, koje nisu prilagođene za osobe s invaliditetom.

f) Centar za rehabilitaciju „MIR“ Rudine

Centar za rehabilitaciju „Mir“ Rudine ustanova je socijalne skrbi za smještaj i rehabilitaciju odraslih osoba s mentalnom retardacijom i pridruženim smetnjama u razvoju.

U okviru Centra pruža se usluga smještaja odraslih osoba s mentalnom retardacijom i višestrukim teškoćama, ali i dnevnog programa psihosocijalne rehabilitacije, radnih aktivnosti, organiziranog provođenja slobodnog vremena i prehrane, za manji broj djece iz okolnih gradova (Kaštela, Split, Trogir).

Smještaj za oko 60 korisnika organiziran je u zasebnim stambenim objektima, u kojem boravi po šest korisnika, sa po dvoje u svakoj sobi. Svaka od tih stambenih objekata, malih kuća, ima zasebni dnevni boravak, kuhinju i blagovaonicu, kupaonicu i WC te terasu. Korisnici imaju mogućnost pranja rublja, sušilicu za rublje, mogućnost pripreme jednostavnijih obroka, ali i mogućnost kreiranja dnevnih sadržaja slobodnog vremena, poticanja osobnih interesa (držanje kućnih ljubimaca, uređenje okućnice, cvijetnjaka i sl.). Korisnici dnevno sudjeluju u aktivnostima dnevnog centra, prema individualnom programu rada, te imaju organiziranu radnu – defektološku terapiju, logoterapiju, glazboterapiju, Snoezele-room, veliku sportsku dvoranu, kabinet za fizikalnu terapiju i dr.

Svi kabineti su odlično opremljeni, prema standardima i potrebama korisnika. Osam korisnika doma živi u organiziranom stanovanju u Kaštelima i Solinu, uz potrebni stupanj podrške, a četiri od tih korisnika zaposleno je na otvorenom tržištu rada, uz podršku. Neki od štitičenika smještenih u okviru ustanove, uključeni su u još jednu radnu aktivnost, a to je dostava obroka u kuću starijim građanima sa područja Kaštela, kojeg ustanova organizira prema rješenju nadležnog Centra za socijalnu skrb.

Centar „Mir“ ima razvijene i neke specijalizirane oblike smještaja: mogućnost privremenog smještaja korisnika za vrijeme odsutnosti roditelja, npr. za vrijeme njihova liječenja i sl. , a isto tako u ljetnim mjesecima imaju mogućnost prihvata djece s mentalnom retardacijom i njihovih roditelja iz cijele RH, za koje vrijeme se dijete uključuje u njihove rehabilitacijske programe, a roditelj ima mogućnost odmora. Isto tako, ustanova pruža povremeni boravak za djecu s teškoćama u razvoju s područja Kaštela, za koju je ustanova jedino mjesto za provođenje kompleksne rehabilitacije – defektološkog tretmana, fizikalne i logoterapije. Ustanova je uključena u zajednicu, njeguje dobrosusjedske odnose sa stanarima iste ulice i naselja, otvorena je za sve koji žele doći, a korisnici sudjeluju u događanjima u gradu i okolici pa je time pozitivan primjer ustanove koja se jako dobro povezala s lokalnom zajednicom i time pridonijela kvaliteti života svojih korisnika.

g) Centar za rehabilitaciju Varaždin - podružnica Pustodol

Centar za rehabilitaciju Varaždin, Podružnica Pustodol, ustanova je za pružanje socijalne i zdravstvene skrbi za osobe s invaliditetom i teškoćama u razvoju neovisno o životnoj dobi i vrsti teškoća.

Ustanova osigurava korisnicima usluge stanovanja, prehrane, pomoći i zdravstvene njege, održavanja osobne higijene, fizikalne terapije i rehabilitacije, socijalnog rada, brige o zdravlju, odmoru i rekreaciji, radnim aktivnostima, osposobljavanju za aktivnosti svakodnevnog života. Podružnica Pustodol zbrinjava oko 230 korisnika svih dobi i vrsta oštećenja. U ustanovi je zaposleno 40 djelatnika, njegovatelja, medicinskog osoblja, fizioterapeuta, 4 radna terapeuta, 4 socijalna radnika, kineziterapeut i jedan defektolog. Kao i druge ustanove, i Pustodol ne može popuniti potreban broj stručnih djelatnika.

Problemi ustanove: nedostatak potrebnog broja stručnih djelatnike; preveliki broj korisnika; različita struktura korisnika prema vrsti oštećenja i dobi.

ZAKLJUČAK

Gotovo kod većine ustanova postoji problem Popunjavanja radnih mjesta s određenim profilima djelatnika. Unatoč tome što je Pravilnikom o vrsti i djelatnosti doma socijalne skrbi, načinu pružanja skrbi izvan vlastite obitelji, uvjetima prostora, opreme i radnika doma socijalne skrbi, terapijske zajednice, vjerske zajednice, udruge i drugih pravnih osoba te centra za pomoć i njegu u kući (NN, br. 64/09) predviđen zaista minimalni uvjet broja stručnih djelatnika da bi se uopće mogla održati određena razina kvalitete usluge i stručnog rada, neke ustanove nisu u mogućnosti popuniti kadrovima niti taj minimalni broj potrebnih djelatnika, što se zasigurno odražava na kvalitetu usluga koje pružaju.

Problem nekih ustanova je sam ustroj ustanove koji predviđa pružanje usluge smještaja korisnicima s različitim, višestrukim oštećenjima čime je otežano koncipiranje kvalitetnih individualnih programa i postizanje kvalitete rada. Tako je u nekim ustanovama smješten određeni broj osoba s tjelesnim oštećenjima zajedno s osobama s mentalnim oštećenjima različitog stupnja i/ili psihičkim smetnjama. Novim Pravilnikom pokušava se urediti ovaj problem na način da se ustanove ipak trebaju profilirati. Međutim, niti jedna ustanova ne može taj problem riješiti u kratkom roku.

U navedenim ustanovama uglavnom su zadovoljeni prostorni uvjeti i uvjeti o vrsti opreme prema navedenom Pravilniku, međutim držimo neprihvatljivim upravo normu propisanu u navedenom Pravilniku koja se odnosi na zajedničke i posebne uvjete prostora. Tako je Pravilnikom određeno da se skrb izvan vlastite obitelji može pružati u jednoj ili više građevina koje udovoljavaju uvjetima propisanim ovim Pravilnikom, a u jednoj građevini ne može biti smješteno više od 200 korisnika što je preveliki broj koji onemogućava kvalitetnu i individualiziranu skrb. Isto tako, u domovima za tjelesno ili mentalno oštećene osobe (djecu i odrasle osobe) predviđeno je da se u spavaonice može smjestiti najviše 5 korisnika. Veliki broj ustanova ima zadovoljen ovaj minimalni uvjet, ali držimo da je to neprihvatljivo sa stanovišta ljudskih prava, kao i kvalitete života dugotrajno smještenih korisnika čiji se sav život odvija u takvim mastodontima, skućenim sobama u kojima provode pretežiti dio vremena, te uglavnom slabo opremljenim kabinetima i radionicama.

Prema Nacionalnoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom predviđena je mjera 2.5.3. – Podizanje kvalitete života u ustanovama socijalne skrbi, uz aktivnost izrade programa psihosocijalne rehabilitacije za svakog korisnika, za što je predviđeni rok provedbe bila 2007. godina. Prema navedenom Pravilniku ovi će se programi izraditi u roku od godinu dana od stupanja na snagu Pravilnika (dakle trebaju biti izrađeni u ožujku 2010.)

Iz svega navedenog nije dovoljno jasno naglašeno usmjerenje prema procesu deinstitucionalizacije, što je RH preuzela kao obavezu kroz niz međunarodnih ugovora i dokumenata.

S jedne strane proklamira se niz navodnih aktivnosti koje bi u narednih samo nekoliko godina trebale rezultirati potpunim napuštanjem institucionalnog oblika smještaja, a s druge strane broj smještenih korisnika nije se značajnije smanjio unazad nekoliko godina, nego se štoviše broj zahtjeva za smještaj povećavao kako se vidi iz dolje navedene tabele.

Stanje na dan	Broj smještenih korisnika	Broj zahtjeva za smještaj
31.12.2006.	3.153	582
31.12.2007.	3.5673.567 Stalni smještaj: 1.637	817
31.12.2008.	3.6563.656 Stalni smještaj: 1.605	949

Izvor: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, godišnje statističko izvješće o domovima i korisnicima socijalne skrbi 2008.g i 2009.g. o korisnicima pomoći u RH

Držimo da je potrebno intenzivnije raditi na procesu smanjivanja broja korisnika u ustanovi, a za dio smještenih korisnika već je sada moguće pripremati povratak u domicilnu sredinu. Nadležno Ministarstvo treba razraditi jasne korake i procedure usmjerene na povratak smještenih korisnika u zajednicu te ubrzati te procese.

Prema podacima koje je Ured dobio od Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi o izdanim odobrenjima pružateljima izvaninstitucionalnih usluga odnosno rješenjima za početak rada, vidljivo je da je tijekom 2008. i 2009. godine nekim izvaninstitucionalnim oblikom skrbi moglo biti obuhvaćeno svega tristotinjak osoba.

IZDANA ODOBRENJA PRUŽATELJIMA USLUGA

2008.g.	2009.g.
Organizirano stanovanje – za 72 korisnika	Organizirano stanovanje – 36 korisnika
Patronaža - 53	Patronaža – 0
Izvaninstitucionalni oblici – za 150 korisnika	Izvaninstitucionalni oblici – za 40 korisnika

Izdana rješenja za početak rada	
Izvaninstitucionalni oblici - za 106 korisnika	Izvaninstitucionalni oblici – za 80 korisnika
Organizirano stanovanje – za 20 korisnika	Organizirano stanovanje – za 77 korisnika
Povremeni boravak – za 30 korisnika	Stalni smještaj – za 3 korisnika

Nužno je i nadalje raditi na razvijanju zakonske regulative, kako bi se mogao osigurati ostanak osobe s invaliditetom u domicilnoj sredini, bez izdvajanja u ustanovu.

Nešto drugačiji problem imaju osobe s tjelesnim invaliditetom, kojima je nakon nastanka invaliditeta, u nedostatku prilagođenog stanovanja, obiteljske potpore, zdravstvene i medicinske skrbi koja bi im se pružala u njihovim domovima, jedina alternativa smještaj u domove za starije i nemoćne osobe.

Primjer:

Slijedom pritužbi korisnika Doma za starije i nemoćne osobe P., Ured je održao niz sastanaka s korisnicima, predstavnicima navedene ustanove i nadležnog gradskog ureda kao osnivača na kojima je pokušao iznaći najprimjerenije rješenje za smještaj osoba s najtežim invaliditetom koje borave u navedenom Domu u prostorijama s obzirom na manjak medicinskog osoblja ne mogu dobiti primjereni oblik skrbi.

Kako je Dom osobama s takvim invaliditetom zapravo njihov jedini životni prostor, neprimjereno je da budu smješteni u jedan prostor u kojem nemaju mogućnosti organizirati vlastiti život sukladno svojim željama i potrebama, nego se moraju prilagoditi zahtjevima institucije čime se zapravo krše njihova osnovna ljudska prava na dom, izbor, primanje posjeta i ostale eleemtarne ljudske potrebe.

U Republici Hrvatskoj ne postoje ustanove koje bi po svojoj strukturi, pristupačnosti i organizaciji bile namijenjene smještaju osoba s tjelesnim invaliditetom.

Dom za stare i nemoćne osobe P. jedna je od prvih ustanova za stare i nemoćne koja je izgrađena s prostornim prilagodbama pogodnima za smještaj osoba s invaliditetom. Zbog odnosa upravljačke strukture Doma prema njima, osobe s invaliditetom koje su se pritužile Uredu osjećaju se obespravljenima i poniženima, ističu da se ne uvažavaju njihovi prijedlozi, da im se ograničava sloboda izbora, da se ne uvažavaju njihove specifične potrebe i da ne postoji ravnopravna komunikacija s ravnateljicom i glavnom medicinskom sestrom

Naime, pod izlikom sigurnosti korisnika, u Domu se uvedena vrlo stroga pravila kojih se svi korisnici moraju pridržavati, pod prijetnjom opomena pa i otpusta ako ta pravila prekrše.

Odnos zaposlenika prema osobama s invaliditetom koje ustanovu smatraju svojim domom lišen je ljudske topline i razumijevanja, ograničavaju im se posjete, ne postoji prostor u domu u kojemu bi bilo moguće druženje osoba s invaliditetom, posjete prijatelja i obitelji reduciraju se uz obrazloženja da to nalaže „kućni red“, ne daje im se prilika da izraze svoje mišljenje ili prijedloge kada se rade adaptacije, uređenja ili preinake prostora. Čajne kuhinje nisu prilagođene za osobe koje se kreću u invalidskim kolicima, čime se sputava neovisnost, sloboda i veća samostalnost što su preduvjeti socijalnog uključivanja i zadovoljavajuće razine života. Osobe s invaliditetom nemaju osiguran prostor za pušenje, uklanjaju se mali kućanski aparati (mikrovalna pećnica, aparat za kavu ili čaj) koji omogućavaju dnevne rituale kojima se podržava dojam topline i prihvaćenosti, uklanjaju se obiteljske uspomene i dragi predmeti, zabranjuje se svaka mogućnost da se njega onima kojima je neophodna organizira korištenjem alternativnih oblika angažiranjem osoba koje nisu zaposlenici doma.

Djelatnici doma i predstavnici gradskog ureda su obrazložili uvođenje restrikcija koje primjenjuju neselektivno sigurnosnim razlozima pa su tako naveli da su dopuštali korisnicima doma kuhala ili druge aparate ili pušenje u sobi, ali je zbog požara sa smrtnim ishodom za jednu korisnicu u jednom zagrebačkom domu grad propisao sigurnosne mjere koje obvezuju i njihov Dom.

Međutim, ove mjere primjenjuju neselektivno i bez uvažavanja individualnih mogućnosti, sposobnosti i osobne odgovornosti. Nadalje, glavna sestra je navela problem njege korisnika koji ne žele napustiti stambeni dio i preseliti se u stacionarni navodeći kao razlog organizacijske i kadrovske prepreke stacionar i stambeni dio su na različitim katovima, a broj stručnog medicinskog osoblja nedovoljan je za pružanje kvalitetne skrbi.

Uz objektivne probleme koje Dom ima kao što je nedostatak osoblja koje pruža njegu ili određene usluge, po ocjeni samih osoba s invaliditetom djelatnici Doma u posljednje vrijeme ne uvažavaju specifične potrebe osoba s invaliditetom, ne pokazuju razumijevanje za njihov položaj, ne poštuju partnerski odnos u zajedničkom rješavanju određenih problema ne uvažavaju različitosti i ne poštuju njihovo dostojanstvo.

Unatoč objektivnim teškoćama (nedovoljan broj osoblja) mišljenja smo da su problemi koje su istaknule osobe s invaliditetom riješivi promjenama odnosa zaposlenika doma. Uz uvažavanje specifičnosti, interesa osoba s invaliditetom, poštivanje mišljenja i prijedloga, uz komunikaciju na ravnopravnoj osnovi, uz povjerenje i dopuštanje osobama s invaliditetom da grade odgovorniji odnos prema sebi i svojoj okolini, otklonila bi se većina nesporazuma. Ne smijemo zaboraviti da je dom za stare i nemoćne neprirodno okruženje za mlađe osobe s invaliditetom i da se one smještavaju u takve ustanove samo zato što im nismo osigurali prilagođeno stanovanje uz potporu koja im osigurava življenje bez prepreka i usluge koje im omogućavaju punu uključenost u život zajednice na ravnopravnoj osnovi s drugima.

Naglašavamo da smještaj mlađih osoba s tjelesnim invaliditetom u domove za stare i nemoćne osobe nije njihov izbor već nužnost bez alternative pa je obveza primarno Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi i osnivača ovih ustanova, prilagoditi uvjete života njihovim specifičnim potrebama. To bi značilo osigurati stručnu i materijalnu potporu.

4.1.8. DEINSTITUCIONALIZACIJA

U Članku 19. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom govori se o neovisnom življenju i uključenosti u zajednicu koji se ostvaruje kroz mogućnosti da osobe s invaliditetom odaberu svoje mjesto boravka, gdje i s kim će živjeti, na ravnopravnoj osnovi s drugima, te da nisu obvezne živjeti bilo kojim nametnutim načinom života. U članku se itiče i mogućnost pristupa širokom rasponu usluga koje različite službe potpore pružaju osobama s invaliditetom u njihovom domu ili ustanovama za smještaj, uključujući osobnu asistenciju potrebnu za potporu življenju i za uključenje u zajednicu, kao i za sprečavanje izolacije ili segregacije iz zajednice.

Deinstitucionalizacija koja bi dovela do postepenog zatvaranja institucija u kojima su smještene osobe s invaliditetom, posebice one s intelektualnim teškoćama jedno je od područja na kojem u predstojećem razdoblju sve nadležne institucije trebaju uložiti pojačane napore kako bi što prije i što većem broju osoba omogućilo neovisno življenje.

Istovremeno s tim procesom treba poduzimati mjere kojima bi se omogućile da što veći broj osoba ostane živjeti u svojim sredinama. Preduvjet za to kao i za vraćanje osoba iz institucija u njihove sredine je razvoj službi podrške u zajednici.

Kako bi se ostvarili ti preduvjeti koji bi omogućili neovisno življenje i uključenost u zajednicu u skladu s Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom, 2007. godine potpisan je između Vlade Republike Hrvatske i Europske Komisije Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju Republike Hrvatske u kojem je deinstitucionalizacija istaknuta kao jedan od glavnih izazova. Prema nacionalnim planovima provedbe tog dokumenta jasno je prepoznata potreba da se proširi mreža socijalnih usluga, razvija sustav izvaninstitucionalnih usluga i unaprijedi pristup uslugama kao preduvjet ostvarivanju neovisnog življenja.

U posljednjem dokumentu kojim se planiraju aktivnosti za 2009. i 2010. godinu jasno su navedene aktivnosti kojima će se te mjere realizirati, njihovi nositelji, pokazatelji provedbe odgovorene i provedbene institucije pri čemu je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi nositelj, dok su sunositelji jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i organizacije civilnog društva i ustanove socijalne skrbi. Te mjere su realne, ali udruge koje skrbe o osobama s intelektualnim teškoćama upozoravaju na sporost i kašnjenje provedbe. Pri tome bi se institucije koje danas smještaju osobe trebale transformirati u pružatelje usluga. Uz razvoj usluga koje bi podržavale neovisni život u zajednici nužno je razvijati i zapošljavanje tih osoba.

Kako je u provedbi tog važnog procesa potrebno koristiti iskustva zemalja koje su ga uspješno završile Ured pravobraniteljice bi kao pozitivan primjer istaknuo iskustvo Austrije s kojim se upoznao na seminaru „*Deinstitucionalizacija – primjeri dobre prakse*“ u organizaciji Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi RH, te austrijskog Ministarstva rada, socijalne skrbi i zaštite potrošača. Na seminaru je istaknuto da je polazište deinstitucionalizacije temeljeno na interesu i potrebama korisnika, na njihovom uključivanju u život zajednice, uz pripremu i korisnika i sredine te na obvezama i okupacionim aktivnostima, razvoju preostalih sposobnosti, zadovoljstva i osobnom izboru korisnika.

Važno je napomenuti da se sustav deinstitucionalizacije u Austriji gradi posljednjih tridesetak godina, a odvija se kroz udomiteljske obitelji te stambene zajednice te uz razvoj ustanova koje pružaju najrazličitije usluge bilo primarnim ili udomiteljskim obiteljima ili osobama zbrinutima u samostalnim stambenim jedinicama kojima se osigurava potreban stupanj podrške.

Posebno je važna izgradnja odgovornog odnosa te uključivanje u najrazličitije oblike rada – za one s radnom sposobnošću većom od 50 % na otvorenom tržištu rada, a za one s manje od 50% u zaštićenim uvjetima, odnosno radnim centrima. Za samostalno stanovanje neophodna je priprema u koju su uključeni različiti stručnjaci.

Prevenција institucionalizacije provodi se uz razvoj različitih mobilnih usluga, uključivanje osoba s invaliditetom u društveni život kroz organizirano stanovanje u manjim stambenim jedinicama, ali i otvaranje radnih mjesta prilagođenih osobama s invaliditetom.

Premda je za veliki broj osoba s invaliditetom obuhvaćenim organiziranim i strukturiranim zbrinjavanjem u kojem se potiče integracija, radna okupacija, odgovornost i uključenost u stvaranje dobara i što veća neovisnost, uvijek će postojati potreba da se osobama s najtežim invaliditetom mora pružati cjelodnevna skrb. Materijalnim potporama se stimulira ostanak takve osobe u obitelji, ali postoje ustanove u kojima se pruža takva skrb kao i dnevno zbrinjavanje.

Za osobe s invaliditetom najvažnije je postizanje što veće samostalnosti u svakodnevnim aktivnostima, brige o sebi i svom okruženju uz osmišljavanje radnih, odnosno okupacijskih aktivnosti prema stupnju preostalih sposobnosti.

4.1.8.1. Osobni asistent

Osobna asistencija definirana je kao pomoć (asistencija) osobi s najtežim invaliditetom u onim aktivnostima koje bi osoba obavljala sama da nema senzoričkih, tjelesnih ili intelektualnih oštećenja. Od 2005. takvim osobama s najtežim stupnjem i vrstom invaliditeta, osobna asistencija počela se provoditi kroz pilot projekt u suradnji udruga osoba s invaliditetom i Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Tijekom provedbe projekta pokazalo se da mnoge osobe s invaliditetom koje prema kriterijima samog projekta nisu mogle ostvariti mogućnost korištenja usluge osobnog asistenta jer između ostalog nisu bili članovi niti jedne udruge ili nisu imali oštećenja koja su navedena kao uvjeti za ostvarivanje te usluge.

Zbog toga su se mnogi pojedinci i udruge, a posebice udruge koje okupljaju osobe s osobe s intelektualnim i mentalnim oštećenjima prituživale na diskriminaciju u odnosu na korisnike koji su prema kriterijima projekta ostvarili mogućnost korištenja usluge osobnog asistenta.

Kao korisnika usluge osobnog asistenta udruge su mogle prijaviti osobe s tjelesnim oštećenjima kojima je nužno potrebna pomoć u samozbrinjavanju, gluhoslijepe, slijepe i gluhe osobe kojima je nužno potrebna praktična pomoć u samozbrinjavanju. Dodatni uvjet za prijavljivanje u projekt bila je da je 'korisnika usluga osobnog asistenta educirao nacionalni savez i ocijenjen je kao potencijalni korisnik'. (Navedeno u *Pozivu za prijavu projekata udruga osoba s invaliditetom koje osiguravaju podršku osobnih asistenata osobama s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta u Republici Hrvatskoj za financijsku potporu iz Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2008- godinu.*)

U suradnji Zajednice saveza osoba s invaliditetom Hrvatske i Hrvatske udruge paraplegičara i tetraplegičara razvijen je 2000. -te godine pilot projekt „Neovisno življenje“. U to vrijeme osobni asistenti bili su ročnici na civilnom služenju vojnog roka, a naglasak je bio na tome da korisnik usluge odlučuje o sadržaju posla i aktivnostima koje asistent obavlja prema njegovom ili njezinom nalogu. Novina takvog pristupa bila je u tome da se osobi omogući da unatoč svom oštećenju ostane živjeti u svom domu pri čemu je cilj bio da se rastereti obitelj, a da osoba s invaliditetom kao korisnik usluge unaprijedi kvalitetu svog življenja kroz razvijanje svojih preostalih sposobnosti prema vlastitim željama i odlukama, a da mu osobni asistent u svim tim aktivnostima bude 'produžena ruka'.

Međutim, sama definicija osobne pomoći prema Adolfu Ratzkaju uključuje sve kategorije osoba s najtežim stupnjem invaliditeta. Upravo na ovu definiciju pozivali su se iz više udruuga osoba s intelektualnim teškoćama koje su se obratile Uredu.

Primjer:

Uredu se pritužila majka tridesetdvo godišnjaka koji je osoba s težim intelektualnim oštećenjem i psihičkom bolešću. Razvedena je i godinama sama vodi brigu o odraslom sinu koji je uslijed visokog stupnja oštećenja u potpunosti ovisan o pomoći druge osobe.

Međutim, budući da je ta ovisnost o pomoći drugih rezultat intelektualnih oštećenja i psihičke bolesti, on ne udovoljava kriterijima propisanim za ostvarivanje usluge osobne asistencije. Za njegovu majku potpuno su neprihvatljiva mjerila pilot projekta i nerazumljivo joj je kako osobe poput njezinog sina kojima je u svim životnim aktivnostima i tijekom cijelog dana potreban nadzor, usmjeravanje i praćenje ne mogu ostvariti uslugu koja bi i njoj kao majci 24 sata brine o njemu bar povremeno preuzela dio brige.

Mišljenje Ureda u ovom slučaju je da je posve neosporno da osobi s takvom vrstom i težinom oštećenja kakva je opisana u gornjem slučaju neosporno treba neki oblik potpore. Međutim, osobna asistencija ovdje ne bi bila odgovarajući oblik potpore jer je kao što smo gore naveli bitan preduvjet da osoba može samostalno upravljati svojim životom, donositi odluke i izricati svoje želje i zahtjeve drugoj osobi. Ured će u svojim aktivnostima zagovarati potrebu iznalaženja najkvalitetnijih oblika potpore prema pojedinačnim potrebama osoba s različitim oštećenjima.

Primjer 2 i 3:

Uredu se pritužila stranka koji je nakon prometne nesreće 2008. godine ozlijedio vratnu kralježnicu i postao osoba s najtežim invaliditetom. Iskazao je potrebu za uslugom osobnog asistenta.

Ured je upoznat s činjenicom da je broj korisnika pilot projekta u 2009. ostao na razini 2008. godine, odnosno uključeno je 338 osoba s područja cijele Republike Hrvatske. Kako je projekt trebao prerasti u zakon, očekivalo se da će se uključiti veći broj korisnika, Međutim, zakon je još u izradi, a pilot projekt se nije proširio na nove korisnike. Zbog toga nemogućnosti korištenja usluge asistenta, Uredu se pritužila i studentica kojoj je bez takve podrške studiranje znatno otežano.

Naglašavamo da je uvođenje osobne asistencije u zakonodavstvo s ciljem socijalne integracije osoba s invaliditetom predviđeno međunarodnim dokumentima (Standardna pravila izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u Rezoluciji 48/96), a posebice u čl. 19 Konvencije o pravima osoba s invaliditetom kojim je osobna asistencija istaknuta kao posebna usluga potrebna „za potporu življenju i uključivanju u zajednicu kao i za sprječavanje izolacije ili segregacije iz zajednice“. Osobna asistencija je kao ključni mehanizam integracije osoba s invaliditetom uvrštena u Nacionalnu strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2007.-2015. Premda je evaluacija pilot projekta u 2008. godini koju je proveo Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) potvrdila vrijednost ove usluge kao kvalitativan zaokret u podizanju kvalitete života osoba s invaliditetom i kao takva je trebala predstavljati stručnu podlogu za donošenje Zakona o osobnoj asistenciji, odnosno osobnom asistentu, do trenutka pisanja ovog izvješća taj zakon nije donesen.

4.2. MIROVINSKO OSIGURANJE

Područje mirovinskog osiguranja je jedno od pet područja u kojima su se osobe s invaliditetom najčešće javljale. Slučajevi u kojima su se obraćali Uredu se odnose na upite o ostvarivanju prava iz područja mirovinskog osiguranja kao što su: naknada za tjelesno oštećenje, pravo na mirovinu po ozljedi na radu, pravo na mirovinu po osnovi profesionalne bolesti, pritužbama na rad djelatnika područnih službi mirovinskog osiguranja kao što su davanje manjkavih i nedostatnih informacija, neujednačenost u tumačenju zakonskih odredbi, neprimjereno ponašanje, često nedovoljna obrazloženost pojedinih rješenja, duljina postupka, pogrešan izračun mirovine (mirovinski faktor) i dr.

Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom javljaju se osobe s invaliditetom navodeći često da su u ostvarivanju svojih prava iz mirovinskog osiguranja oštećene postupanjem Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (u daljnjem tekstu HZMO) i kao primjer navodimo:

Jedna od stranaka obratila se Uredu sa zamolbom za zaštitu njezinih prava koja su ugrožena duljinom postupka koji se vodi kod HZMO-a. Postupak je započeo zahtjevom za ostvarivanje prava na invalidsku mirovinu u studenom 2003. godine i do danas nije okončan. Također, stranka se žalila i na nepoštivanje odluke Upravnog suda RH od strane prvostupanjskog organa, HZMO-a, područna služba u O.

Rješenjem Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, područne službe u O., od studenog 2003. određena je stranci invalidska mirovina zbog profesionalne nesposobnosti za rad. Na isto rješenje stranka se žalila na izračun mirovine (pogrešno izračunat mirovinski staž i mirovinski faktor).

HZMO, Središnja služba u Zagrebu kao drugostupanjsko tijelo svojim rješenjem je uvažila žalbu u dijelu izračuna mirovinskog staža, a odbila u dijelu koji se odnosi na mirovinski faktor. Na drugostupanjsko rješenje stranka je podnijela tužbu Upravnom sudu Republike Hrvatske koji je tužbu uvažio.

U presudi Upravnog suda RH kojom se uvažava tužba stranke, u obrazloženju stoji da stranci pripada pravo uračunati koeficijent – mirovinski faktor 0,5, a sukladno odredbi članka 80. stavak 1. točke 6. Zakona o mirovinskom osiguranju (NN br. 102/98, 127/2000, 59/01, 109/01, 147/02, 117/03, 30/04, 177/04, 92/05, 79/07 i 35/08), a ne kako to navodi HZMO mirovinski faktor 0,1667. Naime, iznimka propisana odredbom članka 174. stavka 3. točke 2. Zakona, (kojom je propisan mirovinski faktor od 0,1667) primjenjuje se na odredbu članka 80. stavak 1. točku 5. zakona, dok imenovana kao uzrok invalidnosti ima utvrđenu ozljedu na radu i potpada pod članak 80. stavak 1. točku 6. Zakona, te se na nju ne odnosi već spomenuti članak 174. stavak 3.

Upravni sud RH svojom presudom tužbu stranke je uvažio te poništio rješenje HZMO-a, Središnje službe u Zagrebu, od prosinca 2004. te naložio tuženom tijelu da donese novo rješenje pridržavajući se pravnog shvaćanja suda i njegovih primjedbi glede postupka, a sukladno članku 62. Zakona o upravnim sporovima (NN, br. 53/91, 9/92 i 77/92).

Članak 4. ZUS-a kaže: „Presude Suda donesene u upravnim sporovima obavezne su.“

Presuda Upravnog suda RH je donesena u veljači 2008., a HZMO Područna služba je donijela rješenje u ožujku 2009., što znači nakon 1 (jedne) godine i mjesec dana.

HZMO Područna služba je postupala protuzakonito, nije poštivala odluku Upravnog suda RH te je svojim rješenjem donijela identično rješenje kao ono iz 2003. koje je Upravni sud svojom presudom poništio, što je nedopustivo sa stajališta ustavnog načela zakonitosti i odnosa upravne i sudbene vlasti u pravnom sustavu.

Kako ovo nije prvi podnesak u kojem nam se građani (osobe s invaliditetom) žale na dugotrajnost postupka HZMO-a, upozoravamo na nepoštivanje odluka Upravnog suda RH i postavljamo pitanje prvostupanjskim tijelima HZMO-a zašto ne poštuju pravne propise RH, te postupaju nezakonito i na štetu građana, odnosno u konkretnom slučaju na štetu osobe s invaliditetom.

Ured je zatražio od Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva očitovanje o gore navedenom te nadzor nad radom HZMO-a. Međutim isti su nam poslali odgovor u kojem ističu kako je HZMO ispravno postupio kada je rješenjem Područne službe od prosinca 2000., stranci njezino pravo od siječnja 1999. prevedeno u invalidsku mirovinu na temelju profesionalne nesposobnosti za rad primjenom mirovinskog faktora 0,1667, prema članku 174. stavku 3. točki 2. ZOMO, umjesto da se postupalo po članku 80. stavku 1. točki 6. te primijenio mirovinski faktor 0,5 s obzirom da je profesionalna nesposobnost za rad nastala uslijed ozljede na radu.

Svoje mišljenje Ministarstvo (odnosno HZMO) obrazlaže na način citiramo:

„Kako proizlazi iz sadržaja članka 174. stavka 3. ZOMO, u toj odredbi ne radi se razlika u pravima između prijašnjih korisnika kojima je invalidnost nastala zbog ozljede na radu (ili profesionalne bolesti) i ostalih prijašnjih korisnika, kojima su se njihova prijašnja prava prevodila od 01. siječnja 1999. prema ZOMO. Stoga smatramo da je invalidska mirovina (...), koja se isplaćivala u razdoblju od 01. siječnja 1999. do 31. listopada 2003., utvrđena pravomoćnim rješenjem od 14. prosinca 2000. bila ispravno određena.“

Smatramo da je ova tvrdnja pogrešna obzirom da se taj stavak 3. članka 174. odnosi samo na profesionalnu nesposobnost za rad uslijed ozljede (bolesti) izvan rada, odnosno samo na članak 80. stavak 1. točka 5. koji citiramo:

„Članak 80.

(1) Mirovinski faktor iznosi za: (...)

5) invalidsku mirovinu zbog profesionalne nesposobnosti za rad, koja se isplaćuje osiguraniku za vrijeme zaposlenja, odnosno obavljanja samostalne djelatnosti 0,3333

za razliku od točke 6 koja se odnosi na profesionalnu nesposobnost za rad uslijed ozljede (bolesti) na radu, koji citiramo:

6) invalidsku mirovinu zbog profesionalne nesposobnosti za rad uzrokovane ozljedom na radu ili profesionalnom bolešću koja se isplaćuje osiguraniku za vrijeme zaposlenja ili obavljanja samostalne djelatnosti 0,5 (...)

Suprotno stajalištu HZMO-a, a posredno i Ministarstva, smatramo da invalidska mirovina stranke, koja se isplaćivala u razdoblju od 01. siječnja 1999. do 31. listopada 2003., utvrđena pravomoćnim rješenjem od 14. prosinca 2000. nije bila ispravno određena, a to što se imenovana zbog neznanja nije tada žalila ne čini rješenje HZMO-a ispravnim.

Ministarstvo također navodi da se na ovo rješenje stranka nije žalila i da je ono postalo pravomoćno, što se može tumačiti da je svako rješenje ukoliko se stranka nije na njega žalila ispravno, stoga se pitamo „da li je stranka stvarno sama kriva što se ona nije žalila?!“, premda je očito da je HZMO pogrešno primijenio materijalno pravo na navedenu situaciju stranke.

Upozoravamo da se u gore navedenom slučaju radi na tome da isto to tijelo koje je donijelo Zakon o mirovinskom osiguranju isti taj zakon pogrešno primjenjuje i to na štetu osoba s invaliditetom.

HZMO Središnja služba na upit Ureda zašto su uračunali manji mirovinski faktor od onog kojeg su trebali računati odgovorio je da su svim osiguranicima koji su bili korisnici prava na temelju preostale radne sposobnosti prevodili to pravo na invalidsku mirovinu zbog profesionalne nesposobnosti za rad, (sve zbog pogrešne primjene Zakona o mirovinskom osiguranju), koristeći manji mirovinski faktor od onog koji im pripada odnosno 0,1667 umjesto 0,5 i time izravno oštetili sve one osiguranike kod kojih je invalidnost nastala kao posljedica ozljede na radu, odnosno profesionalne bolesti jer su ih bez pravne osnove izjednačili sa osiguranicima kod kojih je invalidnost nastala na temelju bolesti ili ozljede van rada gdje su to sasvim dvije različite kategorije osoba s invaliditetom i koje kategorije zakonodavac razlikuje u ZOMO iz 1998. te im i dodjeljuje različite mirovinske faktore.

U ovom slučaju odlučivanja o zahtjevu stranke HZMO se postavlja iznad Međunarodno priznatih Konvencija, Ustava i zakona RH jer uzima sebi za pravo odlučivati o ispravnosti sudske odluke i rada suda ne poštujući odluke upravnog suda te smo svojim dopisom upućenim Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva to i istakli navodeći također da ukoliko HZMO ima primjedbi na rad sudaca te na zakonitost sudske presude, postoji zakonska procedura za postupanje.

U postupku rješavanja predmeta stranke ne samo da HZMO nije postupao sukladno zakonskim okvirima već su ovakvim postupanjem prekršene međunarodne ratificirane Konvencije i Ustav RH (čl.140.) koji su iznad zakona RH.

Tradicionalno procesno načelo kaže: res judicata facit ius inter partes. Ovakvim postupanjem HZMO-a dovodi se u pitanje jedno od najviših načela pravne države koje izražava bit prava – načelo pravne sigurnosti. Pored toga, u ovom slučaju postavljamo pitanje rada djelatnika HZMO-a koji ne vode pravne postupke prema pravilima zakona i ne poštuju osnovna načela upravnog postupka, koja propisuju da se postupci vode tako da neznanje i neukost stranke ne budu na štetu njezinih prava.

Drugi primjer koji navodimo ovdje tiče se povrata preplaćenih sredstava:

Podnositelj navodi da stranka „.....“, ima status 100% civilnog invalida rata I grupe i kao takav korisnik je osobne invalidnine i razlike dodatka za pomoć i njegu između iznosa koji prima uz mirovinu i onog prema Zakonu o pravima vojnih i civilnih invalida rata.

Budući da je dobio poziv da se javi u županijski ured zbog „potpisivanja zapisnika“ kćer stranke navodi „kontaktirala sam ovlaštenu osobu da mi kaže o čemu se radi. Napominjem da je moj otac slijep i bez obje noge i ne može niti doći sam, a niti potpisati bilo kakav dokument pa sam mu ja generalni opunomoćenik temeljem javnobilježničkog akta.

Priopćeno mi je da je bio nadzor iz Ministarstva koji je utvrdio nepravilnosti u radu, odnosno nije vršeno usklađivanje sa iznosima naknade kod HZMO-a, a što je bila obveza po službenoj dužnosti od strane osoba koje obavljaju taj posao, a ne korisnika.“

O navedenom se neće izdavati rješenja u I stupnju s pravom žalbe, a korisnici trebaju vratiti iznos koji je obračunat za 3 godine unazad, s obzirom da je preostalo vrijeme u zastari. Smatram da u konkretnom slučaju nalaz nadzora treba obvezivati unaprijed, a za štetu koja je nastala državnom proračunu trebaju snositi odgovorne osobe koje svoj posao državnih službenika obavljaju nesavjesno i nestručno. Usput rečeno, dali je iznos odkn uopće vjerodostojan ako znamo tko ga je obračunao.

Nadalje mi je priopćeno i to da će se u slučaju nepotpisivanja zapisnika sporni iznos naplatiti prisilno – nalogom za ovrhu HPB-u do ukupnog podmirenja.....“

Na upit Ureda nadležno Ministarstvo očitivalo se da je „...prema odredbama članka 94. Zakona o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata propisana obveza povrata isplaćenih ne pripadajućih primanja. Sukladno tomu, je stranci i utvrđena obveza povrata isplaćenih ne pripadajućih novčanih sredstava. Napominju kako utvrđivanje obveze povrata isplaćenih ne pripadajućih primanja nije predmet upravnog postupka pa podnositeljica, kao punomoćnica stranke, nije ni mogla dobiti, kako smatra rješenje o povratu...“

Smatramo, tako smo uputili i stranku, da bez obzira na tumačenje ove zakonske odredbe, o potrebi donošenja rješenja, stranka ima pravo na listu izračuna ispravka, način obračuna, za koje se godine traži povrat i točno po mjesecima iznos tog povrata, a sve kroz međusobni kontakt i dogovor sa nadležnim tijelom u županiji.

Na ova dva navedena slučajeve nastavlja se i članak 164. ZOMO koji također propisuje da je osiguranik dužan HZMO-u izvršiti povrat nezakonito stečenih primanja, članak glasi:

„(1) Osigurana osoba koja primi neko novčano davanje iz mirovinskog osiguranja koje joj ne pripada, dužna ga je vratiti Zavodu (...).“

te se postavlja pitanje, kada isto pravo treba ostvariti osiguranik, odnosno da mu se nadoknade pogrešno izračunata i uskraćena financijska sredstva zašto mu HZMO to pravo uskraćuje.

Smatramo da su osobe s invaliditetom oštećene stavkom 3. članka 122. ZOMO koji govori o izmijeni pravomoćnog rješenja sa novim rješenjem ukoliko je prvim rješenjem povrijeđen zakon ili opći akt Zavoda na štetu osiguranika, te ne ide u prilog osiguranicima:

Po stavku 3. navedenog članka: „Osiguraniku, odnosno osiguranoj osobi pripada pravo na temelju rješenja donesenog prema odredbama stavka 1. i 2. ovoga članka od prvoga dana idućega mjeseca nakon podnošenja zahtjeva, a ako je postupak pokrenut po službenoj dužnosti – od prvoga dana idućega mjeseca nakon donošenja novog rješenja.“

Što bi značilo da ukoliko je stranka oštećena protupravnim rješenjem te ukoliko se po njezinom zahtjevu donese novo rješenje, odnosno presuda stranka svoja novčana potraživanja može ostvariti jedino unaprijed, dok npr. ako je krivnjom, propustom ili pogreškom HZMO-a došlo do nepripadajuće isplate strankama one moraju vraćati višak sredstava koji su primili od HZMO-a, premda bez svoje krivice, i to po članku 164. za razdoblja unatrag, što smatramo nepravednim. O svemu rečenom upozoravali smo i nadležno ministarstvo i HZMO.

To više što je donesen i novi Zakon o upravnim sporovima (NN br. 20/10) koji stupa na snagu 01. siječnja 2012. čijim se donošenjem očekuje veća pravna sigurnost i bolja zaštita prava stranaka od odluka i postupanja javnopravnih tijela koja se nastoji postići otvaranjem procesne mogućnosti suda da sam utvrđuje činjenice i obvezom suda da provodi usmenu raspravu. Takva procesna mogućnost pridonijet će bržem rješavanju sudskih predmeta. Također, uvodi se i dvostupanjsko sudovanje u obliku Visokog upravnog suda.

Osim gore navedenih slučajeva obraćanja ovom uredu pismenim putem, mnoge osobe s invaliditetom obraćale su se uredu i telefonski te je izvršen veliki broj savjetovanja usmenim putem.

Jedno od tih je i sljedeće:

Osobi s invaliditetom kod koje postoji opća nesposobnost za rad uslijed reumatoidnog artritisa nisu priznate u mirovinski staž sve godine staža osiguranja.

Stranka se javila u ured navodeći da joj u staž osiguranja nisu priznate godine koje je provela na profesionalnoj rehabilitaciji na koju je upućena rješenjem od strane bivše Samoupravne interesne zajednice Mirovinskog i invalidskog osiguranja radnika Hrvatske, te joj je izračunata mirovina manja od one koja ju po zakonu pripada s obzirom na godine mirovinskog staža.

Uvidom u spis Ured smatra kako Područna služba u Zagrebu HZMO-a pri donošenju rješenja kojim se imenovanoj priznaje pravo na invalidsku mirovinu, nije postupao po članku 26. Zakona o mirovinskom osiguranju koji govori da se u staž osiguranja računa i razdoblje koje je osoba, odnosno osiguranik proveo „2) na profesionalnoj rehabilitaciji na koju je bio upućen kao invalid rada ili kao vojni invalid, kao slijepa osoba, osoba oboljela od distrofije i srodnih mišićnih i neuromišićnih bolesti, oboljeli od paraplegije, cerebralne i dječje paralize, multipleks skleroze, gluha osoba, reumatoidnog artritisa ili kao civilni invalid rata i osoba kod koje postoje funkcionalni poremećaji zbog kojih se ne može samostalno kretati bez uporabe invalidskih kolica, bez obzira je li prije toga bio osiguran“; te stranci nije uračunao navedeni period od 3 godine u staž osiguranja. Stranka je od strane ureda upućena da ostvari svoje pravo na način da podnese zahtjev prema Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje te da zahtjeva ponovni izračun mirovine, navodeći da joj nisu uračunate 3 godine koje je provela na profesionalnoj rehabilitaciji koje su joj i upisane na zadnjim stranicama radne knjižice, te da priloži sve popratne dokumente kojim dokazuje navedeno.

Ističemo da su brojni prigovori na način informiranja o pravima iz mirovinskog osiguranja, odnosno na uskraćivanje cjelovite informacije i upućivanja na sve potrebne uvjete za ostvarivanje nekog prava iz mirovinskog osiguranja pa se sustav mirovinskog osiguranja doživljava nesklonim potrebama osoba s invaliditetom.

Primjerice, stranka je kao izbjeglica iz Bosne i Hercegovine svoje prvo zaposlenje ostvarila u RH. Nakon nekoliko godina zbog moždanog udara dugo je bila na bolovanju, a potom predala zahtjev za invalidsku mirovinu. Zahtjev je odbijen zbog potrebe nastavka liječenja na što je uložila žalbu. Drugostupanjsko tijelo je usvojilo žalbu, utvrdilo opću radnu nesposobnost, ali unatoč tome, njezin je zahtjev za invalidsku mirovinu odbijen. Držeći da je nepravedno uskraćena u ostvarivanju prava na invalidsku mirovinu, zatražila je pomoć Ureda.

Naime, radi se o nekoj stranci koja nije bila informirana o uvjetima za ostvarivanje prava na invalidsku mirovinu u kojima je od presudne važnosti ne samo nesposobnost za rad nego i minimum staža osiguranja. Da je bila upućena o nužnosti minimuma staža osiguranja te slijedila preporuke i savjete o potrebi daljnjeg liječenja, staž osiguranja bi tekao i imala bi mogućnost stjecanja tog presudnog uvjeta. Ovako, u trenutku stjecanja opće radne nesposobnosti stranci je nedostajalo nekoliko mjeseci staža osiguranja za ostvarivanje prava na invalidsku mirovinu.

Nadalje, u slučajevima osoba koje su bile na radu u inozemstvu i ondje stekli određeni broj godina kao osiguranici osiguranja zemlje u kojoj su radili zbog neinformiranja o mogućnostima i uvjetima ostvarivanja prava iz osiguranja zemalja s kojima RH ima sklopljene ugovore – imaju dojam da su prikraćeni u ostvarivanju svojih prava vezanih uz invaliditet bilo samog korisnika, bilo članova obitelji jer ih se ne upoznaje s odredbama tih ugovora. Kako smo već naveli da se stranke žale na dugotrajnost postupka u ostvarivanju svojih prava kod Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, ovim putem također ističemo kako smo zbog više osoba s invaliditetom požurnicama urgirali kod upravnog suda za poštivanjem čl. 29. st. 1., Ustava RH, odnosno ustavnog prava stranke na rješavanje predmeta u razumnom roku.

Međutim, od strane Upravnog suda nam je odgovoreno da prosječno trajanje upravnog spora pred Upravnim sudom traje tri godine, što dovodi do toga da osoba s invaliditetom ne može ostvariti svoja prava te da od pokretanja postupka za ostvarivanjem nekog prava iz mirovinskog osiguranja pa do ostvarivanja tog prava može proći i veći broj godina što ni u kom slučaju nije u skladu sa međunarodno preuzetim obvezama RH te je osoba s invaliditetom izravno zakinjuta u svojim ustavom i međunarodnim konvencijama zagarantiranim ljudskim pravima.

Uredu se često pritužuju stranke kako nisu informirane o ostvarivanju prava prema Zakonu o mirovinskom osiguranju od strane nadležne institucije. Sukladno tome u daljnjim navodima pojasniti ćemo razliku definicija tjelesnog oštećenja i invaliditeta na osnovu kojih stranka može ostvariti određeno pravo po sustavu mirovinskog osiguranja.

Sustav mirovinskog osiguranja razlikuje *tjelesno oštećenje i invaliditet* jer su to dva različita pojma. Invaliditet ne mora uvijek značiti i postojanje tjelesnog oštećenja a isto tako ni svako tjelesno oštećenje ne mora značiti invaliditet u smislu nesposobnosti za rad. Opći pojam »invaliditet« ne mora uvijek značiti i nesposobnost odnosno gubitak ili smanjenje sposobnosti za rad.

Tjelesno oštećenje, (po članku 56. Zakona o mirovinskom osiguranju) je gubitak, bitnije oštećenje ili znatnija onesposobljenost pojedinog organa ili dijelova tijela što otežava normalnu aktivnost organizma i zahtjeva veće napore u obavljanju životnih potreba, bez obzira na to uzrokuje li ono ili ne uzrokuje invaliditet. Osim toga tjelesno oštećenje može, ali ne mora utjecati na nečiju radnu sposobnost.

Invaliditet se, s druge strane, utvrđuje u odnosu na nečije tjelesne i psihičke sposobnosti, obrazovanje i rad. Invalid rada je osiguranik koji je na osnovi invalidnosti ostvario pravo na invalidsku mirovinu ili pravo na profesionalnu rehabilitaciju.

Prema Zakonu o mirovinskom osiguranju (NN br. 102/98, 127/2000, 59/01, 109/01, 147/02, 117/03, 30/04, 177/04, 92/05, 79/07 i 35/08) osoba s invaliditetom može ostvariti slijedeća prava:

4.2.1. INVALIDSKA MIROVINA

Da bi netko ostvario invalidsku mirovinu mora mu biti utvrđen određeni stupanj invalidnosti. S obzirom da invalidnost može nastati zbog bolesti, ozljede izvan rada, ozljede na radu ili profesionalne bolesti, postupak za njezino utvrđivanje pokreće se na prijedlog izabranog doktora medicine primarne zdravstvene zaštite ako se radi o zaposlenoj osobi ili na zahtjev same stranke ukoliko je nezaposlena. Invalidnost utvrđuje nadležna ustrojstvena jedinica Zavoda za mirovinsko osiguranje na osnovi nalaza i mišljenja ovlaštenih vještaka.

Prema Zakonu o mirovinskom osiguranju pojam invalidnosti je vezan uz rad i imamo dva stupnja invalidnosti; profesionalna nesposobnost za rad i opća nesposobnost za rad.

Profesionalna nesposobnost za rad postoji kad je kod osiguranika, zbog promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem, radna sposobnost trajno smanjena za više od polovice prema tjelesno i psihički zdravom osiguraniku iste ili slične naobrazbe i sposobnosti. Kada je kod osiguranika utvrđena profesionalna nesposobnost za rad utvrđuje se preostala radna sposobnost kako bi se osiguranika, s obzirom na njegovo zdravstveno stanje, životnu dob, naobrazbu i sposobnost, osposobilo za rad s punim radnim vremenom na drugom poslu.

Opća nesposobnost za rad postoji kada kod osiguranika zbog promjena u zdravstvenom stanju, a koje se ne mogu otkloniti liječenjem, nastane trajna nesposobnost za rad.

Osim invalidnosti da bi netko mogao ostvariti pravo na invalidsku mirovinu mora imati najmanje jednu trećinu radnog vijeka pokrivenog mirovinskim stažem.

Ako je invalidnost nastala zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti, pravo na invalidsku mirovinu osiguranik stječe bez obzira na dužinu mirovinskog staža i određuje se na temelju 40 godina mirovinskog staža.

4.2.2. NAKNADA ZBOG TJELESNOG OŠTEĆENJA

Uredu se obraćaju mnoge osobe koje dobiju rješenje HZMO-a o postotku tjelesnog oštećenja, ali im se ne dodjeljuje naknada za to isto tjelesno oštećenje jer nije nastalo kao posljedica ozljede na radu ili profesionalne bolesti.

Tjelesno oštećenje je gubitak, bitnije oštećenje ili znatnija onesposobljenost pojedinog organa ili dijelova tijela što otežava normalnu aktivnost organizma i zahtjeva veće napore u obavljanju životnih potreba, bez obzira na to uzrokuje li ono ili ne uzrokuje invalidnost.

Pravo na naknadu zbog tjelesnog oštećenja stječe osiguranik kod kojeg je tjelesno oštećenje od najmanje 30% nastalo kao posljedica ozljede na radu ili profesionalne bolesti. Zakon o mirovinskom osiguranju člankom 37. nabraja što se sve smatra ozljedom na radu, dok Zakon o listi profesionalnih bolesti (NN br. 162/98 i 107/07) određuje listu profesionalnih bolesti i poslova na kojima se bolesti javljaju i uvjeti pod kojima se smatraju profesionalnim bolestima.

Vrsta tjelesnih oštećenja i postoci tih oštećenja koja su nastala kao posljedica ozljede i na temelju kojih se stječe pravo na naknadu zbog tjelesnog oštećenja, utvrđeni su Zakonom o listi tjelesnih oštećenja (NN br. 162/98). Visina naknada zbog tjelesnog oštećenja ovisi o stupnju tjelesnog oštećenja. Osnovicu za određivanje naknada utvrđuje Zavod za mirovinsko osiguranje općim aktom. (Odluka o osnovici za određivanje naknade zbog tjelesnog oštećenja i o usklađivanju novčanih naknada zbog tjelesnog oštećenja; od 1. srpnja 2009. iznosi 1.162,24 kn).

4.2.3. PROFESIONALNA REHABILITACIJA

Profesionalna rehabilitacija uključuje postupke:

- a) *prekvalifikacije* – osposobljavanja za bitno drugačije poslove od onih koje je osiguranik obavljao
- b) *dokvalifikacije* – dopunsko osposobljavanje za obavljanje poslova prema preostaloj radnoj sposobnosti
- c) *prilagođavanja za rad* – postupno adaptiranje i postizanje normalnog radnog učinka, uz normalan napor.

Pravo na profesionalnu rehabilitaciju, prema Zakonu o mirovinskom osiguranju (NN br. 102/98, 127/2000, 59/01, 109/01, 147/02, 117/03, 30/04, 177/04, 92/05, 79/07 i 35/08), ima:

- osiguranik (članak 10. stavak 1., članak 11. i 13. i osigurana osoba iz članka 18. do 20. Zakona o mirovinskom osiguranju - kod koje je nastala invalidnost (profesionalna nesposobnost za rad) i kod koje postoji preostala radna sposobnost
- osiguranik ili invalid rada kod kojega nastane invalidnost prije navršene 50. godine života, ako se s obzirom na preostalu radnu sposobnost može osposobiti za rad na drugom poslu s punim radnim vremenom
- osiguranik kod kojega je invalidnost i preostala radna sposobnost nastala zbog ozljede izvan rada ili bolesti, ako ispunjava uvjete mirovinskog staža za stjecanje prava na invalidsku mirovinu
- osiguranik kod kojega je invalidnost i preostala radna sposobnost nastala zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti, bez obzira na dužinu mirovinskog staža.

Sukladno članku 47. i 48. Zakona o mirovinskom osiguranju Invalid rada koji je stekao pravo na profesionalnu rehabilitaciju zbog ozljede izvan rada ili bolesti, ima pravo na naknadu plaće :

- u visini invalidske mirovine za slučaj profesionalne nesposobnosti za rad - od dana nastanka invalidnosti do dana početka profesionalne rehabilitacije i od dana završetka profesionalne rehabilitacije do zaposlenja na odgovarajućem radnom mjestu
- u visini invalidske mirovine zbog opće nesposobnosti - za vrijeme profesionalne rehabilitacije.

Naknada mu pripada najduže 12 mjeseci i to od dana završetka profesionalne rehabilitacije, pod uvjetom da se u roku od 30 dana od dana završetka profesionalne rehabilitacije prijavi nadležnoj službi zapošljavanja i da se u skladu s propisima o zapošljavanju redovito prijavljuje toj službi.

Invalid rada koji je stekao pravo na profesionalnu rehabilitaciju zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti ima pravo na naknadu plaće u visini invalidske mirovine zbog opće nesposobnosti za rad za 40 godina mirovinskog staža, od dana nastanka invalidnosti do dana početka profesionalne rehabilitacije, za vrijeme profesionalne rehabilitacije i od dana završetka profesionalne rehabilitacije do zaposlenja na odgovarajućem radnom mjestu.

Naknada mu pripada najduže 24 mjeseca od dana završetka profesionalne rehabilitacije pod uvjetom da se u roku od 30 dana od dana završetka profesionalne rehabilitacije prijavio nadležnoj službi za zapošljavanje i da se u skladu s propisima o zapošljavanju redovito prijavljuje toj službi.

Zbog svega navedenog, osobe s invaliditetom rijetko izabiru opciju profesionalne rehabilitacije, već odlaze u invalidsku mirovinu bilo zbog profesionalne ili opće nesposobnosti za rad.

Razlozi tome leže u sljedećem:

Iz odredbi članaka 47. i 48. ZOMO-a proizlazi da novčana naknada pripada invalidu rada najduže 12 odnosno 24 mjeseca (ovisno o uzroku invalidnosti) nakon završetka profesionalne rehabilitacije, pod uvjetom da se u roku 30 dana prijavio nadležnoj službi za zapošljavanje i da se toj službi redovito prijavljuje. Nakon isteka tih rokova, invalid rada ostaje bez novčane naknade, premda to ZOMO ni u jednom svom članku striktno ne navodi, vjerojatno zbog toga što se pitanja vezana uz rad i radni odnos uređuju Zakonom o radu. Međutim Zakonom o radu (NN br. 149/09) člankom 77. i 78. propisana je samo obveza poslodavca kad ovlašteno tijelo utvrdi da kod radnika postoji profesionalna nesposobnost za rad ili neposredna opasnost od nastanka invalidnosti, da poduzme sve što je u njegovoj moći da tom radniku osigura drugi odgovarajući posao.

Postavlja se pitanje dali invalidu rada koji je u trenutku nastanka invalidnosti u radnom odnosu i kojemu je priznato pravo na profesionalnu rehabilitaciju danom upućivanja na istu prestaje radni odnos, ili on ima pravo da se nakon završene profesionalne rehabilitacije vrati na rad kod svog poslodavca koji bi mu trebao osigurati drugi odgovarajući posao za koji se osposobio.

Ni Zakonom o mirovinskom osiguranju ni Zakonom o radu nije propisana obveza poslodavca da radnika nakon profesionalne rehabilitacije vrati na posao.

Obveza poslodavca da poduzme sve da radniku osigura drugi odgovarajući posao nakon povratka sa profesionalne rehabilitacije propisana je člankom 13. stavak 2. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN br. 143/02 i 33/05) koji upućuje na Zakon o radu te kaže da „(2) Odredbe Zakona o radu koje se odnose na radnike s profesionalnom nesposobnošću za rad i s neposrednom opasnošću od nastanka invalidnosti primjenjuju se i na sve druge osobe s invaliditetom iz članka 3. ovoga Zakona“, odnosno i na osobe s profesionalnom nesposobnošću za rad koje su pravo na profesionalnu rehabilitaciju ostvarile prema propisima o mirovinskom osiguranju.

Profesionalna rehabilitacija osoba s invaliditetom provodi se kroz sustav mirovinskog osiguranja za invalide rada a kroz sustav socijalne skrbi za ostale osobe s invaliditetom.

Rascjepkanost pravnih normi koje reguliraju pravo radnika na profesionalnu rehabilitaciju, kao i nedovoljna upućenost poslodavaca dovodi do toga da najčešće u praksi poslodavci ne primaju nazad takve radnike, te radnik dobije poslovno uvjetovani otkaz u obrazloženju da poslodavac nema radnog mjesta na koji bi radnika mogao rasporediti s obzirom na poslove koje radnik nakon prekvalifikacije, odnosno dokvalifikacije može obavljati.

Činjenica jest da poslodavci ili nemaju radno mjesto na koje bi mogli zaposliti osobu s invaliditetom nakon njene prekvalifikacije ili dokvalifikacije ili ih ne žele zaposliti, te su te osobe osuđene na duže čekanje posla na Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, a to ponekad povlači nemogućnost odlaska u mirovinu zbog proteka jednog od uvjeta za ostvarivanje prava na invalidsku mirovinu, a to je da osiguranik ima 1/3 radnog vijeka pokrivenog mirovinskim stažem.

4.2.4. MIROVINSKI STAŽ S POVEĆANIM TRAJANJEM

Prema Zakonu o stažu osiguranja s povećanim trajanjem (NN br. 71/99, 46/07, 41/08) staž osiguranja s povećanim trajanjem računa se osiguranicima tj. zaposlenim – invalidnim osobama: slijepim osobama, osobama oboljelim od distrofije i srodnih mišićnih i neuromišićnih bolesti, oboljelima od paraplegije, cerebralne i dječje paralize, multipleks skleroze, reumatoidnog artritisa, gluhim osobama i osobama kod kojih postoje funkcionalni poremećaji zbog kojih se ne mogu samostalno kretati bez uporabe invalidskih kolica.

Svojstvo osiguranika – invalidnih osoba gore nabrojenih, ako im zdravstveno stanje uzrokuje trajne posljedice za život i rad, utvrđuje se rješenjem Zavoda na temelju nalaza i mišljenja ovlaštenih vještaka prema odredbama Zakona o mirovinskom osiguranju na zahtjev invalidne osobe. Ovim osiguranicima svakih 12 mjeseci staža osiguranja računa se kao 15 mjeseci, uz osnovni uvjet da ga provedu u zaposlenju s punim radnim vremenom prema propisima o radu, te im se snižava dobna granica za stjecanje prava na starosnu mirovinu i to po jednu godinu za svakih pet godina provedenih u osiguranju koje se računa 12 mjeseci kao 15 mjeseci.

Također prema članku 26. Zakona o mirovinskom osiguranju u staž osiguranja računa se i razdoblje koje je osoba, odnosno osiguranik proveo:

- 1) na bolovanju nakon prestanka zaposlenja ili drugog rada na osnovi kojega je bio osiguran, a za to je razdoblje primao naknadu plaće,
- 2) na profesionalnoj rehabilitaciji na koju je bio upućen kao invalid rada ili kao vojni invalid, kao slijepa osoba, osoba oboljela od distrofije i srodnih mišićnih i neuromišićnih bolesti, oboljeli od paraplegije, cerebralne i dječje paralize, multipleks skleroze, gluha osoba, reumatoidnog artritisa ili kao civilni invalid rata i osoba kod koje postoje funkcionalni poremećaji zbog kojih se ne može samostalno kretati bez uporabe invalidskih kolica, bez obzira je li prije toga bio osiguran,
- 3) koristeći se s naknadom plaće u svezi s pravom na profesionalnu rehabilitaciju.

Bez rješenja o utvrđenom svojstvu invalidne osobe ne priznaje se pravo na staž s povećanim trajanjem, a ujedno ni pravo na smanjivanje dobne granice za odlazak u starosnu mirovinu.

To vrijedi za sve osobe s invaliditetom, pa i one kojima se staž u povećanom trajanju priznavao po ranijim propisima (svima sa 70% i više tjelesnog oštećenja). Izmjenama i dopunama zakona to pravo je prestalo te sve osobe s invaliditetom trebaju zahtjevom upućenim područnoj službi HZMO-a zatražiti utvrđivanje svojstva osiguranika osobe s

invaliditetom radi ostvarivanja prava na staž s povećanim trajanjem. Dodatni doprinos za mirovinsko osiguranje po osnovi povećanog staža plaća RH iz državnog proračuna, a ne poslodavac.

Možemo zaključiti da mnoge osobe s invaliditetom nisu upoznate sa ovim činjenicama te svojim pravom na staž s povećanim trajanjem. Također javljaju nam se određene kategorije osoba s invaliditetom kojima staž u povećanom trajanju nije priznat za vrijeme profesionalne rehabilitacije koje nisu proveli u posebnim školama i ustanovama za profesionalnu rehabilitaciju, odnosno nisu bili upućeni na profesionalnu rehabilitaciju od strane Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, područne službe prema mjestu prebivališta ili Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje.

4.3. ODGOJ I OBRAZOVANJE

Mnogi dokumenti i propisi koji su usmjereni na poboljšanje odgoja i obrazovanja djece s teškoćama u razvoju kao što su UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i pravima djeteta, Nacionalna strategija izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015., Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN, br. 87/08), Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (NN, br. 63/08), Hrvatski nacionalni obrazovni standard (HNOS), ali i propisa iz drugih sustava više nego ikada do sada utječu na položaj djece s teškoćama u razvoju u redovnom sustavu školovanja.

Iako se integracija djece s teškoćama u razvoju spominje u zakonodavstvu RH još od 80-ih godina prošlog stoljeća, nikada kao do sada nisu definirani i konkretni instrumenti za njezino stvarno provođenje.

Sukladno Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom i Nacionalnoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine pravo djeteta s teškoćama u razvoju je njegovo potpuno uključivanje u besplatno osnovno i srednjoškolsko obrazovanje, pri čemu je potrebno osigurati trajni profesionalni razvoj i edukaciju odgojno-obrazovnih djelatnika za stjecanje kompetencija za rad s djecom s teškoćama u razvoju.

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi predviđa mrežu školskih ustanova prema upisnom području na način da se za učenike s teškoćama u razvoju osigurava osnovno i srednje obrazovanje u djetetu najbližoj školi koja provodi obrazovanje prema odgovarajućem programu. Također, predviđa se osiguravanje sredstava iz državnog proračuna za financiranje troškova stručnih timova koji školi pružaju pomoć za rad s učenicima s teškoćama, dok jedinice lokalne i područne/regionalne samouprave mogu utvrditi i šire javne potrebe u školstvu.

Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja predviđa da škola može osigurati uz ostalo osoblje i pomoćnika u nastavi, prevoditelja znakovnog jezika i osobnog pomoćnika učenicima kojima je potrebna pomoć u kretanju i obavljanju školskih aktivnosti i zadataka.

HNOS kao i Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005-2010. predviđaju potrebu sustavnog osposobljavanja nastavnoga osoblja za rad s djecom s teškoćama, osiguravanje

arhitektonske dostupnosti odgojno-obrazovnih ustanova djeci i učenicima s motoričkim oštećenjima, kao i osiguravanje mogućnosti za obrazovanje djece s teškoćama u što bliže mjestu u kojem žive.

4.3.1. INTEGRACIJA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi predviđeno je u roku od godinu dana donijeti provedbene propise, kojima će se utvrditi vrste teškoća u razvoju i svi oblici potpore učeniku (čl.21.), kao i program osposobljavanja suradnika u odgojno-obrazovnom i nastavnom radu koji pomažu nastavni rad ali nisu samostalni nositelji nastavne djelatnosti (čl.99).

Kako provedbeni propisi – pravilnici, do sada nisu doneseni, Uredu su se prituživali roditelji koji nisu mogli osigurati djetetu pomoćnika u nastavi, očekujući da će se upravo tim provedbenim propisima otvoriti mogućnost ostvarivanja prava na pomoćnika u nastavi te regulirati pitanje njegova financiranja. Neke županije osigurale su potrebna sredstva, dok neke su pokazale određeno nesnalaženje u metodologiji odobravanja pomoćnika u nastavi. Sama procedura odobravanja sredstava za pomoćnika u nastavi tek se postupno ujednačavala naputcima Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa koje su zapimali Uredi državne uprave po županijama.

Ured je uputio preporuke svim županijama još u jesen 2009.g. u proračunima za naredno razdoblje osiguraju financijska sredstva za tu namjenu.

Prema Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, financiranje pomoćnika u nastavi regulirano je na sljedeći način:

- Članak 142.st.1. navedenog Zakona kaže: „U državnom proračunu osiguravaju se sredstva za financiranje školskih ustanova čiji je osnivač Republika Hrvatska ili jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave“, čl.142.st.1.t.18. :“Troškove stručnih timova koji školi pružaju pomoć za rad s učenicima s teškoćama“;
- Čl.143.st.3. navedenog Zakona kaže : „u proračunu jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave mogu se utvrditi i šire javne potrebe u školstvu za koja sredstva osigurava svojim proračunom“, čl.143.st.3.t.6. : “Osigurati i sredstva za sufinanciranje troškova stručnih timova koji školi pružaju pomoć za rad s učenicima s teškoćama“.

Temeljem ovih zakonskih odredbi, troškovi stručnih timova koji školi pružaju pomoć za rad s učenicima s teškoćama podmiruju se iz državnog proračuna, dok jedinice lokalne i područne/regionalne samouprave mogu utvrditi i šire javne potrebe od onih utvrđenih čl.143.st.3. ovog Zakona.

Tijekom rujna 2009. Ured je od svih županija zatražio podatke vezane uz osiguravanje uvjeta za uključivanje učenika s teškoćama u razvoju u sustav redovnog obrazovanja. Iz dobivenih podataka vidljivo je da su značajni pomaci na području osiguravanja pristupačnosti osnovnih i srednjih škola i učeničkih domova – uklanjaju se arhitektonske prepreke, adaptacija sanitarnog čvora, ugradnje pristupnih kosina i dizala. Neke županije potiču projekte usmjerene na podizanje kvalitetnijih uvjeta obrazovanja djece s teškoćama u razvoju.

Problem većine roditelja djece s teškoćama u razvoju koji su se obratili Uredu odnosio se na uključivanje u redovni sustav obrazovanja, iako su različiti razlozi na to utjecali:

- nepristupačnost školama – potreba asistencije radi savladavanja prepreka, te kao pomoć djetetu u samoj nastavi,
- dijete na području grada ima prilagođenu školu, ali nema do nje osiguran prijevoz,
- županija osigurava asistenta u nastavi samo za jednu odnosno neke vrste teškoća u razvoju, npr. samo za djecu s ADHD poremećajem,
- nerazvijena mreža škola - dijete s teškoćama u razvoju na području na kojem živi nema školu koja mu može osigurati potreban program ili je previše udaljena za svakodnevno putovanje,
- nedostatak prilagođenih udžbenika i nastavnih pomagala,
- nedostatno educirano pedagoško osoblje.

U prvom primjeru navodimo:

Uredu se obratila majka dječaka (13) koji je rješenjem ureda državne uprave, a na prijedlog komisije za ocjenu psihofizičkom stanja premješten u posebni razredni odjel po posebnom programu. Nezadovoljna majka propustila je rok za žalbu navodeći da joj nitko nije pojasnio o kakvom se obliku obrazovanja radi, ali je zamjetila da se radi o programu koji je znatno reduciran i prema njezinom mišljenju njezinom sinu je takav program bio prejednostavan i neodgovarajući s obzirom na njegove sposobnosti. Kod dječaka se primarno radi o motoričkim i govorno-jezičnim teškoćama dok je program namijenjen djeci s težim intelektualnim teškoćama. Sumnjajući u objektivnost procjene dječakovih sposobnosti od nadležne službe za školsku medicinu, majka je zatražila ispitivanje dječakovih sposobnosti od neovisne službe iz drugog grada. Rezultati su bili oprečni onima nadležne službe za školsku medicinu.

Ured je nakon obraćanja majke zatražio očitovanje Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa o mogućnosti da se opservacija obavi od strane službe za školsku medicinu druge županije. Nakon zamolbe Ureda, Ministarstvo je uputilo majku da uredu državne uprave uputi zahtjev s novom medicinskom i drugom dokumentacijom te da traži ponovno utvrđivanje psihofizičkog stanja dječaka temeljem kojega će ured donijeti novo rješenje o primjerenom obliku obrazovanja na koje majka može uložiti žalbu.

S početkom nove školske godine, obavljena je opservacija, ali je komisija ostala kod prijedloga da je za dječaka najprimjereniji posebni program.

Sukladno tome, ured državne uprave donosi novo rješenje na koji majka uvjeren u sposobnosti svog sina, ulaže žalbu. Ministarstvo usvaja žalbu te donosi rješenje o primjeni prilagođenog programa u redovnom odjelu uz individualiziran pristup. Međutim, škola u kojoj je dječak polazio posebni odjel odbija dječaka upisati u redovni odjel navodeći da su redovna odjeljenja prekapacitirana te da dječak po mjestu stanovanja pripada područnoj osnovnoj školi.

Majka ponovno traži intervenciju Ureda pravobraniteljice jer je predložena škola udaljena od dječakovog doma, a do nje ne postoji organiziran prijevoz što bi od dječaka s težom pokretljivošću zahtijevalo neizvedivo svakodnevno pješaćenje od nekoliko kilometara. Ured je posredovao u dogovorima između Ministarstva, ureda državne uprave i škole kojoj dječak ne pripada po mjestu stanovanja, ali do koje ima organiziran prijevoz.

Zahvaljujući njihovom koordiniranom djelovanju i razumijevanju ravnatelja škole, dječak je upisan u redovni razredni odjel gdje su ga prihvatili vršnjaci i podržalo nastavno i stručno osoblje.

U ovom slučaju, upornost jedne majke koja je potaknula niz tijela i institucija na traženje dječaku najprimjerenijeg oblika obrazovanja i integracije, dokazuje da se uključivanje djece s teškoćama u redovne sustave ne odvija bez teškoća i da je preduvjet za integraciju djece s teškoćama u redovne sustave obrazovanja spremnost, otvorenost i razumijevanje na strani odgojno-obrazovnih institucija.

Posebno je zabrinjavajuća činjenica da je komisija sastavljena od stručnjaka različitih profila pogrešno procijenila dijete i nije uočila da su objektivno lošiji rezultati testova posljedica izloženosti dječaka velikom stresu. Na temelju samo jednog testa kojeg je dijete razumijevajući njegovu važnost rješavalo pod velikim pritiskom, komisija je ne primjećujući tu okolnost olako donijela odluku koja je u ovom slučaju trebala odrediti životni put djeteta na njegovu štetu.

Ured pravobraniteljice je tijekom obilaska županije u kojoj dječak živi, posjetio školu koju dječak sada pohađa, razgovarao s ravnateljem i djelatnicima škole te se tako uvjerio da dječak uistinu bez problema svladava predviđeni program, omiljen je među vršnjacima koji mu u određenim situacijama rado priskaču u pomoć te da ima sustavnu podršku nastavnog i stručnog osoblja škole što mu omogućava da se obrazuje na način primjeren svojim sposobnostima i istovremeno bude aktivno uključen u zajednicu primjereno svojoj dobi.

Primjer 2:

Ured se obratila stranka s područja Splitsko-dalmatinske županije čije dijete je s višestrukim teškoćama u razvoju i rješenjem mu je određeno osnovno školovanje prema čl.12. Pravilnika o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (NN 23/91). Najbliža ustanova koja može osigurati školovanje za dijete prema navedenom rješenju udaljena je oko 100 km od njihova doma, što pretpostavlja svakodnevno voženje djeteta u školu i nazad, ili odvajanje djeteta od obitelji tijekom tjedna, što je za obitelj neprihvatljivo. Smatraju nužnim osiguravanje posebnog odjela u okviru jedne od osnovnih škola ili ustanova u bližoj okolici, kako bi djeca s teškoćama u razvoju s ovog područja, za koje tvrdi da ih ima više, mogla ostvariti pravo na obrazovanje bez odvajanja od obitelji.

Ured se obratio nadležnim institucijama na tom području, kako bi saznao koje su mogućnosti ustroja posebnog razrednog odjela u osnovnoj školi u samom mjestu, ili područnog odjela posebne ustanove odgoja i obrazovanja za djecu s težim smetnjama u razvoju (područni odjel u sklopu ustanove socijalne skrbi). Prema propisima iz područja odgoja i obrazovanja definirano je da će se kroz godinu dana utvrditi mreža školskih ustanova, pri čemu je jedan od glavnih zahtjeva da se osigura mogućnost redovitog odgoja i obrazovanja primjereno udaljenom od mjesta stanovanja, a za učenike s većim teškoćama u posebnim obrazovnim programima, po mogućnosti u najbližoj školi koja provodi obrazovanje prema odgovarajućem programu. U slučaju ovog djeteta, najbliža škola po posebnom programu udaljena je više od 100 km, te unatoč spremnosti svih institucija da se problem riješi, vidljivo je da će teško doći do osiguravanja mogućnosti za njegovo školovanje u najbližoj školi.

Ovdje treba skrenuti pozornost i na čl.19. navedenog Zakona, koji daje mogućnost trajnog oslobađanja od obaveze obrazovanja ukoliko su prema posebnim propisima roditelji stekli pravo na status roditelja njegovatelja ili je dijete steklo pravo na skrb izvan vlastite obitelji radi osposobljavanja za samozbrinjavanje u domu socijalne skrbi ili pravo na pružanje usluga psihosocijalne pomoći. Ovo napominjemo stoga što je upravo u gore navedenom slučaju stranka informirana o mogućnosti da „dječak ionako ne treba nastaviti školovanje, jer ona ostvaruje pravo na status roditelja njegovatelja“.

Kad govorimo o pristupačnosti škola, pokazalo se da je jedan od značajnijih problema pitanje prijevoza djece do škole i nazad. Prema propisima iz odgoja i obrazovanja, za djecu s teškoćama u razvoju država se obvezala osigurati prijevoz neovisno o udaljenosti škole od mjesta stanovanja. Ukoliko osnivač škole ne može osigurati odgovarajući prijevoz djeteta, onda roditelj prevozi dijete u školu osobnim automobilom, pri čemu ostvaruje pravo na naknadu u iznosu 10% cijene goriva po prijeđenom kilometru.

U slučaju djeteta koje svakodnevno putuje u gimnaziju udaljenu oko 15 km, roditelj koji ga prevozi ostvaruje naknadu za vrijeme kada prevozi dijete, dok se povratak roditelja iz škole i ponovni odlazak po dijete ne uračunava u prijeđene kilometre. Nakon preporuke Ureda tom je roditelju povećana naknada za troškove prijevoza, ali kasnija obraćanja roditelja sa istim problemom pokazuju da ovaj problem još nije sustavno riješen.

U sljedećem primjeru prikazan je slučaj rješavanja problema prijevoza u školu djevojčice s cerebralnom paralizom. *Iako škola ima organizirani prijevoz djece školskim autobusom, on je za ovo dijete neprikladan. Gradski prijevoznik također ne može osigurati djetetu specijalizirani prijevoz s pratnjom ili prilagođeno vozilo. Roditelji su od Ministarstva znanosti obrazovanja i športa i županije ostvarili pravo na novčanu naknadu koja je bila i veća od najniže cijene gradskog prijevoza, ali to nije riješilo problem, jer roditelji također nemaju automobil kojim bi dijete prevozili u školu. Na kraju, roditelj dijete svakodnevno vodi pješice u školu gurajući dijete u invalidskim kolicima po više kilometara neprikladnog terena.*

Unatoč formalno osiguranom prijevozu djeteta, obitelj je uz ostale obveze brige o djetetu s teškoćama u razvoju opterećeno još i problemom odlaska i dolaska djeteta u školu.

Da bi ovo dijete i njezini roditelji bili izjednačeni s djecom sličnih oštećenja zdravlja u sredini koja ima organiziran specijalizirani prijevoz, jedinica lokalne samouprave bi morala iznalaziti one alternativne načine mobiliziranja postojećih resursa na lokalnoj razini (uz tijela lokalne samouprave, organizacije i institucije, nevladine organizacije), ali uz potporu koordiniranih sustava na državnoj razini.

Država bi kroz svoje institucije i tijela morala osiguravati onu razinu potpore za osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju koja nadilazi mogućnosti lokalnih sredina. Niti jedna osoba s invaliditetom ne bi trebala biti u lošijem položaju samo zato jer živi u nerazvijenoj sredini. Stoga je veća odgovornost državnih tijela i institucija prema osobama s invaliditetom iz područja u kojima je nepovoljniji njihov položaj zbog nerazvijene mreže usluga i drugih infrastrukturnih potencijala.

Na području sustavne edukacije i osposobljavanja nastavnog osoblja potrebno je intenzivnije raditi, obzirom da je očito kako nastavnici nemaju dovoljno potrebnog znanja i vještina za prihvaćanje djeteta s teškoćama u razvoju.

Neznanje stvara strah koji često puta bude opravdanje za neprihvatanje djeteta u redovnoj odgojnoj obrazovnoj sredini. Edukacija nastavnog osoblja je općenita i informativna što je nedovoljno za rad s djecom s teškoćama u razvoju.

Kao primjer navodimo slučaj djevojčice sa spinom bifidom, učenice višeg razreda osnovne škole, čiji su se roditelji pritužili na osoblje škole zbog neprihvatanja djetetovih razvojnih teškoća na primjereni način. Djevojčica je pokretna, ali funkcionira u skladu s osnovnim oštećenjem zdravlja. Problemi su nastali zbog nastave tjelesnog odgoja jer je djevojčica veći dio školske godine, unatoč potvrdi liječnika da može na nastavu i preporuci fizijatra da može na satu tjelesnog odgoja na strunjači raditi vježbe koje ona i inače radi, bila izuzeta iz satova tjelesnog odgoja. Isto tako, djevojčica je od strane razrednice nerado uključivana u školske izlete iz straha da joj se nešto ne dogodi, da bi na kraju roditeljima bilo sugerirano da djevojčica u školi koristi invalidska kolica „jer bi tako bila sigurnija“.

Ured je više puta telefonski kontaktirao roditelje kako bi sagledao situaciju te je povodom predstavljanja roditelja organiziran sastanak kojem su nazočili nastavno osoblje škole koje radi s djevojčicom, predstavnici Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Agencije za obrazovanje te Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport. Na sastanku sepokušao steći uvid u razloge neadekvatnog postupanja nastavnika prema djevojčici. Iako je škola pristupačna, uklanjanje arhitektonskih prepreka očito nije u ovom slučaju bilo dovoljno za njezinu uspješnu integraciju u redovni sustav obrazovanja. Niti defektolog škole, a niti ostalo nastavno osoblje nije bilo educirano o specifičnostima oštećenja djevojčice, o pristupu djetetu s tom dijagnozom te je očigledno da nije bilo povezanosti između roditelja, liječnika i škole što je dovelo do toga da se nastavnici nisu osjećali kompetentno za rad s djetetom strahujući da ne ozlijede dijete.

Sukladno zaključcima tog sastanka, u školi je proveden stručni nadzor, organizirano je stručno predavanje nastavnicima, dogovorene su buduće aktivnosti, što je doprinijelo većem međusobnom povjerenju i, vjerujemo, budućoj uspješnijoj suradnji roditelja i škole na dobrobit djeteta.

4.3.2. INTEGRACIJA DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U REDOVNE DJEČJE VRTIĆE

Slična je ili još teža situacija kod uključivanja djece s teškoćama u razvoju u redovni dječji vrtić obzirom da boravak djeteta u vrtiću nije obavezan, nego je vrtić samo javni servis i usluga namijenjena zaposlenim roditeljima. Čini se da ta činjenica često puta utječe na odluku o upisu djeteta s teškoćama u razvoju u vrtić. Iako taj „servis“ također treba biti jednako dostupan svakom djetetu primjereno njegovim i potrebama obitelji, Uredu se vrlo često obraćaju roditelji koji nisu mogli realizirati upis djeteta u vrtić zbog postojanja određenih (blažih ili težih) zdravstvenih ili razvojnih poteškoća djeteta. Kako raste svijest građana o pravima čovjeka na jednaki položaj u društvu u svim oblicima i segmentima društvenog života, tako su i sve izrazitija očekivanja roditelja da njihovo dijete, kao i svako drugo dijete, ima pravo na uključivanje u redovni dječji vrtić.

Ured je upoznat kroz pritužbe roditelja da postoje poteškoće i otpori pri uključivanju. Razlozi se mogu pronaći u nedostatku senzibiliziranosti za specifične potrebe djece s teškoćama u razvoju ili možda određenim strahu od prihvata „bolesnog“ djeteta ili možda u nedostatku materijalnih i stručnih resursa za osiguranje primjerenih uvjeta boravka svakog djeteta u vrtiću.

Ponovno, kao i u području obrazovanja, postoje pozitivni primjeri i nastojanja jedinica lokalne i područne samouprave da na razne načine osiguraju djeci s teškoćama u razvoju boravak u najbližem vrtiću. Uglavnom se u takvim slučajevima smanjuje broj djece u grupi ili odobrava treći odgajatelj. Ured smatra da je potrebno uključivati Agenciju za predškolski odgoj, stručnjake specijaliste za određenu vrstu poteškoća primjerice mobilni stručni tim radi pružanja stručne pomoći i edukacije odgajatelja kako bi stjecali specifična znanja potrebna u radu sa djecom s teškoćama u razvoju.

Uredu su se isto tako obraćali roditelji sa problemima ostvarivanja prava na dopust zbog njege djeteta s teškoćama u razvoju po posebnim propisima. Ukoliko bi djeca uopće bila primljena u vrtić, odobran im je upis u dnevnom trajanju od 1-3 sata. Gotovo svaki roditelj koji se obraćao Uredu, u takvom se slučaju osjećao diskriminiranim u odnosu na roditelje „zdravog“ djeteta čija se odluka o upisu djeteta u vrtić u pravilu ne preispituje od strane vrtića na takav način („to je najbolje za vaše dijete“, „još je mali“, „dosta mu je dva sata u vrtiću“, „možda bolje da ga čuva baka“ ...i sl).

Prema iskustvu Ureda, djeca s teškoćama u razvoju uglavnom su uključena u intenzivnu rehabilitaciju prema preporuci specijalista, roditelj upravo iz tog razloga ostvaruje pravo na dopust zbog njege djeteta, kako bi se prilagodio potrebama rehabilitacije djeteta i sudjelovao u njoj. Kada dijete rehabilitacijom razvije svoje sposobnosti, i poboljša funkcioniranje, roditelj želi (često mu to preporučuju i specijalisti) uključiti dijete u vrtić radi stimuliranja razvoja i učenja sa zdravom djecom, socijalizacije, te nastavka „normalnog“ življenja.

Upravo je ovakva situacija česta zbog dotadašnje intenzivne rehabilitacije i djelomične izolacije od obične dnevne rutine jer djeca su „željna“ igre. Odgovoran roditelj najčešće će još za trajanja dopusta započeti s uključivanjem djeteta u vrtić, kako bi se dijete što lakše prilagodilo boravku u vrtiću. Često puta su u toj odluci onemogućeni, najčešće iz straha djelatnika vrtića za sigurnost djeteta.

Kao primjer navodimo dijete, 2 god, s teškoćama u razvoju, kojoj nije omogućen poludnevni boravak u vrtiću, već boravak od 2 sata dnevno, zbog usporenog općeg razvoja djeteta - motorike, govora i drugih zdravstvenih poteškoća. Majka je tražila poludnevni boravak kako bi mogla koristiti pravo na rad sa skraćanim radnim vremenom. Razlozi za odbijanje zahtjeva roditelja bili su uvijek iznova obrazlagani potrebom za sigurnosti tog djeteta, druge djece u grupi, čak i u profesionalnom sigurnosti odgajatelja? U konačnici, vrtić smatra i da je potrebno procijeniti odluku roditelja za dužim boravkom djeteta u vrtiću?! Roditelj provodi sve rehabilitacijske postupke u skladu sa preporukama liječnika.

Nakon gotovo godinu dana „opservacijskih razdoblja“, sastanaka stručnih timova, dokazivanja „podobnosti“ roditelja da zastupa najbolji interes svojeg djeteta, vrtić je ustrajao u odluci da dijete uključi na 2 sata pravdajući se da je to stručno opravdano zbog sigurnosti, a majka je djevojčicu upisala u drugi vrtić, u kojem kod upisa i daljnjeg boravka djeteta nije imala nikakvih problema. U drugom primjeru radi se o djetetu starosti *oko 3 god., s usporenim razvojem govora, kojemu nije omogućen cjelodnevni boravak u vrtiću. Kompletna stručna obrada dječakovog zdravstvenog statusa je učinjena, iz priložene dokumentacije nije vidljiva nikakva kontraindikacija za uključivanje u vrtić, dapače, specijalisti preporučuju uključivanje u redovni dječji kolektiv, uz obavezu nastavka logoterapije.*

Dijete je uključeno u cjelodnevni boravak vrtića nakon obraćanja ovom Uredu.

Držimo da princip jednakih prava podrazumijeva i pravo na jednako dostupne javne usluge i resurse. Predškolske ustanove dužne su stvarati primjerene uvjete za rast i razvoj svakog djeteta, te dopunjavati obiteljski odgoj i svojom otvorenošću uspostaviti djelatnu suradnju s roditeljima, a radno vrijeme dječjih vrtića mora biti usklađeno s potrebama djece i zaposlenih roditelja. Vrijednosna prosudba o „prvenstvenom interesu djeteta“ (u kontekstu duljine boravka djeteta u vrtiću) uobičajeno pripada roditelju, pa i za dijete s teškoćama u razvoju. Slučaj djeteta sa npr. hemofilijom ili neurorizično dijete unatoč pozitivnom mišljenju specijalista i pedijatra, ne bi trebalo odbijati kod upisa u vrtić zbog navodne „sigurnosti djeteta“.

Ukoliko dijete prilikom upisa u vrtić uz ostalu dokumentaciju ima i preporuku za upis u vrtić nadležnog liječnika/pedijatra i/ili preporuku specijalista/rehabilitatora koji je do tada radio sa djetetom, ona bi se također trebala uvažiti, sve drugo je prejudiciranje poteškoća u funkcioniranju djeteta u vrtiću. U navedenim primjerima, kao i u nizu sličnih s kojima je upoznat ovaj Ured, često puta se čini da dječji vrtići prenaglašavaju djetetove zdravstvene poteškoće upravo kako bi odbili uključivanje djeteta, čak i kada postoji preporuka specijalista o potrebi/mogućnosti uključivanja. U takvim slučajevima roditeljima se često savjetuje „imate pravo na dopust, pa dijete ne trebate davati u vrtić“ - kao i u slučaju majke kojoj je sugerirano da „dijete ne treba ići u školu kad ona ionako može koristiti pravo na status roditelja njegovatelja“.

Prejudicirati treba dobru i djelatnu suradnju sa roditeljem, a ukoliko roditelj ne surađuje, ne prihvaća preporuke i informacije od odgajatelja i stručnog tima vrtića, ne pribavlja određenu zdravstvenu dokumentaciju, ne upućuje dijete u određene specijalističke tretmane i programe ili je nedvojbeno kontraindicirano njegovo uključivanje u redovni vrtić, tada su se stekli uvjeti da vrtić o svojim saznanjima informira centar za socijalnu skrb, koji će dalje provoditi mjere obiteljsko pravne zaštite, sukladno svojim ovlastima.

4.3.3. INTEGRACIJA MLADIH S INVALIDITETOM U VISOKOŠKOLSKO OBRAZOVANJE

Temeljni preduvjet uključivanju osoba s invaliditetom u sustav visokog obrazovanja je osiguravanje elemenata pristupačnosti visokoškolskim ustanovama. Razlog malog broja upisnika s invaliditetom na visokoškolskim ustanovama stoga velikim djelom leži upravo u arhitektonskoj i komunikacijskoj nepristupačnosti tih ustanova, a potom i u neadekvatnoj razini srednjoškolskog obrazovanja mladih s invaliditetom koja im otežava postizanje uspjeha potrebnog za upis.

Kod velikog broja mladih ljudi nakon završetka srednjoškolskog obrazovanja prisutan je veliki strah od nastavka daljnjeg školovanja zbog otežanih uvjeta studiranja koji proizlaze iz njihovog invaliditeta. Čest je primjer da i sami roditelji i nastavnici odvrćaju mladu osobu od studiranja koje od svih mladih ljudi traži veliki angažman i odricanje, a kod mladih s invaliditetom još i dodatnu društvenu pomoć koja se na našim sveučilištima tek unazad nekoliko godina počela osiguravati, ali još uvijek nije sustavna nego se provodi kroz projekte udruga čime se studentima ne može jamčiti kontinuitet podrške pri studiranju.

Ured je sudjelovao u radu studenata s invaliditetom koji studiraju u Zagrebu tijekom međunarodne konferencije *Best practice-the key to success* koja je održana 14. i 15. prosinca na Ekonomskom fakultetu u Zagrebi u organizaciji Udruge studenata s invaliditetom Sveučilišta u Zagrebu *Sizif*. Uz studente s invaliditetom i njihove goste iz Društva studenata s invaliditetom Slovenije, Konferenciji su nazočili koordinatori/ice za studente s invaliditetom sastavnica Sveučilišta i predstavnice Ureda za studente s invaliditetom Sveučilišta u Zagrebu pa je to bila prilika da se Ured pravobraniteljice upozna s problemima studenata s invaliditetom na Sveučilištu u Zagrebu kroz kontakte sa samim studentima i predstavnicima institucija i udruga koje im pružaju podršku.

Danas su problemi studenata na Sveučilištu u Zagrebu uz nepristupačnost visokoškolskih ustanova i nedostatak sustavnog i fleksibilnog prijevoza na relaciji studentski dom i fakulteti, prilagođavanja literature, osiguranje pomoći asistenata u nastavi i osobnih asistenata u domu. Još su veći problemi u ostalim sveučilišnim gradovima jer je senzibiliziranost visokoškolskih ustanova manja, a i cjelokupna infrastruktura slabije izgrađena.

Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom je upoznat s postojanjem ureda za studente s invaliditetom koji su osnovani u Zagrebu, Rijeci i Osijeku, a imamo saznanja da je planirano otvaranje ureda u Splitu. Kako je Ured za studente s invaliditetom Sveučilišta u Zagrebu prvoosnovan upoznati smo s zadacima navedenog Ureda koji je zamišljen kao referentni centar za pružanje informacija studentima s invaliditetom, zastupanje pojedinih studenata ili skupine studenata pri realizaciji njihovih prava, osiguranje prilagođenog pristupa pristupnicima s invaliditetom na razredbenim ispitima, osiguranje pomoći u studentskom domu i drugih oblika pomoći u studiranju. U budućnosti Ured planira osigurati sustavno rješavanje specijaliziranog prijevoza, prilagođene literature za studente oštećena vida, obrazovne prevoditelje za studente oštećena sluha. Ured za studente s invaliditetom Sveučilišta u Zagrebu je na Konferenciji najavio početak provedbe Tempus projekta Sveučilišta u Zagrebu pod nazivom *Obrazovanje za jednake mogućnosti na hrvatskim sveučilištima-EduQuality*.

Opći cilj tog projekta je izjednačavanje mogućnosti studiranja za studente s invaliditetom kroz razvoj novih i razvijanje postojećih oblika potpore, iniciranje i kreiranje nacionalnih standarda i smjernica za razvoj pristupačnosti u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa te osiguranje pristupačnosti, održivosti i kvalitete sustava potpore.

Tijekom gore navedene Konferencije prezentirani su i rezultati istraživanja stručnjaka sa Studijskog centra socijalnog rada u kojem su istraživačice ispitale iskustva studiranja iz perspektive studenata s invaliditetom koji studiraju na Sveučilištu u Zagrebu. Između ostalog studenti su u anketi iskazali ograničenja u izboru fakulteta i zanimanja koja su vrlo često vezana uz kapacitet i organizaciju pojedinog studija. Upozoravaju na nepripremljenost nastavnog i administrativnog osoblja za studente s invaliditetom i nedostatak znanja i iskustva. Upozorili su i na diskriminatorni stav prilikom čega pojedini profesori snizuju kriterije za studente s invaliditetom ili ih oslobađaju pojedinih obveza umjesto da u suradnji sa studentima nađu adekvatan način na koji bi i oni mogli izvršiti traženu studentsku obvezu. Studenti su izrazili zadovoljstvo sa životom u studentskom domu Cvjetno naselje gdje im je osigurana pomoć asistenta 80 sati na mjesec.

Ured pravobraniteljice je u stalnom kontaktu s udrugama studenata s invaliditetom, prati i daje potporu njihovim inicijativama, surađuje s Uredom za studente s invaliditetom Sveučilišta u Zagrebu. Kako je Ured za studente s invaliditetom počeo s implementacijom Tempus projekta koji bi gore navedene potrebe studenata trebao pretvoriti u sustavnu institucionalnu podršku, Ured će pratiti i podupirati realizaciju tog projekta.

4.4. ZAPOŠLJAVANJE I RAD

Pravo na rad i zapošljavanje jedno je od temeljnih ljudskih prava i onemogućavanje ostvarivanja toga prava predstavlja njegovo kršenje i diskriminaciju. Najčešći upiti, inicijative i pritužbe osoba s invaliditetom koje su se obraćale ovom Uredu u području zapošljavanja i rada zaprimani su telefonom, pisanim putem te osobno. Najčešći način obraćanju Uredu bio je telefonskim putem i to uglavnom zbog savjetovanja u ostvarivanju prava iz radnog odnosa, kao što su prednost pri zapošljavanju, preporuke, kršenje prava, tumačenje važećih propisa, te informacije o pravima iz područja zapošljavanja i rada.

Osnovni problemi s kojima se susreću osobe s invaliditetom prilikom zapošljavanja su:

1. Otežana ostvarivost prednosti pri zapošljavanju koju jamči čl. 10 st. 3 *Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN br. 143/02 i 33/05)*. proizlazi iz nepostojanja obveze da pravne osobe iz st. 1 ovog članka objavljuju natječaje za slobodna radna mjesta, odnosno nemaju obvezu objaviti potrebe za djelatnicima niti obvezu objaviti jesu li nekoga zaposlili. Osobe s invaliditetom teško dolaze do saznanja o potrebama za zaposlenicima *kod pravnih osoba u vlasništvu RH ili lokalne i područne (regionalne) samouprave*.

Kada osoba s invaliditetom želi zasnovati radni odnos ne može ostvariti pravo iz članka 10. stavak 3., odnosno ne može u stvarnosti ostvariti prednost pri zapošljavanju jer se natječaji ne objavljuju pa osobe s invaliditetom ne mogu uopće ni doznati da postoji slobodno radno mjesto na koje bi se mogli javiti i gdje bi imali prednost pri zapošljavanju. Česte su pritužbe stranaka da čak i ukoliko postoji natječaj, a oni kao osobe s invaliditetom ispune sve tražene uvjete iz natječaja, dokažu svoju stručnu kompetentnost na pisanoj provjeri znanja, usprkos svemu tome ne ostvare svoju prednost prema Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN br. 143/02 i 33/05) jer se na intervjuu koji uslijedi nakon testiranja prema njihovim riječima 'ne svide' poslodavcu.

2. *Nedovoljna informiranost poslodavaca: Česte su pritužbe osoba s invaliditetom da poslodavci nisu adekvatno informirani kako o sposobnostima i mogućnostima osoba s invaliditetom, tako ni o poticajima Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom za zapošljavanje osoba s invaliditetom. Među osobama s invaliditetom koje su motivirane za rad i zapošljavanje prevladava mišljenje da odobreni poticaji nisu dostatni za odlučivanje poslodavaca na zapošljavanje osobe s invaliditetom. Naime, činjenica je da se poslodavci žale na rokove podnošenja zahtjeva - tromjesečno te na dugo čekanje isplate poticaja.*

3. Nema dovoljnog broja zaštitnih radionica (ustanova i trgovačkih društava) u kojima bi se zapošljavale one osobe s invaliditetom koje se zbog svog stupnja invaliditeta ne mogu zaposliti pod uvjetima otvorenog tržišta rada. Malo je interesa i volje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave da se kroz sufinanciranje takvih radionica tim osobama pruži šansa da mogu živjeti od svoga rada.

4. Otežavajuća okolnost su obrazovni programi za zanimanja koja su zastarjela, odnosno koja onemogućavaju konkurentnost osobama s invaliditetom na ravnopravnoj osnovi sa drugim osobama. Kao primjer navodimo slijepe osobe koje se obrazuju za zanimanje telefonista, a svjesni smo da je tehnologija uznapredovala i da takve osobe mogu se zaposliti na niz drugih radnih mjesta. Same slijepe osobe kažu da bi šira i prilagođena ponuda zanimanja osobama s invaliditetom doista olakšala daljnje zapošljavanje.

5. Osobe s invaliditetom navode da nemaju prakse, i da je ne mogu steći ukoliko im se ne pruži mogućnost rada. Iako Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi programe još uvijek je vidljivo kako treba poticati programe u kojima bi osobe s invaliditetom ostvarile mogućnost probnog rada i obavljanje prakse kod poslodavaca na način da takav rad bude plaćen iz određenih projekata financiranih od strane EU. Na taj način bi poslodavci stekli uvid u njihovih sposobnosti.

U nastavku navodimo više primjera stranaka koje su se obraćale Uredu.

U prvom primjeru Uredu se putem elektronske pošte obratila stranka - osoba s invaliditetom sa molbom za davanje savjeta u svezi zapošljavanja.

„Ja sam _____. Diplomirao sam _____ u _____ i sada sam u traženju zaposlenja. 80% sam invalid, jer sam _____ godine imao dva prijeloma kralježnice. Izvrsno sam se oporavio i od potpune nepokretnosti danas hodam bez ikakvih pomagala. Molim vas za savjet, kako da napišem svoj životopis, da li da navedem svoju invalidnost, onako uzgred, ili da je naglasim, da li da se na nju pozivam kao pogodnost za poslodavca. Spreman sam i mogu raditi puno radno vrijeme. Ipak svjestan sam da je moja invalidnost trajna...“

Nakon zaprimljene zamolbe, Ured je uputio stranci odgovor upoznavši ga ukratko s njegovim pravima o pisanju životopisa i prijave na natječaj. U privitku *elektronske pošte* dostavljen mu je primjer pisanja životopisa i prijave na natječaj te preporuka da se javlja na natječaje koji svakodnevno izlaze u službenim glasilima te oglasima putem interneta na mrežnim stranicama tijela državne uprave (ministarstva, središnji državni uredi, uredi državne uprave po županijama), tijela sudbene vlasti, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (županije, gradovi, općine), javne službe (HZMO, HZZO, HZZ), izvan proračunski fondovi, te pravne osobe u vlasništvu ili u pretežitom vlasništvu Republike Hrvatske i pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Upravo navedena tijela dužna su dati prednost pri zapošljavanju osobi s invaliditetom ukoliko ista zadovoljava sve tražene uvjete propisane oglasom ili natječajem. Sukladno članku 10. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 143/02 i 33/05) imenovana tijela dužna su na primjerenom radnom mjestu prema vlastitom odabiru, u primjerenim radnim uvjetima imati zaposleno: „...– do 31. prosinca 2011. najmanje jednu zaposlenu osobu s invaliditetom na svakih 35 zaposlenih, ...“

Gore imenovana tijela su dužna dati prednost pri zapošljavanju osobi s invaliditetom ukoliko ista zadovoljava sve tražene uvjete propisane oglasom ili natječajem (članak 10. st. 3. Zakona).

Isto tako prema Zakonu o državnim službenicima (NN br. 92/05, 142/06, 27/08) kandidat koji ima prednost kod prijema u državnu službu dužan je u prijavi na natječaj pozvati se na to pravo i tada ima prednost u odnosu na ostale kandidate samo pod jednakim uvjetima.

Ured je stranci preporučio da poslodavcu pojasni i informira ga o određenim poticajima i olakšicama u slučaju zapošljavanja osobe s invaliditetom prema:

- *Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN br. 143/02, 33/05).*
- *Odluci o načinu ostvarivanja poticaja pri zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN br. 8/08, 20/09 i 96/09)*
- *Zakonu o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (NN br. 80/08 i 94/09)*
- *Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje donosi temeljem godišnjeg plana mjere za poticanje zapošljavanja. To su sufinanciranje mladih osoba bez radnog iskustva i sufinanciranje zapošljavanja dugotrajno nezaposlenih osoba.*
- *U slučaju kada poslodavac zaposli osobu s invaliditetom prema Zakonu o porezu na dohodak (NN br. 177/04 i 73/08) poslodavac ima pravo na umanjenje dohotka za isplaćene poreze i doprinose na plaću osobi s invaliditetom. To pravo može koristiti tri godine računajući od dana zaposlenja.*
- *Prema Zakonu o obveznom zdravstvenom osiguranju (NN br. 150/08, 94/09 i 153/09) poslodavac ima pogodnost u kraćem razdoblju snositi troškove naknade plaće za bolovanje invalidu rada. Poslodavac snosi troškove za prvih sedam dana bolovanja.,,*

Ured je poduzeo sve mjere kako bi stranku uputio u temeljna prava koja ima u području zapošljavanja.

U drugom primjeru stranka se obratila osobno navodeći da joj njezino poduzeće nakon 26 godina radnog staža daje poslovno uvjetovani otkaz jer ne mogu pronaći odgovarajuće mjesto sukladno njenim preostalim radnim sposobnostima (...) Kako to poduzeće ima i kolektivni ugovor kojim se radnicima daju prava u većem opsegu nego što to daje zakon o radu imenovana se pritužuje da je poslodavac zakida za njezina prava na otpremninu, također i za jubilarnu nagradu. (...)

Stranka je više puta osobno upoznata sa svojim pravima, te su joj ista i pisano uručena.

Ured ju je uputio u sva prava koja joj proizlaze iz radnog odnosa, a posebice na činjenicu da je otkaz krajnje sredstvo ukoliko se radnika ne može zaposliti na nekim drugim poslovima. Informirana je da otkaz mora imati pisani oblik, da ga poslodavac mora obrazložiti kao i načinu i postupcima dostave otkaza. Također, imenovana je upućena da se za pomoć obrati i sindikatu te ukoliko joj poslodavac ne udovolji i ne prizna prava koja joj pripadaju po Zakonu i Kolektivnom ugovoru, savjetovano je da se ponovno obrati Uredu radi daljnjeg postupanja. Imenovana je Ured izvijestila da je poslodavac ispunio njene zahtjeve te da daljnje postupanje Ureda nije potrebno.

Treći primjer tiče se osobe s invaliditetom koja se žali na poslodavca koji ju je premjestio na radno mjesto na kojem ona zbog svojih zdravstvenih problema (odnosno zbog nastupanja poslovne nesposobnosti za rad) ne može raditi, te joj na taj način daje otkaz i zakida u njenim pravima koja ima po Zakonu o radu i Kolektivnom ugovoru pri poslovno uvjetovanom otkazu ugovora o radu.

Poslodavac ističe da nije u mogućnosti osigurati imenovanoj povoljniju normu (sukladno čl. 36. Kolektivnog ugovora za djelatnike poduzeća kao ni prilagoditi poslove njezinim sposobnostima, izmijeniti raspored radnoga vremena, odnosno poduzeti druge mjere kako bi istoj osigurali odgovarajuće poslove (sukladno čl. 84. Zakona o radu (NN br. 137/04).

Imenovanoj pripada pravo na godišnji odmor i pravo na regres za godišnji odmor za 2009. godinu (godišnji odmor, kao i regres u punom broju dana), imenovanoj pripada i pravo na otpremninu sa obračunom sukladno članku 30. Kolektivnog ugovora za djelatnike poduzeća što sve poslodavac umanjuje, odnosno ne želi dati imenovanoj.....

Ured je uputio stranku u sva prava koja joj pripadaju po Zakonom o radu (ZOR) i Kolektivnom ugovoru, međutim imenovana ima pravo po njenom Kolektivnom ugovoru (čl. 29) na otkazni rok od 6 mjeseci. Kako se za radnika primjenjuje ono što je povoljnije za njega, ona može odraditi 4 mjeseca otkaznog roka kako propisuje ZOR ili dogovoriti s poslodavcem da otkazni rok bude kraći, ali onda gubi pravo na puni godišnji odmor jer prestaje raditi prije 01. srpnja, a i na regres za godišnji odmor. Stranka zbog svoje bolesti ne može više raditi na starom radnom mjestu, a poslodavac joj ne nudi novo radno mjesto za osobu s invaliditetom, te ne može odraditi 4 mjeseca otkaznog roka koji joj po zakonu pripadaju. Stranka je informirana o svim svojim pravima koja za nju proizlaze iz radnog odnosa.

Ured se prepiskama dva puta obraćao poslodavcu tražeći da isti postupi sukladno odredbama Zakona o radu (NN br. 137/04) te poduzme sve što je u njegovoj moći, da vrati stranku na dosadašnje radno mjesto što smatramo da ne bi ugrozilo njezin dosadašnji uspješni rad, a ne bi ni došlo do daljnjeg pogoršanja njezinog zdravstvenog stanja.

S obzirom da je poslodavac u svom prvom očitovanju izvijestio Ured da to nije u mogućnosti osigurati, Ured se ponovno obratio poslodavcu tražeći da se očituje o mogućnosti osiguravanja povoljnije norme za stranku (sukladno čl. 36. Kolektivnog ugovora za djelatnike poduzeća) u smislu prilagođavanja poslova njezinim sposobnostima, izmijene rasporeda radnoga vremena, odnosno poduzimanja drugih mjera kako bi se stranci osiguralo obavljanje odgovarajućih poslova sukladno čl. 84. Zakona o radu (NN br. 137/04). Ured je ujedno upozorio poslodavca da je dužan postupiti po odredbama ZOR-a, te otkazati ugovor u radu isključivo na temelju čl. 85., čl. 113. i čl. 118. ZOR-a. Imenovanoj pripada i pravo na godišnji odmor i pravo na regres za godišnji odmor za 2009. godinu (godišnji odmor, kao i regres u punom broju dana ukoliko radni odnos nije zaključen do 1. srpnja), isto tako pripada joj i pravo na otpremninu s obračunom sukladno članku 30. Kolektivnog ugovora za djelatnike navedene tvrtke.

Moramo naglasiti da poslodavac nije postupio po zakonu, zaobišao je uputu ovog Ureda te stranci nije želio isplatiti cjelokupni iznos otpremnine već joj je ponudio 20.000,00 kn. Poslodavac je također od stranke zatražio da potpiše izjavu kojom se odriče prava na bilo kakva daljnja potraživanja prema njemu kao poslodavcu. Ured je stranku uputio da prijavi poslodavca državnom inspektoratu, također da se u zaštiti svojih prava obrati i sindikatu, te ukoliko poslodavac ne ispuni svoje zakonske obveze na mogućnost ispunjenja svojih prava iz radnog odnosa u sudskom postupku (mora poslodavcu u roku 15 dana od dana saznanja za povredu prava, podnijeti zahtjev za ostvarenje tog prava (pisani). Ukoliko poslodavac zahtjevu radnika u navedenom roku ne udovolji, radnik može u daljnjem roku od 15 dana zahtijevati zaštitu povrijeđenog prava pred nadležnim sudom).

Predmet je riješen na način da je stranka u međuvremenu otišla u invalidsku mirovinu zbog opće nesposobnosti za rad.

Četvrti primjer zakidanja radnika, odnosno osobe s invaliditetom u njenim ustavnim i zakonskim pravima na rad i mogućnost življenja od svoga rada je i primjer gluhe osobe koja radi u jednom centru za odgoj i obrazovanje i koja nam se putem e-mail-a obratila za pomoć:.

„(...) Do danas nemam riješen radno - pravni status u Centru za odgoj i obrazovanje. U srpnju i kolovozu nisam imao nikakva primanja od Centra. 7. rujna sam opet počeo s poslom, s tim da sam prije imao 15 sati, a sad imam 10. Još nisam dobio ni jedan ugovor o radu niti o djelu. U međuvremenu sam se vjenčao. Moja supruga je također gluha osoba i nezaposlena. Izvijestio sam sve institucije o mojem problemu od ministra zdravstva, ministra prosvjete,(...) i sve one koji bi trebali znati o takvim problemima. Ali budući da nikoga nije briga i ne žele raditi svoj posao, nemam drugo nego skupljati svu dokumentaciju i kad dođe vrijeme gdje će se poštivati zakon, to ću priložiti pa neka se vidi nemar i bezobrazluk, jer kad se ovako ponašaju s osobama s invaliditetom, što tek trebaju očekivati osobe koje nemaju nikakav hendikep...“

Stranka je osoba s invaliditetom, a od 2002.g. radi kao vjeroučitelj i za svaku akademsku godinu je dobivao kanonski mandat za poučavanje katoličkog vjeronauka u centru za odgoj i obrazovanje. Dana 06. rujna 2007. godine diplomirao je i stekao akademsko zvanje diplomirani kateheta–profesor vjeronauka.

Do kraja 2008.g. u navedenoj školi nije bilo sistematizirano radno mjesto vjeroučitelja, da bi krajem 2008.g. ravnateljica donijela „Pravilnik o unutarnjem ustroju načinu rada i sistematizaciji radnih mjesta Centra za odgoj i obrazovanje (16.12.2008.) između kojih je sistematizirano radno mjesto vjeroučitelja. Za navedeno radno mjesto predviđeno je jedno radno mjesto s pola radnog vremena. Prema pravilniku o unutarnjem ustroju za navedeno radno mjesto su propisani slijedeći uvjeti: Potreban stupanj stručne spreme: VSS–Mag.theol; Uvjeti: profesor vjeronauka–dipl. kateheta s 12 mjeseci staža u struci, položen stručni ispit.

Naime u službenom glasniku „Narodnim novinama“ koje su objavljene u mjesecu svibnju 2009. godine isti takav Centar za odgoj i obrazovanje u drugom gradu za isto takvo radno mjesto traži u natječaju:

1 – izvršitelj na neodređeno vrijeme uz probni rad od 6 mjeseci, Uvjeti: VSS. dipl. kateheta.

Naime u zakonu se također traži odnosno postavljaju se uvjeti da vjeroučitelj ima samo VSS, diplomirani teolog ili kateheta.

Ured postavlja pitanje zašto je Centar koji je osnovan za istu svrhu i ima isti naziv u jednom gradu svojim internim Pravilnikom propisao da vjeroučitelj osim tih uvjeta mora ispunjavati još i dodatne uvjete (magisterij, radni staž od 12 mjeseci i položen stručni ispit) kada to nitko drugi ne traži, čak ni istovjetna ustanova u drugom gradu.

Ured sumnja na diskriminaciju po osnovi invaliditeta koja se očituje:

- u usporedbi s ostalim vjeroučiteljima u osnovnim i srednjim školama koji su radili i rade temeljem ugovora o radu (čak i za vrijeme studiranja);

-u odnosu na ostale radne kolege u navedenom Centru koji imaju zaključen ugovor o radu i sve pogodnosti koje im iz takvog ugovora pripadaju;

-u odnosu na budući natječaj za radno mjesto vjeroučitelja koji će objaviti Centar i na koji se imenovani neće moći ni javiti jer po Pravilniku ne ispunjava uvjete.

Samim time što su svojim internim Pravilnikom propisali protuzakonito da osoba vjeroučitelja mora posjedovati i radni staž od 12 mjeseci i položen stručni ispit eliminirali su stranku u mogućnosti zapošljavanja u Centru i samog javljanja na eventualni natječaj koji će propisati Centar jer stranka ne ispunjava uvjete samog natječaja (stranka nije mogla steći radni staž jer je radila na ugovor o djelu, umjesto na ugovor o radu). Ustanova je na taj način eliminirala i prednost stranke koju ima pri zapošljavanju kao osoba s invaliditetom, jer ona se ne može ni javiti na natječaj.

Temeljem navedenog slučaja, Ured je zatražio očitovanje Centra za odgoj i obrazovanje te upozorio na činjenicu da stranka već niz godina radi kao vjeroučitelj na ugovor o djelu, iako njezin rad ima sve elemente radnog odnosa i ne bi se smio obavljati putem ugovora o djelu.

U svom odgovoru na našu predstavku Centar za odgoj i obrazovanje navodi da nisu bili u mogućnosti zaposliti stranku jer je tek pri kraju 2007. diplomirao i stekao zvanje koje se traži za to radno mjesto, također da nisu imali sistematizirano radno mjesto za njegov posao, a kada su ga sistematizirali krajem 2008. nije bilo proračunskih sredstava osiguranih u proračunu za zapošljavanje novih radnika.

- Ured je pobijajući sve navode Centra o nemogućnosti zapošljavanja stranke, odnosno sklapanja ugovora o radu zatražio od Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi očitovanje, te rješavanje radno-pravnog statusa navedene osobe.

U svom odgovoru na našu predstavku Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi navodi da nisu osigurana proračunska sredstva za zapošljavanje te da nisu u mogućnosti udovoljiti našem zahtjevu.

- O navedenom obavijestili smo stranku. Stranka je i za školsku godinu 2009/2010 ponovno dobila Ugovor o djelu umjesto Ugovora o radu te nam se ponovno žalila na uskraćivanje svojih zakonskih prava.

Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom ponovno je uputio dopis Centru za odgoj i obrazovanje zatraživši sljedeće: kopije Ugovora o djelu ili Ugovora o radu na određeno vrijeme i uvid u podatke o svim osobama koje su zaposlili u Centru za odgoj i obrazovanje od 2002. godine do današnjeg dana.

Po uvidu Ureda u predmet, jedina zapreka za zapošljavanje stranke je Pravilnik o unutarnjem ustroju, načinu rada i sistematizaciji radnih mjesta u Centru za odgoj i obrazovanje u kojem iz nekog razloga Centar nije sve do prosinca 2009. sistematizirao radno mjesto vjeroučitelja.

Centar nam je dostavio zatražene podatke, te opetovano naglasio da su oni zatražili od Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi zapošljavanje navedene stranke, ali da je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi odbilo dati suglasnost jer nisu osigurana dostatna proračunska sredstva.

- Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom je ponovnim dopisom prema Ministarstvu zdravstva zatražilo očitovanje te, kako bi upotpunili svoja saznanja o navedenom predmetu, zamolili smo da nam dostave podatke o tome koliko puta i za koja sva radna mjesta, odnosno zanimanja je Centar za odgoj i obrazovanje predlagao, odnosno zatražio od Ministarstva suglasnost za izmjenu i dopunu Pravilnika o unutarnjem ustrojstvu i sistematizaciji radnih mjesta u Centru za odgoj i obrazovanje za vremenski period od 2002. godine do danas.

Slučaj do pisanja ovog izvješća nije zaključen, te po dobivanju navedenih informacija moći ćemo sa sigurnošću utvrditi dali se radi o diskriminaciji navedene osobe s invaliditetom te poduzeti daljnje mjere prema Zakonu o diskriminaciji (NN br. 85/08) i našim ovlastima iz Zakona o pravobranitelju za osobe s invaliditetom (NN br. 107/07).

Peti primjer koji ovdje ističemo je primjer građevinskog radnika, poslovođe koji se dolaskom u Ured osobno potužio na svog poslodavca koji mu nakon završetka bolovanja na kojem je bio uslijed moždanog udara koji se desio na poslu, te dobivanja rješenja o profesionalnoj nesposobnosti za rad daje poslovno uvjetovani otkaz ugovora o radu, bez mogućnosti ostvarivanja prava na božićnicu, otpremninu, valjanog otkaznog roka i drugih prava.

Ured je upozorio poslodavca stranke da za razliku od rješenja o općoj nesposobnosti za rad gdje radnik odlazi u mirovinu, kod profesionalne nesposobnosti za rad poslodavac je dužan prema odredbama članka 84. i 85. Zakona o radu (NN br. 137/04) uzimajući u obzir nalaz i mišljenje ovlaštene osobe, odnosno tijela, ponuditi sklapanje ugovora o radu za obavljanje poslova za koje je radnik sposoban. Radi osiguranja takvih poslova poslodavac je dužan prilagoditi poslove sposobnostima radnika, izmijeniti raspored radnoga vremena, odnosno poduzeti sve što je u njegovoj moći da radniku osigura odgovarajuće poslove. Poslodavac stranke obaviješten je od strane ureda i na mogućnosti ostvarivanja poticaja te smo u prilogu dopisa i dostavili iste. Ured je stranku uputio usmeno u njezina prava koja je također stranci uručio i pisanim putem.

Međutim, poslodavac je ipak uručio otkaz ugovora o radu stranci, uskraćujući ga za njegova prava iz radnog odnosa te je Ured upozorio poslodavca da je dužan imenovanom omogućiti ostvarivanje svih onih prava koja ga pripadaju po važećem Zakonu o radu (NN br. 149/09 od 15.12.2009.) te Kolektivnom ugovoru za graditeljstvo (NN br. 12/08 i 20/08) koji je obvezujući za sve poslodavce i radnike u djelatnosti graditeljstva u Republici Hrvatskoj, a u slučaju nepridržavanja zakona i kolektivnog ugovora, Ured će sukladno zakonskim ovlastima obavijestiti nadzorno inspekcijsko tijelo.

U svom odgovoru građevinsko poduzeće nas je obavijestilo da će imenovanom omogućiti ostvarivanje svih njegovih prava koja za njega proizlaze iz radnog odnosa.

Usprkos tome, od stranke smo dobili obavijest da poduzeće nije učinilo obećano već da su njegova prava zakinjuta, te je stranka upućena na ostvarivanje svojih prava u zakonom propisanim rokovima putem suda.

Ovdje ističemo da većina poslodavaca svjesno krši prava radnika, ujedno osoba s invaliditetom računajući na činjenicu da se radnicima za te iznose neće isplatiti pokretati sudske parnice s obzirom na visinu troškova odvjetničkih usluga i duljinu sudskih parnica.

U sljedećem primjeru navodimo slučaj stranke koja nam se obratila telefonskim putem žaleći se na nepoštivanje prednosti pri zapošljavanju koji ima kao osoba s invaliditetom, odnosno kršenje odredbi članka 10. Stavka 3. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom od strane Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, Središnja služba u Zagrebu. Stranka navodi da je diskriminiran od strane Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje s obzirom na članak 10. stavak 3. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN br. 143/02 i 33/05) povodom oglašavanja i prijama u radnu službu u Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Središnja služba u Zagrebu.

Nepравilnost se odnosi na to da se imenovani javio na natječaj za radno mjesto Stručnog suradnika – vježbenika koji je raspisao Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje te objavio u

„Jutarnjem listu“, nakon čega nije bio pozvan na testiranje ni razgovor, premda je ispunjavao uvjete iz natječaja već je samo obaviješten da je na to radno mjesto primljena druga osoba.

Ured je zatražio očitovanje od Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (HZMO), Središnja služba u Zagrebu o navedenom, te također i neposredan uvid u natječajnu dokumentaciju od datuma objave natječaja na osnovu koje je izvršen odabir djelatnika za radno mjesto Stručnog suradnika – vježbenika.

Središnja služba u Zagrebu HZMO-a, u svom odgovoru ovom uredu ističe kako oni već ispunjavaju kvotu koja je postavljena u članku 10. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, odnosno već imaju zaposleno: – do 31. prosinca 2011. najmanje jednu zaposlenu osobu s invaliditetom na svakih 35 zaposlenih, te stoga za njih nije obvezujući stavak 3. navedenog Zakona.

Kako Ured smatra da se takvim tumačenjem krše odredbe Zakona, ujedno i prava osoba s invaliditetom, a s obzirom da je u nadležnosti Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN br. 143/02 i 33/05), zatražili smo od navedenog Ministarstva službeno tumačenje navedenog članka.

U svom odgovoru, Ministarstvo je potvrdilo stajalište Ureda da su navedena tijela dužna dati prednost pri zapošljavanju osobi s invaliditetom neovisno o tome ispunjavaju li kvotu o zapošljavanju osoba s invaliditetom po broju ukupno zaposlenih. Ured je o navedenom upozorio Središnju službu HZMO-a.

Središnja služba HZMO-a priznala je propust te su istaknuli da postoji potreba za zapošljavanjem pravnika u Područnoj službi u Splitu gdje se očekuje raspisivanje natječaja i pošto je stranka iz Sinja da joj je to povoljnije s čime se stranka suglasila, tako da je ovaj predmet riješen na zadovoljstvo svih strana.

Također jedna od velikih zapreka za primjenom članka 10. Stavka 3. Zakona o profesionalnoj Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 143/02 i 33/05) koja kaže da su sva tijela državne vlasti, te pravne osobe u vlasništvu ili u pretežitom vlasništvu RH i pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave dužne dati prednost pri zapošljavanju osobi s invaliditetom ukoliko ista zadovoljava sve tražene uvjete propisane oglasom ili natječajem je ta što gore navedene pravne osobe nemaju nigdje propisanu obvezu primanja novih djelatnika, odnosno zapošljavanja putem natječaja.

Na području zaštite prava osoba s invaliditetom, pa tako i prava na zapošljavanje, Republika Hrvatska se obvezala primjenjivati odredbe UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom koja u članku 27. ističe pravo na rad osobama s invaliditetom, na ravnopravnoj osnovi s drugima; ovo uključuje pravo na mogućnost zarađivanja za život od rada.

Sukladno članku 10. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 143/02 i 33/05) imenovana tijela dužna su na primjerenom radnom mjestu prema vlastitom odabiru, u primjerenim radnim uvjetima imati zaposleno:

„...– do 31. prosinca 2011. najmanje jednu zaposlenu osobu s invaliditetom na svakih 35 zaposlenih, ...“

Kako je Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom u 2009. godini zaprimao pritužbe u kojima se ističe nepoštivanje zakonskih odredbi pri zapošljavanju osoba s invaliditetom spominjući i diskriminaciju, zatraženo je očitovanje o primjeni postojeće zakonske regulative iz područja zapošljavanja osoba s invaliditetom od ministarstava, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje svih područnih službi, Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje svih područnih službi, Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje svih područnih službi, te ureda državne uprave pri županijama.

Iako područne službe sljedećih javnih poduzeća - Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje i Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje nisu samostalne ustrojstvene jedinice nego se kvotno zapošljavanje realizira na razini svakog pojedinog zavoda, Uredu je važna i informacija o tome kakva je raspoređenost zapošljavanja osoba s invaliditetom po županijama pa smo stoga zatražili podatke o zaposlenim osobama s invaliditetom od svih područnih službi.

Središnja služba Hrvatskog zavoda za zapošljavanje odgovorila nam je da je ukupno zaposleno 14 osoba s invaliditetom od kojih su 2 osobe s invaliditetom zaposlene u Zagrebu, a ostale u drugim područnim službama.

Od 14 osoba, pet ih obavlja poslove telefonista, po jedan radi na radnim mjestima telefonista- vratar, dostavljača, računovodstvenog referenta dok ih šest obavlja posao stručnih savjetnika.

Iako je Ured poslao upit svim područnim uredima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, odgovorilo je njih 21 kao i Središnja služba u Zagrebu. Svi područni uredi koji su odgovorili pozvali su se na odgovor Središnje službe pa time Ured nije dobio stvarnu sliku zaposlenih osoba s invaliditetom po županijama.

Središnja služba Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje odgovorila nam je kako zadovoljavaju zakonsku regulativu, odnosno da na svakih 35 zaposlenih imaju zaposlenu jednu osobu s invaliditetom.

Većina područnih ureda pozvala se na odgovor središnje službe tako da možemo zaključiti da zapravo nismo upoznati sa realnom slikom i da je odgovor vrlo kratak i nejasan. Iako smo poslali upit svim službama Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, ukupno ih je odgovorilo deset.

Isto tako moramo navesti da je Područna služba iz Čakovca odgovorila da će „posao izvršavati sa postojećim brojem zaposlenih – 12,5“ što je kod nas izazvalo nerazumijevanje i iznenađenje što se služba ne zna očitovati. Od službi koje su nam odgovorile, Područni ured HZMO-a u Varaždinu ima zaposlenu jednu osobu s invaliditetom visoke stručne spreme, a Područni ured HZMO-a u Požegi dvije osobe s invaliditetom od ukupno četrdeset i četiri zaposlenika.

Područni uredi su nam isto tako odgovorili da nemaju samostalnosti kod odlučivanja o zapošljavanju novih radnika pa time nisu ni mjerodavni za davanje očitovanja na upite vezane za zapošljavanje, te da rijetko raspisuju natječaje, a i kad raspisuju da se ne javljaju osobe s invaliditetom.

Direkcija Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje nam je odgovorila da u direkciji Zavoda i u 20 područnih ureda imaju 2 486 zaposlenih od kojih su 125 osobe s invaliditetom. Odgovorile su samo tri područne službe koje su se pozvale na odgovor Direkcije.

Dalje navode da su invaliditet i smanjena radna sposobnost, te postojanje tjelesnog ili drugog oštećenja organizma osoba s invaliditetom zaposlenih u Zavodu utvrđeni rješenjem nadležnog tijela u postupcima priznavanja prava ili utvrđivanja svojstva osoba s invaliditetom s te osnove prema važećim propisima, odnosno propisima mirovinskog osiguranja, pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članovima njihove obitelji i zaštite vojnih i civilnih invalida rata.

Isto tako navode da prilikom popunjavanja radnih mjesta u tekstu natječaja uvijek ističu prednost u zapošljavanju u skladu s odredbama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom te da uvijek zapošljavaju osobe s invaliditetom ako ispunjavaju uvjete iz natječaja.

Napominju da nisu koristili pravo na poticaje.

U sljedećoj tablici prikazane su osobe s invaliditetom zaposlene u HZZO-u s obzirom na vrstu invaliditeta utvrđenoj prema propisima mirovinskog osiguranja, prava hrvatskih branitelja iz domovinskog rata i članova njihovih obitelji te propisima o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata.

OSOBE S INVALIDITETOM UTVRĐENE PREMA PROPISIMA MIROVINSKOG OSIGURANJA	
INVALIDITET	BROJ OSOBA
Profesionalna nesposobnost za rad	37
Tjelesno oštećenje	70
Svojstvo invalidne osobe	9
Ukupno	116
OSOBE S INVALIDITETOM UTVRĐENIM PREMA PROPISIMA O PRAVIMA HRVATSKIH BRANITELJA IZ DOMOVINSKOG RATA I ČLANOVA NJIHOVIH OBITELJI	
INVALIDITET	BROJ OSOBA
Hrvatski ratni vojni invalid iz domovinskog rata	7
Ukupno	7
OSOBE S INVALIDITETOM UTVRĐENIM PREMA PROPISIMA O ZAŠTITI VOJNIH I CIVILNIH INVALIDA RATA	
INVALIDITET	BROJ OSOBA
Civilni invalidi rata	2
Ukupno	2

Izvor : Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, 31.10.2009. godine

Ured je zaprimio podatke od četrnaest *ministarstava Republike Hrvatske*. Očitovanja ministarstava na upit Ureda koja se tiču ukupnog broja zaposlenika koji su osobe s invaliditetom navedena su u tabličnom prikazu:

	MINISTARSTVO	Ukupan broj zaposlenika	Napomena
1.	Znanosti, obrazovanja i športa	4	ne koriste poticaje
2.	Obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti	4 od 236	
3.	Pravosuđe	18	
4.	Kulture	11	2 osobe invalidi rada, 1 invalid Domovinskog rata, i 8 ostale osobe s invaliditetom
5.	Uprave	6 od 112	2 osobe su VSS, 1 osoba je VŠS, 3 osobe su SSS
6.	Obrane	99	50 civilnih invalida, 49 HRVI
7.	Gospodarstva, rada i poduzetništva	/	nema zaposlenih
8.	Poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja	3	ratni vojni invalidi - od 30% do 40 % invalidnosti, ne koriste poticaje
9.	Zdravstva i socijalne skrbi	5	ne koriste poticaje
10.	Zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva	3	1 osoba s osjetilnim oštećenjem, 2 profesionalna nesposobnost za rad
11.	*Mora, prometa i infrastrukture	23	4 osobe s invaliditetom, 19 tjelesno oštećenje, ne koriste poticaje
12.	Unutarnjih poslova	361	328 HRVI, 29 invalid rada, 4 invalid s skraćenim radnim vremenom, ne koriste poticaje
13.	Vanjskih poslova i europskih integracija	27	
14.	Regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva	5	

*U nadležnosti Ministarstva mora, prometa i infrastrukture su:

- Hrvatske autoceste d.o.o. u kojima je zaposleno 121 osoba s invaliditetom i koriste poticaje od 01.01.2008. godine do 30.06.2009. godine u iznosu od 3.215.894,03 kuna.
- Autocesta Rijeka – Zagreb d.d. od ukupnog broja zaposlenih zapošljavaju 16 osoba s invaliditetom
- HP - Hrvatska pošta d.d. imaju zaposleno 124 osobe s invaliditetom od čega je 67 zaposlenika u statusu HRVI. Ne koriste poticaje.
- Hrvatska agencija za poštu i elektroničke komunikacije (HAKOM) zapošljava 6 osoba s invaliditetom, od toga je jedan sa 100%, tri sa 80%, jedan sa 50% i jedan sa 40% invaliditetom.

Sukladno zatraženom upitu iz područja zapošljavanja osoba s invaliditetom očitovali su se svi uredi državne uprave po županijama.

U tabličnom prikazu navedeni su podaci o zaposlenim osobama s invaliditetom, te njihove stručne spreme. Uočljivo je kako svi uredi državne uprave navode da nisu korisnici poticaja u području zapošljavanja za osobe s invaliditetom.

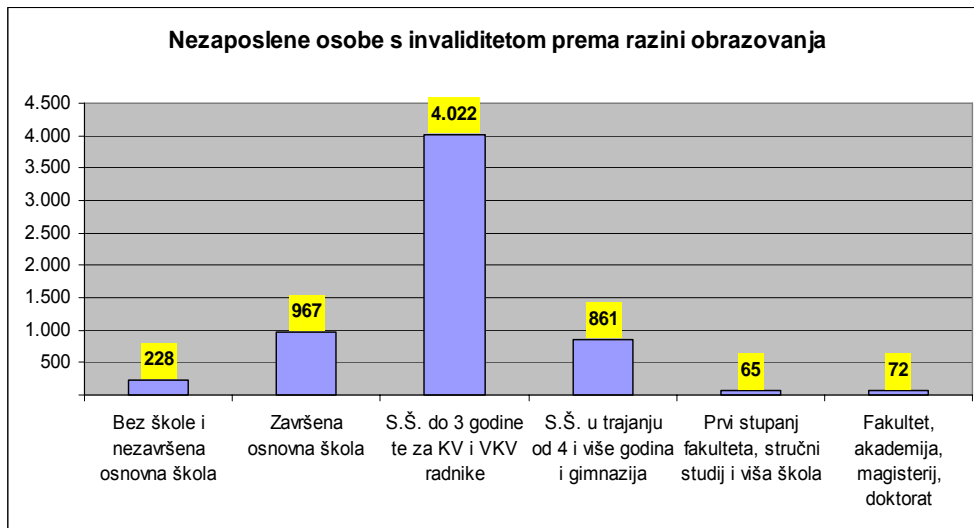
	UREDI DRŽAVNE UPRAVE	UKUPAN BROJ ZAPOSLENIKA	NAPOMENA
1.	Zagrebačka ž.	5 od 245	5 osoba SSS, ne koriste poticaje
2.	Koprivničko - križevačka ž.	4	od 30% do 80%, ne koriste poticaje
3.	Dubrovačko – neretvanska ž.	3	imaju tjelesno oštećenje ali nemaju invaliditet
4.	Osječko – baranjska ž.	17	5 osoba (od 20% do 100% inv.), i 12 osoba s tjelesnim oštećenjem (30%-70%), ne koriste poticaje
5.	Splitsko - dalmatinska ž.	25 od 465	
6.	Međimurska ž.	3 od 88	1 osoba VSS, 2 osobe SSS, ne koriste poticaje
7.	Istarska ž.	1	ne koriste poticaje
8.	Brodsko – posavska ž.	11	4 branitelja/ica Domovinskog rata, 4 osobe VSS, 3 osobe s VŠS, 4 osobe SSS
9.	Varaždinska ž.	6 od 171	
10.	Šibensko – kninska ž.	2	ne koriste poticaje
11.	Bjelovarsko – bilogorska ž.	5	1 osoba HRVI, i 4 osobe mirnodopski invalidi, ne koriste poticaje
12.	Požeško – slavonska ž.	10 od 104	ne koriste poticaje
13.	Virovitičko – podravska ž.	8 od 101	ne koriste poticaje
14.	Karlovačka ž.	/	nema zaposlenih
15.	Zadarska ž.	5	ne koriste poticaje
16.	Ličko –senjska ž.	3	ne koriste poticaje
17.	Krapinsko – zagorska ž.	2	ne koriste poticaje
18.	Vukovarsko – srijemska ž.	5	ne koriste poticaje
19.	Primorsko – goranska ž.	4	ne koriste poticaje
20.	Sisačko – moslavačka ž.	1	ne koriste poticaje

Ured je na temelju pritužbi tijekom 2009. godine prepoznao nepravilnost i neujednačenost u ostvarivanju prava na rad osoba s invaliditetom. Sukladno tome, zatražili smo izvješće Hrvatskog zavoda za zapošljavanje o podacima vezanim za to područje. U sljedećem prikazu navodimo podatke o osobama s invaliditetom u evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje – pregled aktivnosti tijekom 2009.

Krajem 2009. godine u evidenciji Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje bilo je registrirano ukupno 291.545 nezaposlenih osoba, od čega 6.215 osoba s invaliditetom, što iznosi 2,13% populacije osoba prijavljenih u evidenciju Zavoda.

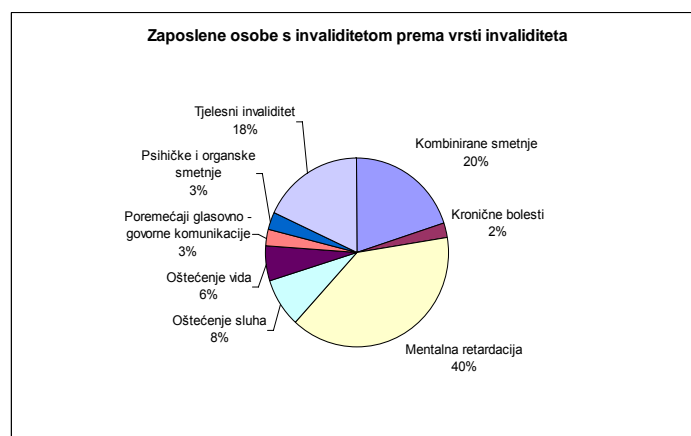
Struktura nezaposlenih osoba s invaliditetom s obzirom na razinu obrazovanja:

Nezaposlene osobe s invaliditetom najvećim dijelom su srednjoškolskog obrazovanja (4.883 tj. 78,57%) od čega su 4.022 osobe sa završenom trogodišnjom srednjom školom i 861 osoba sa završenom četverogodišnjom srednjom školom.

Tijekom 2009. godine zaposleno je ukupno 122.795 osoba s evidencije Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje, od toga 1.028 osoba s invaliditetom, što čini 0,84% ukupne populacije zaposlenih osoba s evidencije Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje.

Struktura zaposlenih osoba s invaliditetom s obzirom na vrstu invaliditeta:

Vrste invalidnosti	UKUPNO	
	Ukupno	Žene
Kombinirane smetnje	206	72
Kronične bolesti	24	5
Mentalna retardacija	405	194
Oštećenje sluha	85	44
Oštećenje vida	61	22
Poremećaji glasovno - govorne komunikacije	30	13
Psihičke i organske smetnje	30	8
Tjelesni invaliditet	187	64
Sveukupan zbroj	1.028	422

Najveći broj zaposlenih osoba s invaliditetom spada u skupinu osoba s intelektualnim poteškoćama (405 ili 39,40%), slijede osobe s višestrukim oštećenjima (206 ili 20,04%), a zatim osobe s tjelesnim invaliditetom (187 ili 18,19%).

Tijekom 2009. godine 179 nezaposlenih osoba s invaliditetom u evidenciji Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje bilo je uključeno u neki od oblika obrazovnih aktivnosti.

Posredovanjem mjera aktivne politike zapošljavanja Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje u 2009. godini kroz potpore sufinanciranja obrazovanja za poznatog poslodavca dvije osobe s invaliditetom su uključene u obrazovanje, dok su posredstvom mjere financiranja obrazovanja prema potrebama tržišta rada uključene 23 osobe s invaliditetom, a u programe javnih radova je uključeno 107 osoba s invaliditetom.

Tijekom 2009. godine osobe s invaliditetom su uključene u aktivnosti usavršavanja koje uključuju tečajeve stranih jezika i informatičke tečajeve, te u aktivnosti osposobljavanja za sljedeća zanimanja: pomoćni administrator, ECDL operater, računalni operater, pomoćni priprematelj glavnih jela, pomoćni keramičar, specijalist za poslovnu politiku, AutoCAD operater, web dizajner, specijalist za poslovnu informatiku, samostalni knjigovođa te knjigovodstveni operater.

U Radnom centru u Zagrebu (partnerski projekt Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje, URIHO-a, Grada Zagreba i Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom) 20 korisnika se osposobljavalo za izvođenje određenog broja operacija iz obrazovnog programa stručnog osposobljavanja za zanimanja pomoćnog krojača, pomoćnog galanteristu, pomoćnog knjigovežu, pomoćnog obučara (izrađivača gornjišta) te administratora.

Krajem 2009. godine u evidenciji Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje bilo je registrirano ukupno 6.215 osoba s invaliditetom.

U evidenciji Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje nalazilo se 2.230 nezaposlenih osoba s invaliditetom koje su na evidenciji Zavoda dulje od 5 godina.

Nezaposlene osobe s invaliditetom na kraju 2009. godine po vrstama invalidnosti, koje su na evidenciji Zavoda dulje od 5 godina			
Vrste invalidnosti	Ukupno nezaposlene osobe s invaliditetom	OD TOGA: dulje od 5 godina na evidenciji Zavoda	
		5 - 8 g.	8 g. i više
Kombinirane smetnje	1.308	190	355
Kronične bolesti	327	40	60
Mentalna retardacija	2.016	197	548
Oštećenje sluha	406	47	87
Oštećenje vida	228	24	55
Poremećaji glasovno - govorne komunikacije	160	16	37
Psihičke i organske smetnje	445	61	91
Tjelesni invaliditet	1.325	135	287
Sveukupan zbroj	6.215	710	1.520

Izvor : Hrvatski zavod za zapošljavanje, prosinac 2009.g.

U gore prikazanoj tabeli, vidljivo je da je izrazito velik broj osoba s invaliditetom prijavljen kao nezaposlene dulje od 5, odnosno 8 godina. Ta činjenica je zabrinjavajuća jer se vjerojatnost zapošljavanja smanjuje povećanjem godina provedenih na Zavodu za zapošljavanje. Dugotrajna nezaposlenost osim neriješenog statusa dovodi do izolacije, gubitka samopoštovanja i problema komunikacije. Premda su registrirane kao radno sposobne, ovim osobama potrebna je puno snažnija podrška sustava u vidu dodatne edukacije, prakse i uopće motivacije kako bi se uključile na tržište rada. Iako su sve nezaposlene osobe u vrlo teškoj situaciji jer nemaju vlastita primanja, ovisne su o obitelji i često prisiljene živjeti u potpunom siromaštvu, za osobe s invaliditetom situacija je dodatno otežana jer im je zbog njihovog invaliditeta smanjena mogućnost upravljanja vlastitim životom, a izbor radnih mjesta i općenito načina borbe za kvalitetniji život vrlo sužen. Njihove radne sposobnosti, poslodavcima nisu dovoljne, dok s druge strane za sustav socijalne skrbi nemaju dovoljno 'nesposobnosti' da bi mogle ostvarivati prava na naknadu koja jamči minimum socijalne sigurnosti.

Osim toga, nomenklatura zanimanja namijenjena osobama s invaliditetom u pravilu ne prati potrebe tržišta rada. Taj raskorak između obrazovnog sustava i potreba tržišta rada je nepremostiva prepreka za zapošljavanje osoba s invaliditetom, a naročito žena s invaliditetom čiji položaj smatramo posebno teškim – osobito u ruralnim sredinama. Kada ih se i uključi u obrazovanje, uobičajeno im se nude zastarjela zanimanja za koja se unaprijed zna da se ne traže na tržištu rada. Ne možemo biti zadovoljni podatkom da su od ukupnog broja od 1022 osoba s invaliditetom zaposlenih u 2009. godini, samo 422 žene s invaliditetom.

Kad analiziramo koji su to poslovi i u kojim djelatnostima su zaposlene, dobivamo podatak da su se žene s invaliditetom zapošljavale najčešće u jednostavnijim i slabije plaćenim poslovima koji ne iziskuju posebna znanja i vještine kao što su poslovi čistačice, sobarice, pomoćne radnice u kuhinji, pomoćne tekstilne radnice i sl.

Od ukupnog broja zaposlenih žena s invaliditetom u 2009. godini čak 40 % su osobe s intelektualnim teškoćama. Razlozi zbog kojih su upravo ove osobe prihvatljive za poslodavce leži najvjerojatnije u činjenici da njihovo zapošljavanje nosi poticaje, a ne iziskuju prilagodbe radnog mjesta.

Sukladno podacima iz Ankete za poslodavce koju je proveo Hrvatski zavod za zapošljavanje, a tiče se stavova poslodavaca, pokazalo se da su anketirani poslodavci tijekom 2009. godine iskazali namjeru zapošljavanja 172 osobe s invaliditetom, što je 0,3 % od ukupnoga prognoziranog zapošljavanja. U sklopu projekta „Pravo na život u zajednici: Socijalno uključivanje i osobe s invaliditetom“ čiji je nositelj bio UNDP Hrvatska, a jedan od partnera na Projektu Hrvatski zavod za zapošljavanje, tijekom 2007. godine provedeno je istraživanje stavova 600 nezaposlenih osoba s invaliditetom prema zapošljavanju u Hrvatskoj.

Tako osobe s invaliditetom procjenjujući razloge zbog kojih ih poslodavci zapošljavaju smatraju da u 51,1 % slučajeva poslodavci zapošljavaju osobe s invaliditetom zbog olakšica koje im daje država, da su u 30,2% slučajeva presudna njihova profesionalna znanja potrebna za obavljanje posla, dok u 18,5 % slučajeva suosjećanje s osobama s invaliditetom smatraju glavnim motivom poslodavaca za zapošljavanje ciljne skupine. Procjenjujući važnost pojedinih prepreka za zapošljavanje osoba s invaliditetom ispitanici navode: ograničene mogućnosti obavljanja posla, nedovoljno znanja za kvalitetan rad, bojazan da neće biti prihvaćeni kao ravnopravni, nedostatak potpore na radnom mjestu (radni asistent), teškoće u komunikacija s drugima, nedostatak prisutnosti člana obitelji.

Na raspravi koja je održana u Zadru u studenom 2009. godine mladi s invaliditetom su iznosili svoje stavove i iskustva u području zapošljavanja i rada. Sudjelujući na raspravi Ured je usporedio stavove mladih osoba s invaliditetom iz 2009. godine sa stavovima izraženim 2007. godine i primijetio da nije došlo do nikakve promjene. Iz toga je vidljivo da kroz dvije godine nije došlo do smanjenja njihovog nepovjerenja prema sustavu kao ni osnaživanja u smislu motivacije za zapošljavanjem. Zadane teme na raspravi su bile: Nezaposlenost i doživljavanje takvog statusa, Očekivane teškoće u slučaju zapošljavanja, Uvjeti zapošljavanja i radne vrijednosti, Kako zadržati radno mjesto i Nezaposlenost i doživljavanje takvog statusa.

Govoreći o svojim osjećajima vezanim uz nezaposlenost, sudionici rasprave naveli su sljedeće: „*loš utjecaj na psiho- fizičko zdravlje; manje vrijedan; pasivnost; stres; financijska ovisnost; diskriminiranost; nejednakost; niska razina/ gubitak samopoštovanja, nedostatak i nemogućnost stjecanja radnog iskustva, stjecanje radnog iskustva kroz volontiranje koje je iako neformalno sve prepoznatljivije.*“

U drugoj temi koja se odnosi na očekivane teškoće u slučaju zapošljavanja sudionici su iznijeli sljedeće ideje i strahove: „*predrasude, trema, kako ću se snaći, što ću reći na intervjuu, kako će me primiti, jesam li spremna?, Hoću li to znati?, Da li će me prihvatiti, moj invaliditet/ uvjete rada, hoće li prihvatiti moje mogućnosti?, Da li sam kompetentna za posao?, Hoću li imati radnog asistenta? Da li ću izgubiti stečena prava?*“.

Treća tema bila su uvjeti zapošljavanja i radne vrijednosti te su sudionici naveli na kojim radnim mjestima bi mogli raditi: „mesar, čuvar, socijalni radnik, fotograf, poštar, portir, knjigovodstveni tajnik, savjetnik, psiholog, voditelj radionica za mlade, DJ, kuhar, komunalni radnik, osobni asistent, odgajatelj u đlačkim domovima, rad na traci, u pogonu, npr. recikliranje flaša, šivač i šumski radnik“.

Kao četvrta tema obrađeno je kako zadržati radno mjesto, te su sudionici naveli pomagala, potporne tehnologije i opremu koja im omogućava rad na ravnopravnoj osnovi s osobama koje nemaju takva oštećenja: „osiguran prijevoz, radni asistent, prilagođen sanitarni čvor u istoj zgradi, lift, prilaz, parkirno mjesto u blizini, autobusna stanica, zdrava okolina na radnom mjestu, kratkoročno je skuplje, ali dugoročno isplativije prilagoditi radno mjesto te osigurati što veću samostalnost pojedinca.“

Sudionici rasprave su kao mjere koje bi društvo i država mogli poduzeti u rješavanju problema zapošljavanja istaknuli nekoliko značajnih područja: „pomoć oko intervjua, predrazgovor s poslodavcem posrednik i više senzibilizirati javnost i poslodavce, pogotovo putem Hrvatskog zavoda za zapošljavanje“.

4.4.1. ZAŠTITNE RADIONICE

Prateći položaj osoba s invaliditetom u svim područjima njihova života Ured je veliku pažnju posvetio problemu njihova zapošljavanja. Problemi nisu samo uvjetovani trenutnom gospodarskom situacijom u društvu, nego i specifičnim problemima koje te osobe imaju od samog početka ulaska u svijet rada. To se odnosi na programe i mogućnosti osposobljavanja, izbor obrazovnih programa, potrebu određenih prilagodbi radnih mjesta na otvorenom tržištu rada, zakonodavnog uređenja područja zapošljavanja osoba s invaliditetom. Unatoč određenim pozitivnim pomacima na tom području, još uvijek ne možemo reći da je u većoj mjeri olakšano zapošljavanje osoba s invaliditetom i njihovo zadržavanje u svijetu rada. Kao primjer možemo navesti slučaj Zaštitne radionice „Suvenir arbor vitae“ u kojem se Ured maksimalno angažirao.

Zaštitne radionice kao ustanove za zapošljavanje osoba s invaliditetom od izuzetnog su značaja za osobe koje se na temelju radnih i općih sposobnosti ne mogu zaposliti na otvorenom tržištu rada. Zaštitnu radionicu mogu pojedinačno ili zajednički osnovati jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, trgovačko društvo, Hrvatski zavod za zapošljavanje, udruga osoba s invaliditetom, udruga poslodavaca, sindikat, humanitarna udruga, vjerska zajednica ili druga fizička i pravna osoba.

a) Suvenir Arbor Vitae-Sirač

Zaštitna radionica „Suvenir arbor vitae“ iz Sirača, zapošljava 63 osobe od kojih su 42 osobe s invaliditetom. Osnovana je 2006. godine od Ustanove za profesionalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom „Suvenir Nova“ koja je osnovana 2005. godine i u vlasništvu je Bjelovarsko-bilogorske županije. Nastala je na temeljima Ustanove Suvenir Sirač koja je osnovana 1974. godine i koja se pod raznim imenima i raznim organizacijskim oblicima bavila rehabilitacijom kroz rad osoba s invaliditetom na istoj adresi i u istom prostoru.

Tvrtka ima tradiciju i tridesetogodišnje iskustvo u radu s osobama s invaliditetom, a ponajviše je pokreće želja da na području naše Bjelovarsko-bilogorske županije osobe s

invaliditetom ne naiđu na žaljenje nego na razumijevanje u svom nastojanju za potpunom integracijom u obitelj, radnu sredinu i kvalitetan društveni život. Osnovna djelatnost je proizvodnja proizvoda od drveta, trgovina i usluge.

U drvnoj djelatnosti proizvode namještaj (krevete, police, vitrine...) i drvenu galanteriju a u skladu s radnim sposobnostima radnika, i razne suvenire, dječje igračke, ukrase, nakit, svilene šalove... Svi proizvodi imaju certifikate o kvaliteti izdane od nadležnih tijela. Misija radionice je rehabilitacija i zapošljavanje osoba s invaliditetom, te proizvodnja i pružanje usluga za široko tržište. Ciljevi i planovi su im osigurati kvalitetan život osobama s invaliditetom, te zaposliti što više djece koja se školuju po posebnom školskom programu.

Osim redovite proizvodnje unutar Zaštitne radionice "Suvenir Arbor Vitae" d.o.o., te rehabilitacije kroz rad osoba s invaliditetom koje provodi Ustanova "Suvenir Nova", nastoji se aktivnostima i programima obuhvatiti što veći broj osoba s invaliditetom s tog područja, pa naglašavaju da: organiziraju kreativne radionice za djecu s teškoćama u razvoju i odrasle osobe s invaliditetom u suradnji sa raznim klubovima i udrugama, primaju organizirane posjete školske djece, te djece iz dječjih vrtića kojima u praksi pokazuju proizvodne pogone, te zajednički rad "zdravih" osoba i osoba s invaliditetom, organiziraju kreativne radionice na kojima zajedno rade "zdrava" djeca i djeca s teškoćama u razvoju u cilju stvaranja zajedništva, prihvaćanja različitosti i učenju od malena pravilnom ophođenju na osobama s invaliditetom.

Predstavnici zaštitne radionice „Suvenir Arbor Vitae“ d.o.o. obratili su se za pomoć Uredu zbog dugotrajnih poteškoća u poslovanju, u bojazni za opstanak Radionice. Zaštitna radionica ostvaruje potporu Bjelovarsko-bilogorske županije i Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osobe s invaliditetom, međutim i dalje ostaje upitan njezin daljnji opstanak, ostvarivanje plaća i materijalnih prava radnicima. Tijekom 2009. godine predstavnici Zaštitne radionice obraćali su se za dodatnu pomoć Fondu i Županiji, kao i Općini Sirač uz ostale potrebe i radi oslobađanja od plaćanja komunalnih naknada, ali bez većeg uspjeha.

Nakon što je Ured održao sastanke na nivou Županije, Fonda i same Radionice zaključeno je da je jedini način opstanka ove Radionice uključivanje svih poslovnih subjekata u Županiji u osiguravanju poslovnih aranžmana, koji bi osigurali održivost poslovanja i održavanje radnih mjesta zaposlenih osoba s invaliditetom. Prije izrade ovog izvješća, Ured je obaviješten da ne postoje značajni pomoci i da se ponovno predlaže sastanak sa nadležnim institucijama u cilju žurnog iznalaženja rješenja problema Zaštitne radionice.

Ovaj primjer, kao uostalom i primjer drugih zaštitnih radionica i poduzeća za zapošljavanje osoba s invaliditetom pokazuje da je nužna senzibiliziranost zajednice i usmjerenost ka promoviranju rada i stvarnog zapošljavanja osoba s invaliditetom koje zbog svojih sposobnosti i mogućnosti djeluju u zaštitnim radionicama.

b) Tekop Nova – Pula

Ured je posjetio zaštitnu radionicu Tekop Nova u Puli. Zaštitna radionica Tekop Nova, ustanova je za zapošljavanje osoba s invaliditetom, osnovana je temeljem odluke osnivača Istarske županije, Grada Pule i Saveza samostalnih sindikata Hrvatske.

Ustanova je pravna osoba sa statusom zaštitne radionice osnovane u svrhu zapošljavanja i rada osoba s invaliditetom, sukladno posebnom zakonu i započela je sa radom u svibnju 2004. godine.

Ustanova je registrirana za obavljanje slijedećih djelatnosti proizvodnja tekstilnih proizvoda, tkanina, kožne odjeće, ostale odjeće i pribora za odjeću, dorada i bojenje krzna; proizvodi od krzna, proizvodi od papira i kartona, kupnja i prodaja robe te trgovačko posredovanje na domaćem i inozemnom tržištu, popravak predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo, popravak obuće i ostalih kožnih predmeta, te drugih popravaka i održavanja odjeće, uredskih i knjigovodstvenih strojeva te računalnih sustava i obavljanje računovodstvenih i knjigovodstvenih poslova, te tajničke i prevoditeljske djelatnosti.

Proizvodni Pogon Ustanove obavlja poslove u iznajmljenom prostoru. Odlukom Grada Pule u svibnju 2008. godine Ustanovi je dodijeljen poslovni prostor u Puli, Flaciusova 18, na korištenje bez naknade na period od 10 godina. Prostor je veličine 297m² i prije početka korištenja potrebna je temeljna adaptacija istog. Problem Tekop Nove – zaštitne radionice je što zbog nemogućnosti nalaženja izvora financiranja za rekonstrukciju poslovnog prostora i dalje su samo planirani troškovi najma i održavanja prvobitnog prostora. U 2009. godini je u Ustanovi ukupno zaposleno 28 djelatnika, od čega je 17 osoba (61%) sa različitim vrstama i stupnjevima invaliditeta. U slijedećoj poslovnoj godini nije planirano novo zapošljavanje.

U 2010. godini je cilj zadržati nivo sadašnje zaposlenosti. Ne planira se novo zapošljavanje, zbog opće poznatih negativnih trendova u gospodarstvu i otežanih uvjeta poslovanja. Prema razini obrazovanja 32% djelatnika ima status NKV ili PKV; 50 % KV ili SSS; 14 % ima završenu višu stručnu spremu i jedna djelatnica (4%) visoku stručnu spremu. U 2010. godini se planira, zbog poboljšanja uvjeta rada i tehničke prilagodbe za osobe s invaliditetom, nabava specijalnog šivaćeg stroja za obamitanje i pet stolova sa kotačima (kolica) za radni proces u ukupnom iznosu od 55.000,00 kn. Nabava će biti realizirana ako Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom doznači zatražena sredstva za tu namjenu. Proizvodni program Tekop Nove i nadalje čine artikli za koje Ustanova ima kadrove, znanje, iskustvo te dokazanu kvalitetu za zadovoljenje potražnje. Prilagođen ja potrebama tržišta Istarske županije odnosno kupcima i poslovnim parterima iz proizvodnje, prerade i prodaje, turizma i ugostiteljstva, zdravstva, javnih poduzeća, predškolskih i školskih ustanova, kulturno umjetničkih i sportskih društava, udruga, jedinica lokalne samouprave, turističkih zajednica i fizičkih osoba. Zbog blizine i tradicionalno dobrih kontakata sa poslovnim subjektima na području Istarske županije, u narednom razdoblju nije planirano širenje tržišta izvan Istre. Proizvodni program se temelji na najzastupljenijim artiklima što obuhvaća radnu i zaštitnu odjeću, pojedine artikle iz modne konfekcije, kao i usluge šivanja i vezenja. Najveći udio prihoda je planiran iz vlastite djelatnosti. Zbog specifičnosti Ustanove i osnovne djelatnosti, značajan je udio prihoda od sufinansiranja radnih mjesta te dotacija i subvencija. Na rashodovnoj strani, najveća su izdvajanja za troškove radne snage, potom za troškove osnovnog i pomoćnog materijala.

Značajna izdvajanja predstavljaju i troškovi najamnine poslovnog prostora. Osnovni ciljevi poslovne politike Tekop Nove u 2010. godini su: zadržavanje zaposlenosti i očuvanje svih radnih mjesta, redovitost isplata svih obveza prema zaposlenicima i poslovnim partnerima, likvidnost poslovanja. Iz tih razloga, kao i zbog stagnacije gospodarstva, nije planirano značajno povećanje obujma poslovanja u budućem razdoblju. Ukoliko bude došlo do određenih pozitivnih i ohrabrujućih trendova oporavka poslovnih subjekata, Tekop Nova će biti u mogućnosti brze prilagodbe novonastalim uvjetima, u cilju povećanja ukupnog prihoda i pozitivnog poslovnog rezultata.

Nacionalna strategija za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007-2015.g. predviđa nekoliko značajnih mjera za poboljšavanje mogućnosti zapošljavanja osoba s invaliditetom, prvenstveno na otvorenom tržištu rada, a onda i poticanjem svih oblika podrške u zapošljavanje onih osoba koje se na otvorenom tržištu ne mogu zaposliti. Stoga je nužna što veća podrška već postojećim zaštitnim radionicama, koje bez svijesti svih društvenih subjekata, ustanova i pojedinaca o potrebi njihova održavanja, teško mogu uspjeti održati pozitivne poslovne rezultate. O ovome govore i primjeri ove dvije radionice: Tekop Nova ima tradicionalno dobre kontakte sa svim poslovnim subjektima na području Županije, te najveći dio prihoda i ostvaruju iz vlastite djelatnosti. Zaštitnoj radionici „Suvenir Arbor Vitae“ nedostaje upravo podrška svih poslovnih partnera s područja Županije, kako bi se Radionici osigurali pozitivni rezultati poslovanja.

PREPORUKA

U vrijeme gospodarske krize kad se gube radna mjesta i smanjuje opseg poslovanja čini se kao da nije pravi trenutak govoriti o zapošljavanju osoba s invaliditetom. Međutim, baš sada treba poslodavce usmjeriti na činjenicu da osobe koje su zbog svog invaliditeta onemogućene u jednoj vrsti aktivnosti, mogu uz određenu podršku i natprosječno dobro obavljati druge aktivnosti.

Dokazano je kako zbog svoje situacije osobe s invaliditetom ulažu više truda i energije u rješavanje zadataka i suprotno očekivanju koriste i manje bolovanja od svojih tzv. zdravih kolega, te je za očekivati da im se u svijetu poslovanja gdje je najvažnija dobit ukaže povjerenje.

Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje omogućava poticaje, kako bi humano postalo poslovno, isplativo i održivo, te oslonjen na snagu Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, predstavlja solidan temelj za oživljavanje stvarne potrebe da svakome tko sa preostalim sposobnostima može sudjelovati u procesu rada omogući da te sposobnosti koristi do krajnosti vlastitih mogućnosti.

Iako je Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom stupio na snagu još u prosincu 2002. godine, isti nije ostvario željene učinke vezane uz ostvarivanje prava na profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom. Prilikom njegove primjene javile su se mnoge nedoumice i razna tumačenja. Osnovna pitanja koja proizlaze iz ovog Zakona su pitanje koje se sve osobe u smislu ovog Zakona smatraju osobama s invaliditetom, također i pitanje tko je obveznik plaćanja posebnog doprinosa, po kojoj stopi i na koji je to način povezano s doprinosom za zapošljavanje.

Premda je donošenjem Zakona na određeni način ukazano na smjer kojim Republika Hrvatska kreće, Zakon predstavlja pozitivan pomak na putu sazrijevanja jednog društva. Nesporno je da je nastao kao kruna dugogodišnjih napora u promjeni cjelokupnog odnosa prema osobama s invaliditetom. Smatramo ga onim zaokretom koji je otvorio mogućnosti da i osobe s invaliditetom participiraju ne samo na području rada i zapošljavanja nego i u izgradnji humane i stabilne društvene zajednice.

Svjесni smo da su još uvijek prisutne poteškoće vezane uz provedbu zakona, nerazumijevanje pa i diskriminacija kojima su često izložene osobe s invaliditetom u radnim sredinama, o čemu Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom svjedoči gotovo svakodnevno. Osobama s invaliditetom je potrebno pružiti priliku kako bi iskazale svoja znanja, vještine i sposobnosti te svoju vrijednost. Omogućiti osobi da radi, da se razvija i uzdržava svojim radom je najviše što možemo učiniti na očuvanju njenog dostojanstva. Važno je podsjetiti da s podizanjem kvalitete života onih najslabijih i najranjivijih skupina podižemo i kvalitetu vlastitog života.

4.5. PРАВNA ЗАШТИТА, ЗАШТИТА ОД НАСИЛЈА I ЗЛОСТАВЛЈАНЈА

Kršenje prava osobe s invaliditetom na suđenje u razumnom roku, odnosno ne donošenje rješenja o pravima stranaka u zakonskom roku, područje je u kojem se veoma često pritužuju osobe s invaliditetom.

Ustav Republike Hrvatske („NN“ br. 41/01., 55/01.) u čl. 29. st. 1. propisuje:

„Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela.“

Zakon o parničnom postupku („NN“ br. 53/91., 91/92., 112/99., 117/03., 84/08., 123/08.) u čl. 10. st. 1. propisuje:

„Sud je dužan postupak provesti bez odugovlačenja, u razumnom roku, i sa što manje troškova te onemogućiti svaku zlouporabu prava u postupku.“

Uredu se pritužbom obratila stranka iz S. s boravištem u S. radi dugotrajnosti sudskog postupka. Pritužitelj je osoba s invaliditetom koji u listopadu 1997. ustaje tužbom pred Općinskim sudom u Slavonskom Brodu protiv tuženika "C. o." d.d. - Poslovnica K., radi isplate svote osiguranja (naknada štete). U postupku ga zastupa odvjetnik. Općinski sud u Slavonskom Brodu se u studenom 1997. rješenjem oglasio mjesno nenadležnim i predmet ustupio Općinskom sudu u Križevcima. Nakon višekratnog ukidanja prvostupanjskih odluka od drugostupanjskog suda isti naposljetku odbija tužbeni zahtjev tužitelja te određuje dopuštenost revizije, radi materijalnopravne prirode i pravnih posljedica vinkuliranja police osiguranja. Po reviziji tužitelja Vrhovni sud ukida drugostupanjsku i prvostupanjsku odluku i predmet vraća prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje. Prvostupanjski sud u siječnju 2009. donosi odluku kojom usvaja tužbeni zahtjev tužitelja. Tuženik se žali. Županijski sud u Koprivnici u ožujku 2009. donosi odluku, te ponovo određuje dopuštenost revizije. Tužitelj po drugi put ulaže reviziju. Predmet je po reviziji kod Vrhovnog suda RH.

Pritužitelj, na temelju čl. 63. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske ("NN" br. 49/02.), u siječnju 2008. ustaje ustavnom tužbom radi duljine parničnog postupka, smatrajući da mu je povrijeđeno ustavno pravo na suđenje u razumnom roku iz čl. 29. st. 1. Ustava RH.

Ustavni sud Republike Hrvatske u veljači 2009. donosi Odluku kojom usvaja tužbu te pritužitelju određuje primjerenu naknadu zbog povrede navedenog prava u iznosu od 20.900,00 kn.

Sukladno čl. 2. Zakona o pravobranitelju za osobe s invaliditetom (NN, broj 107/07), u ožujku 2009. od Županijskog suda u Koprivnici zatražili smo žurno donošenje odluke (po žalbi tuženika). Županijski sud u Koprivnici nas izvješćuje da su predmet primili 02. ožujka 2009. te da će isti biti riješen do kraja ožujka 2009. Navedeno je i učinjeno.

Nadalje, sukladno čl. 2. i 10. st. 1. navedenog Zakona u studenom 2009., od Vrhovnog suda RH tražimo očitovanje o tome kada će biti donesena odluka (po drugoj reviziji tužitelja). Do kraja 2009. ne primamo odgovor. Postupak u predmetu i dalje je u tijeku. Ukoliko Ured ne zaprimi odgovor Vrhovnog suda RH, sukladno članku 10. stavak 3. Zakona, o istome ćemo obavijestiti Ministarstvo pravosuđa. U slučaju da ni Ministarstvo pravosuđa ne izvijesti Ured o utvrđenim činjenicama i poduzetim mjerama, sukladno članku 10. stavak 4. Zakona, o tome ćemo obavijestiti Vladu Republike Hrvatske.

Za zaključiti je slijedeće; Ovaj primjer, pored kršenja prava na suđenje u razumom roku, govori i o ne malim sredstvima koja se iz državnog proračuna Republike Hrvatske plaćaju radi tih kršenja. Ovdje, konkretno 20.900,00 kn.

Drugi primjer tiče se ostvarivanja prava iz telefonske pretplate.

Ured je zaprimio predstavku stranke koja ističe kako se obratila T-mobile-u Hrvatska d.o.o. sa zahtjevom za prijenos pretplatničkog broja mobitela koji je trenutno na njenom imenu na svoga brata kome je ona zakonski skrbnik, te je dobila od T-mobile-a odgovor u kojem se odbija sa svojim zahtjevom.

Stranka je Uredu podnijela sve relevantne dokumente kojima dokazuje svoj status zakonskog skrbnika ujedno i dokaze o redovitom plaćanju svih pretplatničkih računa, nakon čega je zatraženo očitovanje od poduzeća T-mobile-a Hrvatska d.o.o.

U svom odgovoru na pritužbu gospođe Lerotić, T-mobile ističe članak 276. stavak 1. Zakona o obveznim odnosima (ZOO) (NN br. 35/05 i 41/08) koji govori da je za sklapanje pravovaljanog ugovora potrebno da ugovaratelj ima poslovnu sposobnost koja se zahtijeva za sklapanje toga ugovora. Ured je upozorio T-mobile da je taj članak vezan uz članak 18. stavak 4. ZOO-a koji je jedini relevantan u ovom slučaju i koji govori o poslovnoj sposobnosti na način da u stavku 4. kaže: „(4) Umjesto osobe koja nema poslovnu sposobnost očitovat će svoju volju njezin zakonski zastupnik ili skrbnik.“

S obzirom da je rješenjem Centra za socijalnu skrb Z. brat stranke kao osoba potpuno lišena poslovne sposobnosti stavljen pod skrbništvo svoje sestre (stranke) to je ona umjesto njega ovlaštena potpisati pretplatnički ugovor sa T-mobile-om u njegovo ime kao njegov zakonski skrbnik. Pozvali smo T-mobile da udovolji zahtjevu stranke jer ne stoji ni jedna tvrdnja, odnosno razlog na koji se oni pozivaju pri uskraćivanju prijenosa pretplatničkog broja.

Nakon intervencije Ureda T-mobile je udovoljio zahtjevu stranke i izvršio prijenos broja, te je slučaj riješen u potpunosti.

Treći primjer koji ovdje spominjemo tiče se uskraćivanja prava na otkup stana:

(...) Samohrana sam majka odrasle djevojke s umjerenom mentalnom retardacijom. Ujedno sam i ja osoba s invaliditetom jer sam nakon 20-godišnjeg rada u hotelima M. (...) godine 1955. zbog operacije srca otišla u invalidsku mirovinu. Kako zbog savjesnog rada u personalnoj službi bivšeg poduzeća tako i zbog što sam samohrana majka osobe s invaliditetom poduzeće mi je dodijelilo stan koji je u domovinskom ratu devastiran do mjere da više nije bio za stanovanje. (...)

Ovim dopisom obratila se stranka Uredu moleći intervenciju te navodeći da se zajedno sa još jednom obitelji već dvaput obraćala generalnom direktoru hotelskog poduzeća sa zamolbom za konačnim ugovornim rješavanjem svojeg stambenog statusa.

Naime, stranka navodi da joj je prije domovinskog rata, bivše hotelsko poduzeće riješilo njezino stambeno pitanje dodjelom na korištenje stana u objektu L. koji je tada bio u vlasništvu poduzeća i na kojem je stekla stanarsko pravo. Pri privremenoj okupaciji M. na njihovim stanovima nastala su takva oštećenja koja su onemogućavala daljnje stanovanje, tako da su privremeno stanovali u napuštenom odmaralištu u M., a potom u podstanarskom odnosu u D. Poslije domovinskog rata direktor Hotela M. d.d. odlučio se na rješenje njihovih stambenih pitanja kupnjom bivšeg odmarališta u M.

U dogovoru sa predstavnicima Ministarstva obnove i razvitka RH u prostorijama društva M. i kod načelnika općine M. iznađena je solucija da se umjesto obnavljanja teško stradalog objekta L, izvrši obnova kupljenog objekta bivšeg odmarališta B.P.B. na principu prelokacije obnove. Temeljem izdanih rješenja u travnju 1998. g. kupljenom odmaralištu Ministarstvo obnove i razvitka je putem građevinske tvrtke U. iz Z. saniralo: nosive zidove, međukatnu konstrukciju, stubište, izradilo krov i krovnu limariju, te sva vanjska vrata i prozore, a kod stanova u prizemlju namijenjenih obitelji stranke još i sve vodovodne i elektro instalacije, izvršilo opremanje sanitarnih čvorova i ugradnju unutarnjih vrata.

Na sastanku stanara sa tadašnjim direktorom hotelskog poduzeća odvjetnik društva uručio im je prijedloge Ugovora kupoprodaje stana s pozivom na očitovanje u roku od 7 do 10 dana, te preuzetom obavezom društva da upriliči razgovore sa predstavnicima: Vodovoda, projektantom, geometrom... Oni su se 29.01.1999. pismeno očitovali na ponuđeni kupoprodajni ugovor na način da su predlagali da im se stanovi prodaju po cijeni plaćenoj prilikom kupnje objekta, te da im se omogući otplata u 36 mjesečnih rata.

Neposredno nakon navedenog sastanka kod direktora hotelskog poduzeća očitovala se i Uprava društva, koja je podržala njihov stav da im se vrijednost stana otplati u 36 rata, što više Uprava je predložila da im se u tu svrhu odobre krediti. Svojim pismenim podneskom upućenim Nadzornom odboru očitovali su se Radničko vijeće i IO Sindikata sa prijedlogom da se stanovi prodaju po cijeni plaćenoj prilikom kupnje. Kako su se tada u hotelskom poduzeću M. zbivala neka događanja i promjena direktora realizacija predmetnih kupoprodajnih ugovora je zastala. Kupoprodajni ugovor im je dostavljen tek 2001. godine od strane novog direktora.

Stranka navodi da do realizacije kupoprodajnog ugovora do današnjeg dana nije došlo zbog izmjena direktora i uprava.

U obnovljene stanove koje im je predalo Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka (sadašnje Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Uprava za obnovu obiteljskih kuća) uselili su 2005.

Kako stranka do današnjeg dana nije dobila odgovor sadašnjeg vlasnika, odnosno direktora hotelskog poduzeća, te nije bilo pomaka oko rješavanja stambenog statusa navedenih obitelji zatražili smo dostavu očitovanja tko je ovlašten (pravna osoba) za sklapanje kupoprodajnog ugovora, te kada će imenovanoj, odnosno navedenim obiteljima biti ponuđeno sklapanje kupoprodajnog ugovora i omogućen otkup navedenog stana. Kako smo dosad osim dopisa uputili i dvije požurnice na koje nismo dobili odgovor, a kako bi zaštitili interese osobe s invaliditetom, ujedno i interese Republike Hrvatske, Ured će zatražiti postupanje Državnog odvjetništva u ovom predmetu.

Na kraju, pored općenito dobre suradnje pravosudnih tijela s Uredom ista još uvijek ne uspijevaju odgovoriti na zakonske obveze, ali i stvarne potrebe sudionika postupaka za promptnijim suđenjem. Nužno je provoditi ciljana obrazovanja i usavršavanja upravnih i pravosudnih službenika, radi; Općenito edukacije istih o načinu ophođenja s osobama s invaliditetom u upravnim i sudskim postupcima, a što će, posljedično, rezultirati prilagodbama procesa svjedočenja i drugih upravnih i sudskih postupanja. Naime, to svugdje nije slučaj te smo, samo radi manjka znanja o ophođenju prema osobama s invaliditetom, svjedoci loših primjera u praksi.

4.5.1. BESPLATNA PRAVNA POMOĆ

Kao i svi socijalno ugroženi građani tako i osobe s invaliditetom koje nemaju vlastitih sredstava kojima bi mogli platiti stručnu pravnu pomoć suočavaju se s problemom dobivanja besplatne pravne pomoći.

Uredu se obratila stranka, 60 godina, koja je prije tri godine dogovorila posao s jednim obrtnikom da joj izvrši građevinske radove u dvorištu. Unaprijed je dala iznos od 20.000,00 kn. O tome ima samo neku vrstu priznanice na 20.000,00 kn u kojoj on svojim potpisom potvrđuje da je preuzeo taj novac na ime dogovorenih građevinskih radova. Posao nije obavio, ali nije niti vratio novce. Gospođa je umirovljenica, s malom mirovinom, živi sa kćeri studenticom i pomaže im materijalno Centar za socijalnu skrb.

Ured je uputio stranku da se obrati Uredu državne uprave za besplatnu pravnu pomoć u svrhu pokretanja tužbe protiv osobe koja ju je prevarila budući da nema sredstava za platiti odvjetnika. Veliki problem joj je predstavljalo prikupljanje mnoštva dokumenata i dokaza o njezinom materijalnom statusu budući da je osoba s invaliditetom, a nakon što je sve to obavila, dobila je rješenje po kojemu se njoj odobrava besplatna pravna pomoć, ali je bila u strahu jer je u roku od 15 dana sama morala naći odvjetnika koji bi joj bio voljan pružiti tu vrstu usluge. Sam postupak drži otežanim i smatra da je besplatna pravna pomoć za osobe s invaliditetom teže dostupna i smatra da je ta vrsta usluge za one kojima je namijenjena bila ranije bolje uređena kada je to bilo u nadležnosti Hrvatske odvjetničke komore.

Gore navedeni primjer je samo jedan od mnogih koji se obraćaju ovom uredu sa određenim pravnim problemima za čije rješavanje im je po savjetu ureda potreban odvjetnik, odnosno pravna pomoć jer sami nemaju dovoljno znanja za napisati neki podnesak, odnosno potrebno ih je zastupati na sudu.

Upravo na potvrdu jednakosti svih ljudi pred zakonom i potrebu usklađivanja hrvatskog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije mislio je i zakonodavac kada je donosio *Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći (NN br. 62/08)*. Usprkos svemu tome besplatnu pravnu pomoć teško ostvaruju upravo oni kojima je ona najpotrebnija, siromašni građani i osobe s invaliditetom, a razlozi zbog kojih je to tako su preoštri kriteriji, komplicirana procedura, nedovoljno informirana javnost, a institucije koje sudjeluju u lancu pružanja besplatne pravne pomoći nekoordinirane su ili neumrežene te ih se dovoljno novčano na vrjednuje.

Zahtjevi za besplatnu pravnu pomoć podnose se u uredima državne uprave u županijama, ovdje ističemo kako mnoge osobe s invaliditetom ne znaju gdje i kome da se obrate kako bi dobili besplatnu pravnu pomoć, što bi značilo da građani nisu dovoljno informirani o svom pravu koje im pruža navedeni zakon.

Lošija strana zakona je i složenost obrasca zahtjeva za odobravanjem besplatne pravne pomoći jer je stranci i za ispunjavanje obrasca potrebna pomoć, koja ovisi o dobroj volji službenika Ureda državne uprave. Budući da se zahtjev treba uredno popuniti, ukoliko to nije vraća se podnositelju, a to sve produljuje vrijeme do izdavanja konačnog rješenja.

Strog imovinski cenzus je jedan od bitnih kriterija zbog kojih neke osobe nisu mogle ostvariti pravo na besplatnu pravnu pomoć. Postavlja se pitanje, ukoliko neke osobe imaju u vlasništvu neku manju kuću, ali veće kvadrature od propisane, ukoliko nemaju novčanih sredstava znači li to da bi morali prodati kuću, ostati bez krova nad glavom da bi dobili besplatnu pravnu pomoć?! Drugi razlog zašto osobe s invaliditetom, kao ni ostale osobe slabijeg imovinskog stanja ne mogu ostvariti svoje pravo na besplatnu pravnu pomoć je taj što i kad dobiju uputnicu sami moraju u kratkom roku pronaći odvjetnika koji bi ih želio zastupati, a to je ponekad teško jer ne znaju kojem odvjetniku otići, a i odvjetnici ih odbijaju. Iako odvjetnici ne smiju odbiti pružanje besplatne pravne pomoći, osim u slučajevima predviđenima Zakonom o odvjetništvu za uskratu pravne pomoći, ne kažu otvoreno da neće prihvatiti slučaj, jer to ne smiju, već da nemaju vremena, da ne mogu ili da ne znaju kako im pomoći.

Sve to dovodi do toga da osobe s invaliditetom često puta znaju i same da se moraju obratiti odvjetniku za ostvarivanje svojih prava i zatražiti besplatnu pravnu pomoć ukoliko financijski ne mogu pokriti troškove istog, ali ipak obraćaju se u ured tražeći od djelatnika pravni savjet, pa često puta da im se pomogne oko pisanja podneska koji trebaju uputiti bilo prema upravnim bilo sudskim tijelima, u radnim odnosima prema poslodavcu, te se postavlja pitanje kako postupiti u tim situacijama i kako pružiti pomoć i zaštitu prava osobe s invaliditetom, a da to bude u okviru zakona, odnosno da to ne bude nadripisarstvo.

Možemo zaključiti da je zbog gore navedenih činjenica vidljivo da Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći ne ostvaruje svrhu zbog koje je donesen, te ga treba izmijeniti kako bi osobe s invaliditetom, odnosno osobe koje zbog lošeg imovinskog stanja ne mogu same plaćati odvjetnika imale jednake uvjete za pristup sudu, upravnim tijelima te ustanovama s javnim ovlastima kao i sve ostale osobe u Republici Hrvatskoj.

4.5.2. NASILJE

a) Obiteljsko nasilje

Povodom obilježavanja Nacionalnog dana borbe protiv nasilja nad ženama pravobraniteljica za osobe s invaliditetom je prisustvovala tematskoj sjednici odbora za ravnopravnost spolova koja se održala u ponedjeljak 21. rujna s posebnim naglaskom na Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji. Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom je tom prilikom posebnu pozornost usmjerila na žene s invaliditetom žrtve nasilja. One su zbog zdravstvene situacije vrlo često podložnije nasilju od strane onih koji bi im trebali pružiti pomoć, a i sve ostale okolnosti karakteristične za žrtvu nasilja za njih su još teže. Zbog osjećaja srama što se njihova obitelj koja bi im trebala biti utočište pretvorila u mjesto gdje doživljavaju fizičko i psihičko nasilje i poniženje, ekonomske ovisnosti o počinitelju, straha od pogoršanja situacije i nemoći institucija da ih zaštiti, žrtve se prečesto navikavaju na nasilje i ostanu živjeti s njim. Bespomoćnost osoba s invaliditetom još je veća, a mogućnosti da prekinu nasilje smanjene. Međutim, važno je naglasiti da takve mogućnosti postoje. Pod motom *Progovorile smo o tome* osnovani su SOS telefoni za žene s invaliditetom žrtve nasilja gdje mogu dobiti svu potrebnu pravnu i savjetodavnu pomoć i informacije o mogućnostima zaštite.

Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom ima saznanja da se vrši ne samo obiteljsko nasilje već i druge vrste nasilja kako između supružnika tako i nad djecom. Međutim, još uvijek se radi o malom broju slučajeva jer se osobe s invaliditetom teško odlučuju na prijavljivanje nasilja između ostalog i zbog otežanih okolnosti adekvatnog zbrinjavanja. Prijave nasilja Ureda pravobraniteljice bile su malobrojne, uglavnom upućene telefonski i anonimno.

Primjer 1: Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom s pritužbom na izloženost nasilju u svom domu telefonom se obratila ženska osoba koja se nije željela predstaviti. Usprkos izrazito pažljivom postupanju i svojoj podršci koju joj je Ured u telefonskom razgovoru pokušao pružiti, osoba se nije odlučila dati svoju privolu da se u rješavanje njezinog problema uključe institucije. Bilo je očito izrazito veliko nepovjerenje u institucije koje u takvim situacijama žrtvama pružaju pomoć i strah da bi se uslijed njihovog uključivanja u slučaj njezin položaj u obitelji mogao još dodatno pogoršati.

Sljedeći primjer pokazuje kako osobe koje se ipak usprkos svom strahu odluče obratiti institucijama i zatražiti zaštitu, mogu poboljšati svoju situaciju.

Primjer 2:

Žena kojoj je nakon karcinoma amputirana potkoljenica, te se kreće uz pomoć proteze i štake telefonski se obratila Uredu tražeći pomoć u razrješavanju sukoba s bivšim suprugom. Gospođa koja je već pet godina službeno razvedena živi u istoj kući s bivšim suprugom, jer nema kamo otići.

On se ne želi odvojiti i živjeti na katu, ponaša se kao da su još uvijek u braku, a istovremeno i dalje konzumira alkohol, vrijeđa je, uznemirava i verbalno maltretira. Već je prijavljivala obiteljsko nasilje, ali je u prvom prekršajnom postupku suprugu izrečena samo opomena. Kontaktirala je i centar za socijalnu skrb, i socijalna radnica zna za njezinu situaciju.

Jednako kao i Ured, socijalna radnica u centru je savjetovala stranku o mogućnostima zaštite od nasilja, upoznala ju je s protokolom o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, ali gospođa se nije mogla odlučiti na poduzimanje radnji kojima bi se zaštitila: supruga se boji, čak ne želi da netko iz institucija ili Ureda s njim razgovara jer se boji da će je on kasnije ponovo verbalno uznemiravati „jer ga je prijavila.....“.

U ovom primjeru se vidi kako žrtva nasilja koja se ipak usudi potražiti pomoć sustava bude obeshrabrena. Nakon što se nasilnika prijavi za nasilje izriče mu se opomena, a u slučaju da nasilje eskalira žrtva se može zbrinuti u nekom od skloništa što je u ovom slučaju otežano zbog žrtvinog invaliditeta. To odvajanje od nasilnika koje je za sve žrtve nasilja teško, za osobe s invaliditetom još je i teže.

Ured je u ovom slučaju procijenio da bi neka vrsta tretmana počinitelja bila najbolje rješenje pa je obavljen razgovor sa suprugom koji je u početku ostajao pri svojim agresivnim stajalištima da bi tijekom razgovora ipak verbalizira spremnost na dogovor sa suprugom i na poštovanje njezine odluke da živi sama u odvojenom dijelu kuće te da poštuje činjenicu razvoda.

U naknadnom razgovoru stranka je izvjestila da se situacija privremeno smirila, date su joj upute vezano uz diobu bračne stečevine, upućena je da se obrati centru za socijalnu skrb radi savjetodavne i pravne pomoći kao što je pisanje podneska sudu te je upućena u odredbe Zakona o sprečavanju nasilja u obitelji, i da kontinuirano i nadalje prijavljuje svako nasilje od strane bivšeg supruga ukoliko se ono ponovi.

Primjer 3:

Ured je isto tako telefonskim putem upozoren od strane kućne prijateljice jedne obitelji da je kćerka kao osoba s invaliditetom u kolicima u svojoj obitelji izložena zlostavljanju u vidu verbalne agresije, omalovažavanja i onemogućavanja sklapanja društvenih kontakata. Djevojka se nakon što je završila srednjoškolsko obrazovanje u jednom od centara za odgoj i obrazovanje gdje je bila trajno smještena vratila u svoju obitelj. Otac je već ranije nije prihvatao i zbog njezinog invaliditeta se prema njoj ponašao ne samo suzdržano nego ju je čak i otvoreno vrijeđao. Budući da je bila izdvojena od obitelji, odnosi s ostalim članovima obitelji također nisu dovoljno prisni.

Ured je uvažavajući ozbiljnost situacije djevojke koja uz smanjenu pokretljivost još ima i teškoća u govoru, maksimalno oprezno vodio komunikaciju s njom putem sms poruka. Predloženo joj je da obitelj obiđe socijalni radnik koji bi bio upućen u složenost situacije i oprezno postupao kako se situacija djevojke ne bi pogoršala. Međutim, ona unatoč svemu nije imala snage odlučiti se ni na takav korak u silnom strahu da institucije neće moći napraviti ništa za nju, nego će se bilo kakvom intervencijom njezin položaj još više pogoršati.

Usprkos svim pozitivnim zakonskim propisima, postojanju skloništa i autonomnih kuća Ured nije bio u mogućnosti ponuditi mladoj djevojci prihvatljivu alternativu životu u obitelji u kojoj je izložena nasilju, dok se ta ista obitelj istovremeno brine za zadovoljavanje ostalih potreba koje proizlaze iz njezinog invaliditeta i koje joj značajno otežavaju pa čak i onemogućavaju neovisno življenje. U bilo kojem skloništu joj takva potpora ne bi bila osigurana, a djevojka nema mogućnosti zaposliti se i postati financijski neovisna.

Budući da ne postoje stambene zajednice u kojima bi ona mogla neovisno živjeti uz podršku koja joj je potrebna, jedina alternativa bi u njezinom slučaju bilo smještanje u instituciju, odnosno dom za starije i nemoćne osobe što je potpuno neprihvatljivo rješenje za mladu osobu.

Na ovom primjeru se pokazalo koliko je prijeko potrebno razvijanje izvaninstitucionalnih oblika podrške neovisnom življenju. Dok takvi oblici stanovanja ne zažive, usprkos svim strategijama i zaključcima skupova posvećenih temi nasilja nad osobama s invaliditetom, žrtvama nasilja uistinu se ne može ponuditi prihvatljivi izlaz pogotovo u situacijama kad slučajevi nasilja nisu radikalniji nego imaju suptilnije forme s kojima se žrtva već naučila nositi i svakako ih preferira u odnosu na neizvjesnost života u neprilagođenim skloništima ili institucijama. Ured će i dalje pružati pomoć i pratiti slučaj spomenute mlade djevojke.

Drago nam je što smo uspjeli zadobiti njezino povjerenje, a njezinu situaciju isticat ćemo u svim prilikama gdje se govori o nužnosti organiziranja stanovanja uz podršku kako bismo mjerodavne potaknuli da ostavarivanje tih projekata stave na listu prioriteta i da s riječi što prije pređu na djela.

Iako su kapaciteti većine autonomnih kuća neprilagođeni za osobe s invaliditetom odnosno djecu s teškoćama u razvoju, važno je žene s invaliditetom i ovdje informirati da prilagođene autonomne kuće postoje i da će Ured i dalje poticati nadležne na prilagođavanje postojećih. Iz medija smo također saznali o slučaju jedne autonomne kuće koja nije dobila uporabnu dozvolu jer nije bila prilagođena osobama s invaliditetom.

U tom slučaju je s jedne strane bilo vidljivo zabrinjavajuće stajalište i nedostatak senzibiliziranosti novinarka koji je vrlo očit iz samog naslova članka: *Zbog uporabne dozvole tajno sklonište moraju prilagoditi invalidima!* Ohrabruje stav županijskih vlasti koje nisu pokleknule pritisku medija nego su odlučile inzistirati na primjeni pozitivne zakonske odredbe. Iz članka se stječe dojam da su i sami voditelji tajnog skloništa inzistiranje nadležnih institucija na prilagođavanju skloništa osobama s invaliditetom smatrali posve nepotrebnim birokratiziranjem jer su istaknuli da u 8 godina postojanja skloništa nije udomljena niti jedna osoba s invaliditetom. Nije li logično da je upravo osiguravanje pristupačnosti objekta preduvjet da se osobe s invaliditetom uopće i obrate za pomoć? Dok god postoji takva svijest javnosti, bojimo se da je strah osoba s invaliditetom i njihovo nepovjerenje u institucije opravdan.

Međutim, kao što se vidi na ovom primjeru nadležne institucije ipak mijenjaju postojeće stanje i ne prihvaćaju argument da to što „ni ostala četiri tajna skloništa u Hrvatskoj nemaju uporabnu dozvolu“ znači da je ona bespotrebna. Upravo zbog takvih primjera, ovaj Ured će inzistirati na tome da se i ostala skloništa ili barem veći dio njih prilagodi osobama s invaliditetom jer je to preduvjet za učinkovitu borbu protiv nasilja prema osobama s invaliditetom, kako ženama, tako i muškarcima.

Sljedeći bitni element sprečavanja nasilja prema osobama s invaliditetom i to ne samo žena kako smo vidjeli na jednom od prethodnih primjera je svakako njihovo osnaživanje i edukacija. Mreža žena s invaliditetom koja je dio nevladinog sektora izuzetno puno radi na osnaživanju djevojka i žena s invaliditetom koje su u odnosu na muškarce ipak puno češće izložene nasilju. Cilj je osvijestiti ih da ponašanje kojem su izložene nije uobičajeno i prihvatljivo iako je jedino na koje su naviknute i ohrabriti ih da ga prekinu jer postoje mehanizmi kojima se mogu zaštititi.

S obzirom na postojanje tamnih brojki nasilja u obitelji općenito, za pretpostaviti je da je ta brojka još veća u slučajevima osoba s invaliditetom, a njezinu smanjenju zasigurno doprinose preventivne aktivnosti, tribine, kampanje, ali i jačanje svijesti javnosti o potrebi zaštite ljudskih prava osoba s invaliditetom čemu pridonosi i obilježavanje Nacionalnog dana borbe protiv nasilja nad ženama. Mreža žena s invaliditetom je taj dan i ove godine obilježila provođenjem kampanje u sedam hrvatskih gradova gdje su dijeljeni letci SOS telefona, letci o Nacionalnom danu, a provedena je i anketa o položaju žena s invaliditetom u RH. Obilježavanju se pridružila i pravobraniteljica za osobe s invaliditetom.

Povodom obilježavanja 25. studenog, Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama održana je tematska sjednica Odbora za ravnopravnost spolova pod naslovom „*Život i problemi žrtava nasilja nakon izlaska iz skloništa*“.

Uvodna izlaganja održale su Gordana Sabol, predsjednica Odbora i Sr. Suzana Samardžić, ravnateljica Caritasovog doma za žene i djecu - žrtve obiteljskog nasilja Rijeka.

Svrha tematske sjednice bila je obilježavanje 10.-te obljetnice od kada su Ujedinjeni narodi proglasili 25. studenog Međunarodnim danom borbe protiv nasilja nad ženama. Time se i Hrvatski sabor uključio u kampanju Interparlamentarne unije: Parlamenti poduzimaju akcije protiv nasilja nad ženama. Na sjednici se govorilo o tome kako žrtvama nasilja osigurati podršku svih čija je to zadaća kako bi se nakon izlaska iz skloništa integrirale u život svoje lokalne zajednice.

U svom izlaganju Gordana Sabol je iznijela važne brojčane podatke o situaciji u Hrvatskoj. U Hrvatskoj postoji 16 skloništa od kojih 9 u okviru civilnog društva, dok ih 7 ima status ustanova. Skloništa u okviru civilnog društva se 30 % financiraju iz državnog proračuna, 30 % iz županijskog, 30 % iz gradskog, a 10 % sredstvima same udruge. Skloništa koja imaju status ustanova financira Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi.

Prošlo je 30 godina od usvajanja UN-ove *Konvencije o ukidanju svih oblika diskriminacije žena*, a na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda 20. prosinca 1993. godine usvojena je *Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama*. Međutim, u Hrvatskoj je u prvih šest mjeseci 2009. godine evidentirano 7.815 počinitelja nasilja, a nakon tri mjeseca broj je porastao na 14.162. U skloništima ima ukupno 329 mjesta, no ne postoji točan podatak o broju skloništa koja su prilagođena ženama s invaliditetom. Zbog nedostatka kapaciteta, boravak u skloništu je ograničen, a po izlasku iz skloništa žene se suočavaju s nemogućnošću zapošljavanja i stambenog zbrinjavanja.

Pravobraniteljica je u svom izlaganju upozorila da unatoč postojanju protokola o postupanju u slučajevima nasilja nije jasno kako žrtvi osigurati sigurnost i dostojanstvo. Jednako tako postoji jaz između onoga što se proklamira u svim dokumentima kojima je cilj iskorijeniti nasilje i stvarnosti u kojoj ne možemo pružiti ono što osobi izloženoj nasilju treba.

To je posebno istaknuto kod žena koje su zbog svog invaliditeta ovisnije o nasilniku, teže se zapošljavaju i teže im je osigurati adekvatni smještaj. S tim ciljem, Ured je predložio određene mjere koje su uključene u Vladin program suzbijanja nasilja u svrhu proširivanja mreže osoba uključenih u edukacije na temu prepoznavanja i prijavljivanja nasilja i mogućnosti zaštite kao i uvođenja SOS telefona za žrtve nasilja na područjima Hrvatske gdje ih dosad nije bilo. Ured je s tim ciljem predložio i izmjene *Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji* u kojima je zatražio da se posebno oštom kaznom kazni počinitelj nasilja na štetu ili u nazočnosti osobe s invaliditetom.

S obzirom da je Ured više puta naglašavao važnost provođenja psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja kako bi se krug nasilja prekinuo, drago nam je da je za područje grada Zagreba opremljen i otvoren prostor u kojem će stručni radnici provoditi tu vrstu tretmana i poticati ćemo otvaranje takvih prostora i u ostalim dijelovima Hrvatske.

Ured će se i dalje zalagati i poduzimati sve što je u njegovoj nadležnosti kako bi bilo što manje nasilja neovisno da li se radi o vršnjačkom, obiteljskom ili nasilju od strane okoline prema ovim osobito ranjivim skupinama.

b) Preventivne mjere i psiho-socijalni tretman počinitelja nasilja

Temeljem inicijative Zajednice udruga HVIDR-e Grada Zagreba Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom organizirao je sastanak predstavnika mjerodavnih institucija i ministarstava s temom pritužbi vezanih na postupanje prema braniteljima tijekom provođenja Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji te Obiteljskog i Prekršajnog zakona, te u svrhu zaštite hrvatskih ratnih vojnih invalida. Predsjednik Zajednice udruga HVIDR-e i socijalna radnica Zajednice pojasnili su probleme s kojima im se obraćaju članovi udruga. Naveli su da se po dojavu o nasilju u obitelji kad su osumnjičeni za nasilje hrvatski ratni vojni invalidi kod kojih je kombiniran tjelesni i psihički invaliditet ne osigurava neophodna stručna pomoć, odnosno psiho-socijalni tretman uslijed čega dolazi do pogoršanja njihovog stanja.

Predstavnici Zajednice udruga ne negiraju postojanje nasilja, ali smatraju da bi im se čak i u slučajevima kad se dokaže da je branitelj počinitelj nasilja u obitelji trebala pružiti psiho-socijalna pomoć jer je ispoljena agresija posljedica proživljene psihičke traume. Naveli su i problem hrvatskih ratnih vojnih invalida koji nakon izlaska iz pritvora dobivaju zabranu pristupa stanu i obitelji pa se nađu na ulici bez ikakvog smještaja. Predstavnik Udruge hrvatskih branitelja liječenih od PTSP-a Grada Zagreba spomenuo je i problem loše i spore komunikacije s ustanovama u koje se smještaju branitelji i udruga koje im uslijed toga ne mogu osigurati adekvatnu pomoć. Iz HVIDR-e su potvrdili da institucije ne obavještavaju udruge da su njihovi članovi u pritvoru pa one prekasno saznaju.

Predstavnica Policijske uprave Zagrebačke pojasnila je proces postupanja policije na primljenu dojavu o nasilju u obitelji. Izlaskom policije na mjesto dojave utvrđuje se opravdanost dojave kao i činjenično stanje pri čemu se uzimaju u obzir personalni i materijalni dokazi. Na temelju tako utvrđenog stanja odlučuje se hoće li se podnositi optužni prijedlog prekršajnom sudu ili državnom odvjetništvu podnijeti kaznena prijava o kaznenom djelu. Istaknula je da je policija ovlaštena osobu zadržati najduže 24 sata, a da se o tom slučaju ne radi o pritvoru nego o zadržavanju.

Ukoliko se utvrdi da je posrijedi prekršaj, osoba se uhićuje. Prilikom toga ima pravo na pomoć branitelja kao i na poziv bližnjima koji bi onda mogli obavijestiti udrugu o potrebnoj terapiji koju osoba uzima ukoliko to ona nije u mogućnosti učiniti sama.

Policija je dužna osobu što ranije privedi sudu i to do prvog radnog dana suda. Ako policija procijeni da je u svrhu zaštite žrtava nasilja potrebno udaljiti nasilnika iz obitelji, nadležna je sudu predložiti zaštitnu mjeru zabrane pristupa obitelji, ali tu mjeru izriče sud. Ukoliko sud izreče mjeru, policija je dužna pratiti njezinu provedbu. Razjasnila je da boravak u pritvoru dulji od 24 sata nije u nadležnosti policije nego isključivo suda.

Navela je da policija nije obavezna obavijestiti udrugu, ali je osobi omogućeno da to učini sama. Ukoliko policijski službenici neposrednim opažanjem ili na pritužbu privedene osobe utvrde da joj je potrebna medicinska i psihijatrijska pomoć, traže hitnu medicinsku pomoć i tada liječnik odlučuje je li osoba sposobna biti zadržana do sprovođenja sudu ili će biti hospitalizirana uz pratnju policije. Međutim, ako osoba sama ne zatraži pomoć niti postoji dokumentacija o njezinom stanju, odnosno invaliditetu, policijski službenici ne mogu znati da problem postoji. Između ostalog provodi se edukacija policijskih službenika, te je istaknuta spremnost da se u tom području ubuduće kroz edukacije uloži dodatni napor.

Predstavnica Gradskog ureda za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje napomenula je kako su svi pozdravili donošenje zakona kojima se štiti žrtva nasilja. Navela je da i njezin ured ima saznanja o tome da se hrvatskim ratnim vojnim invalidima krše prava tijekom privođenja i sprovođenja u zatvor iako te informacije također nisu formalnog karaktera. Potom je govorila o potrebi trojakog djelovanja: 1. preventivni dio (usmjeren na psihološku pomoć braniteljima i njihovim obiteljima da do nasilja ne dođe), 2. ako usprkos poduzetim mjerama dođe do nasilja i kao rezultat njegova suzbijanja osoba završi u pritvoru, nužna je pomoć psihijatra. Istaknula da bi trebalo istražiti zašto se u pojedinačnim slučajevima pomoć ne pruža usprkos tome što takva mogućnost postoji, 3. ako se utvrdi da je osoba nasilnik i ugrožava obitelj, treba razmotriti na koji način mu se može osigurati dostojan život.

Predsjednik Zajednice udruga HVIDRE-e Grada Zagreba je iznio želju za uključivanjem Zajednice u što raniju fazu postupanja kako bi što adekvatnije mogli pomoći svojim članovima. Ukazao je i na problem neadekvatnog smještaja hrvatskih ratnih vojnih invalida tijekom pritvora.

Predstavnica Ureda pravobraniteljice za djecu upoznala je prisutne s vrlo vrijednim podatkom o ovlaštenim pružateljima psihosocijalnog tretmana koje su registrirane pri Ministarstvu pravosuđa a pokrivaju područje cijele Hrvatske. To je vrlo vrijedna informacija o kojoj Zajednica udruga HVIDRe nije imala saznanja što ide u prilog iznesenom zaključku s kojim su se složili svi nazočni o potrebi učinkovitije komunikacije institucija koje rade na zaštiti prava ove kategorije osoba s invaliditetom.

Svi prisutni su naveli važnu ulogu centara za socijalnu skrb koje policija obavještava u svim slučajevima nasilja u obitelji radi poduzimanja mjera obiteljsko-pravne zaštite.

Iz HVIDR-e je upozoreno da prema njihovom mišljenju postojeći zakoni ostavljaju prostor za zlouporabu jer na temelju izjave o navodno počinjenom nasilju, navodni počinitelj završava u zatvoru što se onda može zloupotrijebiti u brakorazvodnim postupcima.

Istaknuli su da iako je pravno gledajući nemoguće da osoba samo na temelju izjave žrtve završi u pritvoru, u praksi se događa da sudovi postupaju upravo tako jer procjenjuju da su branitelji i hrvatski ratni vojni invalidi osobe visokog rizika i ne žele preuzimati odgovornost za teške posljedice koje se mogu dogoditi. S tim u vezi su i predstavnici policijske uprave iznijeli svoje mišljenje da je definicija obiteljskog nasilja preširoka. Prisutni su problemi provođenja zakona u praksi: kako primjerice prilikom intervencije dokazati ekonomsko nasilje.

Kroz diskusiju se pokazala potreba da se inicira provođenje edukacije o specifičnim obilježjima populacije branitelja odnosno hrvatskih ratnih vojnih invalida za djelatnike u centrima za socijalnu skrb, Ministarstvu unutarnjih poslova, i pravosuđa i ostalim institucijama koje skrbe o obitelji. Edukacije koje su dosad bile provođene bile su usmjerene na zaštitu žrtava nasilja, ali je potrebno da se pažnja usmjeri i na počinitelje, i to u najvažnijoj fazi preveniranja, ali i tijekom provođenja mjera i nakon što su mjere izrečene a u svrhu rehabilitacije. Istaknuta je velika važnost suradnje svih strana uključenih u postupak jer strane nisu suprotstavljene nego sve imaju zajednički cilj: očuvanje obitelji.

Predstavnici Policijske uprave zagrebačke izrazili su zadovoljstvo što su se ovim putem dodatno senzibilizirali o teškoćama i potrebama strana s kojima se susreću prilikom postupanja. Svi nazočni su se složili da su počinitelji nasilja ujedno i žrtve svoje bolesti i teškog psihičkog stanja pa da im se sukladno tome treba pružiti odgovarajuća pomoć. Predstavnik iz Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi je u svom izlaganju upozorio na složenost problematike. Između ostalog istaknuo je dilemu o ne/zakonitosti udaljavanja počinitelja iz stana koji je u njegovom vlasništvu, a koji je stekao upravo zahvaljujući statusu branitelja odnosno hrvatskog ratnog vojnog invalida. Ako se izrekne mjera udaljavanja iz stana, onda je potrebno da se istovremeno osigura odgovarajući alternativni smještaj.

Nazočni su se složili da se poduzetim mjerama u slučajevima nasilja u obitelji kažnjava ne samo nasilnik nego i cijela obitelj. Sukladno tome zaključeno je da bi se trebalo uložiti još više napora u prevenciju i psihosocijalnu pomoć hrvatskim ratnim vojnim invalidima kako bi se izbjeglo da njihovi nagomilani problemi i frustracije eskaliraju u nasilje prema onima koji im najviše znače: njihovoj obitelji, što je ujedno i neosporna i najviša vrednota svih institucija i države. Sastanak je rezultirao dragocjenom izmjenom iskustava i informacija koje su nadamo se prema tadašnjem obećanju predstavnici policije odmah primijenili u edukaciji, a Zajednica udruga HVIDR-e Grada Zagreba je trebala upoznati s njima svoje članove.

c) Vršnjačko nasilje

Prijedlozi aktivnosti za prevenciju nasilja među mladima

Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom dobio je na uvid prijedlog *Programa aktivnosti za prevenciju nasilja među mladima za 2009. godinu* čime mu je omogućeno da predloži i preporuči aktivnosti. Ured je program ocijenio pozitivnim, ali je napomenuo da bi stručne službe Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi i Ministarstva znanosti, obrazovanja trebale izraditi zajedničke odgojno-obrazovne programe brige o obitelji.

Navedene mjere bi trebale sadržavati niz konkretnih aktivnosti u kojima će se osmišljavati briga o djeci kroz obitelj, predškolske ustanove i škole, jačati potpore obitelji i pružati stručna pomoć u poučavanju onim vještinama kojima se jača njihova odgojna uloga, ali se potiču i mjere solidarnosti u užim područjima uključivanjem predstavnika centra za socijalnu skrb, predškolske ustanove, škole, športskih organizacija, predstavnika lokalne uprave, policije, obiteljskih centara na područjima gdje djeluju.

Prema zaključku Vlade Republike Hrvatske sa sjednice održane 8. lipnja 2009. godine donesen je *Program aktivnosti za prevenciju nasilja među mladima za 2009. godinu* u kojme su usvojene mjere koje je Ured predložio u svrhu zaštite od nasilja mladih osoba s

invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju. Sukladno Programu, ministarstva u čijoj su nadležnosti određene institucije imenovana su za nositelje provedbe mjera u suradnji s Uredom pravobraniteljice za osobe s invaliditetom.

U nastavku su popis mjera koje su u Program uvrštene na preporuku Ureda zajedno s obrazloženjem prijedloga, prijedlog Ureda kako bi se te mjere mogle konkretno realizirati, kao i opaske ministarstava o operativnim mogućnostima provođenja mjera.

1. Organizirati kontinuirane radionice za obitelji čiji su članovi djeca s teškoćama u razvoju i mladi s invaliditetom o temama Prepoznavanje i poštivanje prava djece s teškoćama u razvoju i mladih s invaliditetom kao članova obitelji.

Obrazloženje: U obiteljima čiji su članovi djeca s teškoćama u razvoju i mladi s invaliditetom nastaju problemi u komunikaciji te prepoznavanju i poštivanju njihovih potreba i prava. Roditelji se često puta odnose prezaštitnički prema svojoj djeci tako da uslijed „neslušanja“ što dijete govori dolazi do nasilničkog ponašanja, nerazumijevanja, verbalnog maltretiranja.

Prijedlog ureda: Letcima pozvati obitelji djece s teškoćama u razvoju i mladih s invaliditetom, organizirati vrstu Škole za roditelje - okrugli stol sa stručnjacima psiholozima u svrhu upoznavanja s psihološkim učincima određenih stavova, kroz suradnju s udrugama osoba s invaliditetom uključiti i mlade osobe s invaliditetom koje će kroz svoj primjer ukazati na mogućnosti koje osobe s invaliditetom imaju oko uključivanja u društvo.

Opaske ministarstava: Iz Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti koje je nositelj ove mjere istaknuto je da su Obiteljski centri organizirani u 17 županija i već provode edukacije za obitelji djece s teškoćama u razvoju. Navedeno je da ih roditelji još uvijek nisu prepoznali kao mjesto na kojem mogu dobiti savjet, nego su i dalje upućeni na centre za socijalnu skrb preko kojih ostvaruju ostala pripadajuća im prava. U tom smislu potrebna je uža suradnja između obiteljskih centara i centara za socijalnu skrb koji bi mogli roditelje informirati o oblicima savjetodavne pomoći koju mogu dobiti u obiteljskim centrima. U svrhu provođenja ove mjere obiteljskim centrima uputit će se pisani napatuk da se ovakvim obiteljima obrati posebna pozornost i da se o provedenim aktivnostima dostavi izvješće. Posebno je istaknut problem roditelja do kojih se teško dopire, koji i inače nisu uključeni u programe koji im se nude dok su im djeca istovremeno izolirana i zatvorena. Zaključeno je da bi te obitelji trebalo motivirati na uključivanje u edukacije i ostale programe na način da ne dožive pozive kao prozivku nego podršku.

Vodeći računa o takvom stavu, treba osmisliti najučinkovitiji način njihova pridobivanja za uključivanje u neke od društvenih aktivnosti koje im se nude: informiranje preko centara za socijalnu skrb koji imaju podatke o tim obiteljima (letci i drugi promotivno- informativni materijali) i odgojno-obrazovnim ustanovama.

2. Edukacija stručnih djelatnika u odgojno-obrazovnim ustanovama u kojima se školuju i smješteni su mladi s invaliditetom na temu: Kako prevenirati nasilje kod mladih s invaliditetom?

Obrazloženje: Među mladima s invaliditetom također postoje rizične skupine koje ispoljavaju nasilničke oblike ponašanja prema slabijima od sebe i treba ih na vrijeme prepoznati kako bi se preveniralo nasilje.

Neposredan povod za predlaganje ove mjere bio je slučaj štíćenika centra za odgoj i obrazovanje koji je u prostorije centra došao s ručnom eksplozivnom napravom čime je ugrožio svoj život i živote djelatnika i ostalih štíćenika.

Prijedlog ureda: Potrebno je provesti edukacije edukatora u svrhu prepoznavanja rizičnih skupina.

Opaske ministarstava: Jedna od ideja iznesenih u diskusiji o ovoj mjeri bila je organiziranje mobilnih timova. Što se tiče ove školske godine, prijedlog za konkretno provođenje mjere suzbijanja nasilja među mladima s invaliditetom smještenim u odgojno-obrazovnim ustanovama kroz edukaciju nastavníčkog i odgojnog osoblja koje radi s njima je slanje naputka nastavníčkim vijećima da unutar redovne djelatnosti i od sredstava predviđenih za stručno usavršavanje djelatnika u ovoj školskoj godini treba izdvojiti sredstva za provođenje ove mjere s napomenom da izvijeste o poduzetom. Preporuka je da bi se takve aktivnosti trebale provoditi ne samo u centrima za odgoj i obrazovanje nego i u redovnim školama te u vrtićima pri čemu bi provođenje trebalo započeti što ranije.

3. Provoditi edukaciju i osnaživanje mladih djevojaka s invaliditetom koje su žrtve nasilja u obitelji.

Obrazloženje: Djevojke s invaliditetom su u dodatno otežanom položaju u odnosu na ostale žrtve nasilja.

Prijedlog ureda: Savezi udruga i udruge osoba s invaliditetom već provode edukacije, međutim trebalo bi proširiti mrežu osoba uključenih u edukacije na temu prepoznavanja i prijavljivanja nasilja i mogućnosti zaštite, kao primjer naveden je sve veći broj žena oboljelih od multiple skleroze. Jednako tako, SOS telefone za žrtve nasilja treba uvesti i na područje Hrvatske gdje ih dosad nije bilo.

Dogovoreno je da će centri za socijalnu skrb informirati žene s invaliditetom o udrugama i SOS telefonima, te o obiteljskim centrima preko kojih im se može pružiti savjet odnosno pomoć, osvijestiti da ponašanje kojem su izložene nije uobičajeno i prihvatljivo iako je jedino na koje su naviknute i da postoje mehanizmi kojima se mogu zaštititi.

4. Poticanje i uključivanje djece s teškoćama u razvoju i mladih s invaliditetom u aktivno bavljenje športom i školska športska natjecanja.

Obrazloženje: Potrebno je uključivanje djece s teškoćama u razvoju i mladih s invaliditetom u aktivno bavljenje športom i školska športska natjecanja

Prijedlog ureda: Potaknuti suradnju škola i Hrvatskog športskog saveza, škole (posebice nastavnika tjelesnog odgoja) u suradnji s Hrvatskim sportskim savezom i Hrvatskim paraolimpijskim odborom, uključiti djecu s teškoćama u razvoju na aktivno sudjelovanje na satovima tjelesnog odgoja prema njihovim mogućnostima, upoznati ih s vrstama športova kojima se mogu baviti, tijekom jedne školske godine škole bi trebale imati obvezu ugostiti mlade športaše s invaliditetom koji bi promovirali bavljenje športom, potrebno je organizirati školska natjecanja djece s invaliditetom.

Opaske ministarstava: Nastavnici tjelesnog odgoja bi se pri izradi prilagođenih programa za nastavu tjelesnog odgoja trebali konzultirati sa stručnjacima (primjerice fizijatrima). Osim toga, nastavnici nisu dovoljno educirani za rad s takvom djecom prvenstveno jer se u svom osposobljavanju za nastavnički poziv ne educiraju za ovu skupinu učenika. Iz MZOŠ-a je istaknuto da su prema sveučilištima već upućene preporuke za uvođenje takvih obrazovnih kolegija, ali ih oni kao autonomne institucije nisu dužne prihvatiti.

5. Provođenje odgojno-obrazovnog programa „Poštujmo različitosti“ kroz edukacijske radionice, u cilju prepoznavanja različitosti po osnovi invaliditeta, a time i poticanje solidarnosti i tolerancije među vršnjacima.

Obrazloženje: U cilju prepoznavanja različitosti po osnovi invaliditeta i poticanja solidarnosti i tolerancije među vršnjacima.

Prijedlog ureda: Odgojno-obrazovne ustanove bi trebale organizirati gostovanje predstavnika druge osoba s invaliditetom na satovima razrednih zajednica, moguće je uključiti i udruge studenata s invaliditetom i to sustavno jedan školski sat godišnje u sve odgojno-obrazovne ustanove, a ne samo one koje imaju učenike s teškoćama u razvoju. Kroz kratko predavanje upoznati djecu s time tko su osobe s invaliditetom i koje su njihove mogućnosti i sposobnosti te kako dolazi do invaliditeta. Razviti svijest da smo svi jednaki bez obzira na različitosti, razviti diskusiju i podijeliti ankete preko kojih bi se dobio uvid u što djeca misle i osjećaju prema osobama s invaliditetom.

Opaske ministarstava: Najučinkovitije je uvesti upoznavanje s invaliditetom u što ranijoj dobi kako bi se spriječilo stvaranje predrasuda. U vrtićkoj dobi djeca se upoznaju s invaliditetom kroz igru. Tijekom diskusije vezane uz ovu temu raspravljalo se o vršnjačkom nasilju koje je često rezultat straha od različitosti. Zaključeno je da unatoč nedostatku stručnih djelatnika defektologa i pedagoga u školama, postoje i stručni timovi koji ne prepoznaju nasilje na vrijeme. Iskazana je potreba za edukacijom samih edukatora kroz županijska stručna vijeća u čiji bi program trebalo uključiti edukaciju od strane stručnjaka psihologa (Poliklinika za zaštitu mentalnog zdravlja).

Dio aktivnosti provodi se kroz projekt udruge Korak po korak kojeg jednim dijelom sufinancira MZOŠ u svim županijama, ali je obuhvaćena samo jedna škola po županiji.

U suradnji s obiteljskim centrima trebalo bi usmjeriti pozornost na psihološka stanja djece s teškoćama u razvoju (stručnjaci s poliklinike u Argentinskoj, bolnice u Klaićevoj).

Nakon što su se pobliže upoznali s ciljevima mjera, predstavnici ministarstava trebali su oblikovati provedbene mjere u smislu konkretnih naputaka školama, centrima za odgoj i obrazovanje i obiteljskim centrima sukladno svojoj nadležnosti uz međusobnu suradnju i koordinaciju.

Do izrade ovog izvješća Uredu su dostavili podatke Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi.

Ministarstvo zdravstva i socijalne zaštite navodi Uredu što su poduzeli u odnosu na mjeru 4.3.6.2. – „Provoditi edukaciju i osnaživanje mladih djevojaka s invaliditetom koje su žrtve nasilja u obitelji“ zacrtane u Programu aktivnosti za prevenciju nasilja među mladima za 2009. godinu.

Nositelji mjere su spomenuto ministarstvo, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti i Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom.

Ministarstvo zdravstva i socijalne zaštite je sklopilo ugovore sa devet pravnih osoba koje obavljaju djelatnost zbrinjavanja djece i odraslih žrtava obiteljskog nasilja na području Bjelovara, Rijeke, Varaždina, Splita, Osijeka, Zagreba, Zadra, Vukovara i Šibenika.

Kapacitet iznosi 134 mjesta, namijenjen je ženama i njihovoj djeci čiji je život i sigurnost ugrožen, te je privremenog karaktera i ne predstavlja njihovo stambeno zbrinjavanje.

Svi navedeni djeluju od ranije osim pravnih osoba u Vukovaru i Šibeniku s kojima je sklopljen ugovor u 2009.godini, te na taj način je kapacitet povećan za 19 mjesta. U sklopu navedenih pravnih osoba provodi se savjetovanje za žrtve nasilja, dok u Rijeci, Splitu, Osijeku i Zagrebu je osnovano Savjetovalište koje djeluje u izdvojenom prostoru i otvoreno je za sve zainteresirane osobe, a ne samo korisnice smještaja.

Sigurna kuća Čakovec također djeluje na području zaštite žrtava obiteljskog nasilja, te ima odobrenje za obavljanje djelatnosti i rješenje o ispunjenju propisanih uvjeta za početak rada, ali za sada nema sklopljen ugovor o financiranju zbog ograničenja proračuna Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi. Odlukom navedenog ministarstva o raspodjeli dijela prihoda od igara na sreću za 2009.g. za financijsku potporu projekata udruga koje se bave humanitarnom i socijalnom djelatnošću, odobreno je financiranje 9 financijskih potpora za projekte od kojih je u 8 projekata osigurano i savjetovanje za žrtve obiteljskog nasilja, a neke od njih imaju mogućnost redovite psihoterapijske potpore žrtvama zlostavljanja.

Projekti su se provodili na području Splitsko – dalmatinske županije, Zagrebačke županije, Osječko – baranjske županije, a također su obuhvaćali po potrebi i korisnike iz susjednih županija.

4.6. IMOVINSKO PRAVNI ODNOSI

Sve više stranaka se obraća Uredu sa pritužbama na kršenje prava u imovinsko pravnim odnosima. Neke pritužbe se odnose na pristupačnost koja se tiče prilagodbe zajedničkih prostorija u stambenim zgradama (a na kojima postoji suvlasništvo svih vlasnika nekretnine) što ukazuje na neosjetljivost građana, odnosno često puta većine suvlasnika zajedničkih dijelova stambene zgrade. Naime, vlasništvo posebnoga dijela nekretnine ne može postojati na dijelovima nekretnine koji služe kao zajednički, ili im se namjena protivi isključivoj uporabi samo u korist određenoga posebnoga dijela nekretnine; u sumnji se uzima da dio služi kao zajednički i da mu se namjena protivi isključivoj uporabi u korist određenoga posebnoga dijela. Zajednički dijelovi nekretnine mogu služiti nekretnini kao cjelini (npr. temelji, fasada, krov, stubište) ili samo nekim njezinim dijelovima (npr. posebna ulazna vrata, pregradni zidovi između dva stana, terase) te ovisno o tome određena prava mogu imati svi ili samo neki vlasnici posebnih dijelova nekretnine. Na zajedničkim dijelovima nekretnine ne može postojati isključivo pravo uporabe jednog vlasnika posebnog dijela nekretnine. Neki zajednički dijelovi nekretnine mogu se pojaviti kao sporedni dijelovi uz određeni stan ili drugu samostalnu prostoriju te se u tom slučaju neće smatrati dijelovima koji služe kao zajednički.

Članak 3. Uredbe o održavanju zgrada (NN 64/97) nabraja što se sve smatra zajedničkim dijelovima i uređajima zgrade. Ne radi se o taksativnom popisu, što potvrđuje odredba da suvlasnici nekretnine mogu međuvlasničkim ugovorom drukčije urediti (tj. mogu ne smatrati zajedničkim dijelovima sve ono što je nabrojano u uredbi ili pak smatrati zajedničkim

dijelovima i neke koji nisu spomenuti uredbom). "Odluke koje proizlaze iz međuvlasničkog ugovora obvezuju sve suvlasnike ako je ugovor sklopila većina suvlasnika čiji *suvlasnički dijelovi čine više od polovice vrijednosti svih posebnih dijelova nekretnine.*"

Zemljište na kojem je zgrada izgrađena, te zemljište koje služi redovitoj uporabi zgrade se također mogu ubrojiti u zajedničke dijelove s obzirom da se na njima ne uspostavlja poseban pravni režim, već ona predstavljaju sastavne dijelove cijele nekretnine (načelo jedinstva nekretnine) na kojoj je uspostavljeno suvlasništvo.

Sporedni dijelovi

"Uz stan odnosno drugu samostalnu prostoriju, vlasništvo posebnoga dijela nekretnine može se protezati i na sporedne dijelove kao što su otvoreni balkoni, terase, podrumске ili tavanske prostorije, kućni vrtovi, mjesta za ostavljanje najviše do dva motorna vozila po pojedinom stanu ili drugoj samostalnoj prostoriji."

Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN br. 91/96., 68/98., 137/99., 22/00., 73/00., 114/01., 79/06., 141/06., 146/08, 38/09 i 153/09) (u daljnjem tekstu ZV) određuje uvjete koje mora ispunjavati sporedan dio, da bi se na njega moglo protegnuti vlasništvo posebnog dijela nekretnine.

Pod zajedničkom prostorijom navedenog Zakona, podrazumijevamo dio zgrade koja služi, odnosno koji je služio, kao zajednički svim suvlasnicima zgrade, a namjena kojeg se protivi isključivoj uporabi samo u korist određenog posebnog dijela zgrade (stana ili poslovnog prostora).

Od zajedničkih prostorija valja razlikovati sporedne dijelove odnosno prostorije nekretnine kao što su balkoni, terase, podrumске ili tavanske prostorije, kućni vrtovi, mjesta za ostavljanje automobila i druge sporedne dijelove odnosno prostorije koje služe uporabi određenog posebnog dijela nekretnine (stana ili poslovnog prostora), a prodaja kojih nije uređena predmetnim Zakonom.

Slijedom navedenog ono s čim se susreću osobe s invaliditetom i članovi njihovih obitelji tiče se razumne prilagodbe određenih djelova zajedničkih prostorija (ugradnjom lifta, izgradnjom prilazne rampe i sl.). Često puta suvlasnici u svom neznanju postavljaju pitanja i tvrde: tko će održavati takve uređaje, tko će snositi troškove izrade i održavanje, „pa meni to ne treba“. Isto tako upoznati smo s činjenicom da zbog međuljudskih odnosa s nekim od članova obitelji osobe s invaliditetom, krše se njezina temeljna ljudska prava čime se isključuje mogućnost njezinog aktivnog sudjelovanja u zajednici. Nadalje, zbog upravo navedenih razloga i ne mogućnosti daljnjeg normalnog suživota obitelji osoba s invaliditetom primorane su donijeti životne odluke koje rezultiraju prodajom nekretnine i kupovanje nove s prilagođenim uvjetima stanovanja. Rekonstrukcija kojom se na zajedničkim dijelovima i uređajima nekretnine osigurava nesmetan pristup, kretanje i rad osobama smanjene pokretljivosti spada u kategoriju poboljšica za građevinu *te za nju nije potreban pristanak svih suvlasnika nekretnine.*

Pa tako i ZV u svom čl. 87 govori o poboljšicama (možemo to tumačiti i kao rekonstrukciju) pa tako:

Izvanredni poslovi

(1) Osim za one poslove koji se i inače smatraju izvanrednim poslovima, za donošenje odluke o poduzimanju poboljšice zajedničkih dijelova i uređaja nekretnine potreban je pristanak svih suvlasnika nekretnine.

(2) Iznimno, od odredbe stavka 1. ovoga članka, ipak nije potreban pristanak svih ako suvlasnici koji zajedno imaju većinu suvlasničkih dijelova odluče da se poboljšica učini, a da će oni sami snositi troškove ili se ti troškovi mogu pokriti iz pričuve, ne ugrožavajući time mogućnost da se iz pričuve podmire potrebe redovitoga održavanja, te ako te poboljšice neće ići suviše na štetu nadglasanih suvlasnika.

(3) Iznimno od odredbe stavka 1. ovoga članka, pristanak svih suvlasnika nije potreban ni za poboljšicu kojom se na zajedničkim dijelovima i uređajima nekretnine osigurava nesmetan pristup, kretanje i rad osobama smanjene pokretljivosti.

Kao primjer navodimo stranku koja je zamolila Ured oko rješavanja pitanja stambenog zbrinjavanja, a što je i propisano čl. 19. i 28. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom (NN 6/07, 3/08 i 5/08). Stranka nam je detaljno iznio svoj položaj u kojem se trenutno nalazi, a sa kojim je upoznata i jedinica lokalne samouprave. Naime, nesporno je da stranka koristi stan kojem je općina vlasnik. Nadalje, Zakonom o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, te podredno Zakonom o obveznim odnosima, vlasnik ima slobodu da otuđi (proda) nekretninu na način i pod uvjetima za koje smatra da su najpovoljniji, te da su i interesu općine i zajednice u cijelini.

Ured je zatražio od jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave da unutar svojih ovlasti i mogućnosti pokuša naći rješenje, a na zadovoljstvo objiju strana.

Preporukom Ured je imao namjeru od jedinica lokalna i područna (regionalna) samouprava da unatoč činjenici da su one stvarni vlasnici nekretnina, a koje su dale na korištenje osobama s invaliditetom pred 20–etak i više godina, aktivno uključivanje u pronalaženju načina da se osobama s invaliditetom i nadalje omogući korištenje predmetnih nekretnina.

Osobe s invaliditetom su u te nekretnine uložile određena novčana sredstva u svrhu ne samo nužnog održavanja predmetnih nekretnina već i u poboljšanja (u vidu obnove vodovodnih instalacija, uvođenja plina), a samim time i povećale samu vrijednost same nekretnine.

U telefonskom razgovoru čelnici jedinice lokalne samouprave i uprave su iznijeli stav Uredu da će poduzeti sve što je u njihovoj nadležnosti kako bi se riješio navedeni problem na zadovoljstvo objiju strana.

Također ističemo kako su određene Jedinice prepoznale probleme i potrebe osoba s invaliditetom kod rješavanja stambenog pitanja, tako da smo dojma o pozitivnim pomacima u poboljšanju njihovih imovinsko pravnih problema, pa tako i stambenog zbrinjavanja.

4.7. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Područje zdravstvene zaštite je jedno od područja od posebnog značaja za osobe s invaliditetom. Uvažavanje specifičnosti osoba s invaliditetom u ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu je imperativ u području prilagodbe infrastrukture, edukacije zdravstvenih djelatnika za rad s osobama s invaliditetom, posebice uklanjanje komunikacijskih barijera kao i postizanje veće informiranosti roditelja djece s razvojnim teškoćama i osoba s invaliditetom u rodilištima, odjelima kirurgije, traumatologije, neurološkim odjelima i ondje gdje se pojedinci po prvi puta suočavaju s činjenicom trajnog invaliditeta ili razvojnog oštećenja djeteta. Međutim, ta prva informacija i potpora u pravilu izostaje.

Unatoč višestrukim pokušajima Ureda od travnja 2009. godine da se održi sastanak s ministrom Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, u punih godinu dana ministar se nije odazvao. Održan je sastanak s državnim tajnicima navedenog Ministarstva. Iako je i ministar potvrdio svoj dolazak na sastanak, otkazao je doslovno 5 minuta prije sastanka, tako da do izrade ovog izvješća nije uspostavljen kontakt s ministrom.

Na navedenom sastanku uspostavljena je suradnja s Ministarstvom i HZZO-e te su dogovorene daljnje smjernice suradnje u cilju poboljšanja zdravstvene zaštite osoba s invaliditetom.

U području zdravstvene zaštite Uredu su se stranke najčešće prituživale na provedbu zdravstvene njege i fizikalne terapije u kući, na otežanu dostupnosti ortopedskih pomagala, kršenja prava na zdravstvenu zaštitu – akutnu rehabilitaciju, odobravanje stacionarne rehabilitacije posebice kod osoba oboljelih od multiple skleroze, na nepriznavanje troškova boravka pratioca osobi s najtežim stupnjem invaliditeta za vrijeme stacionarne rehabilitacije, na duga čekanja, dugotrajnost postupaka odobravanja te nepoštivanje prioriteta za hitne medicinske intervencije.

4.7.1. MEDICINSKA REHABILITACIJA

U sljedećem primjeru Uredu se obratila Udruga čiji članovi su osobe sa spinalnim ozljedama. Pritužuju se na višegodišnji problem akutne rehabilitacije spinalno ozlijeđenih i na manjkavosti rehabilitacijskih postupaka koji se provode u Specijalnoj bolnici Varaždinske toplice naglašavajući da rehabilitacija nema prijeko potreban multidisciplinarni pristup, te da je nakon provedene prve „akutne“ rehabilitacije svaka sljedeća rehabilitacija teško dostupna i ne slijedi potrebe rehabilitiranih niti po učestalosti, a niti po kvaliteti i očekivanim učincima.

Humanitarne akcije u kojima su u 2009. godini prikupljena sredstva za rehabilitaciju u najopremljenijem i najskupljem centru za rehabilitaciju u Nottwilu – Švicarska i na lokalnoj razini za odlazak u Italiju, imale su za posljedicu brojne i ozbiljne pritužbe Uredu kao i upite o mogućnostima ostvarivanja prava na rehabilitaciju u inozemstvu uz odobrenje HZZO- a.

Za vrijeme tih akcija stvorena je slika da u Republici Hrvatskoj nema zadovoljavajuće rehabilitacije. Istina je da postojeća rehabilitacija nije sveobuhvatna i da joj nedostaje multidisciplinarnost jer u njoj ne sudjeluju potrebni stručnjaci.

Prostorni uvjeti ni oprema u Specijalnoj bolnici za rehabilitaciju V.T. nisu primjereni potrebama rehabilitacije osoba sa spinalnim ozljedama.

Samo medicinska rehabilitacija nije dovoljna da se osobama s posljedicama spinalnih ozljeda jamči postizanje veće samostalnosti u samozbrinjavanju, konačno vraćanje osobe, kad god je to moguće, aktivnostima kojima se bavila prije ozljede i nastanka invaliditeta, bilo da se radi o nastavku školovanja, zapošljavanja, prekvalifikacije, doškoloavanja i sl. a u cilju sprječavanje težeg invaliditeta.

Osim toga, udruga je ukazala i na problem kasnijeg praćenja i pružanja zdravstvene skrbi za osobe s posljedicama spinalnih ozljeda jer se radi o poremećaju funkcioniranja tijela ispod mjesta ozljede i ove osobe često kasnije u potrebi za zdravstvenom skrbi nailaze na neznanje i nerazumijevanje njihovog stanja. Prema mišljenju članova udruge – osoba s paraplegijom ili tetraplegijom navedeni problemi ukazuju na nužnost osnivanja spinalnog centra u Republici Hrvatskoj.

Na inicijativu Udruge, Ured je organizirao sastanak između predstavnika udruge i Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi na kojem su predstavnici udruge i pravobraniteljica upoznali nadležno ministarstvo s gore navedenim problemima rehabilitacije osoba sa spinalnim ozljedama.

Sukladno iskustvima članova, Udruga je predložila kratkoročne i dugoročne smjernice. Kratkoročne smjernice su podizanje standarda u rehabilitaciji u centru gdje se i sada rehabilitiraju osobe sa spinalnim ozljedama, dok je za sustavno rješavanje problema nužno osnivanje spinalnog centra na primjerenom lokaciji koja bi osigurala vrhunsku stručnu potporu i gdje bi osobe na jednom mjestu mogle dobiti kompletnu uslugu i informaciju ne samo o medicinskom pristupu, mogućnostima, liječenja i rehabilitacije nego i o svojim pravima, profesionalnom usmjeravanju. Centar bi bio i mjesto gdje bi se provodilo praćenje i istraživanje, te primjenjivali najsuvremeniji postupci skrbi za osobe s posljedicama spinalne ozljede. Udruga je upozorila i na pojavu tržišnog usmjeravanja toplica koje se sve više okreću uslugama očuvanja zdravlja, kondicije i promicanju zdravog življenja i ostalih turistički usmjerenih sadržaja čime se manje pažnje posvećuje specijaliziranim rehabilitacijskim programima. Većom akumulacijom najboljih stručnjaka i djelatnika iz područja rehabilitacije postigla bi se bolja kvaliteta usluge, ali i racionalniji pristup.

Unatoč činjenici što su mnogi postojeći rehabilitacijski odjeli adaptirani, nemaju dostatne kapacitete i ne udovoljavaju zahtjevnosti rehabilitacije niti su postigli zadovoljavajuću razinu usluge.

Ured je u 2009. godini inicirao nekoliko stručnih sastanaka s vrhunskim stručnjacima na području rehabilitacije, a u cilju definiranja konkretnih mjera i aktivnosti koje u narednom periodu treba poduzeti u svrhu poboljšanja rehabilitacije u RH. Isto tako je predloženo da se u 2010. godini održi tematska sjednica Saborskog odbora za zdravstvo i socijalnu skrb koja bi bila posvećena rehabilitaciji osoba sa spinalnim ozljedama.

U sljedećem primjeru Uredu se pritužio roditelj čijem djetetu je uskraćeno pravo na medicinski indiciran nastavak stacionarnog liječenja. Klinički bolnički centar iz Rijeke je uputio zahtjev za prijem djeteta s ozljedom vratne kralježnice Specijalnoj bolnici za medicinsku rehabilitaciju Varaždinske toplice budući da se u toj medicinskoj ustanovi nalazi odjel za rehabilitaciju bolesnika sa spinalnim ozljedama. Međutim, prijem je odbijen uz obrazloženje da se u Specijalnoj bolnici za medicinsku rehabilitaciju V.T. rehabilitiraju samo odrasli pacijenti te da djevojčicu ne mogu primiti jer joj ne mogu osigurati pedijatra. Nakon pritužbe stranke, Ured je zatražio očitovanje Kliničkog bolničkog centra, HZZO-a, i

Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, te poslao upite svim specijaliziranim ustanovama koje su odgovorile kako slijedi:

1. *Bizovačke toplice – „najniža kronološka dob rehabilitirane osobe (djeteta) za ambulantno liječenje je 6 mjeseci. U samoj blizini te ustanove nalazi se odjel za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju u KB Osijek, koji ima dječju fizikalnu terapiju te djecu liječnici primarne zdravstvene zaštite šalju na ambulantnu rehabilitaciju u KB Osijek koji je smješten u Bizovcu. Iako ustanova nije arhitektonski prilagođena, nikad nije uskratila medicinsku rehabilitaciju takvoj osobi ukoliko bi takva osoba pošto je bila upoznata s tom informacijom ipak željela provesti ambulantnu rehabilitaciju kod njih.“*
2. *Daruvarske toplice – „uključuju se sva djeca bez obzira na kronološku dob. Jedini je uvjet da obvezno moraju imati pratnju punoljetne osobe. Daruvarske toplice nemaju dječji odjel i ustanova su otvorenog tipa. U terapije se uključuju sva djeca iz grada Daruvara i Bjelovarsko – bilogorske županije već od dojenačke dobi, a sporadično i iz drugih županija.“*
3. *Stubičke toplice – „za ambulantno liječenje nema doljnje dobne granice za uključivanje djece u programima medicinske rehabilitacije, dok bi za stacionirano liječenje bilo dobro da dijete ima više od 13 godina zbog sposobnosti brige o osobnim potrebama. Ukoliko bi liječničko povjerenstvo djetetu odobrilo pratnju odrasle osobe, mogu stacionarno zbrinuti i mlađe dijete“.*
4. *Varaždinske toplice – „rehabilitacija djece se vodi po segmentima neurorazvojna rehabilitacija do 2 godine djeteta, i to kao stacionarni edukacijsko-habilitacijski program „mama beba“ odnosno isti program se provodi i ambulantno: roditelj i dijete do 2 godine; rehabilitacija djece s motoričkim smetnjama i smetnjama u razvoju do 7 godina, stacionarno preko programa dijete i roditelj, odnosno isti program ambulantno 2 puta tjedno „dijete do 15 godina i roditelj“; rehabilitacija djece nakon ozljeda i operativnih zahvata provodi se vrlo rijetko, dok se preventivni programi za skolioze ili loše držanje provode ambulantno.“*

Nemaju dječji odjel jer za to nemaju uvjete, a najbliži pedijatrijski odjel i jedinice intenzivnog liječenja su 15 km udaljene. Također naglašavaju da nemaju ugovor sa HZZO-om za akutnu rehabilitaciju kao ni za dječju rehabilitaciju, te iskazuju da se u njihovoj ustanovi vrše vrlo složeni rehabilitacijski programi za odrasle, i da su spremni isto provoditi za djecu ali bez pomoći Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, takav program se ne može realizirati.
5. *Krapinske toplice – naglašavaju da se u njihovoj ustanovi „provodi stacionarna medicinska rehabilitacija djece u dobi od 1 do 18 godina, a za prijam na odjel potrebno je odgovarajuće odobrenje liječničkog povjerenstva HZZO-a.*

Prijam na odjel djeteta do godine dana nije moguć zbog toga što ne postoje odgovarajući smještajni uvjeti i uvjeti prehrane djeteta. Provođenje rehabilitacije ambulantno provodi se od dojenačke dobi do 18 godine života djeteta.
6. *Vela Luka „Kalos“ – iskazuju da je „kronološka dob za uključivanje djece u program medicinske rehabilitacije od 2 mjeseca do 12 godina moguća samo uz pratnju. Zapreke za prijam su ukoliko dijete ima oštećenje vitalnih funkcija koje zahtijevaju održavanje djeteta uz pomoć aparata.“*

Ured je poduzeo niz mjera u svojoj nadležnosti kako bi djevojčica bila zbrinuta u bolnici u kojoj joj se može pružiti najbolje liječenje i rehabilitacija, a to je prema prirodi ozljede Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju V.T.

Kako su navedene toplice izrazile nemogućnost prijama, nakon višednevnih prepiski, HZZO je odgovorio da nakon što je djevojčica ozlijedila vratnu kralježnicu te su je akutno zbrinuli u Klinici za traumatologiju Zagreb i Bolnici za dječje bolesti Zagreb, premještena je u KBC Rijeka. Nakon što je provela određeni period u bolnici roditelju djevojčice je savjetovano da nastave rehabilitaciju u ustanovi specijaliziranoj za taj program. Djevojčica je zaprimljena na odjel za rehabilitaciju djece Specijalne bolnice Krapinske toplice.

Ovaj primjer ukazuje na nedostatak sustavne zdravstvene skrbi od trenutka kada se osobi dogodi određena ozljeda ili bolest čija posljedica je invaliditet, te kad je u obitelji rođeno dijete s teškoćama.

I drugi slučaj ukazuje na potrebu za sustavnim zbrinjavanjem osoba sa spinalnim ozljedama je slučaj mladića s ozljedom vratnog dijela kralježnice koji je nesnalaženjem njegovih roditelja i indolentnošću nadležnih institucija lutao od KBC Osijeka preko Notwilla do Zagreba pa opet u Notwill. Učestala i skupa premještanja tako teško ozlijeđene osobe odraz su nefunkcioniranja sustavne skrbi o osobama s posljedicama ozljede kralježnične moždine i komplikacija koje iz toga proizlaze.

Osim toga, slučajevi kada se privatnim akcijama prikupljaju sredstva za odlazak u inozemstvo radi primjerice primjene matičnih stanica ili drugih metoda liječenja koje nisu znanstveno potvrđene i priznate, ukazuju na nedovoljno povjerenje u znanje naših stručnjaka.

4.7.2. ZDRAVSTVENA NJEGA I FIZIKALNA TERAPIJA U KUĆI

Želimo upozoriti da održavajuća fizikalna terapija i pomoć i njega u kući za osobe kod kojih se zbog teškog, trajnog i kroničnog stanja ne može postići poboljšanje – nije pitanje poboljšanja kvalitete života već pitanje održavanja života.

Stoga ove zdravstvene usluge ne mogu i ne smiju biti promatrane kroz prizmu racionalizacija i ušteda, već moraju biti temeljene na humanom pristupu.

Za nepokretne i ležeće pacijente fizikalna terapija u kući ili pomoć i njega u kući nemaju samo učinak održavanja stanja, već sprječavaju pogoršanja koja, ako se njega zapusti, dovode do ozbiljnih komplikacija koje nije moguće otkloniti na drugi način već dugotrajnim i skupim bolničkim liječenjem.

Stoga individualna potreba korisnika za ovom vrstom medicinskih usluga mora određivati učestalost i razinu (kvalitativno i kvantitativno), i mora biti prepoznata u kriterijima prema kojima povjerenstva HZZO-a odobravaju ove usluge. Da bi se zadovoljile stvarne potrebe osoba kojima je nužna zdravstvena njega i fizikalna terapija u kući, potrebno je osigurati ujednačenost u postupcima odobravanja navedenih usluga što - prema pritužbama koje nam građani upućuju često nije slučaj, o čemu govori slijedeći primjer:

Uredu se u više navrata pritužila tijekom 2009.godine stranka iz Z., osoba s tetraplegijom navodeći kako u njezinom slučaju nema ujednačenosti u odobravanju terapija, budući da povjerenstvo jednom odobri terapije 6x tjedno, a nekad smanje na 2 ili 3x tjedno. Stranka navodi da je njezino stanje (tetraplegija) trajno i nepromjenjivo te da joj je kontinuirano

potrebna njega jer je 24 sata u potpunosti ovisna o pomoći druge osobe, a jedino joj donekle mogu pomoći njezini stari roditelji (81 i 88 godina stari) te da na obje pete ime otvorene rane (dekubituse), spazme, kontrakture i česte urinarne infekcije.

Isto tako navodi kako joj neujednačeno odobravaju kateterizaciju – neophodnu za održavanje života. Uredu je kao privitak priložila uputnice s odobrenim medicinskim uslugama.

Takvim postupcima Područni ured Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje pokazuje neujednačenost i nedosljednost u odobravanju terapija koje ne samo da održavaju postojeće stanje nego preveniraju komplikacije koje iziskuju dugotrajna bolnička liječenja. Osim ugrožavanja zdravlja i života, ovakvo postupanje izaziva sumnju i stvara nesigurnost u sustav zdravstvene njege. Ured je u gore navedenom primjeru više puta telefonski razgovarao sa strankom i predstavnicima službi za provedbu zdravstvene zaštite u Z. kako bi se postigla ujednačenost provedbe postupka odobravanja navedenih terapija, te sukladno članku 10. stavak 1. Zakona o pravobranitelju za osobe s invaliditetom (NN, br. 107/07), zatraženo je očitovanje od Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.

Direkcija Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje se Uredu očitovala da je upoznata s navedenim postupcima povjerenstava u područnim uredima diljem Hrvatske te je navela kako se pravo na fizikalnu terapiju u kući odobrava na temelju Pravilnika o uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja za bolničko liječenje medicinskom rehabilitacijom i fizikalnom terapijom u kući (NN, br. 46/07, pročišćeni tekst, NN, br. 64/08, 91/09) čiji je sastavni dio i popis bolesti, stanja i posljedica ozljede, a njeguje u kući temeljem Pravilnika o uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja na zdravstvenu njegu u kući osigurane osobe (NN, br. 40/07 i 91/09). Isto tako napominju da je donesen Pravilnik o ovlastima i načinu rada ovlaštenih doktora i liječničkih povjerenstava Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (NN, br. 113/09, 126/09 i 04/10) koji utvrđuje opravdanost provođenja propisane fizikalne terapije i njege u kući.

Premda Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje nastoji kroz mjere zdravstvene reforme i usklađivanjem propisa usluge približiti korisniku, praksa vrlo često ne slijedi propisane mjere, a posebno se to odnosi na manje gradove i ruralna područja. U tim područjima osobe s invaliditetom su dvostruko diskriminirane, s jedne strane kao osobe s invaliditetom, a s druge strane nema usluga i servisa u zajednici koji bi pokrivali potrebe osoba s invaliditetom. Također HZZO ističe da čini sve što je u njegovoj nadležnosti kako bi poboljšao sustav. Međutim, Ured je kroz nekoliko apela za pomoć, upoznat sa situacijom u ruralnim i izoliranim područjima.

Udaljenost od urbanih sredina u kojima se nalaze centri za tuđu pomoć i njegu u kući koji pružaju usluge medicinske njege i fizikalne terapije u kući i težak položaj osoba s iznimno teškim zdravstvenim stanjima, često udružena s nepovoljnom obiteljskom situacijom i krajnjim siromaštvom, multiplicira se do razmjera koje možemo označiti i grubim kršenjem ljudskih prava. Sama činjenica da je jednoj osobi odobrena pomoć i njega ili fizikalna terapija u kući, ne jamči da će joj te vrste medicinske usluge biti i jednako dostupne.

Kada osobe žive u udaljenim područjima od ustanova i centara koje pružaju ove usluge, za mnoge od njih ove usluge su neostvarive, jer HZZO ne pokriva u potpunosti troškove putovanja pružateljima usluga.

Republika Hrvatska se obvezala mnogim dokumentima i propisima, te mora stremiti tome da omogući jednake mogućnosti za sve osobe neovisno u kojem području žive. Državna tijela i institucije kroz provedbene akte moraju zajamčiti jednakost pri čemu će jedini kriteriji za priznavanje prava na ove medicinske usluge, ali i njihovu provedbu biti potreba koja rezultira iz zdravstvenog stanja.

4.7.3. ORTOPEDSKA POMAGALA

Na jednom od sastanaka s predstavnicima HZZO-e dogovoreno je da će Ured informirati saveze osoba s invaliditetom i institucije kako mogu koristiti rabljena pomagala koja se nalaze u skladištima HZZO-a u njihovim područnim ispostavama. Ured ima saznanja da su pojedini savezi i udruge osoba s invaliditetom preuzeli navedena pomagala i kao primjer navodimo Istarsku županiju u kojoj je Društvo distrofičara Istre na taj način opremilo sve osobe s invaliditetom iz te županije.

Na tribini koja je održana na temu „Dostupnost ortopedskih pomagala“ objavljeni su rezultati ankete koja je provedena među osobama s paraplegijom i tetraplegijom. Dobiveni rezultati pokazuju da liječnici primarne zdravstvene zaštite nisu dovoljno upućeni u postupak propisivanja pomagala. Osim toga u anketi je iskazano nezadovoljstvo s dobavljačima kod kojih je evidentna nestručnost i nepoznavanje proizvoda koji prodaju, ne pružanje dostatnih informacija, a este su i greške prilikom isporuke, rokovi čekanja na isporuku su dugi, pomagala poput kolica se prije kupnje ne mogu isprobati, kvarovi nisu pokriveni garancijom, a postprodajna usluga je loša pa se do rezervnih dijelova teško dolazi i oni su višestruko skuplji od istih dijelova u inozemstvu, a HZZO ne pokriva punu cijenu servisa niti troškove potrebnih dodatnih dijelova.

Pravobraniteljica koja je sudjelovala na navedenoj tribini, upozorila je na problem učestalih promjena pravilnika koje dovode do nesnalaženja liječnika primarne zdravstvene zaštite i korisnika pomagala na kojima ostaje da se sami informiraju o pravima i iznalaze načine koja imaju i najoptimalnija rješenja. Kako bi se otklonili ti problemi, predložila je HZZO-u organiziranje stručnih skupova na kojima bi se obavijestilo osobe s invaliditetom i liječnike primarne zdravstvene zaštite o promjenama u pravilnicima. Pomoćnik ravnatelja HZZO-a naglasio je da se Pravilnikom omogućuje dobivanje i veće količine pomagala od onih koje mogu odobriti liječnici primarne zdravstvene zaštite, ali u tom slučaju odobrava liječničko povjerenstvo direkcije Zavoda.

Najavio je donošenje dva nova pravilnika do kraja godine: Pravilnik o načinu izračuna cijene pomagala i Pravilnik o načinu uvrštenja pomagala na popis pomagala što će biti osnova HZZO-u za definiranje novog popisa na način da će dio od 125 pomagala koja su se odobravala mimo pravilnika ugraditi u popis. Taj novi popis neće biti statičan kao dosad nego će biti dinamičan i moći će se mijenjati.

Premda su Uredu navedeni pravilnici dostavljeni na mišljenje, u stvarnosti nije nam ostavljena mogućnost da damo na njih svoje primjedbe i mišljenje jer su oni istovremeno poslani i u „Narodne novine“ na objavu što smatramo da nije u redu i krajnje je neprofesionalno. Na iste smo imali dosta velikih primjedbi koje smo i dostavili Ministarstvu, kao prijedloge za izmjene i dopune navedenih pravilnika, međutim pošto su prije određenog roka objavljeni u javnom glasilu nismo upoznati s aktivnostima koje je ministarstvo poduzelo na osnovi navedenih prijedloga.

4.7.4. STOMATOLOŠKA ZAŠTITA

Tijekom obilaska županija Ured je često puta bio upoznat sa činjenicom kako u mnogim područjima nema pristupačnosti niti adekvatne opreme kako bi osobe s invaliditetom imale najbolju moguću stomatološku zaštitu. Ovisno o vrsti oštećenja, osobe s invaliditetom najčešće nailaze na neprilagođene prostorije (arhitektonske i komunikacijske prepreke) u kojima se pružaju te i druge zdravstvene usluge u bolnicama, a velik problem je i needuciranost zdravstvenih djelatnika o posebnostima njihovih bolesti i stanja. Uočivši taj problem, jedna od mjera čiji je nositelj Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi na području zdravstvene zaštite u Nacionalnoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. predviđa kontinuirano provođenje programa edukacija.

Primjer:

Istovremeno s objavljivanjem priče u medijima, Ured je zaprimio elektronsku poštu koju je stranka čije dijete je s teškoćama, osim na adresu Ureda poslala na adrese svih mjerodavnih institucija u Republici Hrvatskoj. U elektronskom podnesku majka upozorava na velike teškoće u ostvarivanju prava na stomatološku zaštitu djece s teškoćama. U korektno napisanom članku bila je navedena i izjava glasnogovornice Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi u kojoj je rečeno da će Ministarstvo poduzeti konkretne akcije kako bi se taj problem riješio ne samo za slučaj djeteta čija je majka problem iznijela u javnost, nego i za ostalu djecu s teškoćama u razvoju na području cijele Hrvatske.

Ured pravobraniteljice je na temelju slučajeva iz medija od Ministarstva zatražio očitovanje o rezultatima poduzetih mjera, isto tako je upozorio i na probleme koje i ostale osobe s invaliditetom imaju kod odlaska stomatologu odnosno stomatološke zaštite.

Na temelju upita o pristupačnim stomatološkim ordinacijama upućenim svim županijama došli smo do poraznih rezultata: od 20 županijskih centara samo dvije županije imaju osiguranu pristupačnost u stomatološkim ordinacijama, te dvije županije planiraju u 2009. godini uređenje stomatološke ordinacije na način da ona bude pristupačna osobama s invaliditetom.

Kako je Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom sukladno članku 6 Zakona o pravobranitelju za osobe s invaliditetom nadležan za praćenje primjene nacionalnih strategija Republike Hrvatske koje se odnose na zaštitu prava i interesa osoba s invaliditetom, zatražili smo da nam se Ministarstvo očituje o poduzetom na tom području. U članku 25. UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom stoji da će: 'Države stranke poduzeti sve prikladne mjere kako bi osobama s invaliditetom osigurale pristup zdravstvenim službama, (a) osigurati osobama s invaliditetom isti opseg, kvalitetu i standard besplatnih ili obzirom na cijenu dostupnih zdravstvenih usluga i programa koji se pružaju drugim osobama; (c) pružati ove zdravstvene usluge što je moguće bliže zajednicama u kojima osobe s invaliditetom žive, uključujući ruralne krajeve; (d) zahtijevati od zdravstvenih radnika pružanje iste kvalitete usluga osobama s invaliditetom kao i drugima, i na osnovi slobodnog i informiranog pristanka, ... (f) spriječiti diskriminirajuće uskraćivanje zdravstvene zaštite ili zdravstvenih usluga (...) na temelju invaliditeta.

Upozorili smo Ministarstvo da se te odredbe *UN-ove* dovode u pitanje nemogućnošću da djeca s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom ostvare primjeren i pravovremen oblik stomatološke skrbi i drugih oblika zdravstvene zaštite.

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi je u veljači 2010. godine na naš gore navedeni upit poslalo očitovanje u kojem navodi da je Ministarstvo upoznato s navedenom problematikom te da provodi niz aktivnosti s ciljem iznalaženja adekvatnog rješenja za istu. Do sada je održano niz sastanaka na kojima su nazočili relevantni stručnjaci te predstavnici Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.

Obavijestili su Ured da stomatološku zaštitu djeci s teškoćama u razvoju pruža doktor stomatologije, specijalist pedodoncije koji posjeduje specifična znanja i vještine za pristup navedenoj populaciji. Oko 80% takvih pacijenata, zbrinjava navedeni specijalist bez potrebe anestezije, no preostali pacijenti moraju se podvrgnuti anesteziji prilikom obavljanja stomatoloških usluga.

U Zagrebu postoji specijalizirana ambulanta Klinike za stomatologiju Kliničkog bolničkog centra Zagreb i Stomatološkog fakulteta u Zagrebu, u kojoj se godišnje zbrine oko 1 000 djece s teškoćama u razvoju bez opće anestezije, a stomatološke intervencije za navedene pacijente u općoj anesteziji pružaju se u Kliničkom zavodu za oralnu kirurgiju Kliničke bolnice Dubrava. Stomatološke intervencije u općoj anesteziji pružaju se i u Stomatološkoj poliklinici Split, kao i u Kliničkom bolničkom centru Rijeka.

Jednako su tako naveli da je u tijeku prikupljanje podataka o prostornim kapacitetima, raspoloživoj opremi te liječnicima specijalistima koji mogu sudjelovati u rješavanju navedene problematike i u drugim zdravstvenim ustanovama u Republici Hrvatskoj.

S obzirom na veliki broj pacijenata kojima je potrebna stomatološka intervencija u općoj anesteziji u Kliničkoj bolnici Dubrava, iz Ministarstva su istaknuli da se poduzimaju aktivnosti poradi sustavnog smanjivanja liste čekanja na navedene intervencije organizacijom dodatnih termina za djecu s teškoćama u razvoju, a u suradnji s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje. Ured će i dalje pratiti provođenje predviđenih mjera.

4.8. STANOVANJE, MOBILNOST I PRISTUPAČNOST

Pristupačnost, uz stanovanje i mobilnost predstavlja jedan od osnovnih preduvjeta za provođenje svih aktivnosti svakodnevnog življenja osoba s invaliditetom i njihovog uključivanja u zajednicu.

Pristupačnost, kako je definira zakonodavac jest rezultat primjene tehničkih rješenja u projektiranju i građenju građevina, kojima se osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti osigurava nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad u tim građevinama na ravnopravnoj osnovi sa ostalim građanima.

Obvezni elementi pristupačnosti koje poznaje *Pravilnik o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN, br. 151/05 i 61/07)* i navodi u čl. 7.:

- A. elementi pristupačnosti za svladavanje visinskih razlika,
- B. elementi pristupačnosti neovisnog življenja i
- C. elementi pristupačnosti javnog prometa.

Uredu pravobraniteljice se gotovo svakodnevno obraćaju Udruge osoba s invaliditetom i same osobe s invaliditetom o problemima u području pristupačnosti ukazujući na arhitektonske prepreke, nemogućnosti pronalaženja parkirnog mjesta, nepristupačnost javnim institucijama, stambenim zgradama, odnosno nedovoljnu primjenu navedenog Pravilnika. Sukladno tim saznanjima Ured je izradio i jedan informativni dokument putem kojeg je nastojao upoznati udruge, odnosno sve osobe s invaliditetom s pravnom regulativom koja uređuje pitanje pristupačnosti te mogućnosti za postupanje odnosno načine za rješavanje problema pristupačnosti u određenim situacijama u kojima se osobe s invaliditetom svakodnevno nalaze. Taksativno smo nabrojili svu pravnu regulativu koja uređuje materiju pristupačnosti svim građevinama, nastojali dati odgovor na neka osnovna pitanja kao što su:

- Što može poduzeti osoba s invaliditetom kada naiđe na građevinske prepreke?
- Tko je nadležan za rješavanje problema (sankcioniranje)?
- Pravna regulativa koja uređuje materiju pristupačnosti u području mobilnosti (parkirališna mjesta)
- Što može poduzeti osoba s invaliditetom kada se ne poštuju zakonske odredbe, odnosno kada se nađe u situaciji da netko sa nevažećom oznakom pristupačnosti ili bez oznake pristupačnosti parkira ili je parkiran na mjestu rezerviranom za osobe s invaliditetom?
- Tko je nadležan za rješavanje problema (sankcioniranje)?

Navodimo primjer koji je objavljen u Večernjem listu pod naslovom :

.....„ZELENA LISTA“, „Grad im dao prostor u koji ne mogu osobe s invaliditetom“...“DUGA RESA-Grad nam je nedavno omogućio prostor za rad u zgradi gradske uprave, no on nam ništa ne znači, budući da naše članice s invaliditetom ne mogu u njega ući, jer je taj objekt toj skupini nedostupan. Iz tog smo razloga prisiljeni održavati stranačke sastanke na klupi u parku, „.

Na osnovu tog članka Ured je zatražio očitovanje od Grada Duge Rese o poduzetim mjerama kako bi se uklonile arhitektonske prepreke osobama s invaliditetom u gradu Duga Resa.

Grad se očitovao na način: „Grad Duga Resa trenutno ne raspolaže prostorom koji ima omogućen pristup za osobe s invaliditetom no Grad Duga Resa je dobio na korištenje prostor bivšeg Štaba Teritorijalne obrane koji namjerava opremiti na način da bude adekvatno riješena pristupačnost osobama s invaliditetom u skladu sa zakonskim odredbama.“

Ured je zaključio da će biti potrebne dodatne mjere, odnosno inicijative usmjerene prema Gradu Duga Resa u cilju osiguravanja pristupačnosti osobama s invaliditetom.

Kao drugi primjer navodimo novinski članak koji je izašao u „Narodnom listu“ sljedećeg naslova:

“GRAD ZADAR I ŽUPANIJA KRŠE ZAKON O INVALIDIMA, Nema normalnog života...“ (...), „Gospodin S.B. upozorio nas je kako je u Zadru gotovo svugdje onemogućen prilaz invalidima. Prvi primjer je zgrada Gradskog poglavarstva (Općine) na Narodnom trgu koja ne omogućava slobodan pristup invalidima. Gospodinu B. su u toj zgradi rekli kako je arhitekt zaključio da se u tu zgradu ne može ugraditi lift i tako su se htjeli vjerojatno riješiti „gnjavatora“ koji bi u kolicima htio sudjelovati političkom životu Zadra. Međutim, u toj općinskoj zgradi postoji veliko dvorište unutar kojeg je najjednostavnija stvar na svijetu izgradnja lifta s vanjske strane“(...).

Na osnovu tog članka Ured je zatražio od Grada Zadra očitovanje o pristupačnosti: zgrade gradskog poglavarstva, zgrade Županije, kulturnih ustanova (osim Muzeja antičkog stakla), zdravstvenih ustanova, trgovačkim centrima, poslovnica banaka, hotelima, te ostalim površinama javne namjene, te da nas izvijeste o poduzetim mjerama i one koje planiraju poduzeti kako bi se uklonile arhitektonske prepreke osobama s invaliditetom u gradu Zadru i Zadarskoj županiji.

S obzirom da Ured nije dobio očitovanje od grada Zadra, nije upoznat sa poduzetim mjerama.

Treći primjer koji ovdje navodimo tiče se neispravne platforme na ulazu u sportsku dvoranu: *.... Došao sam u „Dom sportova“ na Trgu Krešimira Čosića 1, gledati utakmicu hokeja na ledu i nakon odgledane utakmice stao sam kolicima na rampu te ostao na vrhu hidraulične platforme koja se tog trenutka pokvarila. Od strane djelatnika doma sportova obaviješten sam da me ne mogu spustiti do jutra s obzirom da do tada ne mogu dobiti servis, a kako moja električna kolica teže 120 kg, i ja 100 kg to me na drugi način ne mogu spustiti. I da platforma tada nije slučajno proradila ja bih u dvorani morao ostati do jutra...ta mala platforma na istoku (ulaz koji gleda na najveće parkiralište) rijetko radi i često se kvari...a na zapadnom ulazu, kraj male dvorane sve je zatrpano, tamo je snijeg i ne može se kolicima ući....“* žalila nam se osoba s invaliditetom na nepristupačnost sportske dvorane „Doma sportova“.

Upitom Ureda poduzeću Zagrebački holding d.o.o., Podružnice za upravljanje sportskim objektima, predložili smo na inicijativu stranke da se tih sedam – osam stepenica koje postoje na istočnom ulazu premoste fizičkom rampom (deblji čelični lim) od L profila ili da se neispravna hidraulična platforma zamijeni adekvatnom hidrauličnom platformom kojom će rukovati educirani djelatnici, a sve prema Pravilniku o osiguravanju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN br. 151/05 i 61/07), te zatražili njihovo očitovanje. Također, istakli smo i kako se osobe s invaliditetom žale i na nemogućnost gledanja utakmica sa partera iz kolica (neki od njih imaju mišićnu distrofiju, te su niskog rasta te iza pleksiglasa ne vide tijekom utakmice). Kako bi se riješio i taj problem bilo bi neophodno povisiti za nekoliko centimetara prostor uz parter (gdje sada imaju svoj prostor osobe u invalidskim kolicima). Od poduzeća Podružnice za upravljanje sportskim objektima dobili smo odgovor u kojem navode da je u planu u 2010. godini kupnja drugog lifta.

Četvrti primjer tiče se pristupačnosti ugostiteljskim i trgovačkim objektima uz crpke za gorivo.

Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom obratila se putem elektronske pošte stranka, iznoseći činjenicu kako u Ininim ugostiteljskim i prodajnim objektima postoje arhitektonske barijere, odnosno nije omogućen ulaz u te objekte osobama s invaliditetom.

Ured je zatražio očitovanje od poduzeća INA-Industrija nafte d.d. te smo upozorili na dužnost da se osigura pristupačnost svim trgovačko-ugostiteljskim sadržajima uz crpku za gorivo osobama s invaliditetom, a sukladno člancima 5., 16., 17., 18., 44., 38. i 50. *Pravilnika o osiguravanju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN br. 151/05 i 61/07)*. Zatražili smo da u poslovnica INA-e u Republici Hrvatskoj, a sukladno odredbama pravnih propisa poduzeće INA osigura pristupačnost osobama s invaliditetom, te da nas izvijeste o učinjenom.

Iz INA-e je stigao odgovor stranci putem elektroničke pošte u kojem stoji da će „Osobama u invalidskim kolicima biti na benzinskoj postaji u Jakovlju omogućen nesmetani pristup, te će se slične barijere koje postoje i na nekim drugim objektima, pogotovo starijim, sagledavati stanje, po kojem će se prema mogućnostima i poduzeti aktivnosti.“

Peti primjer predstavlja jedno hotelsko turističko naselje na našoj obali koje je u svojim obilascima županija posjetila pravobraniteljica za osobe s invaliditetom, te je utvrdila da nijedan od tih hotela u cijelom turističkom naselju nije pristupačan za osobe s invaliditetom. Nedugo zatim ured je uputio službeni dopis sa zahtjevom za očitovanjem, da se postupi po Pravilniku o osiguravanju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti te da se u što kraćem roku osigura pristupačnost za osobe s invaliditetom i osobe smanjene pokretljivosti hotelima, ujedno i popratnim sadržajima (plaža i vanjski WC). Od strane hotelsko turističkog poduzeća S. d.d. dobili smo obećanje da će po završetku turističke sezone 2009. uzimajući u obzir našu preporuku sukladno svojim financijskim mogućnostima poduzeti određene mjere. Međutim, turistička sezona je prošla, a od strane dotičnog hotelskog poduzeća nemamo nikakvih daljnjih informacija o poduzetim mjerama, odnosno navedeni se nisu očitovali ni na našu požurnicu.

Tijekom obilaska županija pravobraniteljica za osobe s invaliditetom koja je i sama osoba s najtežim invaliditetom i kreće se uz pomoć invalidskih kolica, suočila se sa niz prepreka tijekom traženja objekta u kojem bi mogla boraviti ili prenočiti.

Vidljivo je da je izuzetno mali broj hotelsko turističkih objekata u Republici Hrvatskoj prilagođen osobama s invaliditetom. Izuzetno je malo objekata u kojima jedna osoba koja se kreće u invalidskim kolicima može boraviti, odnosno koristiti mogućnost smještaja ili popodnevnog odmora za jednu pristupačnu cijenu. Ovdje bi pohvalili izuzetak Hotel Istra u Umagu (naselje Katoro) koji je u mogućnosti primiti preko 60 osoba koje se kreću uz pomoć invalidskih kolica.

Kako bi potakli sva relevantna tijela, ustanove i pravne osobe da se pridržavaju odredbi Pravilnika o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN, br. 151/05 i 61/07) pokrenuli smo razne inicijative te upitima o pristupačnosti građevinama upućenim raznim subjektima na svim životnim područjima nastojali usprkos recesiji i ograničenim financijskim sredstvima pokrenuti sve da se pridržavaju pravnih normi kojima je regulirano pravo na pristupačnost osobama s invaliditetom.

U sljedećim navodima prikazujemo inicijative:

Pozivajući se na odredbe *Konvencije o pravima osoba s invaliditetom* i *Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom* („NN–Međunarodni ugovori“ br. 6/07., 3/08., 5/08.), a koju je Hrvatski sabor potvrdio posebnim zakonom 06. lipnja 2007.g., kao i na *Nacionalnu strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine* (NN br. 63/07) zatražili smo u pogledu pristupačnosti:

1. Pristupačnost ŽUPANIJAMA

Od županija zatražili smo izvješća o poduzetim aktivnostima u području pristupačnosti zdravstvenim ustanovama, ginekološkim i stomatološkim ordinacijama kao i opremu istih, te aktivnostima koje planiraju poduzeti u 2009. godini.

Dobivene odgovore od županija radi veće preglednosti dostavljamo u sljedećoj tabeli:

BJELOVARSKO-BILOGORSKA ŽUPANIJA	<ul style="list-style-type: none"> - područni ured Bjelovar te ispostave Čazma i Daruvar – pristupačne - Garešnica nepristupačne, ali imaju interfon te je u planu preseljenje u novi prostor - Grubišno Polje – nepristupačno
ISTARSKA ŽUPANIJA	<ul style="list-style-type: none"> - Istarski domovi zdravlja prilagođeni i osiguran pristup, te sanitarni čvor, u slučaju potrebe ginekološkog pregleda, organiziran je pregled u OB Pula - OB Pula pristupačna, uređen sanitarni čvor, u tijeku radovi na uređenju pristupa ambulanta fizikalne terapije, u tijeku pripreme radnje u izgradnji nove bolnice - Bolnica za ortopediju i rehabilitaciju Rovinj – pristupačno - ZJZ IŽ pristupačan - problem pristup ljekarnama
KARLOVAČKA ŽUPANIJA	<ul style="list-style-type: none"> - sve su pristupačne (rampa, dizala, rukohvati, parkirna mjesta, uređeni sanitarni čvorovi) - problem su zgrade koje su pod zaštitom spomenika kulture - OB Karlovac ima specijaliziran ginekološki stol s dizalom za potrebe žena OSI
KRAPINSKO-ZAGORSKA ŽUPANIJA	<ul style="list-style-type: none"> - Dom zdravlja KZŽ u Krapini – djelomično pristupačni (imaju dizalo i rampu za OSI) - OB Zabok – pristupačno - SB za medicinsku rehabilitaciju Krapinske Toplice – djelomično pristupačni (rekonstrukcija hidroterapije, rampa , pristup sanitetskim vozilima do rampe, osigurana parkirna mjesta) - SB za medicinsku rehabilitaciju Stubičke Toplice – nepristupačno - Ljekarna KZŽ u Zaboku – pristupačno, imaju rampu
KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA ŽUPANIJA	<ul style="list-style-type: none"> - djelomično pristupačne (opremljene su 3 ginekološke ordinacije sa stolovima za žene OSI)
MEĐIMURSKA ŽUPANIJA	<ul style="list-style-type: none"> - područni ured HZZO pristupačno jer se nalaze u prizemlju - Dom zdravlje Čakovec – pristupačno (Ambulanta Gornji Mihaljevac – podizna pokretna rampa; Ambulanta Donja Dubrava – prilazna rampa; Ambulanta Mursko središće – prilazna rampa; Ambulanta Stomatološke, RTG zubi, zubna tehnika Čakovec – lift sa ZJZMŽ)
LIČKO-SENJSKA ŽUPANIJA	<ul style="list-style-type: none"> - djelomično pristupačno
OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA	<ul style="list-style-type: none"> - djelomično pristupačno (Dom zdravlje Đakovo, Dom zdravlje Donji Miholjac, Dom zdravlje Našice, Dom zdravlje Valpovo- rampa)
POŽEŠKO-SLAVONSKA ŽUPANIJA	<ul style="list-style-type: none"> - OB Pakrac – djelomično pristupačna - ZJZPSŽ – pristupačno s obzirom da se mikrobiološki laboratorij, školska medicina i prevencija ovisnosti, smješteni u prizemlju zgrade, i ulaz je s dvorišne strane. - OB Požega – nepristupačna - Dom zdravlja PSŽ – djelomično prilagođeno – ugradnja lifta - SB za medicinsku rehabilitaciju Lipik – pristupačno
PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA	<ul style="list-style-type: none"> - Dom zdravlje 147 lokaliteta od toga 127 omogućen pristup – djelomično - KBC Rijeka ; Klinika za ortopediju Lovran; Thalassoterapija Opatija; Thalassoterapija Crikvenica ; Lječilište Veli Lošinj, ZJZPGŽ – pristup OSI omogućen – djelomično - KBC ima i pristup stomatološkoj i ginekološkoj ambulanti
SPLITSKO-	<ul style="list-style-type: none"> - nejasan odgovor, nepristupačno

DALMATINSKA ŽUPANIJA	
VARAŽDINSKA ŽUPANIJA	- pristupačno
VIROVITIČKO-PODRAVSKA ŽUPANIJA	- OB Virovitica - nejasan odgovor, govore o tome da su pristupili izvođenju osiguranja pristupačnosti OSI, ali ne govore točno što - ZJZ Sveti Rok potpuno prilagođen - Dom zdravlja VPŽ -prilagođeno
ZADARSKA ŽUPANIJA	- djelomično pristupačno (Biograd na moru – dizalo za kat; Ambulanta na Ugljanu – nije jasno što je prilagođeno; Ambulanta u Neviđanima na otoku Pašmanu – potpuno djelomično)
ŠIBENSKO-KNINSKA ŽUPANIJA	- djelomično pristupačan; objekti su različite starosti i građevinsko – arhitektonskih rješenja kao i smještaj u neposrednom okruženju tako da pristup OSI nije bio u svim slučajevima kvalitetno i na zadovoljavajući način riješen.
GRAD ZAGREB	- djelomično pristupačno, zbog toga što je zagreb velik i što ima jako puno područnih ureda i sada je već puno napravljeno ali ne dovoljno

2.Pristupačnost MINISTARSTAVA

Od Ministarstava zatražili smo izvješća o poduzetim mjerama u području osiguravanja pristupačnosti osobama s invaliditetom.

1. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi

- Upit se odnosio na *Informacijsku podršku* za gluhe i slijepe osobe u zdravstvenim ustanovama, opremanju zdravstvenih ustanova funkcionalnim pomagalicama, te smo povodom toga zatražili odgovor na određena pitanja koja glase: Je li Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na ortopedska i druga pomagala usklađen sa suvremenim tehničkim i medicinskim dostignućima, te sa utvrđenim potrebama osoba s invaliditetom?; Koliko je edukacija provedeno i broj zdravstvenih djelatnika obuhvaćen edukacijom u svezi s posebnostima bolesti i stanja osoba s invaliditetom?; Dali su popisane sve zdravstvene ustanove u kojima postoje građevinske i druge barijere za osobe s invaliditetom?; Dali je izrađen plan uklanjanja građevinskih barijera, koliko je po planu učinjeno i što se još planira učiniti?; Koliki je broj zdravstvenih ustanova postao prilagođen (potpuno/djelomično), godina izgradnje WC, dizala, rampe i utrošena sredstva); Koliki je broj zdravstvenih ustanova u kojima je osigurana informacijska podrška za gluhe i slijepe osobe?; Koliki je broj zdravstvenih ustanova i rehabilitacijskih centara opremljenih potrebnim funkcionalnim i antidekubitalnim pomagalicama?; Dali je izrađen prijedlog mjera za unapređenje sustava zdravstvene zaštite te rehabilitacije za djecu s teškoćama u razvoju koja se odgajaju i obrazuju u redovitim, posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama i ustanovama socijalne skrbi; Kolika su financijska sredstva utrošena za gore navedene aktivnosti za prethodno trogodišnje razdoblje i kolika su planirana financijska sredstva za osiguravanje gore planiranih aktivnosti kroz sljedeće 3 godine?

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi nam nije dostavilo odgovor.

2. Ministarstvo pravosuđa

Ured je zatražio od navedenog ministarstva izvješće o podacima o pristupačnosti sudova osobama s invaliditetom, te i o planovima za osiguranje pristupačnosti sudovima istim osobama u 2010. godini. *Ministarstvo navodi kako prilikom adaptacije, rekonstrukcije i izgradnje novih objekata obavezno primjenjuju Zakon o prostornom uređenju i gradnji (NN, br. 76/07, 38/09) i Pravilnik o osiguranju pristupačnosti građevina osoba s invaliditetom i smanjenom pokretljivosti (NN, br. 151/05, 61/07).*

U izvješću navode koji su to objekti u kojima su učinili značajnije investicije u proteklom razdoblju : Objekti Općinskog suda Supetar, Velika Gorica, Delnice, Ivanić Grad, Metković, Glina, Hrvatska Kostajnica, Knin, Benkovac i Sisak su u izradi projektne dokumentacije ili su učinjene promjene za ugradnju liftova, izgradnju podizne platformi i rampi.

Objekti Županijskog suda Zlatar, Vukovar, Zadar su izgrađene podizne platforme i rampe, dok u Osijeku je u pripremi natječaj za izvedbu rampe na ulazu u Županijski sud.

Za objekte Općinskog državnog odvjetništva RH u Zagrebu i u Puli pripremljena je dokumentacija za izgradnju novih zgrada. U tijeku je izgradnja zgrade Kaznionice u Glini za koju je predviđena ugradnja prilazne rampe i ugradnja lifta, te određen broj ćelija će biti prilagođeno za smještaj osoba s invaliditetom.

U Zagrebu se preinake odnose na objekte Trg pravde Selska gdje se vodilo računa o nesmetanom prilazu za osobe s invaliditetom, izgrađena je pristupna rampa, ugrađen lift i uređen sanitarni čvor za osobe s invaliditetom; dok je za Odjel kaznenog općinskog suda za mladež izgrađena pristupna rampa; također je u tijeku izrada projektne dokumentacije za izgradnju zgrade zatvora kojom se riješiti sve arhitektonske barijere; a su u zgradi Općinskog građanskog suda ugrađeni liftovi.

Za Prekršajni sud u Ivanić Gradu je u izradi projektna dokumentacija gdje je predviđena rampa. U zgradi Trga Pravde u Splitu izgrađeni su liftovi i prilazna rampa, dok je u zgradi Trgovačkog suda u Rijeci ugrađena prilazna platforma.

Ministarstvo napominju kako proračunom osigurana sredstva diktiraju dinamiku rješavanja arhitektonskih barijera na zgradama sudova.

3. Ministarstvo unutarnjih poslova

Ured je zatražio od navedenog Ministarstva izvješće o podacima o pristupačnosti policijskih uprava i postaja osobama s invaliditetom, te i o planovima za osiguranje pristupačnosti istih u 2010.g. *Ministarstvo navodi kako su na PUZ izvele se rampe za osobe s invaliditetom na više lokacija u vrijednosti od 300, 000 kn, dok je PP Hrvatska Kostajnica izgradnja prilazne rampe koštala 10,000 kn.*

4. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti

S obzirom da Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti svake godine u okviru dugoročnog projekta „Pristupačna Hrvatska“ objavljuje javni natječaj za sufinanciranje projekata rješavanja pristupačnosti objekata osobama s invaliditetom, sredstvima Državnog proračuna Republike Hrvatske zamolili smo za dostavu podataka: koji su projekti od početka sufinanciranja do današnjeg dana u okviru projekta rješavanja pristupačnosti sufinancirani

od strane Ministarstva, te koliko financijskih sredstava za te objekte je odobreno iz državnog proračuna.

Spomenuto Ministarstvo je navelo kako nastoji podržati svaku inicijativu prilagodbe građevina, ustanova i javnih površina, te unaprjeđenja pristupačnosti istih kako bi se poboljšala kvaliteta života osoba s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta i osigurala neovisnost njihova življenja u zajednici. Sufinanciranje projekata rješavanja pristupačnosti objekta osoba s invaliditetom sredstvima proračuna RH odobrava se jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave koje provode djelatnosti usmjerene potrebama zajednice. Pored građevinskih objekata, u problemu rješavanja pristupačnosti navedenim projektom uključeni su i ostali sadržaji koje koriste osobe s invaliditetom u svakodnevnom životu kao što su prilagodba kupališta, gradskih bazena, opremanje semafora zvučnom signalizacijom i ugradnja taktnih polja upozorenja, upuštanje rubnjaka i prilagodba nogostupa na ulicama i raskršću ulica.

Ministarstvo navodi kako je u razdoblju od 2004. do 2009. godine izvršio 67 prilagodbi u 43 jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, te vrijednost potpisanih Ugovora o sufinanciranju Projekta rješavanja pristupačnosti objektima osoba s invaliditetom je iznosio 8,157.207.46 kn.

5. Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva

S obzirom da smo sve ove dopise kojima smo tražili postupanje po pravnim normativima i osiguravanje pristupačnosti osobama s invaliditetom u zgradama u kojima se pojedini poslovni subjekti od interesa za širu zajednicu nalaze, odnosno daju usluge građanima, dostavljali i na znanje Ministarstvu okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, oni su nas svojim odgovorom od 17. rujna 2009. obavijestili o provođenju niza mjera i aktivnosti Ministarstva, kao i donošenja programa nadzora postojećih objekata javne i poslovne namjene od strane građevinske inspekcije gdje će navedenim programom nadzora pristupačnosti biti obuhvaćeni svi važniji objekti koje koriste osobe s invaliditetom.

3.Pristupačnost JAVNIH USTANOVA

S obzirom da postoje javne ustanove na koje su inače zbog ostvarivanja svojih prava upućene osobe s invaliditetom, glede osiguravanja pristupačnosti zatražili smo očitovanje:

- a) od svih Centara za socijalnu skrb u Republici Hrvatskoj
- b) Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje
- c) Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje

Veći broj osoba s invaliditetom pritužuje se na nepristupačnost prostorima javnih institucija, te su zbog ostvarivanja svojih prava, pogodnosti i povlastica upućene na rad upravo tih institucija, stoga je nužnost osiguravanja dostupnosti usluga svim građevinama na ravnopravnoj osnovi bez prepreka neovisno da li se radi o arhitektonskim ili komunikacijskim preprekama. Pristupačnost osoba s invaliditetom zdravstvenim ustanovama je jedan od osnovnih preduvjeta za provođenje svih aktivnosti svakodnevnog življenja osoba s invaliditetom i njihovog uključivanja u zajednicu. Upravo o tome govore Konvencija o

pravima osoba s invaliditetom, Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom („NN - Međunarodni ugovori“ br. 6/07; 3/08; 5/08) i Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine koje obvezuju Republiku Hrvatsku na poduzimanje odgovarajućih mjera osiguranja pristupačnosti osobama s invaliditetom.

Člancima 5., 16.(ulazni prostor), 17.(komunikacije), 18.(WC), 34.(oglasni pano), 35. (Orijentacijski plan za kretanje u građevini) i 44. Pravilnika o osiguravanju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN br. 151/05 i 61/07), propisani su uvjeti pristupačnosti koje moraju ispuniti građevine javne i poslovne namjene te ostavljen rok od dvije godine od dana njegovog stupanja na snagu da se ispune uvjeti naznačeni Pravilnikom. Rok je istekao u prosincu 2007. (članak 59.).

Također naveli smo i da u Pravilniku o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti ističemo i članak 38. i članak 50. koji se odnose na označavanje parkirališnog mjesta za osobe s invaliditetom i osiguranju minimalnog broja od 5% pristupačnih parkirališnih mjesta na javnom parkiralištu i u javnoj garaži, kao i uz građevinu u odnosu na ukupni broj parkirališnih mjesta (ali ne manje od jednoga).

Ured je uputio gore navedenim javnim ustanovama i upozorenje na činjenicu da je ovo razdoblje kada se u proračunu planiraju financijska sredstva za rad za 2010. godinu, odnosno iduće trogodišnje razdoblje, to zamolili da financijska sredstva koja će biti potrebna za provođenje osiguravanja pristupačnosti svih službi i podružnica planiraju i kroz rezervaciju financijskih sredstava za iduću godinu.

a) Centri za socijalnu skrb u Republici Hrvatskoj

Od 85 Centara za socijalnu skrb koliko ih (bez podružnica) u RH ima, Uredu je pristiglo 46 odgovora u kojima navode na koji način su riješili probleme pristupačnosti ustanovama za osobe s invaliditetom.

Županija	CZSS	Ne/pristupačno
BBŽ	Bjelovar	Prostor je pristupačan
	Čazma	Rukohvat i kosina
	Daruvar	U izgradnji su nove poslovne zgrade
	Garešnica	Prilagođen prostor, nova građevina, adaptirano u skladu sa propisima
	Pitomača	
	Grubišno Polje	Prostor je nepristupačan
BPŽ	Slavonski Brod	Prostor je pristupačan
	Nova Gradiška	
DNŽ	Dubrovnik	
	Korčula	
	Metković	
	Ploče	
IŽ	Pula	Pristupačan prostor
	Rovinj	Nije pristupačno, prostor se nalazi na drugom katu
	Pazin	
	Labin	Prostor je nepristupačan

	<i>Buje</i>	Pristupačan prostor
	<i>Poreč</i>	
KŽ	<i>Karlovac</i>	
	<i>Duga Resa</i>	Novi prostor je prilagođen, parkirno mjesto
	<i>Slunj</i>	
	<i>Ogulin</i>	Prostor je pristupačan, imaju kosinu na ulazu
KKŽ	<i>Đurđevac</i>	Prostor je pristupačan, novi objekt je u tijeku namještanja
	<i>Koprivnica</i>	Prostor je pristupačan
	<i>Križevci</i>	
KZŽ	<i>Krapina</i>	Nepristupačan prostor ali se gradi novi
	<i>Donja Stubica</i>	Postoji kosina, rukohvat, parkirno mjesto
	<i>Zabok</i>	Postoji kosina, prostor je pristupačan, ograničena širina vrata
	<i>Zlatar Bistrica</i>	Kosina, osigurano parkirno mjesto, ostvarena suradnja s Udrugom invalida Zlatar
LSŽ	<i>Gospić</i>	Pristupačan novi prostor
	<i>Senj</i>	
	<i>Korenica</i>	Nepristupačan prostor
MŽ	<i>Čakovec</i>	
	<i>Prelog</i>	
OBŽ	<i>Osijek</i>	
	<i>Đakovo</i>	
	<i>Našice</i>	
	<i>Valpovo</i>	Pristupačnost organizirana prema propisima
	<i>Beli Manastir</i>	
	<i>Donji Miholjac</i>	
PSŽ	<i>Požega</i>	
	<i>Pakrac</i>	Ima sve, samo nema parkirališno mjesto
PGŽ	<i>Cres-Lošinj</i>	Nije pristupačan, mijenjat će lokaciju u 2010.g.
	<i>Crikvenica</i>	Prostor je nepristupačan
	<i>Krk</i>	Prostor nije pristupačan, u 2009.g. započeta je gradnja novog prostora
	<i>Opatija</i>	
	<i>Rijeka</i>	
	<i>Rab</i>	
SMŽ	<i>Sisak</i>	Novo uređen prostor
	<i>Petrinja</i>	
	<i>Glina</i>	Prostor nije pristupačan
	<i>Novska</i>	Nije pristupačna
	<i>Hrv.Kostajnica</i>	Nije pristupačna, suradnici izlaze na teren, u izgradnji nova zgrada do veljače 2010.g.
	<i>Kutina</i>	Postoji kosina, sanitarni čvor, parkirno mjesto
SDŽ	<i>Split</i>	
	<i>Makarska</i>	
	<i>Imotski</i>	
	<i>Omiš</i>	Pristupačan
	<i>Sinj</i>	
	<i>Trogir</i>	Skučen prostor, zgrada je pod zaštitom UNESCO-a
	<i>Supetar Brač</i>	Ulaz pristupačan
ŠKŽ	<i>Drniš</i>	Uvjeti rada loši, prostorije na drugom katu, suradnici odlaze na teren
	<i>Knin</i>	Pristupačan prostor
	<i>Šibenik</i>	Prostor je nepristupačan
VŽ	<i>Varaždin</i>	
	<i>Ivanec</i>	
	<i>Ludbreg</i>	Novi prostor je pristupačan, osigurano parkirno mjesto

	<i>Novi Marof</i>	
VPŽ	<i>Slatina</i>	
	<i>Virovitica</i>	Postoji kosina, sanitarni čvor, parkirno mjesto
	<i>Vukovar</i>	Prostor je nepristupačan, stručni suradnici koji imaju urede na katu, pomoć pružaju u prizemlju
VSŽ	<i>Županja</i>	
	<i>Vinkovci</i>	
	<i>Ilok</i>	Pristupačan prostor
	<i>Zadar</i>	
ZDŽ	<i>Biograd na Moru</i>	Prostor je nepristupačan
	<i>Benkovac</i>	
	<i>Pag</i>	
	<i>Samobor</i>	
Zagrebačka županija	<i>Velika Gorica</i>	
	<i>Dugo Selo</i>	
	<i>Jastrebarsko</i>	Pristupačan prostor
	<i>Zaprešić</i>	Postoji kosina, dva parkirna mjesta, vozilo s rampom za prijevoz osoba
	<i>Sv. Ivan Zelina</i>	Prostor je pristupačan
	<i>Ivanić Grad</i>	Prostor je neadekvatan, u tijeku je izgradnja novog prostora
	<i>Vrbovec</i>	Prostor je pristupačan, postoje drvene rampe

Centri za socijalnu skrb su problem pristupačnosti riješili izgradnjom kosine, ugradnjom rukohvata i rampe, osiguravanjem sanitarnog čvora, te su svoje usluge prilagodili na način da stručni suradnici u Centrima imaju urede u prizemlju, ili odlaze na teren k strankama. U većini slučajeva su osigurali i parkirno mjesto rezervirano za osobe s invaliditetom, te su neki u tom slučaju i osigurali jedno vozilo sa rampom za prijevoz osoba s invaliditetom, a neki čak i surađuju sa udrugama koje su usmjerene radom prema osobama s invaliditetom. Nekoliko centara za socijalnu skrb trenutno borave i djeluju u starim nepristupačnim zgradama i prostorima, jer čekaju preseljenje u nove prostorije čija izgradnja je u tijeku.

Ured nije dobio nikakav odgovor od nijednog centra za socijalnu skrb iz dvije županije u RH: Dubrovačko – neretvanske i Međimurske županije.

Na području Grada Zagreba djeluje 11 Centara za socijalnu skrb, međutim Ured je dobio samo jedno očitovanje i to od Centra za socijalnu skrb Trnje koji navode kako je prostor nepristupačan za osobe s invaliditetom i stručni suradnici odlaze na teren.

b) Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje

Središnja služba u Zagrebu Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, očitovala se kako neke područne službe se nalaze na području Grada Zagreba u starijim objektima unutar zaštićene gradske jezgre, te zbog toga je vrlo teško adaptirati objekte i stvoriti idealne uvjete za prijam svih građana. Dalje navode kako je uvjet pristupačnosti riješen u Područnim službama u Puli, Šibeniku, Sisku, Splitu i Čakovcu što se odnosi na parkirna mjesta ispred Zavoda, nesmetan pristup ulazu u zgradu, osiguran sanitarni čvor za osobe s invaliditetom, te ugradnja podizne platforme ili lifta. Kasnije navode kako su problem arhitektonske barijere u Područnim službama Zavoda u Slavonskom Brodu, Gospiću i Vukovaru riješili rekonstrukcijom cijelog objekta u trogodišnjem razdoblju od 2006. do 2008. godine.

U svojem objašnjenju Uredu navode što su poduzeli u uklanjanju građevinskih barijera pa tako spominju kako je u 2009. godini počela rekonstrukcija poslovnih zgrada Područnih službi u Rijeci i Karlovcu; ugrađena su dizala čime su uklonjene postojeće barijere u Područnim službama u Varaždinu i Dubrovniku; te je izrađena projektna dokumentacija za Područne službe Zavoda u Koprivnici, Osijeku i Zagrebu na lokaciji Trpimirova 4, dok je u tijeku izrada projekta za rekonstrukciju zgrade u Područnoj službi u Zadru. U područnim službama u Virovitici i u Zagrebu na lokaciji Tvrtkova 5 nabavljeni su uređaji tzv. skalamobili za pristup osobama s invaliditetom ustanovama.

Ured je dobio šest odgovora na upit o tome što se učinilo kako bi se omogućila pristupačnost osobama s invaliditetom u objekte Područnih službi u županijama : Bjelovarsko–bilogorska županija, Brodsko–posavska županija, Koprivničko–križevačka županija, Međimurska županija, Zadarska županija i Virovitičko–podravska županija.

c) Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje

U slijedećoj tabeli prikazana je pristupačnost zdravstvenih ustanova po županijama.

Tablični prikaz je podijeljen na tri kolone s nazivima: pristupačno, djelomično pristupačno i nepristupačno. Kolone koje se nalaze pod nazivom „pristupačno“ predstavljaju ustanove koje su se u potpunosti prilagodile potrebama osobama s invaliditetom što znači da su učinjene preinake u uklanjanju arhitektonskih barijera (rampa, dizala, rukohvati, parkirna mjesta), te izvršeno uređenje sanitarnih čvorova za osobe s invaliditetom i osposobljavanje stomatoloških i ginekoloških ambulanti za osobe s invaliditetom.

Naziv „djelomično pristupačno“ označava one ustanove u kojima postoji nesmetan pristup ustanovi na način da je ugrađena rampa, dizalo ili rukohvati, ali pristup pružanja usluga je ograničen kao to da ne postoji specijalni ginekološki stol za žene s invaliditetom ili stomatološka ordinacija pristupačna osobama s invaliditetom.

Naziv „nepristupačno“ označava sve one zdravstvene ustanove koje ni na koji način nisu prilagođene osobama s invaliditetom, ustanove koje su pod zaštitom spomenika kulture ili koje zbog svoje starosti ne mogu biti kvalitetno i na zadovoljavajući način riješiti problem pristupačnosti.

Županija	Pristupačno	Djelomično pristupačno	Nepristupačno
BBŽ	Područni ured za Bjelovar, Čazmu, Daruvar		PU Garešnica, Grubišno polje
BPŽ	<i>Nije odgovorila</i>		
DNŽ	<i>Nije odgovorila</i>		
IŽ	Bolnica za ortopediju i rehabilitaciju Rovinj Hrvatski zavod za javno zdravstvo OB Pula	Istarski domovi zdravlja	Ljekarne
KŽ	OB Karlovac	Zdravstvene i socijalne ustanove	

KKŽ		Zdravstvene ustanove	
KZŽ	OB Zabok	Dom zdravlja u Krapini SB za med.reh. Stubičke Toplice Ljekarne u Zaboku SB za medi.reh. Krapinske Toplice	
LSŽ		Zdravstvene ustanove	
MŽ	Zavod za javno zdravstvo Dom zdravlje Čakovec	Ambulante u Gornji Mihaljevac; Donja Dubrava ; Mursko središće; Ambulanta Stomatološke, RTG zubi, zubna tehnika Čakovec	
OBŽ		Dom zdravlja u Đakovo, Donji Miholjac, Našice, Valpovo	
PSŽ	ZIJ PSŽ SB za med. reh. Lipik	OB Pakrac Dom zdravlja PSŽ	OB Požega
PGŽ	Klinički bolnički centar	Klinika za ortopediju Lovran; Thalassoterapija Opatija; Thalassoterapija Crikvenica ; Lječilište Veli Lošinj, ZIJ	
SMŽ	<i>Nije odgovorila</i>		
SDŽ	<i>Dala nejasan odgovor</i>		
VŽ	Zdravstvene ustanove		
VPŽ	ZIJ Sveti Rok Dom zdravlja	OB Virovitica	
VSŽ	<i>Nije odgovorila</i>		
zž	Neviđan na Pašmanu	Biograd na moru Ambulanta na Ugljanu	
zž	<i>Nije odgovorila</i>		
ŠKŽ		Zdravstvene ustanove	
Grad Zagreb		Zdravstvene ustanove	

U gore navedenoj tabeli vidljivo je kako postoji veći broj zdravstvenih ustanova koje nemaju osiguranu pristupačnost.

4. Pristupačnost POŠTANSKIM UREDIMA

Uredu se često obraćaju osobe s invaliditetom, kao i razne udruge iznoseći činjenicu kako veći broj poštanskih ureda nema osigurane uvjete pristupačnosti za osobe s invaliditetom, te smo od poduzeća HP – HRVATSKA POŠTA d.d. zatražili očitovanje na način:

- Svjesni sveukupne situacije, kao i činjenice da je nemoguće da Hrvatske pošte sve svoje poslovnice (s obzirom na veliki broj poslovnica) u nekom kraćem vremenu učine pristupačnim za osobe s invaliditetom zamolili smo za suradnju sa lokalnim udrugama za osobe s invaliditetom kako bi ravnomjerno po gradovima i mjestima utvrdili prioritete.

Stavili su ih u svoje godišnje planove, te tako osigurali i potrebna financijska sredstva za prilagodbu te osiguravanje pristupačnosti a sukladno člancima 5., 15., 16., 17., 28., 31. i 44. Pravilnika o osiguravanju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN br. 151/05 i 61/07).

Uprava HP-Hrvatska pošta d.d. u jednom kratkom odgovoru upućenom Uredu izvješćuju nas da su do sada samo u Gradu Zagrebu u 84 ureda napravili prilaze za osobe s invaliditetom. U planu investicija za 2009. godinu planirali su izgradnju desetak rampi u poštanskim uredima diljem Hrvatske, a i ubuduće planiraju sukcesivno izvoditi radove po prioritetu tamo gdje je to moguće.

5. Pristupačnost TRGOVAČKIM CENTRIMA

S obzirom da je osobama s invaliditetom u zadovoljavanju životnih potreba bitna i pristupačnost trgovinama, od svih najvećih trgovačkih centara u RH zatražili smo:

- očitovanja o pristupačnosti svih trgovačkih i uslužnih centara sukladno člancima 5., 16., 17., 18., 32., 34., 35. i 44. Pravilnika o osiguravanju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN br. 151/05 i 61/07).

Također ukazali smo i na potrebu označavanja parkirališnog mjesta za osobe s invaliditetom i osiguranju minimalnog broja od 5% pristupačnih parkirališnih mjesta uz građevinu u odnosu na ukupni broj parkirališnih mjesta (ali ne manje od jednoga), a sukladno članku 38. i članku 50. Pravilnika. Kao izrazito pozitivan primjer senzibiliziranosti naveli smo trgovačke centre koji su kao novinu uveli plaćanje na govornoj blagajni, što omogućava lakše obavljanje kupovine slijepim osobama, odnosno besplatno korištenje elektromotornih kolica osobama smanjene pokretljivosti. Na osnovu dostavljenih nam očitovanja od trgovačkih centara sastavili smo sljedeću tabelu o njihovoj pristupačnosti osobama s invaliditetom:

Trgovački centri	Što je učinjeno
SPAR HRVATSKA	Navodi da je u svim trgovačkim centrima osiguran pristup u skladu sa propisima.
PLODINE	51 supermarket te naglašavaju da prilikom gradnje i opremanja svojih prostora postupaju u skladu sa zakonskim propisima
MERKUR	Svi centri izgrađeni su sukladno svim propisima
LIDL	Svi objekti izgrađeni su sukladno svim propisima

KAUFLAND HRVATSKA	6 objekata je prilagođeno dok su ostali usklađeni sa regulativom međutim ne navode elemente pristupačnosti
BILLA	54 trgovine, sve su pristupačne s time da su u 38 centara prilagođeni sanitarni čvorovi
GETRO	17 lokacija, sve prilagođene, nema pragova, opremljeni su santirani čvorovi, 5% propisno izgrađenih parkirnih mjesta i sve je u skladu s Pravilnikom odnosno Zakonom
BAUHAUS	Trgovački centri u potpunosti prilagođeni osobama s invaliditetom, sukladno propisima, besplatno posuđuju elektromotorna kolica uz predodjenje osobne iskaznice
TOMMY	U svojih 19 maloprodajnih jedinica navode nedovršene radove koji se odnose najčešće na oznake pristupačnosti, zračnu zavjesu te dodatne instalacije u WC-u (ostali uvjeti su osigurani iako smo upoznati da je u Splitu jedan prostor nepristupačan zbog uskog ulaza)

6. Pristupačnost BANKAMA

Uredu su se već više puta obraćale osobe s invaliditetom, kao i razne udruge iznoseći činjenicu kako veći broj banaka (ujedno i bankomata) nema osigurane uvjete pristupačnosti za osobe s invaliditetom, te smo zbog toga *zatražili od svih najvećih banaka* u RH očitovanja o istom:

- osiguravanje pristupačnosti u svim građevinama za pružanje usluga prometa novcem i drugih financijskih usluga (bankama) i poslovnica osobama s invaliditetom a sukladno člancima 5., 15., 16., 17., 28., 31., i 44. *Pravilnika o osiguravanju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN br. 151/05 i 61/07).*

Ujedno smo istaknuli i članak 38. i 50. koji se odnose na označavanje parkirališnih mjesta za osobe s invaliditetom i osiguranju minimalnog broja od 5% pristupačnih parkirališnih mjesta uz građevinu u odnosu na ukupni broj parkirališnih mjesta (ali ne manje od jednoga).

Predložili smo također i podizanje razine kvalitete bankarskih usluga posebice za osobe oštećenog vida.

Na osnovu pristiglih nam očitovanja došli smo do sljedećih spoznaja o pristupačnosti banaka:

Banka	Broj poslovnica	Što je učinjeno
CROATIA BANKA	27	ulazna vrata standard min. 110 cm, u 5 poslovnica ulaz ima kosinu, u Đurđevcu postoje rukohvati
VOLKSBANK	16	preuređuje se poslovnica u Splitu, za 2010. osigurana sredstva za izradu projekata i kod drugih novih poslovnica
PODRAVSKA BANKA	6 i 7 filijala	pristup je omogućen sukladno standardima, posebno su pohvaljeni za poslovnicu u Koprivnici gdje je u suradnji s udrugom napravljena vrlo kvalitetna kosina, dok u 9 prostora pomažu zaposlenici zbog jedne stepenice ili razine pločnika, 8 poslovnica nalazi se u iznajmljenim prostorima pa je u njima pristupačnost otežana

RAIFFEISEN BANK		Navode da su svi prostori prilagođeni prema standardima te da su u kontaktu s udrugama u slučaju problema
VABA BANKA VARAŽDIN	10	od 7 poslovnica 2 su pristupačne prema standardu, dok ih 5 ima uređen pristup, ali je ulaz neodgovarajuće visine, 2 poslovnice imaju problem zbog zgrada koje su zaštićeni spomenici, ali će na njima biti postavljeno bežično zvonice. Za poslovnice u Zagrebu i Varaždinu u izradi su projektantska rješenja za postavljanje taktilnih traka te prilagodbe šaltera
OTP BANKA	99	62 poslovnice su pristupačne, 4 poslovnice nemaju pristup zbog zgrada koje su zaštićeni spomenici, u 2010. planira se adaptirati 4 poslovnice
ISTARSKA KREDITNA BANKA		Navode da primjenjuju tehnička rješenja sukladno standardima, u unajmljenim prostorima traže suglasnost vlasnika radi izvođenja radova te na ulazu imaju zaštitara koji pomaže kod nepristupačnih prostora
PARTNER BANKA		Navode da su osigurali pristupačnost u svojim poslovnicama
ERSTE& STEIERMARKISCHE BANK	124	Preuređena su 62 prostora, na 7 lokacija su kosine, na 6 podizne platforme, a na 5 lokacija su ugrađeni liftovi. Banka planira nastaviti s prilagodbom starih građevina u skladu sa Pravilnikom
PRIVREDNA BANKA ZAGREB		oko 200 prostora je pristupačno, dok 45 nije. Na 39 lokacija su ugovoreni zahvati. Na 7 lokacija prilagodba je izvršena, a na ostalima je u toku. Za 5 lokacija nije dobivena suglasnost konzervatorskih tijela, u 42 poslovnice postoje taktilne trake, u svim poslovnicama za prijem osoba s invaliditetom je određen osobni bankar, prikupljaju podatke o mogućnosti uvođenja glasovnih poruka u bankomate za slijepe i slabovidne osobe te od 587 na 79 bankomata postoji mogućnost djelomične prilagodbe
ZAGREBAČKA BANKA	61	U potpunosti pristupačna, preko 90% bankomata prilagođeno prema standardima, zbog opsežnosti posla te traženja suglasnosti na dijelu poslovnica prilagodbe se izvode fazno, za 17 lokacija predviđena je cjelokupna adaptacija ili preseljenje, za 6 lokacija negativan je odgovor za postavljanje rampi, dok za 23 lokacije je projektna dokumentacija u tijeku ili je izrađena, navode mogućnosti poslovanja putem kioska, internet, mobilnog i telefonskog bankarstva, surađuju s udrugama, razmatraju uvođenje govorećih bankomata te s udrugama slabovidnih i slijepih osoba imaju ugovorenu besplatnu uslugu telefonskog bankarstva za članove udruge.

Jedan od nedostataka Pravilnika o osiguravanju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN br. 151/05 i 61/07) je i taj što on ne sadržava sankcije za one koji se ne pridržavaju odredbi navedenog Pravilnika. Isto treba biti riješeno izmjenama i dopunama navedenog Pravilnika koje su u pripremi za donošenje.

Ured je na inicijativu Društva osoba s tjelesnim invaliditetom iz Pule, koji su nam dostavili svoj prijedlog za rješavanje problema parkiranja za osobe s invaliditetom, kao i na inicijativu Hrvatskog saveza udruga sa tjelesnim invaliditetom pripremio prijedlog izmjena svih zakona i pravilnika koji reguliraju materiju pristupačnosti kako bi isti uputio nadležnim Ministarstvima. Međutim, s obzirom da je u pripremi izrada „Jedinstvene liste oštećenja“ o kojoj smo od Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi obaviješteni da će biti donesena do ljetnih praznika, prijedlog za izmjenu nije upućen jer su bitne stavke samog prijedloga vrsta i stupanj oštećenja.

Ured između ostalog u prijedlogu izmjena i dopuna planira uvrstiti i da se uvedu prekršajne sankcije za nepoštivanje odredbi Pravilnika, također da se i istakne činjenica koja je već navedena u stavku 3. članka 87. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima („Narodne novine“ broj 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08 i 38/09) koji kaže: „Rekonstrukcija kojom se na zajedničkim dijelovima i uređajima nekretnine osigurava nesmetan pristup, kretanje i rad osobama smanjene pokretljivosti spada u kategoriju poboljšica za građevinu te za nju nije potreban pristanak svih suvlasnika nekretnine.“

PREPORUKA

Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom je međunarodni dokument koji je po svojoj snazi iznad zakona. Kako je Republika Hrvatska potpisnica Konvencije, svi nacionalni propisi moraju biti u skladu njome pa je tako priznata važnost mogućnosti pristupa fizičkom, socijalnom, ekonomskom i kulturnom okruženju te pristupa obrazovanju, informacijama i komunikaciji, u omogućavanju punog uživanja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda osobama s invaliditetom sukladno članku 9. Konvencije. Jedna od tih mjera izraženih i u „Nacionalnoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine“ odnosi se na osnivanje stručne radne skupine na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (GRAD).

Osiguravanje prilagodbe postojećih građevina trebalo bi se provoditi u skladu s operativnim godišnjim planovima koje donosi gore navedena stručna radna skupina osnovana na razini jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

- A. Jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (GRAD): treba osnovati stručnu radnu skupinu koja bi provodila nadzor nad osiguranjem elemenata pristupačnosti za neovisno življenje osoba s invaliditetom, kroz donošenje operativnih godišnjih planova kroz koje bi se vršilo:
 - nadziranje osiguravanja pristupačnosti svih novih građevina stambene i stambeno-poslovne namjene, javne i poslovne namjene kao što su: građevine trgovačke, ugostiteljske i/ili turističke namjene, poštanske i/ili telekomunikacijske građevine, građevine za pružanje usluga prometa novcem i druge financijske usluge, građevine upravne i slične namjene, zdravstveno-socijalne i rehabilitacijske namjene, građevine

koje osobe s invaliditetom učestalo koriste, građevine odgojne i obrazovne namjene, građevine kulturne namjene, građevine prometne namjene, građevine športske i rekreacijske namjene, građevine zabavne namjene, građevine vjerske namjene, građevine za izvršavanje zatvorske kazne, prostori i površine javne namjene, građevine druge namjene

- utvrđivanje stanja i potrebe prilagodbe postojećih građevina s ciljem osiguranja pristupačnosti

Jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (na koje je od 01.01.2008. godine prešla nadležnost izdavanja lokacijskih i građevinskih dozvola (do tada su to radili uredi državne uprave u županijama), odgovorna je za iniciranje potreba za provedbu nadzora nad osiguranjem elemenata pristupačnosti za neovisno življenje osoba s invaliditetom.

- B. Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva u suradnji sa jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave: povećati inspekcijsku kontrolu broja parkirališnih mjesta označenih žutom bojom za osobe s invaliditetom, a sukladno Pravilniku o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN, br. 151/05 i 61/07).

- C. Ministarstvo unutarnjih poslova u suradnji s udrugama osoba s invaliditetom: povećati edukaciju policijskih službenika putem raznih seminara te ih upoznati s problemima u prometu i parkiranju s kojim se susreću osobe s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću.

Razne udruge osoba s invaliditetom zajedno s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave: organizirati akcije pomoću kojih bi se podigla svijest i razumijevanje građana o pravima osoba s invaliditetom.

Sukladno tome ističemo potrebu poduzimanja svih mjera od strane jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave na području pojedine županije, uključujući dodatan nadzor kako bi se osiguralo dosljedno provođenje odredbi Pravilnika o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom smanjene pokretljivosti (NN, br. 151/05 i 61/07), odnosno članka 38. i članka 50. koji se odnose na označavanje parkirališnog mjesta za osobe s invaliditetom i osiguranju minimalnog broja od 5% pristupačnih parkirališnih mjesta na javnom parkiralištu i u javnoj garaži u odnosu na ukupni broj parkirališnih mjesta (ali ne manje od jednoga), kao i uz građevine javne i poslovne namjene, te uz građevine stambene i stambeno-poslovne namjene.

Također ističemo potrebu postupanja po Pravilniku o znaku pristupačnosti (NN, br. 78/08), osvrćući se posebno na članke: 2, 4, 5, i 10., te potrebu obveznog kažnjavanja svih osoba koje se protuzakonito koriste znakom pristupačnosti.

4.8.1. MOBILNOST

U organizaciji Hrvatskog autokluba (HAK) i Hrvatskog saveza udruga tjelesnih invalida (HSUTI), a pod pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske organiziran je okrugli stol o mobilnosti osoba s invaliditetom. Nakon izlaganja i provedene rasprave sudionici skupa su donijeli određene zaključke i preporuke koje navodimo:

-Predlaže se Vladi RH da u proračunu za 2010. i 2011. godinu osigura dostatna sredstva za sufinanciranje nabave vozila i potrebne opreme za osposobljavanje osoba s invaliditetom po modelu financiranja pristupačnosti javnih objekata.

Ujedno se predlaže svim županijama i gradu Zagrebu da se po modelu projekta "Invalid plus" koji se putem autoškole *Auto sl 91* provodi u Istarskoj županiji, isti ili sličan model provede i u svim ostalim županijama.

- Predlaže se Vladi RH da uključi predstavnike stručnih organizacija u rad postojećeg povjerenstva za osobe s invaliditetom u procesu pristupnih pregovora s EU i primjeni najbolja iskustva iz zemalja EU kada je riječ o prometu i mobilnosti osoba s invaliditetom.
- Upućuje se opća poruka javnosti, a osobito svim vozačima da povećaju razinu osobnog odgovornog ponašanja u prometu, poštuju propise, poglavito one koji se odnose na obilježena parkirna mjesta te povećaju pozornost prema osobama s invaliditetom i svim ostalim ugroženim skupinama u prometu. Pozivamo nadležno Ministarstvo unutarnjih poslova na pojačane mjere represije i prevencije prema počiniteljima prekršaja u prometu.
- Hrvatski autoklub kao ovlaštena stručna organizacija preuzima obvezu unaprjeđenja standarda za vozila i opremu na kojima se osposobljavaju osobe s invaliditetom te će u procesu edukacije pojačati pozornost na sadržaje koji se odnose na osobe s invaliditetom te inzistirati na većoj odgovornosti novih vozača. Hrvatski autoklub također preuzima i obvezu da se ovakav okrugli stol organizira svake godine kako bi se provjerila realizacija provedbe zaključaka radi održavanja kontinuiteta djelovanja na kvalitetu života osoba s invaliditetom u području prometa.
- Predlaže se jedinicama lokalne uprave i područne samouprave da kod projektiranja i izvedbe parkirališnih mjesta za osobe s invaliditetom obrate posebnu pozornost na kvalitetniju i bolju izvedbu parkirališnih mjesta, a u skladu s Pravilnikom o znaku pristupačnosti.

4.9. INFORMIRANJE, KOMUNIKACIJA I PODIZANJE RAZINE SVIJESTI

Sukladno misiji i viziji Ureda prema strateškom planu za 2009.g., veliki dio aktivnosti Ureda odnosio se na informiranje i savjetovanje osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju.

Zahtjev stranke za pružanjem određene intervencije često puta upućen je telefonom na način „pomognite da mi organiziraju pomoć i njegu u kući“, „možete li pomoći da dijete upišem u redovnu školu“, „kako da dobijem osobnog asistenta“ i sl.

Česte su zamolbe stranaka da se intervenira za ostvarivanje onog što zakonom nije uređeno kao pravo nego u velikoj mjeri ovisi o stupnju senzibiliziranosti okoline, stručnih službi,

društva u cjelini npr. „molim da mi pomognete ostvariti adaptaciju prilaza kući u koju mogu ući samo stepenicama, a ja sam u kolicima“.

U takvim slučajevima stranke često puta očekuju da im se problem riješi jednim telefonskim razgovorom. Međutim, stranke ponekad traže od Ureda da im riješi problem koji nije sukladan ovlastima ureda ili očekuju da Ured za njih intervenira mimo zakonski predviđene procedure. Kad se strankama objasni da to nije moguće riješiti na način kako bi one htjele, vrlo često burno reaguju i izražavaju svoje veliko nezadovoljstvo i razočaranje cijelim sustavom iz čega ne izuzimaju ni Ured. Iako zahtjevi stranaka ponekad nisu u nadležnosti Ureda, svjesni smo da je do informacija doista teško doći pa im Ured ipak maksimalno izlazi u susret i daje opsežne savjete i upute oko ostvarivanja njihovih prava posebice ako se radi o osobama iz ruralnih područja.

Takva obraćanja Uredu pokazuju da osobe s invaliditetom i roditelji nisu pronašli odgovarajuću pomoć u nekim drugim institucijama i uz pomoć nekih drugih službi.

Primjer 1:

Uredu pravobraniteljice telefonom se obratila, umirovljenica iz Petrinje, koja uzdržava i skrbi o 25-godišnjem unuku s cerebralnom paralizom. Otac o njemu ne brine još od rođenja, a majka je zbog teških materijalnih prilika napustila zemlju i sinu pomaže prema mogućnostima. Stranka se unazad nekoliko godina obraćala Odsjeku za mirovinsko osiguranje radi dječjeg doplatka i svaki puta je odbijena s obrazloženjem da stvarni uzdržavatelj djeteta ne može ostvariti pravo na dječji doplatok ukoliko roditelj (između ostalog) nije lišen roditeljskog prava. Niti jednom stranka nije ulagala žalbu na takva rješenja, jer su joj ionako uvijek govorili da se nema razloga žaliti, „jer tako piše u zakonu“. Uredu se u stvari obratila da se požali na nelogičnost zakonskih odredbi, ukazujući da ona djetetu pruža svu potrebnu njegu i ljubav, trudi se učiniti sve kako bi pomogla i kćeri i unuku, a kao umirovljenica s teškoćama snosi sve troškove njege unuka koji je s tako teškim razvojnim smetnjama.

U gore navedenom slučaju radi se o tome da je Zakonom o doplatku za djecu (NN 94/01,138/06,107/07) bilo određeno da doplatok za djecu pripada korisniku za svu djecu koju stvarno uzdržava i to: za vlastitu djecu, posvojenu djecu ili pastorčad, za uzdržavanu unučad i drugu djecu bez roditelja.

Međutim, u nastavku, stavkom 2. istog člana napravljena je razlika između djece ovisno o tome da li ona imaju ili nemaju roditelje, odnosno ovisno o razlozima zbog kojih roditelji o njima stvarno ne brinu. Ustavni sud je Odlukom broj: U-I-3851/2004 od 12. ožujka 2008. ukinuo spornu odredbu, odnosno zauzeo stav da činjenica što roditeljima nije oduzeto roditeljsko pravo ili nepostojanje drugih navedenih razloga zbog kojih ne uzdržavaju dijete, nije valjan razlog za uskratu dječjeg doplatka osobama koje se stvarno za djecu brinu i uzdržavaju ih. Ustavnom odlukom izraženo je stajalište da je pravo na doplatok za djecu pravo djeteta i »slijedi« dijete neovisno o tome da li živi u zajedničkom domaćinstvu sa svojim biološkim roditeljima ili je smješteno u udomiteljsku obitelj, odnosno obitelj skrbnika, neovisno o tome je li roditeljima oduzeta roditeljska skrb.

Stoga, od 1.siječnja 2009. godine pravo na doplatok za unučad i drugu djecu mogu ostvariti baka, djed, skrbnik i osobe koje ih stvarno uzdržavaju i onda kada ta djeca imaju roditelje, neovisno o razlozima zbog kojih roditelji o djeci ne brinu.

U gore navedenom slučaju stranka nije znala koje je to mjesto na kojem može o tome govoriti, gdje može uopće pitati ili izreći "svoje razmišljanje o nelogičnosti ovog zakona", pa se obratila ovom Uredu. Stranki je upućen pisani odgovor – uputa da ponovno podnese zahtjev i ona sada koristi pravo na dječji doplatka za unuka u iznosu od 830,00 kn mjesečno. Sljedeći primjeri također ukazuju na slučajeve neinformiranosti o pravima, pogodnostima i povlasticama za osobe s invaliditetom od strane djelatnika centara za socijalnu skrb. Često nailazimo na slučajeve u kojima djelatnici centara ne znaju ili nisu u mogućnosti pružiti tražene informacije, a u nekim slučajevima daju nepotpune ili čak i pogrešne informacije.

Primjer 2:

Stranka se pritužila na činjenicu da je njezinoj 27-godišnjoj kćeri prekinuta isplata dječjeg doplatka zbog navršene 27-e godine života. Obzirom da u svojoj okolini ima osoba koje ostvaruju pravo na dječji doplatka i nakon 27 godine života, pitala je o tome svojeg socijalnog radnika u centru za socijalnu skrb, ali on joj navodno nije dao nikakvo objašnjenje. "Jednostavno, rekao je da on o tome ne zna ništa".

U vrlo sličnom primjeru stranka iz Zagreba je u svom podnesku navela: „...I nikako da mi netko kaže potpuno sva prava, jer kako kažu u socijalnoj službi oni nemaju niti Internet?...“

Centri za socijalnu skrb su ustanove čija su ovlaštenja između ostalog savjetovati, pomagati i rješavati određena pitanja koja se tiču osoba s invaliditetom, djece s teškoćama u razvoju i njihovih obitelji. Prema podacima Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi iz prosinca 2009. godine, u toj godini je u Republici Hrvatskoj pruženo ukupno 55 119 usluga savjetovanja i pomaganja u prevladavanje nedaća i teškoća u svezi s bolešću, starošću, smrću, invalidnošću. (Ovaj podatak odnosi se na ukupni broj pruženih usluga savjetovanja i pomaganja za sve kategorije svih korisnika u RH).

Centri za socijalnu skrb očito imaju problem prije svega s nedovoljnim brojem stručnih djelatnika, ali i slabom organizacijom rada, slabom opremljenošću informatičkom i drugom opremom te nedostatkom sustavne ciljane edukacije djelatnika. Osobe s invaliditetom su upućene da svoja prava najvećim dijelom ostvaruju upravo unutar tog sustava koji je zagušen predmetima i zbog organizacijskih i ostalih materijalnih problema nedovoljno zadovoljava potrebe građana Hrvatske.

Nadalje, iskustvo je Ureda pravobraniteljice da se u centrima za socijalnu skrb često krše odredbe Zakona o upravnom postupku (NN 53/91, 103/96) i osnovna načela upravnog postupka - prije svega se ne poštuje obaveza davanja informacija strankama o tijeku postupka, obaveza davanja mogućnosti stranci da se izjasni o okolnostima slučaja, nepoštovanje načela pravomoćnosti odnosno konačnosti rješenja, te je u nekoliko slučajeva izrazito vidljivo postupanje koje više podsjeća na slobodno „licitiranje“ pravima, nego na stručno, profesionalno i u interesu stranke vođenje postupka.

Primjer 1.:

Uredu se obratila obitelj iz Vinkovaca, pritužujući se na postupanje nadležnog centra za socijalnu skrb u postupku ostvarivanja prava na osobnu invalidninu za sina. Naime, mladić je bio korisnik osobne invalidnine od 2006.g, uz obavezu kontrolnog vještačenja u siječnju 2008.g. Roditelji su i prije tog roka pokrenuli postupak „za produljenje invalidnine“.

U veljači 2008.g. primili su posljednji iznos osobne invalidnine, iako nisu od centra za socijalnu skrb primili rješenje o prestanku prava unatoč tome što su višekratno intervenirali u centru za socijalnu skrb namjeravajući podnijeti žalbu. Nakon što su ipak zaprimili rješenje o prekidu prava na osobnu invalidninu, roditelji ulažu žalbu i istovremeno se obraćaju ovom Uredu zbog nezakonitog prekida isplate prije nego je rješenje o prestanku prava postalo konačno.

U gore navedenom slučaju, Ured pravobraniteljice je nadležnom centru za socijalnu skrb uputio više zahtjeva za dostavom dokumentacije i očitovanjem o okolnostima ovog slučaja kojima nije udovoljeno te su Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi kao tijelu nadzora upućivane preporuke i upozorenja da se u navedenom slučaju provede upravni i stručni nadzor nad radom navedenog centra za socijalnu skrb te eventualno poduzmu i druge mjere iz njihove nadležnosti.

Prema posljednjoj obavijesti Ministarstva slučaj je „pred dovršavanjem“, a obitelj je duboko razočarana samovoljom nadležnog centra za socijalnu skrb, zlonamjernim i nezakonitim postupanjem socijalnog radnika, inertnošću ravnatelja centra koji po pritužbi nije ništa učinio nego je i sam sudjelovao u svim postupcima centra te na inertnost i nezainteresiranost sustava da utvrdi nepravilnosti i poduzme odgovarajuće mjere.

Primjer 2:

Uredu se obratila stranka iz Duge Rese, pritužujući se na postupanje nadležnog centra za socijalnu skrb u postupku preispitivanja prava na doplatak za pomoć i njegu. Na rješenje o prestanku prava na doplatak, stranka je pravodobno uložila žalbu, ali je isplata doplatka za pomoć i njegu prekinuta prije nego je rješenje postalo pravomoćno.

S područja Duge Rese su se Uredu već ranije obraćale stranke koje su uglavnom upozoravale na propuste u radu nadležnog centra za socijalnu skrb u smislu nepoštivanja odredbi Zakona o upravnom postupku te neinformiranje stranaka o tijeku postupka i njihovim pravima. Stoga je Ured pravobraniteljice izvršio uvid u uvjete rada u nadležnom centru, u navedene predmete, a radi utvrđivanja određenih činjenica iz navoda stranaka. Tada je utvrđeno da je te godine proveden upravni nadzor od nadležnog Ministarstva u kojem je centru naloženo niz mjera radi poboljšanja zakonitosti rada centra. Unatoč naloženim mjerama iz upravnog nadzora, centar za socijalnu skrb i dalje nastavlja s nestručnim postupanjem. Naime, centar je odbio zahtjev stranke za isplatu zaostalih iznosa doplatka za pomoć i njegu do pravomoćnosti rješenja o prestanku prava na doplatak. Osim toga, Centar je naveo da stranka Centru duguje veći iznos za razdoblje od donošenja odluke prvostupanjskog tijela vještačenja do pravomoćnosti rješenja o prestanku prava.

Do trenutka izrade ovog izvješća zaprimljena je obavijest Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi o provedenom kontrolnom upravnom nadzoru u kojem su posebno razmatrali i ovaj slučaj te je stranka pisanim putem od nadležnog centra za socijalnu skrb obaviještena da će joj u najkraćem roku biti isplaćeni zaostali iznosi doplatka.

Primjer 3.:

Ured je zaprimio podnesak stranke u kojem se raspituje za prava koja bi mogla ostvariti njezina kćer (36), koja je gotovo od rođenja kao dijete s teškoćama u razvoju u tretmanu Centra za socijalnu skrb. Završila je osposobljavanje po posebnom programu, a sada je nezaposlena, bez prihoda i bez ikakvih materijalnih prava.

Stranka je pisanim putem savjetovana o pravima koja bi eventualno mogla ostvariti kao osoba s oštećenjem zdravlja ili invaliditetom. Savjeti su bili okvirni budući da su u podnesku bili navedeni samo najosnovniji podaci o osobi. U bitnome, upućena je na nadležni centar za socijalnu skrb radi daljnjeg savjetovanja te ostvarivanja prava na naknadu do zaposlenja ili neko drugo pravo sukladno zakonskim odredbama. Tek nakon obraćanja Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom ostvarila je pravo na ovu naknadu, iako je na nju imala pravo već unazad više godina.

Ostaje činjenica da je ovim propustom osoba ostala zakinuta za nekoliko tisuća kuna za samo jednu godinu neostvarivanja ovog prava. Kada bi se ovakav propust dogodio u odnosu na neko drugo novčano pravo koje je po svojem iznosu značajnije, moglo bi se raditi o neostvarivanju i po nekoliko desetaka tisuća kuna.

Ovakvi primjeri potvrđuju da je neinformiranost o pravima osoba s invaliditetom jedan od većih problema o kojima i dalje treba govoriti. Važno je istaknuti da unatoč tome što je većina tih osoba s invaliditetom koristila ili koristi prava ne samo iz sustava socijalne skrbi, nego i iz drugih sustava u kojima ostvaruju određene povlastice, pogodnosti i prava, te da je velik dio tih osoba učlanjen u neku od udruga osoba s invaliditetom, one još uvijek nisu dovoljno informirane.

O nedovoljnoj informiranosti osoba s invaliditetom govori se na gotovo svim stručnim skupovima, susretima s osobama s invaliditetom u okviru programa udruga, a i same osobe i članovi njihovih obitelji pritužuju se na nedostatak informacija. Nailazimo i na iznenađujuće puno netočnih i nepotpunih informacija koje osobe s invaliditetom dobivaju ponekad čak i u svojim udrugama.

S jedne strane, ovakvo stanje ukazuje na složeni sustav prava za osobe s invaliditetom koji obuhvaća oko 280 propisa, i gotovo ga se ne može razumjeti bez stručne pomoći. S druge strane, bez razvijenih sustava i načina informiranja, s nedovoljno razvijenom informatičkom infrastrukturom, bez angažiranijeg nastojanja nadležnih institucija da informacije iz svojeg djelokruga na prihvatljivi i dostupan način upute osobe s invaliditetom u ostvarivanje njihovih prava - i dalje će se događati da osobe s invaliditetom neće ostvariti prava koja im pripadaju. Jednako tako treba voditi računa da informacije osobama s invaliditetom neovisno o njihovim oštećenjima budu pristupačne što je posebice izraženo kod osoba sa senzoričkim oštećenjem.

Iz obraćanja građana ovom Uredu, čini se da centri za socijalnu skrb nedostatan i/ili neučinkovito pružaju upravo uslugu savjetovanja i pomaganja, što predstavlja veliku prazninu u ostvarivanju principa najveće moguće pristupačnosti javnim novčanim i drugim resursima i uslugama.

Zbog značaja pravodobnog, pristupačnog i djelotvornog informiranja osoba s invaliditetom i njihovih obitelji kao temelja za ostvarivanje punog i učinkovitog odlučivanja o vlastitom životu i sudjelovanja u zajednici, moglo bi se reći da neinformiranje osoba s invaliditetom predstavlja jedno od značajnih kršenja njihovih prava.

PREPORUKA

Budući da je neinformiranost prepoznata kao problem, Ured je poduzimao brojne mjere da se poveća razina informiranosti, ostaje činjenica da usprkos velikim naporima uložnim u tom smislu, osobe s invaliditetom i nadalje izražavaju da nisu dovoljno informirane o svojim pravima. Sama činjenica da je udruga tiskala pa i distribuirala različite brošure, ne znači da su njezini članovi uistinu bolje informirani o svojim pravima. Stoga je potrebno i kontinuirano razvijati metode i sustave informiranja.

4.10. UDRUGE OSOBA S INVALIDITETOM U CIVILNOM DRUŠTVU

Jedan od značajnijih ciljeva koji Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom nastojao postići tijekom obilaska županija bio je uspostavljanje suradnje sa udrugama koje okupljaju ili djeluju u interesu osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju. Pri tom se susretao s nizom poteškoća pri pribavljanju podataka o takvim udrugama na području koje je obilazio. Iz tog razloga Ured je pokušao utvrditi broj udruga koje okupljaju osobe s invaliditetom ili rade u interesu osoba s invaliditetom ili su čak i sportske udruge koje okupljaju osobe s invaliditetom ili djecu s teškoćama u razvoju. U tu svrhu Ured je uputio upit uredima državne uprave pri županijama o broju takvih udruga na njihovom području. Međutim, i podaci tih ureda nisu bili precizni, jer se udruge registriraju po djelatnostima. Iz tog razloga uredi nisu mogli precizno izdvojiti udruge koje okupljaju ili rade u korist osoba s invaliditetom već su udruge grupirali prema djelatnosti: socijalna, udruge domovinskog rata, športska, zdravstvena grupa djelatnosti. Prema tako dobivenim podacima županija, radi se o 446 udruga koje se bave zaštitom prava i interesa osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju.

Kako bi se upoznao i s ostalim informacijama vezanim uz složenost djelovanja udruga osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom je održao sastanak s predstojnikom Vladinog Ureda za udruge. Prema podacima Vladinog Ureda za udruge u Hrvatskoj postoji oko 40 100 udruga, od tog broja oko 350 su udruge osoba s invaliditetom.

Status udruga zakonski je reguliran Zakonom o udrugama (NN br. 88/01. i 11./02), Kodeksom prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i projektima udruga (NN, br. 16/07), Pravilnikom o registraciji udruga (NN, br. 14/96) i Pravilnikom o obrascima i načinu vođenja Registra udruga Republike Hrvatske i Registra stranih udruga u Republici Hrvatskoj (NN, br. 11/02).

Nesporan doprinos udruga osoba s invaliditetom u poboljšanju položaja osoba s invaliditetom u društvu. Iz obilaska županija vidljivo je da je nezamjenjiva uloga udruga u senzibiliziranju lokalne zajednice za neposredne potrebe unaprjeđenja kvalitete življenja osoba s invaliditetom.

U sredinama gdje je ta kvaliteta veća primjetno je veće angažiranje udruga koje kroz suradnju s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave ukazuju na prioritete u zadovoljavanju različitih potreba osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju. Kad se govori o procesu deinstitucionalizacije i razvijanja službi podrške u zajednici kao preduvjetu njezinom ostvarivanju, očekujemo da će udruge preuzeti aktivnu ulogu u njihovu razvijanju.

Udruge se još uvijek žale na nedostatak prostora u kojima bi se odvijale njihove djelatnosti za što očekuju pomoć od svojih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Na osnovi kontakata s predstavnicima udruga tijekom obilaska županija, sudjelovanja na skupovima osoba s invaliditetom, stručnim sastancima s predstavnicima udruga i institucija te iz pritužbi samih osoba s invaliditetom, Ured je upoznat s činjenicom da su udruge nezadovoljne s načinom financiranja „hladnog pogona“, financiranje kvalitetnih projekata koji služe općem dobru zajednice, a pojedine institucije ih ne prepoznaju kao takve. Međutim, kad smo o tim pitanjima tražili iskustva drugih zemalja, obaviješteni smo kako bi uz dosadašnje oblike financiranja udruga, bilo dobro razvijati svijest voditelja udruga o potrebi razvijanja alternativnih načina financiranja kojima bi se postigla ne samo njihova veća neovisnost o državnom i lokalnim proračunima, nego i veća sigurnost u održivost i kontinuitet projekata i aktivnosti koje provode.

Osim toga, Uredu su se u više navrata pritužili pojedinci i same udruge osoba s invaliditetom tražeći od Ureda pravobraniteljice da posreduje u rješavanju njihovih međusobnih odnosa i sukoba ili čak da ih Ured zastupa. Sukladno gore navedenim propisima, unutarnji problemi i sukobi udruga trebali bi se rješavati unutar samih udruga, preko njihovih upravnih tijela, a tek onda uključivanjem drugih nadležnih institucija. Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom nije nadležan postupati u slučajevima osobnih netrpeljivosti i sukoba članova udruge, jer mu Zakon o pravobranitelju za osobe s invaliditetom u članku 8. propisuje suradnju s udrugama osoba s invaliditetom te udrugama koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, a nikako ne nadzor nad njima, a posebice ne posredovanje u međusobnim sukobima članova.

4.11. MEDIJI

Ured pravobraniteljice je i u ovom izvještajnom razdoblju pratio medijske napise o osobama s invaliditetom u tiskanim i elektroničkim medijima. Agencija za praćenje medija koju je Ured organizirao pratila je hrvatske tiskane medije, Internet portale i TV i radio emisije prema sljedećim ključnim riječima: pravobraniteljica za osobe s invaliditetom, osobe s invaliditetom, djeca s teškoćama u razvoju, invalidi, djeca s posebnim potrebama, ratni invalidi, invalidi rada, mentalna retardacija, intelektualne teškoće, gluhe i nagluhe osobe, slijepe osobe, gluhe osobe, gluho-slijepe osobe.

Time je Ured dobio pregled izvještavanja o temama vezanim uz osobe s invaliditetom u velikim dnevnim novinama, ali i manjim regionalnim tjednicima. Opći je zaključak da se redakcije trude popratiti teme vezane uz osobe s invaliditetom i da sve više pišu o pozitivnim primjerima osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju.

Kako je i za očekivati, više konkretnih priloga i informacija važnih za osobe s invaliditetom kao i praćenje aktivnosti njihovih udruga nalazi se u lokalnim i regionalnim tjednicima čime se izravno pridonosi većoj informiranosti osoba s invaliditetom, senzibiliziranosti lokalne zajednice o njihovim problemima, ali i mogućnostima kvalitetnog življenja usprkos invaliditetu. Posebno treba istaknuti i pohvaliti primjer Novog lista čiji novinari sustavno prate problematiku osoba s invaliditetom i vrlo upućeno i objektivno pišu o temama koje su prethodno istraživački obradili.

Na temelju napisa u medijima Ured je saznavao za primjere kršenja prava osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju na koje bi onda po službenoj dužnosti i reagirao kako je prikazano u nastavku.

Kolika je važnost medija ne samo za osobe s invaliditetom, nego i za cijelo društvo možda se najbolje vidi iz teksta koji je sudac Vrhovnog suda objavio u tekstu pod nazivom 'Uloga sudstva u suzbijanju diskriminacije' u Priručniku Antidiskriminacijsko zakonodavstvo i praksa, Zagreb 2009. str. 114: „ *Jedina moć koju sudstvo može imati i koja mu daje mogućnost neovisnog i stručnog djelovanja u zaštiti ljudskih prava te zaštiti i promicanju jednakosti, leži u javnosti, u općem prihvaćanju njegovih odluka kao zakonitih i pravičnih. (...) Bez javnih glasila nema kritične mase koja u javnosti formira svijest o prihvaćanju različitosti, ali i o nužnosti postojanja neovisnog pravosuđa kao temeljne pretpostavke pravne države. (...) Sudstvu trebaju slobodni mediji, medijima neovisno sudstvo, a demokratska javnost traži oboje. Nažalost, s motrišta medija najisplativije su loše vijesti (...) S obzirom na svoju notornu medijsku neatraktivnost, ozbiljne i stručne pravosudne teme prava su rijetkost. (...) Takve teme ne dižu nakladu i ne donose profit.*“

Gornji citat može se primijeniti na sve institucije koje se bave zaštitom ljudskih prava pa i pravobraniteljstva.

U suvremenom društvu su mediji ti, koji u najvećoj mjeri utječu na formiranje javnog mijenja te mobiliziraju javnost na iznošenje stajališta kroz koja ujedno javnost participira u demokratskom odlučivanju. Mediji posreduju u prijenosu informacija između predstavnika naroda u svim oblicima vlasti i samog naroda. Takva uloga medija i njihova posljedična važnost za osobe s invaliditetom prepoznata je i u Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom koja kaže u članku 8.: „Podizanje razine svijesti navodi da: 1. Države potpisnice se obvezuju odmah usvojiti učinkovite i primjerene mjere u svrhu: a) podizanja razine svijesti javnosti u svim segmentima društva (...) vezano uz invaliditet i osobe s invaliditetom, kao i promicanja poštivanja njihovih prava i dostojanstva; b) borbe protiv stereotipa, predrasuda i štetnih postupaka prema osobama s invaliditetom na svim područjima života, uključujući one utemeljene na spolu i dobi; c) podizanje svijesti javnosti o sposobnostima i doprinosu osoba s invaliditetom“.

Položaj osoba s invaliditetom u medijskom prostoru jednak je kao i njihov položaj u ostalim segmentima našeg društva. Jednako kao što osobe s invaliditetom s drugim građanima nisu u ravnopravnom suživotu, tako i medijski prostor koji oni ispunjavaju je jednako segregiran.

Ovdje ističemo situaciju u kojoj osobe s invaliditetom imaju svoje emisije i o njima se pišu članci, ali ne u terminima i zajedno s temama koje zanimaju i ostale građane. Osobe s invaliditetom i djeca s teškoćama u razvoju su za nas i dalje osobe i djeca s 'posebnim potrebama' kao da su potreba za obrazovanjem, radom, sudjelovanjem u kulturnim i sportskim sadržajima ili pak javnom i političkom životu neke posebne potrebe pa im stoga i trebaju posebne, odvojene emisije.

Kao što smo istaknuli i u prošlogodišnjem izvješću, osobe s invaliditetom najzanimljivije su medijima onda kad se preko njih može izazvati sažaljenje i izraziti ogorčenost na neosjetljivost institucija. Osobe s invaliditetom i djeca s teškoćama u razvoju i dalje su predmet sažaljenja i jadikovki, bespomoćne žrtve sudbine na koje se još obrušilo i nerazumijevanje državne administracije. Tako se i u 2009. godini pisalo o potrebama osoba s invaliditetom i pozivima da se javnost odazove prikupljanju humanitarnih sredstava.

Iako smo svjesni da je sustav često puta zakazao i da su humanitarne akcije u tom trenutku jedini način rješavanja određenog problema pojedinca ili udruge, smatramo da je važno da se određeni problem riješi sustavno, jer je to prioritet za ostvarivanje određenog prava, u ovom slučaju rješenja problema, za sve osobe s invaliditetom ili djecu s teškoćama u razvoju.

Javnost je uistinu senzibilizirana o problemima koji proizlaze iz preburokratiziranog postupanja države, a koje posebno pogađaju osobe koje su najovisnije o uslugama različitih državnih institucija, a ujedno i zbog svog teškog zdravstvenog stanja i najosjetljivije na propuste i nelogičnosti u njegovom funkcioniranju. Vrlo često se događa da mediji zauzimaju određena stajališta bez da su prethodno sagledali svu kompleksnost situacije. Prilikom takvog izvještavanja stječe se dojam objektivnosti jer su relevantni akteri priče citirani, ali se često iz samog naslova vidi stav autora članka i svojevrsna 'presuda' pa umjesto iznošenja činjenica neki članci budu argumentacija unaprijed zauzetog stajališta.

Primjer 1:

Medijsku pozornost je privukao slučaj oca koji je štrajkao glađu želeći za sebe ishoditi status roditelja njegovatelja budući da mu kći boluje od tri teške bolesti.

Na ovom primjeru kao i na nekim drugim primjerima vidi se kako mediji nekad uistinu opravdano, a u drugim slučajevima neopravdano vrše pritisak na nadležne institucije. Ljudi se u očaju obraćaju medijima i obično kad priča privuče pozornost javnosti, u njezino rješavanje se uključe institucije čiji bi to i inače bio posao. U nekim slučajevima to je uistinu miješanje u rad institucija i odražava neupućenost novinara. Međutim, ministar jest obećao rješavanje problema pa se javnosti poslala poruka da se redovnim putem stvari ne mogu riješiti, nego će se one riješiti obraćanjem medijima i iznošenjem svoje obiteljske drame pred očima cijele javnosti. Neosporno je da svima koji su se obratili medijima treba pomoć. Isto je tako nedvojbeno da se ta pomoć nužno ne sastoji u onome što molitelj sam traži.

Često puta smo svjedoci kako novinari nisu objektivni i nedovoljno se informiraju o stvarnom stanju osoba s invaliditetom i njihovih bližnjih te o razlogu javljanja medijima.

Ured je iz medija saznavao i za primjere roditelja djece s teškoćama u razvoju koje su za svoju skrb nagrađeni simboličnim nagradama unutar udruge. Kako bi pokazali da je njihov trud cijenjen i prepoznat i Ured im je uputio čestitku. Čestitke smo uputili i našim sportašima paraolimpijcima koji su i prošle godine bili izuzetno uspješni na svjetskim natjecanjima. Osim što su ispunili svoja očekivanja, svima su nam pokazali da invaliditet nije kraj aktivnosti ukoliko se čovjek usmjeri na ono što može i nađe način kojim će to postići umjesto da ostane fokusiran na ono što uslijed invaliditeta više ne može činiti. Tako smo iz novinskih članaka vidjeli kako se osobe s invaliditetom mogu baviti ronjenjem gdje njihov invaliditet nestaje. Vjerujemo da su ti primjeri potaknuli i druge osobe s invaliditetom da budu aktivnije unutar svojih preostalih mogućnosti.

Iz medija smo saznavali i o održavanju stručnih skupova osoba s invaliditetom i stručnjaka koji se njima bave, ali i primjerima dobre prakse prenošenja iskustava.

Veliki dio medijskog prostora vezan uz osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju je od početka školske godine 2009./2010. bio posvećen problematici uključivanja djece s teškoćama u razvoju u redovni sustav obrazovanja uz pomoć asistenta u nastavi. Gotovo sve nacionalne dnevne novine i regionalni tjednici objavljivali su priče o djeci s teškoćama u razvoju.

Primjer 2:

Tako u članku čiji je podnaslov „Ministarstvo sramote“, a naslov „Djeca s potrebnim potrebama ne mogu kod zubara“ novinarka navodi: „Nakon što je majka dječacića s posebnim potrebama novinarka otkrila da već godinu i pol dana čeka da joj sina naruče za popravak zuba, naše Ministarstvo zdravstva joj je ponudilo 'vatrogasno' rješenje – da pregled obavi 'preko reda'“.

(...) Očito, da bi se problem pacijenata s Ministarstvom zdravstva barem privremeno riješio, potrebno je da se oštećene strane već u krajnjem očaju obrate novinarima i dobiju odgovor nadležnih institucija'.

Iz pozicije Ureda, osim činjenice da ministarstva pod pritiskom medija krše zakone, zabrinjavajuće je i to što ministarstva dragocjene prilike iz prakse na koje su ih mediji upozorili i ukazali da neke zakonske odredbe u praksi rezultiraju negativnim učincima ne koriste kako bi te probleme sustavno riješili.

Primjer 3:

Otac djevojčice koja se teško ozlijedila obratio se medijima jer redovnim putem nije mogao za svoju kćer dobiti skrb kakva joj je nakon najnužnijeg saniranja ozljede bila potrebna. Nakon što je kontaktirao specijalizirane bolnice za rehabilitaciju koje zbrinjavaju spinalno ozlijeđene, nadležno Ministarstvo pa i Saborski odbor za zdravstvo, otac se obratio medijima. Dnevnik 24 sata objavio je prilog o stradaloj djevojčici i problem nastavka njezine rehabilitacije.

Ured pravobraniteljice se na temelju pisanja medija uključio u slučaj, kontaktirao Ministarstvo i specijalizirane bolnice i djevojčica je primljena na rehabilitaciju. U ovom slučaju, ostvarena je suradnja svih nadležnih institucija i problem je riješen pri čemu se uloga dnevnog lista koji usmjerio pozornost ne samo nadležnih institucija, nego i cjelokupne javnosti nikako ne može zanemariti.

Nažalost, ovaj primjer pozitivnog uključivanja medija nekoliko mjeseci kasnije potpuno je zasjenjen kad su te iste dnevne novine objavile članak u kojem se navodi da je djevojčica preminula od sepse, iako se u tom trenutku nalazila na rehabilitaciji, stabilnog stanja. Otac djevojčice o kojoj se pisalo angažirao je odvjetnika koji nije našao elemente za daljnje postupanje u smislu podizanja tužbe. Formalno-pravno šteta koja se u ovom slučaju sukladno članku 21. Zakona o medijima (NN, br. 59/04) sastoji u nanošenju psihičkog bola je nadoknađena sukladno članku 22. istog Zakona objavljivanjem ispravka informacije i isprikom nakladnika u broju sljedećem broju dnevnih novina.

Iako je formalno-pravno šteta nadoknađena, Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom upozorio je Hrvatsko novinarsko društvo na etički izrazito zabrinjavajuću činjenicu da se u hrvatskim medijima objavljuju toliko ozbiljne informacije kao što su one vezane uz nečiju smrt bez očito ikakve provjere, a kamoli poduzimanje svih potrebnih mjera za provjeru njihove točnosti kako navodi članak 21. Zakona.

Ne ulazeći u razloge objavljivanja takve informacije za koju ne vidimo da je autor imao osnovani razlog povjerovati da su točne, niti je poduzeo sve potrebne mjere za provjeru njihove točnosti, niti je postojalo opravdano zanimanje javnosti za objavu te informacije, nalazimo da je prekršen i Kodeks časti hrvatskih novinara koji u članku 16. kaže: „Posebna se

pozornost i odgovornost (novinara) zahtijeva kod izvještava o nesrećama, obiteljskim tragedijama, bolestima, djeci i malodobnicima..." što je sve bilo prisutno u ovom slučaju.

Činjenica je i da je u rujnu 2009. godine prema našim saznanjima sama obitelj djevojčice kontaktirala uredništvo i preko medija pomoć nadležnih institucija za svoju kćer. Tom prilikom su novinari dnevnika došli u posjed fotografija koje su uz pristanak roditelja i objavljene. Te iste fotografije u ovom slučaju su iskorištene bez znanja i pristanka roditelja u članku koji navodi, kako se već iz naslova vidi, da je djevojčica umrla. U stvarnosti se djevojčica u trenutku objave te informacije nalazila na liječenju i bila je stabilnog zdravstvenog stanja i bez ikakvih komplikacija.

Ured očekuje očitovanje Hrvatskog novinarskog društva o ovom izrazito zabrinjavajućem slučaju kao i sankcije odgovornih.

Ured planira organizirati edukacijsku radionicu za novinare tiskovnih i elektroničkih medija kako bi im ukazao na važnost koju mediji imaju za osobe s invaliditetom kao i na potrebu posebne osjetljivosti kad izvještavaju o pitanjima vezanim uz osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju. Osobe s invaliditetom zajedno sa svojim obiteljima se zbog svog stanja teško nose sa životnim okolnostima i svako dodatno neupućeno izvještavanje pojačava njihovu ogorčenost. Veliki je problem neinformiranost novinara. Usudujemo se reći da su, uz časne izuzetke, kriteriji izvještavanja i specijaliziranost, a time i poznavanje određenog područja od strane novinara u stalnom opadanju. Područje skrbi o osobama s invaliditetom izuzetno je složeno, regulira ga veći broj propisa i kad se piše o osobama s invaliditetom uistinu je teško biti stručan i upućen. Upravo je zato potreban dodatni angažman i trud novinara oko sagledavanja cijele priče, saslušanja svih aktera i informiranja za koje vrlo često pod pritiskom nakladnika nemaju vremena. Traže se brze i senzacionalističke informacije i to nije samo problem medija nego i društva u kojem živimo.

Pohvaljujemo primjere u kojima se piše o aktivnim osobama s invaliditetom koje se unatoč svom oštećenju bave raznim kulturnim i društvenim aktivnostima. Kao primjer razbijanja predrasuda i predstavljanja osoba s invaliditetom na način usklađen sa ciljevima Konvencije navodimo pisanje o potrebi opremanja auto-škola u kojima bi se osobe s invaliditetom na specijalno prilagođenim vozilima mogle osposobljavati za upravljanje osobnim automobilom kao simbolom osobne slobode.

Međutim, primjeri koji pokazuju da osobe s invaliditetom mogu voditi aktivan i ispunjen život ovdje ne završavaju. Javnost još uvijek ne zna da osobe koje su uslijed ozljede kralježnice ostale paralizirane ispod mjesta ozljede iako ne mogu hodati, mogu skijati na vodi ili na snijegu.

Uz primjere kako osobe s invaliditetom ne mogu do zaposlenja, sve je više priča o osobama s invaliditetom koje su uspjele pobijediti predrasude ne samo okoline, nego i svoje vlastite i biti uspješni na radnom mjestu ili se uključiti u visokoškolsko obrazovanje od kuće. Time se stvara pozitivni začarani krug u kojem i same osobe s invaliditetom postaju svjesne da ozljeda, bolest ili stradavanje nije kraj kvalitetnom i ispunjenom životu.

Njihova pozornost kao i pozornost okoline pomiče se s onoga što više ne mogu, kao što su primjerice vjerovanja da će nakon tretmana u skupim centrima ponovno prohodati, na ono što i dalje mogu ili mogu na drugačiji način od onog na koji su to mogli ranije. Oni nisu manje vrijedni zato jer se ne mogu kretati uz pomoć vlastitih udova, sami čitati s ekrana bez pomoći čitača ili prevodioca za znakovni jezik: oni su naprosto različiti; nemaju posebne potrebe nego ih zadovoljavaju na različiti način.

4.11.1. SUDJELOVANJE UREDA U MEDIJIMA

Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom sukladno čl. 6 Zakona o pravobranitelju za osobe s invaliditetom (NN, br.107/07)(...) prikuplja informacije i obavještava javnost o stanju prava osoba s invaliditetom(...). U slijedećim navodima prikazujemo sve medije u kojima je Ured sudjelovao kroz izjave, reakcije, gostovanja u emisijama, intervjuima:

- 23.01. Reakcija na članak u Večernjem listu „*Nakon večernjakove priče redari na obuku*“
23.01. Mrežna stranica www.business.hr, članak „*Uskoro Zakon o osobnom asistentu*“
21.01. - Reakcije na članak Večernjeg lista „*Prepreke na ulazu za osobe s invaliditetom u Arenu Zagreb*“
-Revija za promociju zdravog života, Zagreb – zdravi grad, broj 38, Novogodišnje izdanje; Članak „*Otvorenje Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom*“
26.01. Radio 101, emisija „*Aktualno 101*“, tema : Zakon o suzbijanju diskriminacije
12.02. Novinski list, Infotrend, članak „*Daljnja izgradnja e-uključive Hrvatske*“
26.02. Građanska inicijativa Pula, tema „*Žene s invaliditetom u politici*“
26.02. Novinski list Vjesnik, članak „*Preporuka Instituta za razvoj obrazovanja*“
27.02. Novinski list Večernji list, članak „*Predstavljanje Ureda pravobraniteljice u Sisku*“
27.02. Novinski list Večernji list članak
27.02. Gostovanje na svim radijima Sisačko - moslavačke županije i tv postajama
27.02. Novinski list Glas Istre, članak „*Dvostruko diskriminirane*“
28.02. Novinski list Večernji list , članak „*Ukloniti barijere, naročito mentalne*“
9.03. Gostovanje pravobraniteljice i zamjenika u Velikoj Gorici – RVG i TV Turopolje
9.03. Članak i intervju u Novom Listu
12.03. Novi Sisački tjednik, članak „*Borba za kvalitetniji život*“
26.03. Gostovanje u emisiji Šesto čulo HR1 – tema: Korištenje suvremene tehnologije kod osoba s invaliditetom
27.03. Gostovanje u emisijama: HRT panorama, HR1 Krapina
27.03. Novinski list Večernji list, članak – predstavljanje ureda u Krapinsko – zagorskoj županiji
28.03. Novinski list Večernji list, članak „*Nasilje nad nama još ne prestaje*“
10.04. Reakcija na članak u Večernjem listu „*Iza rampe ipak će moći ući taxi vozila i invalidi*“
08.04. Sudjelovanje u emisiji Hrvatska uživo, HTV1, na temu „*Rebalans proračuna i akcija Hvala ti moj dobri anđele*“
10.04. Novinski list Novi list, članak „*Borba za žuta parkirana mjesta*“
16.04. Reakcija na članak u Večernjem listu „*Grad im dao prostor u koji ne mogu osobe s invaliditetom*“
21.04. Glasilo „*Naš glas*“ – HEKUP 09', „*Univerzalni dizajn u prometu*“ –u organizaciji SOIH-a
24.04. Novinski list Slobodna Dalmacija , članak „*U Hrvatskoj četvrt milijuna invalida rada*“
25.04. Novinski list Glas Slavonije, članak „*Barijere na ulicama i u mnogim glavama*“
04.05. Novinski list Glas Istre i Novi List , članak „*Drugačije prihvatiti kao normalno*“, tema: *Međunarodne smotre radova učenika s teškoćama u razvoju*
05.05. Novinski list Međimurje, članak „*Zajedno – ključna riječ*“
05.05. Novinski List Međimurske novine, članak „*Promicanje prava i interesa osoba s invaliditetom*“

- 11.05. Novinski list Slavonski dom , članak „ *Pristupačnost javnih objekata invalidima*“
- 13.05. Novinski list Slavonski dom , članak „ *Propisi dobri – primjena loša*“
- 14.05. Novinski list Večernji list Dalmacija, članak „ *Štite i promiču prava invalida*“
- 14.05. Novinski list Zadarski list, članak „ *Provođenje fizikalne terapije gorućih osoba s invaliditetom*“
- 14.05. Novinski list Zadarski list, članak „ *Usklađivanje hrvatske prakse*“
- 14.05. Mrežna stranica , članak „ *Prava osoba s invaliditetom – međuresorna suradnja*“
- 15.05. Novinski list Slobodna Dalmacija , članak „ *Želimo olakšati život invalidima*“
- Novinski list Vjesnik, članak „ *Zadar-centar izobrazbe za rehabilitaciju invalida?*“
 - Novinski list Zadarski list, članak „ *Europski centar za profesionalnu rehabilitaciju u Zadru?*“
- 16.05. Novinski list Jutarnji list, članak „ *Obilježen Međunarodni dan obitelji*“
- 21.05. Novinski list Vjesnik, članak „ *Kampanja za oboljele od neuromuskularnih bolesti*“
- 21.05. Novinski list Zadarski list, članak „ *Ni Europa nema jedinstvenu politiku zapošljavanja osoba s invaliditetom*“
- Novinski list VOX Glas Zadra, članak „ *Invalidne osobe najmanje koriste bolovanja*“
- 23.05. Novinski list Dubrovački vjesnik, članak „ *Poziv na skupštinu DUB-a*“
- 28.05. Novinski list Vjesnik, članak „ *Uskoro prijedlog Zakona o osobnom asistentu*“
- Glasilo Nacionalne zaklade civilno društvo : Građanski aktivizam i osobe s invaliditetom, ljeta 2009., godina 6, *Intervju s pravobraniteljicom za osobe s invaliditetom*
 - Glasnik Hrvatskog saveza udruga cerebralne i dječje paralize, godina IV, broj 27-28, lipanj 2009, *više članaka o zaštiti i unapređenju kvalitete života osoba s dječjom i cerebralnom paralizom*
 - Glasilo Hrvatskog saveza Udruga invalida rada „ *Informacije*“ : Vol. 19 (62) 1, Zagreb , lipanj 2009.
- 04.06. - HR1, emisija *Dnevne novosti* – intervju o izvješću za 2008. godinu
- HR1, emisija *Aktualno u 17* – intervju o izvješću za 2008. godinu
 - Narodni radio, emisija *Informativni dnevnik* – intervju o izvješću za 2008. godinu
 - Otvoreni radio, emisija *Otvoreno* – intervju o izvješću za 2008. godinu
 - Radio 101, emisija *Aktualni 101* – intervju o izvješću za 2008. godinu
 - HTV1, emisija *Hrvatska uživo* – izjava o izvješću za 2008. godinu
 - Nova TV, emisija *Vijesti* – izjava o izvješću za 2008. godinu
 - www.tportal.hr, članak „ *Osobe s invaliditetom zlostavljaju unutar obitelji*“
 - 24 sata, članak „ *Uključite nas u odlučivanje*“
- 05.06. - Novinski list Glas Istre, članak „ *Podjela neiskorištenih ortopedskih pomagala*“
- Novinski list Vjesnik, članak „ *Sve se više poštuju prava invalida i djece*“
 - Novinski list Narodni list, članak „ *Zakon nije jednak za sve*“ – tema: Zakon o suzbijanju diskriminacije
 - Novinski list Narodni list, članak „ *Zapošljavanje osoba s invaliditetom*“
- 06.06. Novinski list Slavonski Dom, članak „ *Invalidi nemaju povjerenja*“
- 08.06. Sudjelovanje u emisiji HTV-a, *Normalan život* – tema: rad Ureda
- 09.06. Gostovanje u emisiji „ *Rezolucija*“ Radija 101, tema: rad Ureda
- 18.06. Otvoreni radio, emisija „ *Otvoreno*“, Početak konferencije Pravo djeteta na zdravlje i razvoj
- 19.06. Novinski list Slobodna Dalmacija- Šibenik, članak „ *Glas invalida mora se čuti*“
- 18.06. Sudjelovanje u radio emisiji HR 1 i vijestima HR Šibenika
- 03.07. Gostovanje na NET tv- Bjelovar, *Vijesti 2*

- 10.07. Portal Virovitica news i Virovitica info, članak o predstavljanju Ureda
- 10.07. Radio Virovitica, sudjelovanje u vijestima
- 10.07. Novinski list Zagreb.hr, članak :“ *Oživjela pilana na Bliznecu*“
- 10.07. Novinski list Vjesnik, članak „*Mirisno bilje i prepreke učit će pse životu uz slijepe osobe*“, prvo obilježavane obljetnice rada Centra za rehabilitaciju „Silver“
- 11.07. Novinski list Slavonski dom, članak „*Do kraja godine pauk ponovno na Osječkim ulicama*“
- 20.07. Novinski list Podravski list , članak o predstavljanju Ureda
- 20.07. Radio emisija, radio postaja „Drava“
- 24.07. Novinski list Glas Podravine, članak „*Dobra suradnja svih udruga*“
- 17.09. Novinski list Vjesnik, članak „*Napredak u pravima osoba s invaliditetom, ali nedovoljan*“
- 17.09. Novinski list Glas Slavonije, članak „*Invalidi bez zakona*“
- 17.09. Novinski list Novi list, članak „*Osnovac Erik izgubljen bez asistenta u nastavi*“
- 18.09. Novinski list Posavska Hrvatska, članak „*Prava osoba s invaliditetom*“
- 22.09. Novinski list Vjesnik , članak – „*ECDL diplome dobilo 29 slijepih i slabovidnih osoba*“
- 24.09. Novinski list Novi list, članak „*Kvaliteta pada, a cijene rastu*“
- 25.09. Novinski list Novi list, članak „*Besplatna edukacija o računalima i internetu*“
- 27.09. Novinski list Glas Istre, članak „*Invalidi nezadovoljni kvalitetom pomagala*“
- 02.10. Novinski list Novi list, članak „*Kad odlazak na posao i fakultet postaje luksuz*“
- 13.10. Novinski list Vjesnik, članak „*Osobe s invaliditetom često su diskriminirane*“
- 14.10. Mrežna stranica Javno.hr, članak „*HSU :treba više novca za osobe s invaliditetom*“
- 15.10. Novinski list Vjesnik, članak „*Više novca za osobe s invaliditetom*“
- 06.11. Novinski list Posavska Hrvatska, članak „*Pomoć usklađena s potrebama*“
- 07.11. Novinski list Zadarski list, članak „*Uklanjanje zapreka za mobilnost i putovanje mladih osoba s invaliditetom*“
- 09.11. Novinski list Vjesnik, članak „*Oštrije kazne za nasilnike u obitelji*“
- 19.11. TV postaja, ZTV - izjava o radu Ureda
- 20.11. Novinski list Vjesnik, članak „*Prva obljetnica ureda – pravobraniteljica : problemi s pristupom informacijama*“
- 24.11. Novinski list Novi list, članak „*Državnu upravu treba reorganizirati*“
- 30.11. Gostovanje u emisiji HTV-a *Normalan život*
- 03.12. HRT1, Gostovanje u emisiji „*Hrvatska uživo*“- intervju sa pravobraniteljicom
- Novinski list Večernji list, članak, „*Koncert za dan osoba s invaliditetom*“
 - Novinski list Večernji list, članak, „*Vožnja je za osobe s invaliditetom više od prijevoznog sredstva*“
 - Novinski list Večernji list, članak, „*Djeca s poteškoćama u razvoju pokazat će što znaju i umiju*“
- 04.12. Novinski list Slobodna Dalmacija, članak „*Izlagali radove, govorili o pravima i zapošljavanju*“
- 04.12. - Novinski list Glas Slavonije, članak „*Osobe s invaliditetom obilježile svoj dan*“
- Vjesnik , članak „*I oni s posebnim potrebama mogu biti uspješni*“
 - Vjesnik, članak „*Studentice s invaliditetom na dar dobile računalo*“
 - Vjesnik, članak „*Projekt za osobe s invaliditetom nastavljamo dalje*“
 - Slavonski dom, članak „*Međunarodni dan osoba s invaliditetom*“
- 07.12. www.liderpress.hr ; www.monitor.hr - dodjeljene nagrade „*Poslodavac godine za osobe s*

- invaliditetom*“,
- gostovanje u emisiji „Normalan život“
- 10.12. Radio Sljeme, izjava o potpisivanju „Povelje o pristupačnosti“
- 11.12. Novinski list Vjesnik, članak „Gradonačelnici potpisali Povelju o pristupačnosti javnih prostora“
- 14.12. Novinski list Glas Slavonije, članak „Međunarodni skup-konferencija studenata invalida“
- Novinski list Novi list, članak „Međunarodna konferencija studenata s invaliditetom“
 - Novinski list Bjelovarski list, članak „Osobama s invaliditetom pristup javnim ustanovama“
- 16.12. Novinski list Zadarski regional, članak „Poslodavci se ne žele zamarati s invalidima“
- 18.12. Novinski list Glas Podravine, članak „Javne površine prilagoditi osobama s invaliditetom“
- 21.12. Novinski list Hak revija, članak „Pravo na mobilnost“
- 22.12. Novinski list Večernji list, članak „Autoškole ih ne podučavaju vožnji jer im je skupa adaptacija auta“

4.12. OBILASCI ŽUPANIJA- PREDSTAVLJANJE UREDA

Prioritet Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom u 2009. godini bio je nastavak obilaska županija u cilju informiranja i predstavljanja rada Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, te uspostava međuresorne suradnje između osoba s invaliditetom, udruga čiji članovi su osobe s invaliditetom, udruga koje rade u korist osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju i nadležnim institucijama na lokalnim i područnim (regionalnim) razinama. Pravobraniteljica je sa zamjenicom obišla devet hrvatskih županija. Ured je predstavljen u sklopu tribine pod nazivom «Prava osoba s invaliditetom-međuresorna suradnja».

Cilj tribine bilo je ne samo predstavljanje rada Ureda, njegovih ovlasti i načina na koji može pomoći osobama s invaliditetom, nego i upoznavanje s potrebama i problemima udruga osoba s invaliditetom i njihovih članova na određenom području te uspostavljanje suradnje s udrugama i institucijama.

Na tribinama je nakon uvodnog izlaganja pravobraniteljice, njezina zamjenica izložila probleme zbog kojih se osobe s invaliditetom i članovi njihovih obitelji javljaju Uredu. Najveći dio tih pitanja bio je vezan uz područje socijalne skrbi i mirovinskog osiguranja pa se ujedno nazočne na tribinama informiralo o pitanjima koja su, kako se pokazalo kroz rad Ureda, izazivala najviše nedoumica.

Na tribine su pozvani i predstavnici medija koji su informaciju o održavanju tribine i djelokrugu rada Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom objavili u lokalnim medijima kako bi i oni građani koji nisu nazočili samim tribinama bili informirani.

4.12.1. SISAČKO MOSLAVAČKA ŽUPANIJA, SISAČ, 27. VELJAČE 2009.

Pravobraniteljica i njezina zamjenica predstavile su Ured za područje Sisačko-moslavačke županije na tribini „Zaštita prava osoba s invaliditetom“ koja je održana 27. veljače 2009. godine u Sisku.

Uz predstavnike Obiteljskog centra koji su se iskazali u organizaciji tribine, nazočni su bili predstavnici većine od 33 udruga osoba s invaliditetom koje djeluju na području Sisačko-moslavačke županije. Šest udruga predstavilo je svoj rad i iz njihovog izlaganja dalo se primjetiti da je u gradu Sisku i na području cijele županije napravljeno puno na uklanjanju arhitektonskih barijera pa su sve javne ustanove prilagođene osobama s invaliditetom. O pomacima koji su napravljeni u uklanjanju barijera na području grada i županije govorili su predstavnici grada Siska i Sisačko-moslavačke županije. Istaknuto je da je vidljivo strateško opredjeljenje grada na rješavanju problema s kojima se susreću osobe s invaliditetom kroz kontinuirani rad na uklanjanju barijera, uvođenju posebnih autobosa, prilagodbe semafora, ali i primjenu *Zakona o zapošljavanju i rehabilitaciji osoba s invaliditetom*.

Tribini su nazočili i predstavnici centara za socijalnu skrb, predstavnik županijske podružnice HZZO-a kao i predstavnik Osnovne škole '22. lipnja' u sklopu koje se nalazi Odjel za djecu s teškoćama u razvoju. Pravobraniteljica i njezina zamjenica su prije tribine posjetile školu i uvjerile se da je škola *učinila izvjesne prilagodbe koje omogućavaju da* učenik sedmog razreda s mišićnom distrofijom može pohađati redovnu nastavu sa svojim vršnjacima. Odjel za djecu s teškoćama u razvoju funkcionira tako da se u njemu provodi odgojno-obrazovni program za djecu s intelektualnim oštećenjima pri čemu se postiže određeni stupanj njihove integracije u redovni odgojno-obrazovni sustav kroz njihovo uključivanje u neke od aktivnosti unutar redovne škole.

Zamjenica pravobraniteljice obišla je i Dom umirovljenika Sisak koji zbrinjava i nekoliko mlađih osoba s invaliditetom. Tom prilikom je uočena kvalitetna suradnja s obližnjim Dječjim domom u kojem su smještena djeca bez ili s neodgovarajućom roditeljskom skrbi. Djeca iz Doma pomažu mlađim osobama s invaliditetom u obavljanju nekih aktivnosti.

Osim zapažanja da je dom vrlo pristupačan za osobe s invaliditetom, vrlo uredan i s puno zajedničkih prostorija, zamjenica je upoznata i s planovima Doma oko otvaranja dnevnog boravka za osobe starije životne dobi kao i aktivnostima oko spremanja i distribuiranja obroka starijim nemoćnim osobama na području grada Siska i šire koje Dom već uspješno provodi.

4.12.2. KRAPINSKO-ZAGORSKA ŽUPANIJA, KRAPINA, 27. OŽUJKA 2009.

Dana 27. ožujka 2009. godine pravobraniteljica i njezina zamjenica predstavile su Ured za područje Krapinsko-zagorske županije u pristupačnim prostorima Policijske postaje Krapina. Predstavljajući su se odazvali svi pozvani predstavnici saveza i udruga osoba s invaliditetom s područja Županije, te predstavnici nadležnih institucija. Nazočni su bili gradonačelnici Krapine i Zaboka te županica Krapinsko-zagorske županije.

Predstavnici *Udruga distrofičara Krapina*, neprofitne i nestranačke udruge koja okuplja oboljele od mišične distrofije i sličnih neuromuskulatornih bolesti s područja Krapinsko-zagorske županije kao problem su istaknuli nedostatak prostora za rad udruge. Usprkos tim problemima uključili su Udrugu u projekt Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti *Osobni asistent*. Kroz projekt je 5 članova Udruge dobilo svog osobnog asistenta, a za jednog člana je uključivanje u projekt značilo mogućnost ostanka kod kuće. Uspostavili su i suradnju s Obiteljskim centrom Krapinsko-zagorske županije čiji djelatnice jednom mjesečno provode radionicu pod nazivom *Savjetodavna pomoć za osobe s invaliditetom*. Uz organizaciju blagdanskih druženja, članovi sudjeluju na edukacijskim skupovima i seminarima u organizaciji saveza i udruga osoba s invaliditetom, a od budućih aktivnosti ističu kampanju kojom bi se ukazalo na problem prilagođenog prijevoza.

Društvo za pomoć mentalno retardiranim osobama informiralo je Ured o programskim i ciljanim projektnim aktivnostima kojima utječu na uočene probleme te kategorije osoba s invaliditetom. Istaknuli su svoje djelovanje na području informiranja, razvijanja izvan insitucionalnih oblika pomoći, razvijanje suradnje i partnerstva s profitnim i neprofitnim sektorom u lokalnoj zajednici i u inozemnoj suradnji, ciljane projektne aktivnosti u svrhu prevencije nasilja, ovisnosti i asocijalnog ponašanja te humanitarno djelovanje. *Udruga Invalida Donja Stubica* koja je osnovana 1975. godine navela je brojne aktivnosti koje provodi u svrhu povećanja kvalitete življenja svojih članova.

Među njima je koordiniranje zadataka od zajedničkog interesa, predlaganje donošenja mjere te zakonskih i drugih propisa za unapređenje pravnog, socijalnog i gospodarskog položaja osoba s invaliditetom, suradnja s lokalnim i državnim tijelima, organiziranje pravnog savjetništva za osobe s invaliditetom, organiziranje rekreacije i socijalizacije te organizacija tribina i okruglih stolova.

Udruga oboljelih od dijabetesa, Krapina osnovana je 2005. godine s ciljem uključivanja što većeg broja od 6 000 oboljelih koliko ih ima registriranih u Krapinsko-zagorskoj županiji u aktivno članstvo. Među ciljevima udruge ističu zaštitu prava osoba sa šećernom bolešću u kontaktima s institucijama vlasti, organiziranje edukativnih predavanja u svrhu kontrole bolesti, otkrivanje novih bolesnika, informiranje o pravima na liječenje, lijekove i pomagala te objava edukativnih informacija o šećernoj bolesti u medijima.

Društvo defektologa Krapinsko-zagorske županije podnijelo je izvješće o radu i poteškoćama Društva. Naveli su da u Županiji ima stotinu defektologa zaposlenih u školama i specijaliziranim ustanovama, ali da u praksi postoji potreba za još većim brojem. U suradnji sa županijskim aktivom defektologa pokrenuli su i proveli istraživanje o broju djece s teškoćama koja su uljučena u predškolsko i osnovno školsko obrazovanje kao i onih koja nisu. Društvo provodi stručne skupove, a započinje i s informatičkim radionicama o upotrebi računala kao pomagala u predvježbama čitanja i pisanja kod osoba s teškoćama. Među poteškoćama istaknuli su potrebu za većom suradnjom s udrugama osoba s invaliditetom i Obiteljskim centrom.

Iz Centra za socijalnu skrb Zabok i podružnice Klanjec dostavili su opis djelatnosti Centra, listu prava u sustavu socijalne skrbi i naveli druge oblike pomoći u vidu jednokratne pomoći i savjetovanja i pomaganja u prevladavanju posebnih teškoća.

Iz *Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Područna služba Krapina* obaviješteni smo da unutar službe djeluje tim za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom u kojem sudjeluju savjetnik za zapošljavanje, pravnik i psiholog.

Planiraju mjesečni obilazak svake ispostave i provode različite radionice u cilju povećanja zapošljivosti osoba s invaliditetom kao i njihovu profesionalnu rehabilitaciju.

Viša medicinska sestra iz *Patronažne službe Doma zdravlja Krapinsko-zagorske županije* opisala je svoje sudjelovanje u projektu Hrvatske udruge slijepih kao članice Grupe za potporu kasnije oslijepljenih osoba kao i sudjelovanje u radu Društva osoba oštećenog sluha i Društva slabovidnih i slijepih Krapina. Istaknula je da u svom radu nastoji pacijente informirati i pomoći im u ostvarivanju prava iz mirovinsko-invalidskog i socijalnog osiguranja, vezano uz određivanje stupnja invaliditeta te ih usmjerava na način na koji mogu ostvariti prava koja im pripadaju.

Gradsko društvo Crvenog križa Krapina opisalo je djelokrug svog rada na zaštiti zdravlja stanovništva kroz sudjelovanje u nizu akcija i programa, posebice programa Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti *Pomoć u kući starijim osobama* čija je svrha postizanje većeg obuhvata starijih osoba izvaninstitucionalnim oblicima skrbi. Uz područje zaštite osoba s invaliditetom posebno su naveli suradnju Društva s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje Krapina u vidu donacije invalidiskih kolica, bolničkih kreveta, štaka, hodalica, pelena i dr. Osim toga, preko Hrvatskog Crvenog križa nabavljaju specijalne krevete koje dijele osobama u potrebi i ostvaruju dobru suradnju s Udrugom invalida rada u Krapini. Važna informacija za osobe s invaliditetom je i ta da u sklopu Dnevnog boravka 60 plus, osobe s invaliditetom mogu svaki četvrtak izmjeriti tlak i šećer u krvi.

4.12.3. MEĐIMURSKA ŽUPANIJA, ČAKOVEC, 27. TRAVNJA 2009.

Predstavljanje Ureda za Međimursku županiju održano je u Domu sindikata u Čakovcu 27. travnja 2009. godine. Skupu se odazvao velik broj predstavnika udruga osoba s invaliditetom koje djeluju na području Međimurske županije, institucija koje skrbe o njima (centara za socijalnu skrb, podružnice Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje), kao i predstavnici lokalne zajednice: gradonačelnik grada Čakovca te pročelnik županijskog Ureda za socijalnu skrb.

Udruga gluhih i nagluhih Međimurske županije navela je između ostalog pitanja koje članovi najčešće upućuju Udruzi: problem oko prava na pomagala u vezi kojeg su naglasili nejasnoću zakona uslijed koje neke osobe pravo ostvaruju dok druge ne. Od problematike na lokalnoj i područnoj samoupravi istaknuli su ne doznačivanje sredstava koja im trebaju za organiziranje tečaja znakovnog jezika. Među ostalim specifičnostima koje Udruga smatra važnim za suradnju između Ureda i Udruge ističu nepostojanje druge ustanove osim Udruge kojoj bi se osobe oštećena sluha mogle obratiti u slučaju da im je povrijeđeno ustavno pravo. Kao jedan od većih problema istaknuli su nedostatak službenog tumača za znakovni jezik na području Županije. Iz *Zajednice udruga hrvatskih vojnih invalida domovinskog rata Međimurske županije* naveli su da im se članovi najviše obraćaju s pitanjima o pravima koja proizlaze iz *Zakona o pravima hrvatskih branitelja i članova njihovih obitelji* koja se najčešće tiču rješavanja statusa te dodjela stambenog kredita preko Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

Na području lokalne i područne samouprave Udruga surađuje s općinom ili gradom na pitanjima vezanim uz dodjelu građevinskog zemljišta na koje hrvatski ratni vojni invalidi imaju pravo prema Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji.

Udruga za pomoć osobama s mentalnom retardacijom Međimurske županije djeluje kontinuirano 40 godina i ima 442 nominalna člana (osobe s intelektualnim teškoćama) i 270 redovnih članova (roditelja, volontera i stručnjaka). U sklopu Udruge djeluje i klub Mura koji neposredno radi s djecom s teškoćama u razvoju i osobama s mentalnom retardacijom i kroz senzibiliziranje šire društvene zajednice promiče njihovu deinstitucionalizaciju. Među aktivnostima Udruge posebno se izdvaja program stanovanja uz podršku za 20-ak korisnika. Program se provodi u suradnji s Ministarstvom zdravstva i socijalne skrbi, partnerskim i suradničkim odnosom s jedinicama lokalne uprave i samouprave te Centrom za socijalnu skrb Međimurske županije. Udruga izdaje i svoje glasilo Mura. Nominalni članovi Udruzi najčešće upućuju pitanja koja govore o njihovoj želji za samozastupanjem. Roditelji i udomitelji-skrbnici navode potrebu izjednačavanja prava osoba s mentalnom retardacijom s ostalim osobama s invaliditetom, adekvatnu pomoć za život u lokalnoj zajednici, prevenciju institucionalizacije, pravo na osobnog i radnog asistenta te veću podršku roditeljskim udrugama. S tim u vezi od problematike na lokalnoj i područnoj samoupravi ističu problem financiranja i sufinanciranja rada Udruge, financiranja zaposlenih po ugovoru o radu i djelu, rada poludnevnog i dnevnog boravka, organiziranog stanovanja uz podršku, adekvatnih oblika prijevoza te pitanje zapošljavanja u zaštićenim oblicima rada kao i zapošljavanja u otvorenoj privredi uz poticajna sredstva.

Iz *Doma za starije i nemoćne osobe Čakovec* upoznali su Ured s uslugama koje pružaju korisnicima u smislu stanovanja, prehrane, održavanje osobne higijene, brige o zdravlju, njegu, radne aktivnosti i korištenje slobodnog vremena.

Posebno je vrijedno istaknuti otvaranje dnevnog boravka kapaciteta 15 korisnika s ciljem da se izbjegne preuranjena institucionalizacija. Napominju da je zgrada pristupačna za osobe s invaliditetom.

Upravni odjel za zdravstvo, socijalnu zaštitu i nacionalne manjine Međimurske županije upoznao je Ured sa svojim aktivnostima kroz koje nastoji doprinijeti integraciji osoba s invaliditetom kroz praćenje problematike osoba s invaliditetom i izvršavanja zakonskih obaveza, planiranjem i raspodjelom materijalnih i financijskih dobara te sudjelovanjem u radu stručnih skupova i seminara. Iz Odjela navode da su od 118.426 žitelja Međimurske županije prema popisu stanovništva iz 2001. godine, 9.845 osobe s invaliditetom. Djelokrug rada Upravnog odjela obuhvaća suradnju i financijsku podršku udrugama osoba s invaliditetom kroz javni poziv za prijavu projekata udruga civilnog društva. Naveli su da je 2008. godine za projekte udruga osoba s invaliditetom utrošeno 230.000 kuna, a podržano je 13 projekata. Odjel provodi mjere i aktivnosti iz *Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine* čiji je nositelj Međimurska županija. Svi važniji dokumenti Međimurske županije kao i natječaji i obrasci za udruge i organizacije civilnog društva objavljeni su na internetskim stranicama Odjela.

Udruga tjelesnih invalida Međimurja navela je svoje aktivnosti okupljanja roditelja i rođaka djece s tjelesnim invaliditetom kao i stručnjaka koji skrbe o njima u svrhu dobrovoljnog rada i razvijanja oblika pomoći i samopomoći.

Bave se i izučavanjem i praćenjem oblika rehabilitacije i potpore, unapređivanje oblika zbrinjavanja, informiranja članova, roditelja i obitelji o pravima i mogućnostima zbrinjavanja. Zalažu se za osposobljavanje zdravstvene službe za pravodobno otkrivanje, opserviranje, dijagnosticiranje, habilitaciju, rehabilitaciju i prevenciju invalidnosti, pružaju pomoć tjelesno invalidnim osobama i njihovim obiteljima u ostvarivanju preventive, liječenja, rehabilitacije i zaštite. Osim toga Udruga okuplja i organizira osobe s tjelesnim invaliditetom na ustanovljavanju izvaninstitucionalnih oblika zbrinjavanja i korištenja slobodnog vremena u cilju pomoći obitelji. Od problema navode slabo ili nikakvo sufinanciranje projekata i programa Udruge pri čemu ističu da u jednom dijelu sufinanciranja sudjeluju samo grad Čakovec i Međimurska županija dok ostali gradovi i općine, prema njihovim riječima, ne izdvajaju ništa. Udruga mjesečno izdaje časopis Listek koji je besplatan i o trošku Udruge se dostavlja na adresu članova. Tiska se uz financijsku podršku Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi.

Udruga slijepih Međimurske županije trenutno ima 210 članova. Zadaće Udruge su okupljati slijepe osoba s područja Međimurske županije radi definiranja zajedničkih potreba i njihova rješavanja, voditi evidenciju slijepih osoba, rušiti stereotipe i predrasude o njima, pomoći im u školovanju, zapošljavanju, rehabilitaciji i socijalizaciji, pružiti pomoć članovima u ostvarivanju prava i interesa, sudjelovati u rješavanju specifičnih problema članova samostalno ili u suradnji s nadležnim tijelima lokalne uprave i samouprave, pomaganje u opskrbi slijepih osoba potrebnim pomagalima, osmišljavanje i organiziranje edukativnih, kulturnih, sportskih i rekreativnih aktivnosti te pomaganje slijepim osobama kod uključivanja u aktivnosti šire društvene sredine u kojoj žive.

Od problematike koja naročito pogađa slijepe osobe iz Udruge navode da je *isključivanje slijepih osoba i drugih osoba s invaliditetom iz Zakona o mirovinskom osiguranju 1999. i njihovim uvrštavanjem u sustav socijalne skrbi drastično smanjena participacija države u podmirenju troškova nastalih s osnove invaliditeta.*

Ističu da doplatak za sljepoću, odnosno doplatak za tuđu pomoć i njegu u iznosu od 70 % ili 100 % osnovice prema zakonu o socijalnoj skrbi nije dostatan za podmirenje troškova prouzročenih invaliditetom slijepih osoba pa je stav Hrvatskog saveza slijepih i Udruga slijepih da se uvede doplatak na sljepoću ili dodatak za najtežu invalidnost koji bi bio izuzet iz sustava socijalne skrbi.

Među problematikom vezanom uz lokalnu i područnu samoupravu ističu nedostatak stručnjaka tiflopedagoga na području Međimurske županije koji bi kontinuirano radili s djecom oštećena vida u okviru integriranog sustava predškolskog i osnovnoškolskog obrazovanja. Navode i slabu zainteresiranost poduzetnika za zapošljavanje slijepih osoba kao i nedovoljnu brigu lokalne i područne samouprave u stambenom zbrinjavanju slijepih osoba i članova njihovih obitelji.

Društvo distrofičara, invalida cerebralne i dječje paralize i ostalih tjelesnih invalida u 2008. godini imalo je 480 članova s područja Međimurske županije. Aktivnosti društva očituju se u organizaciji radno-proizvodnih aktivnosti za članove među kojima su likovne i informatičke radionice, kao i tečaj stranih jezika te terapijsko jahanje. Uz to organiziraju redovne sportske aktivnosti za mlađe članove. Organiziraju i neobavezna druženja za članove Društva.

Udruga surađuje s Hrvatskim savezom udruga cerebralne i dječje paralize, Hrvatskim savezom udruga tjelesnih invalida, Savezom distrofičara Hrvatske i ostalim srodnim udrugama iz Hrvatske. Skupu su nazočile i predstavnice Društva multiple skleroze Međimurske županije.

4.12.4. ZADARSKA ŽUPANIJA, ZADAR, 13. SVIBNJA 2009

Predstavljanje Ureda za područje Zadarske županije održano je u multimedijalnoj dvorani Gradske knjižnice Zadar. Nazočni su bili predstavnici udruga osoba s invaliditetom, centra za socijalnu skrb, HZZ-a, HZMO-a i HZZO-a kao i predstavnici lokalne i regionalne (područne) samouprave. Tako su skupu nazočili dogradonačelnik grada Zadra, pomoćnik pročelnika Ureda za zdravstvo i socijalnu skrb grada Zadra i zamjenik župana Zadarske županije. Uz probleme s kojima se susreću osobe s invaliditetom na području cijele Hrvatske, u Zadarskoj županiji posebice je istaknut problem provođenja fizikalne terapije u kućnoj njezi u mjestima oko Zadra. Broj termina kućnih posjeta fizioterapeuta smanjen je od 01.01.2008. godine.

Predstavnica HZZO-a to je objasnila nedostatkom kadra i činjenicom da je kućna njega prvenstveno bila zamišljena za područje grada Zadra. Vještakinja iz HZMO-a upozorila je na nepravilnosti prilikom vještačenja kod neuromuskularnih bolesti koje više nisu na listi tjelesnih oštećenja i zatražila da se liste izmijene i vrte na staro. Iz zadarske gradske uprave istaknuli su da se stimulira poslodavce koji zapošljavaju osobe s invaliditetom, a Grad ispunjava i predviđenu kvotu zaposlenih osoba s invaliditetom. Kako je u Zadru pristupačnost i dalje veliki problem, planira se ugradnja dizala u zgradu HZMO-a i HZZO-a. Od pozvanih udruga s područja Zadarske županije, skupu su se odazvali predstavnici Udruge tjelesnih invalida Zadarske županije, Zajednice udruga HVIDR-e, Udruge invalida rada Zadar, Društva oboljelih od multiple skleroze Zadarske županije, Športskog saveza osoba s invaliditetom Zadarske županije i Udruge oboljelih od PTSP-a.

Iz *Udruge tjelesnih invalida Zadarske županije* istaknuli su da Udruga ima u svojoj evidenciji 580 članova od 20 do 100% invalidnosti, različitih oštećenja tijela i od 6 do 88 godina kao i 28 pomažućih članova koji su zaposlenici Dječjeg vrtića za djecu s teškoćama u razvoju Latica.

U udruzi su osnovane i tri sekcije: Sekcija tjelesnih invalida, Sekcija distrofičara, Sekcija cerebralne i dječje paralize.

Pitanja koja se upućuju Udruzi vezana su uz oslobađanje od PDV-a i trošarine pri kupnji novog automobila, izjednačavanje invalidnine s invalidima Domovinskog rata koji imaju ista tjelesna oštećenja, gdje se osobe s invaliditetom mogu zaposliti i kako mogu ostvariti osnovna prava. Prioritet Udruge je uklanjanje arhitektonskih barijera i omogućavanje pristupa kolicima svim važnim institucijama. Predložili su da s Uredom postoji bar veza emailom i da ih se obavještava o svim važnim i bitnim stvarima vezanim za rad udruga i osoba s invaliditetom.

U *Društvo oboljelih od multiple skleroze Zadarske županije* učlanjeno je 60 oboljelih različitih stupnjeva invaliditeta. Pitanja koje članovi najčešće upućuju udruzi odnose se na pravo na rehabilitaciju gdje se javlja čitav niz problema od nemogućnosti ostvarivanja rehabilitacije u za to specijaliziranim ustanovama koje su udaljene od mjesta stanovanja do nezainteresiranosti liječnika da se takvim bolesnicima olakša provođenje pretraga i liječenja. Naveli su da je suradnja i pomoć od lokalne i područne samouprave odlična.

Udruga invalida rada Grada Zadra provodi aktivnosti vezane za poboljšanje uvjeta življenja i osposobljavanja osoba s invaliditetom. Najčešća pitanja članova vezana su uz materijalni status jer se radi o populaciji koja je zbog bolesti rano umirovljena i živi s minimalnim mirovinama.

4.12.5. DUBROVAČKO NERETVANSKA ŽUPANIJA, DUBROVNIK, 18. SVIBNJA 2009.

Tribina održana u Dubrovniku okupila je dvadesetak predstavnika udruga osoba s invaliditetom, institucija, predstavnike županijskih upravnih odjela za prostorno uređenje i graditeljstvo i odjela za zdravstvo, socijalnu skrb i branitelje kao i predstavnicu Grada Dubrovnika, HZZ-a - Područne službe Dubrovnik, centara za socijalnu skrb iz Dubrovnika i Korčule kao i Obiteljskog centra Dubrovnik.

Udruga za Down sindrom Dubrovačko-neretvanske županije osnovana je u svibnju 2008. godine na inicijativu roditelja. Cilj Udruge je upoznavanje i senzibilizacija javnosti za problematiku Down sindroma te što bolja integracija djece s Down sindromom. U tu svrhu udruga je vrlo aktivna u svim segmentima osiguravanja prava i poboljšanja kvalitete života djece s Down sindromom. Za sada Udruga okuplja 18 članova i 13-ero djece predškolske i školske dobi. Od problema s kojima se susreću u radu ističu nedostatak informacija od strane medicinskog osoblja i nadležnih službi prilikom rođenja djeteta pa se samim time kasni i s neobično važnim programom rane intervencije. Tretmani koje osigurava HZZO su nedostadni, a žale se i na nedostatnu komunikaciju među stručnim osobama u institucijama.

Udruga tu uskače na način da osigurava dodatne tretmane logopeda i defektologa koje dijelom financira sama, a dijelom roditelji. U suradnji s Obiteljskim centrom i udrugom *Idem* koji su nosioci projekta pomoćnika u nastavi na području grada Dubrovnika, Udruga je uključila jednu djevojčicu u šk.god. 2008./09. Brine ih i kako osigurati nastavak školovanja u srednjoškolskom sustavu za dvije djevojčice koje sada pohađaju osnovnoškolski program po prilagođenom programu u poluintegracijskom odjeljenju.

Udruga radi na ostvarivanju bolje povezanosti centra za socijalnu skrb i HZZO-a preko kojih djeca ostvaruju pravo na invalidninu, a majke na dječji dolatak i produljene dopuste. Jedan od problema Udruge je i nedostatak vlastitog prostora.

Društvo distrofičara, invalida cerebralne i dječje paralize i ostalih tjelesnih invalida Dubrovačko-neretvanske županije registrirano je od 1983., ali je s organiziranjem aktivnosti započelo 1994. kad su dobili svoj prostor. Društvo ima 450 članova od Prevlake do Lastova i obuhvaćaju tri grupe osoba s invaliditetom: distrofičare, djecu i osobe s cerebralnom paralizom te tjelesne invalide s oštećenjem koštano-mišićnog sustava. Za šestero članova s cerebralnom paralizom kojima obitelj nije u mogućnosti osigurati 24-satnu brigu i njegu, a kako bi spriječili njihovu institucionalizaciju, organizirali su svakodnevno zbrinjavanje od 8 do 15 sati. U tom vremenu organizirana je radionica koja je istovremeno radno-okupacijska i edukativna. Društvo je organiziralo i likovnu radionicu kao i radionicu za izradu eko vrećica. Za ostale članove jednom tjedno se organiziraju druženja i jednodnevni izleti. Kako članovi Udruge najviše problema imaju s kretanjem, odnosno pristupačnošću, Udruga posebnu pozornost posvećuje tom pitanju.

Predstavnici grada Dubrovnika upoznali su pravobraniteljicu sa Strategijom jedinstvene politike za osobe s invaliditetom grada Dubrovnika u razdoblju od 2009. do 2013. godine.

U Strategiji su jednako kao i u Nacionalnoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine predviđene konkretne mjere, operativne aktivnosti kroz koje se one provode, njihovi nositelji i rokovi provedbe. Među planiranim aktivnostima koje se planiraju kontinuirano provoditi su sufinanciranje programa i projekata udruga osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju, provođenje edukacija i promoviranje prava osoba s invaliditetom, provođenje istraživanja u svrhu procjene stanja i potreba, osiguranje sredstva za rad Savjetovališta za osobe s invaliditetom, sufinanciranja programa za edukaciju i informiranje, osiguranje sredstva i razvijanje projekta samostalnog stanovanja za osobe s invaliditetom, osiguranje odgovarajućeg oblika odgoja i obrazovanja svoj djeci s teškoćama u razvoju sukladno njihovim potrebama, sposobnostima i željama.

Među mjerama je i uvođenje projekta asistenta u nastavi s ciljem integracije djece s teškoćama u razvoju (rok 2009.-2011), usklađivanje stjecanja određenih zanimanja s potrebama tržišta rada, sufinanciranje programa i projekte udruga osoba s invaliditetom usmjerenih na informiranje poslodavaca o mogućnostima zapošljavanja osoba s invaliditetom i programima potpore zapošljavanja osoba s invaliditetom te educiranja poslodavaca o mogućnostima, radnim i socijalnim vrijednostima osoba s invaliditetom. Na području zdravlja, športa i rekreacije planira se kontinuirano provođenje preventivnih programa u cilju promicanja zdravlja i sprječavanja nastanka invaliditeta i težih oštećenja zdravlja.

Na području zdravstvene zaštite djece s neurozicima, cilj je prikupiti podatke iz sektora zdravstva, odgoja i obrazovanja i socijalne skrbi, izraditi protokol ranog otkrivanja i rane intervencije te provesti program edukacije zdravstvenih djelatnika. Strategija planira i aktivnosti vezane uz nabavu medicinske opreme pri čemu se nameće nužnost utvrđivanja prioriteta.

Na području stanovanja, mobilnosti i pristupačnosti planira se nastaviti s prilagođavanjem rubnjaka na pješačkim prijelazima, premještanje stupova prometnih znakova koji otežavaju kretanje, osigurati prohodnost nogostupa sprečavanjem parkiranja, nastaviti s izradom rampa i prilaza do postojećih javnih objekata i poslovnih prostora, u povjesnoj jezgri izraditi montažne rampe i prilaze uz suglasnost Uprave za zaštitu kulturne baštine, provoditi zakonske odredbe o osiguranju pristupačnosti prilikom projektiranja i izgradnje novih objekata, na prilaznim površinama koje nisu u vlasništvu grada Dubrovnika tražiti od vlasnika da prilagodi prilaze i rampe.

Nositelji te mjere su Upravni odjel za komunalno gospodarstvo i mjesnu samoupravu, Upravni odjel za kulturu i društvene djelatnosti, Upravni odjel za gospodarenje nekretninama i Društvo distrofičara, invalida cerebralne i dječje paralize i ostalih invalida Dubrovačko-neretvanske županije. Nameće se zaključak da je postignuta vrlo uska suradnja svih relevantnih predstavnika jedinice lokalne vlasti i udruge što je najučinkovitiji način brzog uočavanja i otklanjanja problema i svakako primjer koji bi trebale slijediti i ostale sredine.

Na području označavanja parkirališnih mjesta za vozila osoba s invaliditetom predviđene su aktivnosti označavanja propisanog broja parkirališnih mjesta za vozila osoba s invaliditetom, traženje da se označe parkirališna mjesta i na parkiralištima u privatnom vlasništvu ukoliko se na tim prostorima nalaze poslovni objekti dostupni svima, provođenje odredbe novog Pravilnika o znaku pristupačnosti i spriječiti zlouporabe.

Na području socijalne skrbi predviđa se kontinuirano praćenje ostvarivanja prava iz sustava socijalne skrbi i poticanje izvaninstitucionalnih oblika skrbi.

Na tribini je bio i predstavnik *Udruge gluhih i nagluhih općine Konavle*. Među ciljevima Udruge ističe se unapređenje društvenog položaja i aktivne uloge u rješavanju životnih problema članova, obavještavanje mjerodavnih institucija o problemima i predlaganje mjera za njihovo rješavanje, djelovanje na prevladavanju komunikacijskih barijera koje se pojavljuju u svakodnevnom životu i radu osoba oštećena sluha. Udruga surađuje s Centrom za socijalnu skrb tako da članovima pomaže u pisanju zamolbi za ostvarivanje prava iz područja socijalne skrbi te mirovinskog i zdravstvenog osiguranja. Udruga organizira seminare s temama korisnim za članove, pomaže članovima pri ostvarivanju prava na slušna pomagala, zalaže se za bolji status znakovnog jezika i obavlja djelatnost prikupljanja i raspodjele humanitarne pomoći. Udruga se financira iz proračuna lokalne samouprave, prihoda igara na sreću, prihoda vlastite djelatnosti, sponzorstva i donacija, članarine i drugih izvora sukladno zakonu. U 2008. godini Udruga je imala 24 člana.

Udruga Lukjernica je udruga za zaštitu prava psihijatrijskih pacijenata i unapređenje duševnog zdravlja i kvalitete života. Osnovana je 2003. godine u cilju ostvarivanja zakonskih prava psihijatrijskih pacijenata na psihosocijalnu rehabilitaciju, edukaciju i radno-okupacijske programe. Osnovne aktivnosti Udruge su edukacija, kreativni sadržaji likovnog i verbalnog izražavanja, rad s računalom, grupne terapije i psihosocijalna potpora obitelji. Glavni cilj Udruge je da psihički oboljele osobe potrebnu skrb ostvare na području svoje županije. U tu svrhu Udruga provodi program *Psihijatrija u zajednici* čiji je zadatak integracija pojedinca u društvo i osposobljavanje za funkcioniranje u obitelji. Pokrenuta je inicijativa za otvaranje dnevne bolnice za radno-okupacijsku terapiju.

4.12.6. ŠIBENSKO-KNINSKA ŽUPANIJA, ŠIBENIK, 18. LIPNJA 2009.

Tribini u Šibeniku nazočili su gradonačelnik Šibenika, predstavnici županije i grada, Udruga osoba s invaliditetom s područja Šibensko – kninske županije, predstavnici HZZ-a, predstavnik HZZO-a, predstavnice Centra za socijalnu skrb, te mediji. Gradonačelnik je pozdravio skup te izjavio da mu je problematika osoba s invaliditetom u gradu Šibeniku jako poznata, te da je potreban rad na poboljšanju kvalitete življenja osoba s invaliditetom. *Udruga osoba s invaliditetom Sv. Bartolomej iz Knina* već se ranije obraćala Uredu tražeći pomoć u rješavanju problema pristupačnosti u svojoj sredini pa je susret bio prilika da se ostvari i osobni kontakt, te je izrazila potrebu dolaska pravobraniteljice u grad Knin.

Udruga konstantno ukazuje na probleme s kojima se susreću njihovi članovi, te u tom smjeru organizira okrugle stolove, obavještava medije i slično. Predstavnik *Udruge za promicanje inkluzije* pohvalila je dobru suradnju sa svima, te nas obavijestila da će se otvoriti prva stambena zajednica za osobe s umjerenom i teškom mentalnom retardacijom uz podršku asistentice. Predstavnik *Udruge civilnih invalida drugog svjetskog rata* ukazala je na nedostatak prostora za rad udruge. Predstavnik *Udruge slijepih županije Šibensko – kninske* ukazao je na sporost rješavanja pitanja teške invalidnosti te je zamolio Ured da potakne nadležne za bržim donošenjem navedenog propisa.

Predstavnica *Udruga za terapijsko jahanje* iskazala je kako je veliki nedostatak dolaska djece s teškoćama u razvoju na terapijsko jahanje. Predstavnica *Udruga za cerebralne i drugih tjelesnih invalida Šibenik* ukazala je na problematiku ostvarivanja prava iz područja zdravstva – ortopedski pomagala.

4.12.7. VIROVITIČKO-PODRAVSKA ŽUPANIJA, VIROVITICA, 10. SRPNJA 2009.

U prostorijama Gradskog društva Crvenog križa održana je tribina *Prava osoba s invaliditetom-međuresorna suradnja* za Virovitičko – podravsku županiju. Na tribini su se okupili predstavnici udruga osoba s invaliditetom, predstavnici županije, grada Virovitice, Obiteljskog centra, Centra za socijalnu skrb, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Osnovne škole Virovitica-škole učenika s posebnim potrebama te roditelji osoba s invaliditetom te predstavnici medija.

Od udruga osoba s invaliditetom bili su nazočni predstavnici Udruge distrofičara Virovitice, Udruge invalida rada Virovitice, Udruge osoba s invaliditetom Slatina, Udruge gluhih i nagluhih Virovitica, Udruge S.O.S. telefon poziv za pomoć, Udruge distrofičara, invalida cerebralne i dječje paralize i tjelesnih invalida Virovitica kao i Udruge za pomoć osobama s mentalnom retardacijom.

U raspravi koja je uslijedila nakon prezentacije rada i nadležnost Ureda, istaknuto je da je su u Virovitičko-podravskoj županiji od ukupnog broja stanovništva njih 9,36 posto osobe s invaliditetom, a da njihove potrebe i problemi najčešće nisu prepoznati. Kako su se na tribini okupili i predstavnici udruga osoba s invaliditetom i predstavnici lokalne i područne (regionalne) samouprave bila je to prilika da se istakne potreba tješnje suradnje. Pri tome je posebno naglašeno nepostojanje prilagođenog vozila za prijevoz osoba s invaliditetom na području grada Virovitice što u posebno težak položaj stavlja osobe s invaliditetom iz okolnih mjesta kojima je pristupačnost veliki problem. Tu je i problem neprilagođenosti javnih površina.

Naveden je i problem nedostatnog financiranja udruga, ali i nedostatak strategije za rješavanje nagomilanih problema osoba s invaliditetom i neprimjenjivanje UN-ove Konvencije za osobe s invaliditetom i Nacionalne strategije. Iz Upravnog odjela za društvene djelatnosti grada Virovitice na to su odgovorili da se svake godine raspisuje natječaj za financiranje projekata udruga, ali da se na njega javlja mali broj udruga. Kao naznaka da se na rješavanju problema osoba s invaliditetom ipak počelo sustavnije raditi istaknuto je da je u Slatini nabavljeno prilagođeno vozilo za prijevoz, a dožupan je najavio donošenje strategije.

Udruga distrofičara Virovitica koja samostalno djeluje od 2007. uključila se u provođenje pilot-projekta *Osobni asistent* pa je preko te udruge sada u projekt uključeno petoro osoba s najtežim invaliditetom. Iz Udruge su posebno istaknuli problem ortopedskih pomagala, odnosno uvoz onih koja po kvaliteti ne vrijede onoliko koliko privatni dobavljači naplate od HZZO-a. S tim u vezi su iznijeli inicijativu da Ured pravobraniteljice stupi u kontakt s HZZO-om i da se ponovno napravi Lista pomagala, a da pritom u komisiji budu osobe s različitim vrstom invaliditeta koja bi ta pomagala mogla testirati.

Iz *Obiteljskog centra Virovitičko-podravske županije* govorili su o radu savjetovališta za osobe s invaliditetom koje djeluje pri njihovom Centru kao i o individualnom radu i programima za osobe s invaliditetom, savjetovanju roditelja i programu potpore za roditelje djece s teškoćama u razvoju, kao i radionice za njihovu braću i sestre. Program druženja mladih volontera i osoba s invaliditetom i djece s teškoćama provodi se u cilju poticanja inkluzije djece s teškoćama u razvoju. Od problema je istaknut nedostatak stručnog djelatnika-defektologa u nastavi, odnosno postojanje samo jednog logopeda za cijelu Županiju. Upozorili su i na nedovoljan broj udruga i stručnjaka koji bi se bavili pitanjima osoba s invaliditetom kao i nedostatne rehabilitacijske i ostale sadržaje, pogotovo za osobe iznad 21. godine starosti.

Iz *Hrvatskog zavoda za zapošljavanje* su naveli da je na području županije evidentirano 390 nezaposlenih osoba s invaliditetom od kojih je većina dugotrajno nezaposlena, s niskom obrazovnom razinom i bez radnog iskustva.

4.12.8. KOPRIVNIČKO KRIŽEVAČKA ŽUPANIJA, KOPRIVNICA, 20. SRPNJA 2009.

U Centru *Podravsko sunce* u Koprivnici predstavljen je Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za Koprivničko-križevačku županiju.

Tribini su nazočili predstavnici Udruge invalida Križevci, Udruge invalida Koprivničko-križevačke županije, Udruge ratnih i mirnodopskih invalida (URMVI), Saveza udomitelja djece starih i nemoćnih osoba RH, Udruge za pomoć osobama s mentalnom retardacijom Križevci, Udruge za pomoć osobama s mentalnom retardacijom Koprivnica, Udruge osoba s invaliditetom „Bolje sutra“, Koprivnica, Udruge slijepih Koprivničko-križevačke županije, Društva multiple skleroze Koprivničko-križevačke županije te Udruge za pomoć osobama s mentalnom retardacijom Đurđevac. Na tribini su bili dožupan, zamjenik gradonačelnika grada Koprivnica te pročelnik za društvene djelatnosti kao i predstavnici centara za socijalnu skrb Koprivnica, Križevci, Đurđevac, predstavnici HZZ-a i HZMO-a.

Iz *Centra za odgoj i obrazovanje Podravsko sunce* upoznali su Ured sa poviješću ove institucije kao i s djelatnošću Centra. Tako su naveli da je tadašnja Škola za djecu s teškoćama u razvoju započela s radom školske godine 1962./63. U početku je djelovala u zgradi na Trgu mladosti, a od 1975. do otvaranja današnjeg Centra „Podravsko sunce“ nastava se odvijala u montažnoj zgradi u Križevačkoj ulici.

Moderno i suvremeno opremljeno zdanje centra Podravsko sunce kakvo je ono danas otvoreno je s početkom školske godine 2003./04. Djelatnost Centra obuhvaća odgoj i obrazovanje djece predškolske dobi s većim teškoćama u razvoju, odgoj i osnovno obrazovanje djece sa sniženim intelektualnim sposobnostima, odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju djece i mladih s autizmom i značajno sniženim intelektualnim sposobnostima (do 21. godine) te organizaciju radno-proizvodnih aktivnosti za osobe sa značajno sniženim intelektualnim sposobnostima (iznad 21. godine).

U sklopu Centra djeluje i logo-kabinet u kojem se svakodnevno pruža pomoć djeci gradskih vrtića i škola te djeci iz općina s područja bivše općine Koprivnica koja imaju poteškoće glasa i govora i poteškoće u čitanju i pisanju.

U Centru ima 119 polaznika raspoređenih u jednu skupinu predškolskog programa, osam razreda osnovnog obrazovanja, četiri skupine za rehabilitaciju djece i mladih sa znatno sniženim intelektualnim sposobnostima te jedna skupinu za radno – proizvodne aktivnosti. Neki od raznovrsnih programa u školi su eko – škola, poduka plivanja, poduka vožnje biciklom, preventivni program i edukacija za roditelje dok izvannastavne aktivnosti obuhvaćaju foto skupinu, eko, dramsku, znanstvenu, zdravstvenu, recitatorsku, ritmičku, sportsku i folklornu skupinu.

Udruga slijepih Koprivničko-križevačke županije također je priložila materijale o svojim aktivnostima, povijesti i istaknula probleme na koje nailaze na lokalnoj razini. Udruga je s radom započela 1955. pa je tako 2005. godine obilježila 50. obljetnicu kontinuiranog djelovanja. Udruga danas ima 241 člana. Područje djelovanja Udruge je ostvarivanje prava članova iz područja obrazovanja, zapošljavanja i rehabilitacije, ostvarivanje njihovih posebnih prava i organiziranje društveno-kulturnog i sportskog života. Od ciljeva Udruge istaknuti su okupljanje i organiziranje slijepih osoba na području Županije te briga o njihovim socijalnim i zdravstvenim pravima.

Cilj Udruge je jednako tako senzibilizacija videće okoline prema potrebama osoba s oštećenjem vida. Udruga od 2002. godine preko raznih projekata i programa kontinuirano radi na poboljšanju kvalitete življenja svojih članova te provodi aktivnosti vezane uz njihovu integraciju i senzibilizaciju okoline.

Najčešća pitanja koja članovi upućuju Udruzi vezana su uz ostvarivanje prava i povlastica, zatim pitanja vezana uz uključivanje u različite aktivnosti koje provodi Udruga kao i zamolbe za rješavanje problema članova. Najizraženiji problemi koji se javljaju na razini lokalne i područne samouprave su nepoštivanje *Pravilnika o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti* (taktilno označavanje javnih i privatnih ustanova i prometnica) te slaba povezanost javnim prijevozom na području cijele Županije.

4.12.9. BRODSKO-POSAVSKA ŽUPANIJA, SLAVONSKI BROD, 15. RUJNA 2009.

Tribina je okupila dvadesetak predstavnika udruga osoba s invaliditetom s područja županije i predstavnike institucija koje skrbe o njima: predstavnika Povjerenstva za osobe s invaliditetom grada Slavenskog Broda, pročelnicu Upravnog odjela za društvene djelatnosti Grada Slavenskog Broda te stručne suradnice za zdravstvo i socijalnu skrb tog Odjela, predstavnike HZMO-a i HZZ-a-Područne službe Slavonski Brod, predstavnicu županijskog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb te Centra za socijalnu skrb Slavonski Brod. Tribini su se odazvali i predstavnici medija, Industrijsko-obrtničke škole te Sportskog saveza invalida Brodsko-posavske županije.

Povjerenstvo za osobe s invaliditetom grada slavenskog broda u travnju 2008. godine izradilo je *Lokalnu strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2008. do 2015. godine*. Grad Slavonski Brod je time počeo primjenjivati Nacionalnu strategiju donošenjem mjera i aktivnosti za sve osobe s invaliditetom u gradu Slavenskom Brodu.

Veći dio mjera je u izravnoj nadležnosti gradskih upravnih tijela i institucija, ali su istaknuli jednaki značaj mjera u nadležnosti ministarstava i državnih institucija koje se ne mogu uspješno ostvariti bez aktivnog sudjelovanja tijela lokalne i regionalne razine. Strategija donosi ocjenu stanja po područjima, mjere i aktivnosti za unaprjeđenje postojećeg stanja te nositelje i rokove.

U sklopu mjera predviđeno je provođenje edukacije roditelja/skrbnika djece s teškoćama u razvoju u dječjim vrtićima i osnovnim školama, provođenje edukacije stručnjaka i djelatnika koji djeluju prema osobama s invaliditetom, edukacija odgojno-obrazovnih djelatnika, održavanje tribina i ciljanih susreta predstavnika udruga s učenicima vrtića i škola te brojne druge mjere u suradnji Grada i udruga osoba s invaliditetom.

Prema podacima Povjerenstva na području Grada djeluje 10 udruga osoba s invaliditetom i udruga koje djeluju u korist osoba s invaliditetom. S područja Grada i Županije predstavljaju Ureda pravobraniteljice odazvali su se predstavnici 11 udruga.

Vrlo je *aktivna Udruga distrofičara, invalida cerebralne i dječje paralize i ostalih tjelesnih invalida Slavonski Brod* koja mjesečno izdaje svoj glasnik *Zvezdica* u nakladi od 600 izdanja. Ova Udruga osnovana je 1984. godine i okuplja 498 osoba. Od najčešćih pitanja članova istaknuli su: zašto postoje razlike u pravima osoba s jednakim oštećenjem s obzirom na uzrok i dob nastanka invalidnosti, nemogućnost ostvarivanja prava na osobnog asistenta i asistenta u nastavi za osobe s najtežim oštećenjem kao i pravo na roditelja njegovatelja-zašto ga ne mogu ostvariti skrbnici, zašto materijalna prava osoba s invaliditetom ovise o imovinskom cenzusu i osobnim primanjima što također destimulira zapošljavanje, zašto se cijena indiciranih ortopedskih pomagala toliko razlikuje od cijena koje pokriva HZZO te pitanje tko sve može ostvariti pravo na održavajuću medicinsku rehabilitaciju jednom godišnje.

Od problematike na lokalnoj razini naveli su nerazvijeno gospodarstvo, izuzetno lošu socijalnu sliku i nizak BDP koji uzrokuju situaciju u kojoj je zapošljavanje osoba s invaliditetom gotovo nemoguće; sporo provođenje mjera iz Lokalne strategije (posebice prilagodbe objekata), rigorozne kriterije za ostvarivanje prava na pomoć u kući, nepostojanje prilagođene službe za fizikalnu rehabilitaciju i zatvorenog bazena, neodobranje asistenta u nastavi, nepostojanje prilagođenog gradskog prijevoza, premala financijska podrška radu udruga i neriješeno pitanje prostora za većinu udruga.

Udruga invalida rada grada Slavenskog Broda osnovana je 1997. na inicijativu djelatnika Opće bolnice Dr. Josip Benčević a u svrhu upoznavanja invalida rada s njihovim pravima. Najveći problem Udruge je taj što dosad nisu uspjeli dobiti svoj prostor za rad. Članovi se žale na nemogućnost ostvarivanja prava na održavajuću bolničku medicinsku rehabilitaciju u toplicama. Razlog koji navodi liječnička komisija je da se radi o kroničnom stanju. Na sve žalbe koje se upute Upravnom sudu čeka se godinama.

Udruga slijepih Brodsko-posavske županije osnovana je 1954. godine i ima 160 članova. Najčešća pitanja koja članovi upućuju Udruzi odnose se na rješavanje zakonske regulative i pomoći pri rješavanju pravnih pitanja kao i pomoć u nabavi tiflotehničkih pomagala. Iz Udruge suradnju s lokalnom i područnom samoupravom ocjenjuju kao dobru, a najčešći problemi na tom području odnose se na financiranje.

Udruga slijepih Nova Gradiška osnovana je 2003. godine za pomoć slijepim osobama i njihovim obiteljima u svakodnevnom životu. Iz Udruge su naglasili provođenje brojnih projekata koje financiraju ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, znanosti, obrazovanja i športa te obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Među ostalim tu je bio i projekt *Zajedno do uspješnog roditeljstva* u kojem su organizirali terapijske grupne i individualne radionice kao i kreativne radionice za roditelje djece s teškoćama u razvoju i njihovu djecu. Ističu da su svi projekti nailazili na veliko zanimanje i podršku lokalne zajednice, ali i izostanak suradnje sa Županijom.

Iz *Udruge udomitelja djece, odraslih i nemoćnih osoba županije Brodsko-posavske Leptirić* posebno su istaknuli rješavanje pitanja zapošljavanja i daljnjeg zbrinjavanja štíćenika po završetku školovanja i prestanku udomljavanja. Djeca koja završe školovanje po prilagođenom programu nisu konkurentna na tržištu rada. Plan rada Udruge također predviđa rješavanje diskriminacije udomljene djece po pitanju dječjeg doplatka koji bi trebala ostvarivati i udomljena djeca. Iz *Područne službe HZZ-a Slavonski Brod* izvijestili su o djelokrugu rada s nezaposlenim osobama s invaliditetom. Naveli su program obrazovanja učenika po obrazovnim programima koji su jedini dostupni na području njihova prebivališta a nisu u skladu s potrebama tržišta rada. HZZ za sve nezaposlene osobe organizira nekoliko radionica, a u Službi radi i savjetnik za posredovanje pri zapošljavanju osoba s invaliditetom.

4.13. PRIMJENA ZAKONA O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE

Zakon o suzbijanju diskriminacije Hrvatski sabor je donio 09. srpnja 2008. Zakon je objavljen u Narodnim novinama broj: 85; 21. srpnja 2008., a stupio je na snagu 01. siječnja 2009.

Zakon na jednom mjestu sažima odredbe o diskriminaciji koje su se do njegova donošenja nalazile u raznim zakonima.

Moguća diskriminacijskih osnova koju Zakon propisuje je i invaliditet, a moguć oblik diskriminacije prema Zakonu je i propuštanje razumne prilagodbe u odnosu na osobe s invaliditetom.

Središnje tijelo nadležno za suzbijanje diskriminacije je Pučki pravobranitelj. Pojedine poslove, taksativno navedene u (čl. 12. st. 2. toč. 1. do 6.) Zakonu, obavljaju posebni pravobranitelji kada je to utvrđeno posebnim zakonom.

Posebni pravobranitelji dužni su voditi evidencije o slučajevima diskriminacije iz svoje nadležnosti te ih, iskazane po spolu, dostaviti Pučkom pravobranitelju do 01. veljače za prethodnu kalendarsku godinu.

4.13.1. EDUKACIJA DJELATNIKA UREDA I OSOBA S INVALIDITETOM

Obzirom je riječ o novom i složenom Zakonu, Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom provodio je potrebnu, dodatnu edukaciju djelatnika koji sudjeluju u rješavanju slučajeva diskriminacije osoba s invaliditetom.

Ovdje ističemo:

- Konferencija povodom stupanja na snagu Zakona o suzbijanju diskriminacije u organizaciji Pučkog pravobranitelja kao središnjeg tijela za suzbijanje diskriminacije, održana 26. siječnja 2009. u Zagrebu,
- Seminar o provedbi Zakona o suzbijanju diskriminacije u organizaciji Ureda za ljudska prava Vlade RH, Pučkog pravobranitelja i Centra za mirovne studije u sklopu EU PROGRESS programa, održan 11.-12. ožujka 2009. u Zagrebu,
- Stručno usavršavanje „The EC Anti-Discrimination Directives 2000/43&2000/78 in practice“, Trier, u organizaciji Europske pravne akademije koje se održavalo u Trieru, SR Njemačka 27-28.04.2009. godine.
- Međunarodna konferencija „Antidiskriminacijsko zakonodavstvo i praksa“ u organizaciji Međunarodne organizacije za migracije, Pravosudne Akademije, Ministarstvo pravosuđa i Hrvatskog pravnog centra uz potporu Veleposlanstva Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske održana je 27.04.2009. godine.
- Međunarodna konferencija u sklopu EU programa – PROGRESS: "Potpora provedbi Zakona o suzbijanju diskriminacije" o Zakonu o suzbijanju diskriminacije u organizaciji Vlade RH, Ured za ljudska prava, Centar za mirovne studije, Pučki pravobranitelj RH i Europska komisija – Glavna uprava za zapošljavanje, socijalna pitanja i jednake mogućnosti; održana je 24.-26.11.2009. godine

S ciljem lakšeg snalaženja, Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom je i organizirao edukacije glede Zakona o suzbijanju diskriminacije, namijenjene primarno predstavnicima udruga osoba s invaliditetom, ali i svima zainteresiranim.

Ovdje ističemo:

- Okrugli stol o temi „Terminologija osoba s invaliditetom i temeljne odrednice Zakona o suzbijanju diskriminacije“, održan 03. lipnja 2009. u Zagrebu te
- Okrugli stol o Zakonu o suzbijanju diskriminacije organiziran u suradnji s Uredom za ljudska prava Vlade RH, održan 12. listopada 2009. u Zagrebu.

Isto tako Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom informirao je u svim svojim aktivnostima posebice sudjelovanjima na stručnim skupovima te u medijima sam Zakon i njegovo značenje za osobe s invaliditetom.

Krajem 2009. godine provedena je javna kampanja u sklopu projekta "Potpora provedbi Zakona o suzbijanju diskriminacije" (PROGRESS program) u organizaciji Ureda za ljudska prava Vlade RH, Pučkog pravobranitelja i Centra za mirovne studije.

Kampanja je bila usmjerena na širenje svijesti o stupanju na snagu Zakona o suzbijanju diskriminacije i diskriminacijskim osnovama propisanim Zakonom.

Prijedlog rješenja plakata organizatora kampanje koji se odnosio na invaliditet kao diskriminacijsku osnovu glasio je: „Čemu tolika parking mjesta za invalide? Što oni svi imaju raditi u centru grada?“ (invaliditet kao diskriminacijska osnova).

Ured je zatražio mišljenja osoba s invaliditetom, te za kampanju predložio slijedeće:

- umjesto navedenog prijedloga rješenja plakata, točnije poruke na istom, koristiti primjerenije poruke, od kojih su neke: „Zabranjen ulaz invalidima“, „Invalide ne poslužujemo!“, „Neću valjda morati zaposliti ovog invalida!“, „Ne vršimo obuku za invalide“,
- na svakom plakatu tekst: „Stop predrasudama! Stop diskriminaciji! U Hrvatskoj je na snazi Zakon o suzbijanju diskriminacije“ nadopuniti tekstem: „ , a središnje tijelo za njegovu primjenu je Pučki pravobranitelj. Želite li upozoriti na slučaj diskriminacije na osnovu invaliditeta koja se događa Vama ili nekom drugom, javite se Pravobraniteljici za osobe s invaliditetom, Savska 43/3, 10000 Zagreb, tel: (01) 61 02 170, e-mail: ured@posi.hr .“
- obratiti pozornost da cijeli tekst (prethodno naveden) bude uočljiv kao i poruka na plakatu.

Organizatori kampanje djelomično su prihvatili prijedloge Ureda koristeći poruku: „Invalide ne poslužujemo“ umjesto poruke: „Čemu tolika parking mjesta za ...“.

4.13.2. PRIKAZ PREDMETA VEZANIH ZA DISKRIMINACIJU

Ured je u izvještajnom razdoblju zaprimio 25 pritužbi na diskriminaciju. Diskriminacijska osnova na koju su se stranke pritužile u dvadeset i jednom slučaju bio je invaliditet, a u četiri slučajeva zdravstveno stanje. U prikazu po spolu vidljivo je da su jedanaest pritužbi podnijele žene, a osam muškarci. Pravne osobe su podnijele četiri pritužbe dok su dvije bile anonimne. Na izravnu diskriminaciju prituživalo se četrnaest stranaka, na neizravnu diskriminaciju osmero, a na propuštanje razumne prilagodbe dvije stranke.

Broj pritužbi po pojedinom području diskriminacije je sljedeći:

▪ rad i radni uvjeti	7 pritužbi
▪ socijalna sigurnost	7 pritužbi
▪ obrazovanje, znanost i šport	4 pritužbe
▪ pristup dobrima i uslugama	3 pritužbe
▪ pravosuđe i uprava	2 pritužbe
▪ javno informiranje i mediji	1 pritužba
▪ članstvo u sindikatu ili drugim organizacijama	1 pritužba

Pritužitelji su se prituživali po 1 put na sljedeće prituženike:

- javno poduzeće, tijelo sudbene vlasti, udruga osoba s invaliditetom, javna ustanova socijalne skrbi, javna ustanova za odgoj i obrazovanje, fizička osoba

Pritužitelji su se prituživali po 2 puta na sljedeće prituženike:

- tijela državne uprave, jedinice lokalne samouprave, posebne ustanove odgoja i obrazovanja

Pritužitelji su se prituživali po 4 puta na sljedeće prituženike:

- ustanove predškolskog odgoja i obrazovanja

Pritužitelji su se prituživali po 2 puta na iste prituženike i to:

- tijelo izvršne vlasti, javne ustanove, dioničko društvo

Ured je sukladno Zakonu o suzbijanju diskriminacije i Zakonu o pravobranitelju za osobe s invaliditetom poduzimao radnje za otklanjanje diskriminacije u četrnaest slučajeva.

Strankama su sukladno Zakonu o suzbijanju diskriminacije u jedanaest slučajeva pružane obavijesti o njihovim pravima i obvezama. U deset pritužbi – predmeta utvrđeno je da se ne radi o diskriminaciji. Ured je prema prituženicama u dva slučaja reagirao upozorenjem odnosno preporukom. Pučkom pravobranitelju je na nadležno postupanje proslijeđen jedan predmet, a do kraja izvještajnog razdoblja riješeno je dvanaest predmeta.

PREPORUKA

Zakon o suzbijanju diskriminacije („NN“ br. 85/08.) stupio je na snagu 01. siječnja 2009. godine. Ured od tada svjedoči povećanom broju pritužbi na diskriminaciju osoba s invaliditetom.

Nakon uvida u pritužbe Ured u većini slučajeva zaključuje da je do povrede prava došlo iz nekog drugog razloga, a ne zbog diskriminacije sukladno Zakonu.

Naime, u društvu je uvriježeno termin „diskriminacija“ kolokvijalno upotrebljavati u raznim slučajevima koji zapravo nemaju obilježja diskriminacije onako kako to Zakon pretpostavlja. Činjenica postojanja Zakona o suzbijanju diskriminacije ograničava ubuduće takvo kolokvijalno, općenito upotrebljavanje termina „diskriminacija“ jer Zakon manje više jasno određuje što je ista. Slijedom navedenog potrebno je daljnje upoznavanja osoba s invaliditetom s odredbama i značenjem Zakona o suzbijanju diskriminacije. Svako stavljanje osobe u nepovoljniji položaj prema Zakonu o suzbijanju diskriminacije nije ujedno diskriminacija ukoliko razlog za takvo nejednako postupanje nije jedna od osamnaest diskriminacijskih osnova koje su navedene u Zakonu.

Ono što se osobama s invaliditetom na ovom mjestu može reći o diskriminaciji, sukladno Zakonu, je sljedeće:

U čl.1. „(1) Ovim se Zakonom osigurava zaštita i promicanje jednakosti kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, stvaraju se pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije.

(2) Diskriminacijom u smislu ovoga Zakona smatra se stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe po osnovi iz stavka 1. ovoga članka, kao i osobe povezane s njom rodbinskim ili drugim vezama.

(3) Diskriminacijom se smatra i stavljanje neke osobe u nepovoljniji položaj na temelju pogrešne predodžbe o postojanju osnove za diskriminaciju iz stavka 1. ovoga članka.“

U čl.2.“ (1) Izravna diskriminacija je postupanje uvjetovano nekim od osnova iz članka 1. stavka 1. ovoga Zakona kojim se osoba stavlja ili je bila stavljena ili bi mogla biti stavljena u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji.

(2) Neizravna diskriminacija postoji kada naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa, stavlja ili bi mogla staviti osobe u nepovoljniji položaj po osnovi iz članka 1. stavka 1. ovoga Zakona, u odnosu na druge osobe u usporedivoj situaciji, osim ako se takva odredba, kriterij

ili praksa mogu objektivno opravdati zakonitim ciljem, a sredstva za njihovo postizanje su primjerena i nužna“.

U čl.4. „ (1) *Poticanje na diskriminaciju, ako je počinjeno s namjerom, smatrat će se diskriminacijom u smislu članka 1. ovoga Zakona.* (2) *Diskriminacijom u smislu ovoga Zakona smatrat će se i propust da se osobama s invaliditetom, sukladno njihovim specifičnim potrebama, omogući: korištenje javno dostupnih resursa, sudjelovanje u javnom i društvenom životu, pristup radnom mjestu i odgovarajući uvjeti rada, prilagodbom infrastrukture i prostora, korištenjem opreme i na drugi način koji nije nerazmjern teret za onoga tko je to dužan omogućiti.“*

4.14. SUDJELOVANJE U RADU RADNIH TIJELA HRVATSKOG SABORA

Činjenicu postojanja ovog Ureda kao, sukladno svom djelokrugu rada, osobito zainteresiranog državnog tijela kada su u pitanju osobe s invaliditetom, adekvatno su prepoznala radna tijela Hrvatskog sabora.

Tako Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom u okviru svojih svakodnevnih zadataka redovito sudjeluje i u radu radnih tijela Hrvatskog sabora, točnije Saborskih odbora.

Sudjelovanje se prvenstveno odnosi na raspravljanje prijedloga i poticaja za donošenje novih odnosno izmjenu i dopunu postojećih zakona.

10.03. 2009. Nacionalni odbor; Okrugli stol – poglavlje pregovora 19. – socijalna politika i zapošljavanje – tema rasprave „Socijalna uključenost s naglaskom na osobe s invaliditetom“

Pravobraniteljica i njezina zamjenica sudjelovale su na okruglom stolu Socijalna uključenost osoba s invaliditetom u organizaciji *Nacionalnog odbora za praćenje pregovora o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji*. Okruglom stolu nazočili su veleposlanik Republike Češke, predstavnici Delegacije Europske komisije, veleposlanstva Švedske, predstavnici udruga osoba s invaliditetom, saborske zastupnice s invaliditetom, predstavnici institucija i ustanova socijalne skrbi, ministarstava, akademske zajednice te ostali.

Upozoreno je da mnoge mjere i reforme koje će slijediti u postupku pristupanja EU nisu popularne, ali je važno da ih građani Republike Hrvatske razumiju i da shvate njihov krajnji ishod koji će donijeti dobrobit u mnogim područjima društvenog života, a posebice u području položaja i socijalne uključenosti osoba s invaliditetom.

Jednako tako je naglašeno da proces deinstitucionalizacije ide sporo i da ne možemo biti zadovoljni dosadašnjom uključenosti u zajednice stanovanja i zapošljavanja za osobe s intelektualnim teškoćama.

Zaključak rasprave na ovoj sjednici Odbora bilo je da Hrvatska uistinu kreće u smjeru poboljšanja socijalne uključenosti osoba s invaliditetom, ali da predstoje brojni napor za daljnje unapređivanje i prevladavanje očitog raskoraka između normativnog dijela i njegove primjene u praksi za što trebaju snositi odgovornost središnja državna tijela, ali i jedinice lokalne samouprave.

Posebno je istaknuta potreba za daljnjim razvojem deinstitucionalizacije uz razvijanje izvaninstitucionalnih oblika zaštite u kojima bi sama institucija sudjelovala kao nositelj.

17.03. Hrvatski Sabor, Odbor za rad i socijalno partnerstvo, Udruga za pomoć i edukaciju žrtava mobbinga, Okrugli stol na temu „Regulacija mobbinga u zemljama EU – preporuka za Republiku Hrvatsku“

Na okruglom stolu raspravljalo se o pojmu mobbinga, njegovim posljedicama na zdravlje te pravnoj nedefiniranosti pojma. Dvojbe postoje da li mobbing regulirati u sklopu odnosno kao dio Zakona o radu ili izraditi poseban Zakon o mobbingu. Formirana radna skupina koja bi trebala pravno regulirati mobbing i pitanja vezana uz njega nije se okupila. Ured će pratiti njezin rad i pravovremeno reagirati svojim primjedbama.

19.03. Hrvatski Sabor, Odbor za rad i socijalno partnerstvo, Tematska sjednica organizirana povodom obilježavanja 21. ožujka, Nacionalnog dana invalida rada pod nazivom *Spriječimo invalidnost radnika*

Na sjednici je raspravljano o svim zakonskim i drugim mogućnostima kojima bi se smanjio veliki broj ozljeđivanja, smrtnosti i profesionalnog obolijevanja radnika na radnom mjestu u Republici Hrvatskoj. U tom kontekstu osobiti naglasak svi sudionici stavili su na prevenciju (preventivne sistematske preglede). Sukladno tome formulirana su tri prijedloga:

1. potrebno je pojačati sve oblike prevencije,
2. Državni inspektorat i dalje treba intenzivno provoditi kontrolu poslodavaca glede poštivanja zakonske regulative koja propisuje zaštitu na radu,
3. uputiti apel medijima osobito javnoj televiziji da primjereno prati teme vezane uz osobe s invaliditetom.

30.03. Hrvatski Sabor, Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina „Prijedlog izmjena i dopuna državnog proračuna Republike Hrvatske za 2009. godinu“; „Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršavanju državnog proračuna Republike Hrvatske za 2009. godinu“

23.04. u Hrvatskom Saboru, Odbor za rad i socijalno partnerstvo i Odbor za zdravstvo i socijalnu skrb organizirali su tematsku sjednicu povodom obilježavanja „ 28. travnja Nacionalni dan zaštite na radu“; Okrugli stol „Zaštitimo zdravlje i sigurnost radnika na radnom mjestu“

Cilj održavanja Okruglog stola i rasprave bilo je odgovoriti na neka otvorena pitanja iz područja zaštite na radu i sigurnosti radnika na radnom mjestu. Zabrinjavajući je podatak da je u Hrvatskoj trenutno 250 tisuća invalida rada. Kao uzroci stradavanja na radnom mjestu navedeni su neprimjena zaštitnih sredstava te ušteta na zaštitnim sredstvima. Istaknuto je da je najviše ozljeda zabilježeno u građevinarstvu, a zatim u radu s električnom energijom, plinom i vodom, kao i u radu u prijevozu i skladištenju.

U cilju unapređenja i poboljšanja stanja na području zaštite zdravlja i sigurnosti radnika predsjednik Odbora za rad Boris Kunst predložio je propisivanje sistematskih pregleda jednom godišnje za sva zanimanja. Isto tako je predložio da se tvrtke koje bilježe najviše profesionalnih oboljenja javno imenuju.

28.04. Sudjelovanje na Odboru za obitelj, mladež i šport u raspravi o nacionalnom kurikulumu

Iznesen je stav Ureda da je Nacionalni kurikulum dobar temelj za stvaranje sustava obrazovanja koji školi ujedno vraća i odgojnu funkciju. Istaknuta je važnost sustavnog pristupa osiguravanju mogućnosti uključivanju djece s teškoćama u razvoju u redovni sustav obrazovanja od predškolskog preko osnovnoškolskog do srednjoškolskog.

04.06. Održana je Glavna rasprava o izvješću za 2008. godine u Hrvatskom saboru - sabornica

Zastupnici Hrvatskog sabora prihvatili su prvo izvješće Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom. Na raspravi održanoj 4. lipnja 2009. godine pravobraniteljica za osobe s invaliditetom predložila je Izvješće o radu Ureda za razdoblje od 1. srpnja – 31. prosinca 2008. godine. Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom Anka Slonjšak je predložila na odborima koja su radna tijela Hrvatskog sabora Izvješće o radu Ureda za razdoblje od 1. srpnja – 31. prosinca 2008. godine.

Na tri odbora – Odboru za Ustav, Poslovnik i politički sustav, Odboru za ravnopravnost spolova i Odboru za rad i socijalno partnerstvo raspravljalo se o niz pitanja u cilju poboljšanja kvalitete življenja osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju. Na glavnoj raspravi u Hrvatskom saboru održanoj 4. lipnja 2009. godine nakon što je pravobraniteljica za osobe s invaliditetom izložila pregled Izvješća te upozorila na zaštitu, praćenje i ostvarivanje prava i interesa osoba s invaliditetom predsjednici/ce odbora izložili su zaključke iz prethodnih rasprava te se otvorila diskusija u kojoj su ispred klubova zastupnika sudjelovali saborska zastupnica gđa. Vesna Škulić, saborska zastupnica gđa. Ljubica Lukačić i saborski zastupnik g. Goran Beus Richembergh. Nakon toga je otvorena pojedinačna rasprava. Izvješće je prihvaćeno na 11. sjednici 5. lipnja 2009. godine (jednoglasno, 104 glasa "za").

21.09. Hrvatski sabor, Odbor za ravnopravnost spolova organizirao tematsku sjednicu „Obilježavanje 22. rujna – Nacionalnog dana borbe protiv nasilja nad ženama“

Sjednica je organizirana s posebnim naglaskom na *Zakon o zaštiti nasilja u obitelji*. Tematskoj sjednici nazočili su saborski/e zastupnici/ce, predstavnici/ce nadležnih ministarstava, državnih ureda, te nevladinih udruga koje se bave zaštitom žrtava nasilja u obitelji. Nakon otvaranja diskusije, pravobraniteljica za osobe s invaliditetom je u svom izlaganju posebnu pozornost nazočnih usmjerila na žene s invaliditetom žrtve nasilja te problematiku na koju nailaze u svakodnevnom životu.

24.11. Hrvatski sabor, Odbor za ravnopravnost spolova održana je tematska sjednica „Život i problemi žrtava nasilja nakon izlaska iz skloništa“

Svrha tematske sjednice bila je obilježavanje 10.-te obljetnice od kada su Ujedinjeni narodi proglasili 25. studenog Međunarodnim danom borbe protiv nasilja nad ženama. Time se i Hrvatski sabor uključio u kampanju Interparlamentarne unije: *Parlamenti poduzimaju akcije protiv nasilja nad ženama*.

Na sjednici se govorilo o tome kako žrtvama nasilja osigurati podršku svih čija je to zadaća kako bi se nakon izlaska iz skloništa integrirale u život svoje lokalne zajednice pa u tom kontekstu pravobraniteljica za osobe s invaliditetom govorila o specifičnostima položaja osoba s invaliditetom.

25.11. Sjednica Hrvatskog sabora, Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora, dnevni red: Prijedlog državnog proračuna RH za 2010.g. i projekcije za 2011 i 2012.g., te konačni prijedlog zakona o izvršavanju državnog proračuna RH za 2010.g.

25.11. Odbor za rad i socijalno partnerstvo, tematska sjednica: Prijedlog zakona o dopunama Zakona o uvjetima za stjecanje prava na starosnu mirovinu radnika profesionalno izloženih azbestu – jedna od točaka dnevnog reda proračun za 2010.

4.15. SUDJELOVANJE U IZMJENAMA I DOPUNAMA DOKUMENATA I PROPISA

Ured pravobraniteljica za osobe s invaliditetom, sukladno čl. 7. Zakona o pravobranitelju za osobe s invaliditetom („NN“ br. 107/07.), sudjeluje u postupku izrade nacrtu prijedloga propisa koji se odnose na prava osoba s invaliditetom ili kojima se uređuju pitanja od značaja za osobe s invaliditetom. Pojedina institucije pozvale su predstavnike/ce Ureda na aktivno sudjelovanje u radnim skupinama za odlučivanje o donošenju propisa. Pored dobrih iskustava Ureda pri sudjelovanju u radu takvih radnih skupina postoje i ona loša.

Ona se ogledaju u činjenici da se stavovi Ureda u pojedinim radnim skupina ne prihvaćaju, a u isto se vrijeme kao alibi koristi činjenica da je i Ured pravobraniteljice sudjelovao u radu određene radne skupine. Nadalje, osnivači radnih skupina koje izrađuju nacрте prijedloga propisa koji se tiču osoba s invaliditetom u iste bi trebali u većoj mjeri nego što je to sada slučaj uključivati reprezentativne predstavnike/ce udruga osoba s invaliditetom, a u cilju izrade što kvalitetnijih i u praksi lako primjenjivih propisa koji se na njih odnose.

Ured je sudjelovao u sljedećim radnim skupinama :

1. Pravobraniteljica Anka Slonjšak imenovana kao član *Državnog povjerenstva za VIII. Državnu smotru radova učenika/ca s teškoćama u razvoju koji se obrazuju za strukovna zanimanja*
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Agencija za strukovno obrazovanje
2. Zamjenik pravobraniteljice Boris Jakov Geričić imenovan za člana *Radne skupine za izradu Prijedloga Pravilnika o odgoju i obrazovanju djece i učenika s teškoćama*
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
3. Zamjenica pravobraniteljice Mira Pekeč Knežević je imenovana:
 - za članicu *Radne skupine za izradu nacrtu Zakona o osobnom asistentu*
Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti
 - za članicu *Radne skupine za izradu Izmjene i dopuna Zakona o socijalnoj skrbi, podskupina Jedinstveno tijelo vještačenja, te neformalna članica podskupine za Jedinstvenu listu oštećenja*
Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva
 - za članicu *Radne skupine za procjenu zahtjeva za prilagodbu ispitne tehnologije na državnoj maturi u školskoj godini 2009./2010.* Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja

4.15.1. PRIJEDLOZI UREDA ZA IZMJENE I DOPUNE DOKUMENATA I PROPISA

Zakon o pravobranitelju za osobe s invaliditetom (Narodne novine br. 107/07) stupio je na snagu 1. siječnja 2008. godine.

Osnovni zadatak pravobranitelja za osobe s invaliditetom propisan člankom 2. navedenog Zakona je da štiti, prati i promiče prava i interese osoba s invaliditetom na temelju Ustava Republike Hrvatske, međunarodnih ugovora i zakona.

Članak 7. istog Zakona navodi da:

„(1) Pravobranitelj za osobe s invaliditetom sudjeluje u postupku izrade nacрта prijedloga propisa koji se odnose na prava osoba s invaliditetom ili kojima se uređuju pitanja od značaja za osobe s invaliditetom.

(2) Pravobranitelj za osobe s invaliditetom može potaknuti donošenje i izmjene zakona i drugih propisa koji se odnose na prava i zaštitu osoba s invaliditetom.“

S obzirom na navedenu odredbu Zakona Ured je uputio dopis svim ministarstvima, odnosno središnjim državnim tijelima sa zamolbom za suradnju te zahtjevom za dostavljanjem na prethodni uvid svih pravnih propisa koje ta tijela donose odnosno mijenjaju ili nadopunjavaju, a njima se posredno ili neposredno uređuju pitanja od značaja za osobe s invaliditetom, kako bi sukladno danim nam ovlastima i obvezama izvršili uvid u iste i iznijeli svoje eventualne prijedloge, odnosno mišljenje.

Od prijedloga za izmjenu i dopunu dokumenata i propisa koje je ovaj Ured uputio državnim tijelima ističemo:

1. Strategija Vladinih programa za razdoblje 2010. do 2012. godine

Ured je nakon što se upoznao sa gore navedenim dokumentom Vladi Republike Hrvatske uputio sljedeće prijedloge: Mišljenje Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom je da bi se u općim ciljevima, a posebice u posebnim ciljevima **Strategije Vladinih programa za razdoblje 2010. do 2012. godine** u kojima je Ured uočio posebnu potrebu za zaštitom prava osoba s invaliditetom one trebale i izrijekom spomenuti uz ostale osjetljive skupine.

To su između ostalog područja obrazovanja, zdravstvene zaštite, komunikacija, zaštite od nasilja, zapošljavanja te stanovanja.

Ured je iznio stajalište da bi se prilikom definiranja ciljeva koji se odnose na ta područja izrijekom trebalo spomenuti osobe s invaliditetom kako bi se u ovom strateškom dokumentu vidjela neosporna opredjeljenost Vlade Republike Hrvatske za osiguranjem zaštite prava i interesa oko 500 000 građana Republike Hrvatske koji su osobe s invaliditetom.

U Općem cilju smo naglasili da je potrebno posebno istaknuti brigu o zapošljavanju osoba s invaliditetom kao jedne od skupina kojima je ostvarivanje prava na rad znatno otežano.

U načinu ostvarivanja postavljenih ciljeva koje govore o osiguranju primjene zakonskih propisa o radu i prednosti kod zapošljavanja, nužno je uz branitelje i ostale kategorije navesti i osobe s invaliditetom iz razloga što su osobe s invaliditetom posebno osjetljiva skupina osoba s obzirom na značaj rada i zapošljavanja za njihovu ekonomsku sigurnost, neovisnost i socijalno uključivanje.

U Općem cilju 4. navodi se da će se 'komunalna i socijalna infrastruktura razvijati kroz izgradnju, sanaciju, nadogradnju i opremanje građevina za opskrbu vodom (...) vrtića, škola, domova za starije, zdravstvenih ustanova i drugih'. Potrebno je izrijeком navesti ustanove socijalne skrbi kao što su centri za rehabilitaciju i centri za odgoj i obrazovanje koji skrbe o osobama s invaliditetom, a u velikoj su potrebi za nadogradnjom i opremanjem u svrhu pružanja kvalitete usluga na koju se Republika Hrvatska obvezala potpisivanjem *Konvencijom UN-a o pravima osoba s invaliditetom i Nacionalnom strategijom izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine*. Isto tako u dijelu „obnovom obiteljskih kuća i stanova žele se osigurati uvjeti za povratak građana u svoje domove na ratom stradanim područjima, a obnovom vrtića, škola, zdravstvenih ustanova (...)“, potrebno je dodati centre za rehabilitaciju, centre za odgoj i obrazovanje i druge ustanove socijalne skrbi te osiguranja pristupačnosti radi poboljšavanja kvalitete življenja djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom u području u kojem žive iz razloga što kvaliteta življenja osoba s invaliditetom se znatno razlikuje od ruralne do urbane sredine u svim područjima. Još uvijek je premalo zadovoljenih kriterija koji osobama s invaliditetom omogućavaju ravnopravno uključivanje u život i rad (mobilnost, pristupačnost, zapošljavanje, obrazovanje, smještaj i dr.).

Kontinuirano se moraju stvarati uvjeti za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom. Potrebno je uvesti univerzalni dizajn prilikom modernizacije prometne infrastrukture kako bi ona bila prilagođena za osobe s invaliditetom i osobe smanjene pokretljivosti, te je istaknuto da se 'Korisnicima poštanskih usluga na području cijele Republike Hrvatske moraju osigurati univerzalne poštanske usluge pod jednakim, pristupačnim uvjetima'. Međutim, potrebno je navesti da se pri tome moraju uvažavati specifične komunikacijske potrebe osoba sa senzoričkim oštećenjima (gluhim i slijepim osobama) kao i osiguravanje pristupačnosti osobama smanjene pokretljivosti.

Potrebno je posebno istaknuti osobe s invaliditetom koje su kao žrtve nasilja u naročito teškoj situaciji jer je njihova ovisnost o počinitelju nasilja - veća od onih osoba bez invaliditeta, a mogućnosti zaštite - manje. Posebno se to odnosi na prostornu i komunikacijsku nepristupačnost sigurnih kuća i drugih mehanizma pružanja pomoći žrtvama nasilja.

Isto tako napominjemo da se prilikom provođenja mjera odobravanja medicinske rehabilitacije i dodjele osobnih automobila s ugrađenim prilagodbama hrvatskim ratnim vojnim invalidima iz Domovinskog rata 100 % 1. skupine u vlasništvo, treba voditi računa o tome da ne dođe do razlike/diskriminacije u postupanju prema ostalim osobama s invaliditetom jednake kategorije.

U dijelu *Stvaranja povoljnih uvjeta za stambenu izgradnju i rješavanje stambenih potreba građana* nužno je dodati „i osobe s invaliditetom“, obzirom da zbog svojeg invaliditeta, smanjene mogućnosti zapošljavanja i samofinanciranja nužno trebaju stvaranje posebnih uvjeta za poboljšanje kvalitete stanovanja za osobe s invaliditetom i njihovih obitelji, kao i dodjelu/zamjenu stanova uz posebne uvjete.

U Općem cilju 6. potrebno je ugraditi princip integracije djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom u sustav redovnog obrazovanja pod jednakim uvjetima s ostalima, i to od predškolskog odgoja pa do studijskih programa.

Načini ostvarivanja postavljenog cilja trebali bi uključivati programe za integraciju, a pokazatelji uspješnosti biti će broj integrirane djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom u redovne sustave obrazovanja. Odgovarajuće obrazovanje osoba s invaliditetom jedan je od preduvjeta za njihovo kasnije ravnopravno uključivanje u otvoreno tržište rada. U *stvaranju informacijskog društva* posebno treba navesti osobe s invaliditetom koje imaju senzorička oštećenja.

U Općem cilju 7. uz zdravstveni turizam, trebalo bi ugraditi nužnost prilagodbe turističkih objekata i sadržaja osobama s invaliditetom kako predviđaju Konvencija o pravima osoba s invaliditetom i Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom 2007-2015.

U Općem cilju 11. područje zdravstvene zaštite je jedno od područja od posebnog značaja za osobe s invaliditetom, te smo istaknuli kako bi se uvažila specifičnost osoba s invaliditetom u ostvarivanju zdravstvene zaštite u smislu prilagodbe infrastrukture, edukacije zdravstvenih djelatnika za rad s osobama s invaliditetom, posebice uklanjanje komunikacijskih barijera kao i ostvarivanje veće informiranosti osoba s invaliditetom u rodilištima, odjelima kirurgije, traumatologije, neurološkim odjelima i drugima gdje se neke od osoba s invaliditetom po prvi puta suočavaju s činjenicom trajnog invaliditeta ili razvojnog oštećenja djeteta bez da im se pruži adekvatna informacija i potpora.

Ured nije upoznat da li je Vlada Republike Hrvatske usvojila navedene prijedloge.

2. Zakon o izmjenama zakona o udžbenicima za osnovnu i srednju školu

Sukladno svom djelokrugu rada, Ured je u srpnju 2009. uputio upozorenje Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa uz čl. 2. Zakona o izmjenama Zakona o udžbenicima za osnovnu i srednju školu („NN“ br. 86/09.). Naime, Zakonom je, a radi gospodarske situacije, ukinuto financiranje udžbenika i drugih nastavnih sredstava iz sredstava državnog proračuna. Vlada Republike Hrvatske može, sukladno raspoloživim sredstvima državnog proračuna, za svaku školsku godinu donijeti odluku o financiranju, odnosno sufinanciranju nabave udžbenika i drugih nastavnih sredstava za učenike osnovnih i srednjih škola.

Za tu svrhu Vlada Republike Hrvatske će odlukom utvrditi mjerila i kriterije na temelju kojih će se ostvarivati pravo na financiranje, odnosno sufinanciranje nabave udžbenika i drugih nastavnih sredstava.

Ured je upozorio upravo na činjenicu da se pri utvrđivanju mjerila i kriterija za ostvarivanje prava na financiranje, odnosno sufinanciranje nabave udžbenika i drugih nastavnih sredstava posebna pozornost obrati na učenike s teškoćama u razvoju koji dolaze iz socijalno ugroženih obitelji, ali i na sve ostale učenike s teškoćama u razvoju i to zbog činjenice što su udžbenici i druga nastavna sredstva za učenike s teškoćama u razvoju općenito skuplji (radi tehnike izrade istih) od ostalih udžbenika odnosno nastavnih sredstava. Sve to sukladno preuzetim obvezama Republike Hrvatske iz međunarodnih i domaćih dokumenata.

U školskoj godini 2009./2010. pravo na besplatne udžbenike ostvarila su djeca iz socijalno ugroženih obitelji te djeca hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, sukladno Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji („NN“ br. 174/04., 92/05., 2/07., 107/07., 65/09., 137/09.). Time je upozorenje Ureda djelomično usvojeno.

3. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji

Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti izradilo je Prijedlog novog Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. Hrvatski sabor je nakon prvog čitanja 10. srpnja 2009. na 11. sjednici donio zaključak o prihvaćanju Prijedloga s time da se sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja upute predlagatelju radi pripreme Konačnog prijedloga Zakona.

Ured je predložio dopuniti prekršajne odredbe iz čl. 20. st. 4. i 6. Prijedloga Zakona na način da se strože sankcionira počinitelja nasilja u obitelji kada ono na bilo koji način uključuje osobu s invaliditetom, bilo da je riječ o nasilju u nazočnosti osobe s invaliditetom, na štetu osobe s invaliditetom ili je riječ o ponavljanju (povratu) nekog od ovih oblika nasilja prema osobi s invaliditetom. Naime, smatrali smo da kao što je Prijedlog Zakona propisao strože prekršajno sankcioniranje počinitelja nasilja u obitelji kada ono na bilo koji način uključuje dijete ili maloljetnu osobu, da isto takvo strože sankcioniranje počinitelja nasilja u obitelji treba propisati i kada ono na bilo koji način uključuje osobu s invaliditetom, obzirom da se radi, po nama, o jednako ranjivim članovima obitelji. Nadalje, ovim se budući Zakon usklađuje s odredbama čl. 16. st. 1. i 5. (Sloboda od izrabljivanja, nasilja i zlostavljanja) Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju.

U novom Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji („NN“ br. 137/09., 14/10.) prijedlog Ureda je prihvaćen.

4. Zakon o osobnom asistentu

Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u Nacionalnoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. („NN“ br. 63/07.), poglavlje 2. *Područja djelovanja*, točka 2.1. *Obitelj, mjera 5.*, kao *aktivnost 4.* određuje: „*izraditi propis u svrhu uvođenja instituta osobnog asistenta za osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta*“.

Slijedom navedenog Uredu je predloženo da se aktivno uključi u izradu predmetnog propisa te je Ured predložio svog predstavnika. Prema saznanjima Ureda radna skupina se nije sastala već dogleđno vrijeme, tako da se institut osobnog asistenta za osobe s najtežim stupnjem i vrstom invaliditeta i dalje provodi u suradnji Ministarstva i udruga osoba s invaliditetom.

5. Pravilnik o odgoju i obrazovanju djece i učenika s teškoćama

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi („NN“ br. 87/08., 86/09.) stupio je na snagu 02. kolovoza 2008. i, među ostalim, propisuje donošenje provedbenih propisa te rok (godina dana od dana stupanja na snagu Zakona) u kojem se isti imaju donijeti. Sukladno navedenom, a temeljem zakonskih ovlasti, Ured je sudjelovao u radu Radne skupine za izradu Prijedloga Pravilnika o odgoju i obrazovanju djece i učenika s teškoćama, osnovane Odlukom o osnivanju i zadaćama Radne skupine Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa KLASA: 602-02/08-05/00027, URBROJ: 533-10-08-0001 od 12. rujna 2008. i Odlukom o izmijeni Odluke od osnivanju i zadaćama Radne skupine, KLASA: 602-02/08-05/00027, URBROJ: 533-10-08-0002 od 15. prosinca 2008.

Obzirom na višekratno neuvažavanje prijedloga i preporuka Ureda od strane Radne skupine (preporuka za proširenjem Radne skupine stručnjacima iz prakse iz veljače 2009., preporuka za definiranjem aktivnosti i potrebnog stupnja naobrazbe asistenta u nastavi iz ožujka 2009., itd.), na nepoštivanje dogovorene dinamike rada i rokova, u travnju 2009. Ured obavještava Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa o istupanju svojeg predstavnika iz Radne skupine. Također, s ciljem izrade jasnog i u praksi lako primjenjivog Pravilnika, preporuča Ministarstvu preispitivanje zadaće Radne skupine i rezultata njenog dotadašnjeg rada.

Naime, po našem mišljenju, do tada izrađen nacrt Prijedloga Pravilnika ni sadržajno ni terminološki nije davao odgovore na traženja iz Zakona.

Prema informacijama s kojima Ured raspolaže predmetni Pravilnik do kraja 2009. nije donesen.

6. Zakon o mjenici

Hrvatski savez slijepih predložio je Ministarstvu pravosuđa izmjene Zakona o mjenici („NN“ br. 74/94.) te je prijedlog na mišljenje i potporu dostavio i Uredu. Predložene izmjene Zakona u bitnome se sastoje u tome da; slijepe osobe imaju pravo na isti način kao i sve ostale izdavati mjenične blankete, znači potpisom blanketa, bez sudskog ovjeravanja potpisa na istom, a kako to sada Zakon propisuje. Iznimno, na zahtjev slijepe osobe, kada to ona smatra potrebnim, radi zaštite svojih interesa njezin potpis na mjeničnom blanketu biti će ovjeren, no ne više od strane suda već, kako je to i uobičajeno, od javnog bilježnika, sukladno Zakonu o javnom bilježništvu („NN“ br. 78/93., 29/94., 16/07., 75/09.).

Ured je podržao opisani prijedlog te je u travnju 2009. uputio preporuku za pokretanje postupka izmjene Zakona Ministarstvu pravosuđa. Ono ga je prosljedilo Ministarstvu financija na mjerodavno postupanje.

Prema saznanjima Ureda do kraja izvještajnog razdoblja Zakon o mjenici nije izmijenjen.

7. Ustav Republike Hrvatske

Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom predložio je usklađivanje termina pri predstojećim izmjenama i dopunama Ustava Republike Hrvatske („NN“ br. 41/01. – proč. tekst i 55/01. – isp.) i to na način da se: u članku 57. stavku 2. riječi: „*invalidnih osoba*“ zamjene riječima: „*osoba s invaliditetom*“; te u članku 64. stavku 3. riječi: „*invalidne osobe*“ zamjene riječima: „*osobe s invaliditetom*“.

Naime, UN Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom Republika Hrvatska potvrdila je Zakonom o potvrđivanju Konvencije („NN“ Međ. ugo. br. 6/07., 05/08.). Navedena Konvencija i Fakultativni protokol uz Konvenciju u odnosu na Republiku Hrvatsku stupili su na snagu 03. svibnja 2008. („NN“ Međ. ug. br. 3/08.). Time su, sukladno članku 140. Ustava RH, postali dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Konvencija i Fakultativni protokol uz Konvenciju koriste termin „*osoba s invaliditetom*“. Termin „*osoba s invaliditetom*“ rezultat je svekolike rasprave koja je vođena u Republici Hrvatskoj tijekom 2003. u koju je bila uključena šira društvena zajednica; u raspravi su participirali: Zajednica saveza osoba s invaliditetom, Savezi osoba s invaliditetom, članovi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, predstavnici vlasti; a ista je zaključena Sheratonskom deklaracijom.

Osobe s invaliditetom predmetni su termin prihvatile jer ih isti ni i jednom svom dijelu: *osoba, s, invaliditet/om*; ne stigmatizira, nema negativan prizvuk, već ima neutralno značenje koje ih adekvatno opisuje.

Ured do kraja izvještajnog razdoblja neslužbeno doznaje da će prijedlog biti usvojen.

8. Kazneni zakon

Ured je od Ministarstva pravosuđa zaprimio nacrt prijedloga vezano za promjenu važećeg Kaznenog zakona (KZ). Ministarstvo je planiralo do kraja 2009. godine izraditi novi Kazneni zakon jer se u njegovoj dotadašnjoj primjeni i nakon dvije posljednje novele ukazala potreba za dodatnim promjenama. Ured je na navedeni nacrt KZ-a dostavio konkretne prijedloge promjena i obrazloženja za koje je smatrao da su opravdane, korisne i nužne u cilju ostvarenja preventivnih i represivnih ciljeva hrvatskog kaznenog prava. Cilj je da su navedeni prijedlozi opravdani i korisni u cilju ostvarenja preventivnih i represivnih ciljeva hrvatskog kaznenog prava.

Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom je predložilo da se u glavi četrnaestoj (XIV) Kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa naziv „*Spolni odnos s nemoćnom osobom*“ ispred članka 189. zamjeni s nazivom „*Spolni odnos s nemoćnom osobom i osobom s invaliditetom*“, nadalje u članku 189. stavak 1. umjesto „*Tko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s drugom osobom, iskoristivši njezinu duševnu bolest, duševnu poremećenost, nedovoljnu duševnu razvijenost, neku drugu težu duševnu smetnju, ili kakvo drugo stanje te osobe zbog kojeg ona nije sposobna za otpor, kaznit će se kaznom zatvora od tri do osam godina.*“ predložimo da se zamjeni s „*Tko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu radnju s drugom osobom, iskoristivši njezinu nemoć ili invaliditet, kaznit će se kaznom zatvora od tri do deset godina.*“

Također smo predložili da se u članku 189. stavak 2. „*Tko počini kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka na osobito okrutan ili osobito ponižavajući način, ili ako je istom prigodom prema istoj žrtvi počinjeno više spolnih odnošaja, ili s njim izjednačenih spolnih radnji od više počinitelja, kaznit će se kaznom zatvora od tri do deset godina.*“ da se zamjeni s „*Tko počini kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka na osobito okrutan ili osobito ponižavajući način, ili ako je istom prigodom prema istoj žrtvi počinjeno više spolnih odnošaja, ili s njim izjednačenih spolnih radnji od više počinitelja, kaznit će se kaznom zatvora najmanje tri godine.*“

Nadalje ukoliko odredba Kaznenog zakona u Glavi jedanaestoj (XI) Kaznena djela protiv slobode i prava čovjeka i građanina i nadalje ostaje u predmetnom zakonu tada smo predložili da se u članku 106 stavak 1. „*Tko na temelju razlike u rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama, ili zbog pripadnosti etničkoj i nacionalnoj zajednici ili manjini u Republici Hrvatskoj, uskrati ili ograniči slobodu ili pravo čovjeka i građanina utvrđeno Ustavom, zakonom ili drugim propisom, ili koji na temelju te razlike ili pripadnosti daje građanima povlastice ili pogodnosti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.*“ u tekstu članka 106. stavak 1. doda u odgovarajućem padežu riječi „*i osobe s invaliditetom*“.

Ured je također predložio da odredba Kaznenog zakona u Glavi trinaestoj (XIII) Kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom i nadalje ostaje u predmetnom zakonu te je predložio da se i u članku 174. stavak 1. „*Tko na temelju razlike u rasi, vjeri, jeziku, političkom ili drugom uvjerenju, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama, spolu, boji kože, nacionalnosti ili etničkome podrijetlu krši temeljna ljudska prava i slobode priznate od međunarodne zajednice, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.*“ u tekstu članka 174. stavak 1. doda u odgovarajućem padežu riječi „*i osobe s invaliditetom*“

Kao obrazloženje smo naveli Konvencija o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom („NN–Međunarodni ugovori“ br. 6/07., 3/08., 5/08.) stupila je na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku 03. svibnja 2008.g. te je sukladno čl. 140. Ustava Republike Hrvatske (NN 41/01 i 55/01) dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj je snazi iznad zakona. Slijedom navedenog potrebno je Kazneni zakon u cijelosti terminološki uskladiti s gore navedenom Konvencijom. Prema sadašnjim informacijama izrada novog Kaznenog zakona neće uslijediti prije kraja 2010.g.

9. Zakon o boravišnoj pristojbi

Na inicijativu Hrvatskog saveza udruga invalida rada – Zagreb (HSUIR) podnijeli smo pisanu predstavku Ministarstvu turizma s prijedlogom da se izvrši izmjena članka 4. stavka 2. Zakona o boravišnoj pristojbi (NN br. 152/08), te da se neplaćanje proširi na sve osobe s invaliditetom uz predočenje članske iskaznice na način da se izbaci riječ „tjelesnim“, i obuhvati i osobe s invaliditetom stanovnike država EU.

Ministarstvo turizma je usvojilo naš prijedlog te je u „Narodnim novinama“ broj 59/09 izašao ispravak Zakona o boravišnoj pristojbi u kojem stoji: „u članku 4. točki 2. umjesto riječi: »osobe s tjelesnim invaliditetom« trebaju stajati riječi: »osobe s invaliditetom«. Ujedno smo obaviješteni da se odredbe Zakona primjenjuju na sve strane državljane, jednako kao i na državljane Republike Hrvatske.

10. Program aktivnosti za prevenciju nasilja među mladima za 2009. godinu, prijedlog aktivnosti

Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom 02. lipnja 2009.g. predočen je Nacrt programa aktivnosti za prevenciju nasilja među mladima za 2009. godinu. Uvidom u isti, Ured je zamjetio da u navedenom programu nema aktivnosti koje se odnose specifično na prevenciju nasilja među mladima, a tiču se djece s teškoćama u razvoju i mladih s invaliditetom.

Na sjednici Vlade Republike Hrvatske 08. lipnja 2009. godine dogovoreno je da Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom predloži mjere i aktivnosti za prevenciju nasilja među mladima koji se tiču djece s teškoćama u razvoju i mladih s invaliditetom koje bi pojedini nositelji trebali provoditi. Predloženo je sedam mjera a u konačnom Programu aktivnosti za prevenciju nasilja među mladima za 2009. godinu uvršteno je pet mjera.

Ured je predložio sljedeće mjere:

a) Nositelj: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti

U mjeri 1. utvrditi rizičnu skupinu mladih Ured je predložio da se u *aktivnosti doda „u stručnjake u zajednici dodati i predstavnike civilnog sektora“*.

U mjeri 2. organizirati radionice, okrugle stolove i programe usmjerene smanjenju nasilja među mladima *predložili smo aktivnosti da se organiziraju kontinuirane radionice za obitelji čiji su članovi djeca s teškoćama u razvoju i mladi s invaliditetom o temama: „Prepoznavanje i poštivanje prava djece s teškoćama u razvoju i mladih s invaliditetom kao članova obitelji“* uz obrazloženje da smo često puta svjedoci kako unutar obitelji čiji su članovi djeca s teškoćama u razvoju i mladi s invaliditetom nastaju problemi u komunikaciji, te prepoznavanju i poštivanju njihovih potreba i prava. Roditelji se često puta odnose prezaštitnički prema svojoj djeci tako da uslijed „neslušanja“ što dijete govori dolazi do nasilničkog ponašanja, nerazumijevanja, verbalnog maltretiranja. Predložena je aktivnost da se provodi edukacija stručnih djelatnika u odgojno obrazovnim ustanovama u kojima se školuju i smješteni su mladi s invaliditetom „Kako prevenirati nasilje kod mladih s invaliditetom“ s obrazloženjem kako je vidljivo da bez obzira što su mladi s invaliditetom također postoje i rizične skupine koje treba na vrijeme prepoznati kako bi se preveniralo nasilje.

b) Nositelj: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi

U mjeri 1. osigurati savjetovanje i psihoterapiju za žrtve nasilja u obitelji Ured je predložio *aktivnosti da se vrši edukacija i osnaživanje mladih djevojaka i žena s invaliditetom i edukacija udruga sunositelja ove mjere radi prepoznavanja potreba žena s invaliditetom*; te da je potrebno u sunositelje dodati SOIH- SOS telefon za žene s invaliditetom žrtve nasilja

U mjeri 2. razvijati i uspostaviti program vršnjačke pomoći u lokalnoj zajednici, održavati radionice u cilju osnaživanja vršnjaka kao sudionika u prevenciji poremećaja u ponašanju – edukacija djece edukatora, te pratiti i evaluirati provedbu programa predložili smo aktivnosti da se *provode odgojno obrazovni program „Poštujmo različitosti“ kroz niz edukacijskih radionica u cilju prepoznavanja različitosti po osnovi invaliditeta, a time i poticanje solidarnosti i tolerancije među vršnjacima.*

U mjeri 3. uvesti i provoditi različite mjere suzbijanja nasilja među mladima općenito, te među djecom i mladima smještenim u odgojnim ustanovama predložili smo aktivnost da se provodi *edukacija djelatnika i obitelji čiji su članovi djeca s teškoćama u razvoju i mladi s invaliditetom.*

c) Nositelj: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

U mjeri 1. poticanje i uključivanje što većeg broja mladih u aktivno bavljenje športom kroz Univerzalne športske škole i Školska športska društva u svrhu borbe protiv nasilja Ured je predložio aktivnost da se radi na *uključivanju djece s teškoćama u razvoju i mladih s invaliditetom u aktivno bavljenje športom i školska športska natjecanja*

d) Nositelj: Mediji

U mjeri 1. pozivaju se mediji na izvještavanje o pozitivnim primjerima ponašanja mladih, te izbjegavanje senzacionalističkog novinarstva prilikom izvještavanja o temama koje se tiču mladih, odnosno pridržavanje Zakona o medijima i kodeksa časti hrvatskih novinara.

Ured je predložio aktivnosti da Mediji izvještavaju o pozitivnim primjerima djece s teškoćama u razvoju i mladih s invaliditetom; o svim športskim događanjima u koja su uključena djeca s teškoćama u razvoju i mladi s invaliditetom; te da se uključi u emisije vršnjačke dobi djecu s teškoćama u razvoju i mlade s invaliditetom – bez senzacionalističkog izvještavanja.

Temeljem sedam predloženih mjera prihvaćeno ih je pet u provedbenom roku u 2009. godini i kontinuirano:

1. Organizirati kontinuirane radionice za obitelji čiji su članovi djeca s teškoćama u razvoju i mladi s invaliditetom o temama: „*Prepoznavanje i poštivanje prava djece s teškoćama u razvoju i mladih s invaliditetom kao članova obitelji*“
Nositelj: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u suradnji sa Pravobraniteljicom za osobe s invaliditetom, te po potrebi drugim tijelima i institucijama.
2. Edukacija stručnih djelatnika u odgojno-obrazovnim ustanovama u kojima se školuju i smješteni su mladi s invaliditetom na temu: „*Kako prevenirati nasilje kod mladih s invaliditetom*“
Nositelj: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa u suradnji s Pravobraniteljicom za osobe s invaliditetom, te po potrebi drugim tijelima i institucijama
3. Provoditi edukaciju i osnaživanje mladih djevojaka s invaliditetom koje su žrtve nasilja u obitelji
Nositelj: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u suradnji s Pravobraniteljicom za osobe s invaliditetom, te po potrebi drugim tijelima i institucijama.
Sunositelji: Organizacije civilnog društva
4. Poticanje i uključivanje djece s teškoćama u razvoju i mladih s invaliditetom u aktivno bavljenje športom i školska športska natjecanja
Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa u suradnji s Pravobraniteljicom za osobe s invaliditetom.
5. Provođenje odgojno-obrazovnog programa „*Poštujemo različitosti*“ kroz edukacijske radionice, u cilju prepoznavanja različitosti po osnovi invaliditeta, a time i poticanje solidarnosti i tolerancije među vršnjacima
Nositelj: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa u suradnji s Pravobraniteljicom za osobe s invaliditetom.

Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom organizirao je niz stručnih sastanka u kojima je nositeljima mjera dao prijedloge i preporuke kako bi se preveniralo nasilje nad mladima s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju od djece predškolske dobi do mladih.

Nakon što su se pobliže upoznali s ciljevima mjera, nositelji mjera su se izjasnili da će oblikovati provedbene mjere u smislu konkretnih naputaka školama, centrima za odgoj i obrazovanje, centrima za socijalnu skrb i obiteljskim centrima sukladno svojoj nadležnosti uz međusobnu suradnju i koordinaciju.

Ured pravobraniteljice nije obaviješten do ovog izvještajnog razdoblja o istim.

11. Zakon o roditeljnim i roditeljskim potporama (NN, br. 85/08., 110/08.) i Pravilnik o uvjetima i postupku za stjecanje prava zaposlenog roditelja ili samozaposlenog roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju na dopust ili na rad u skraćenom radnom vremenu radi njege djeteta (NN, br.18/09)

Već u samom početku provođenja ovih propisa, Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom pristiglo je niz podnesaka roditelja djece s teškoćama u razvoju koji su nezadovoljni ovakvim zakonskim uređenjem ovog područja i drže da novo zakonsko uređenje ne pridonosi poboljšanju društvene skrbi za djecu s teškoćama u razvoju. Ove se primjedbe u glavnini odnose na visinu naknade za dopust zbog njege djeteta, postupak i sastav liječničkih povjerenstava koje će vršiti procjenu težine smetnji u razvoju kod djece, ali i neke druge ograničavajuće uvjete koje ovi propisi donose.

Iz tih razloga Ured je predložio izmjene pojedinih zakonskih određenja, kako slijedi:

U čl.23 Zakona o roditeljnim i roditeljskim potporama (nn, br.85/08, 110/08))

(1) Zaposleni roditelj ili samozaposleni roditelj djeteta s težim smetnjama u razvoju (dijete s težim tjelesnim ili mentalnim oštećenjem ili težom psihičkom bolesti), nakon iskorištenog prava na roditeljski dopust prema ovom Zakonu, ima pravo na dopust za njegu djeteta ili pravo na rad u skraćenom radnom vremenu do navršene 8. godine djetetova života na temelju nalaza i mišljenja nadležnoga liječničkog povjerenstva Zavoda.

Prijedlog Ureda je bio umjesto riječi „roditeljski“ treba stajati „rodiljni“.

Pravilnik o uvjetima i postupku za stjecanje prava zaposlenog roditelja ili samozaposlenog roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju na dopust ili na rad u skraćenom radnom vremenu radi njege djeteta (NN br.18/09)

Prijedlog Ureda je bio da u čl.1. st.2. umjesto „roditeljski“ treba stajati „rodiljni“; u čl.9. st.1. – umjesto „65%“ treba stajati „75%“ ; te u st.3. al.1. - brisati „obračunata u neto iznosu“.

Pravilnik o sastavu, ovlastima i načinu rada liječničkih povjerenstava hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (NN 46/09)

Ured je predložio da se u čl. 7. – doda stavak sa opisom potrebne specijalizacije u povjerenstvima za ostvarivanje prava na roditeljne i roditeljske potpore (iz čl.2. st.2.); za djecu do 8 godina specijalista pedijatar; te za djecu od 8 - e do 21 – e godine – specijalist školske medicine.

Prijedlozi Ureda za sada nisu uvaženi. Međutim, u narednom razdoblju Ured namjerava intenzivno nastaviti sa aktivnostima usmjerenim na poboljšanje položaja roditelja djece s težim smetnjama u razvoju u okviru ovih zakonskih odredbi, kao i nastaviti aktivnosti u cilju poboljšavanja prakse u području ostvarivanja ovih prava.

12. Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i opće obvezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi

Ured je mišljenja da detaljnija razrada individualnih kurikuluma za djecu s teškoćama u razvoju (uvažavajući posebnosti i potrebe učenika s različitim vrstama razvojnih teškoća) osigurava ujednačenost u kvaliteti odgojno obrazovnih programa neovisno na kojem području odgojno obrazovna ustanova djeluje. Iz navedenog razloga Ured je predložio niz dopuna kojim bi se poboljšalo kvalitetno obrazovanje za učenike s teškoćama u razvoju.

Premda nacionalni kurikulum pruža doista solidno razrađen okvirni dokument koji odgojno obrazovnim ustanovama pruža detaljno razrađene smjernice za rad u cilju podizanja kvalitete njihova rada uz mogućnosti razvoja svih kreativnih sposobnosti polaznika, on je u dijelu koji se odnosi na učenike s teškoćama u razvoju dosta uopćen pa ostavlja prostora za niz pitanja i dilema. Nije jasno koja su to tijela ili ustanove koje su dužne izrađivati individualne kurikulume koji će jamčiti učenicima s teškoćama dostupnost onim odgojno obrazovnim sadržajima koji osiguravaju razvoj preostalih sposobnosti. Mislimo da treba definirati službu, odnosno ustanovu koja će biti dužna izrađivati individualne kurikulume koji bi prepoznavali odgojno obrazovne potrebe učenika s različitim razvojnim teškoćama. Nadalje, neophodno je definirati tko je dužan pripremati udžbenike te ostala neophodna pomagala u odgojno obrazovnom radu s djecom s teškoćama u razvoju. Potrebno je razraditi mrežu službi potpore učenicima s teškoćama u razvoju, obiteljima i redovnim odgojno obrazovnim ustanovama (tko ih osniva, za koja područja i djelokrug njihova rada).

Nejasna je uloga i osnivanje referentnih centara za unaprjeđivanje rada s djecom, odnosno s učenicima s teškoćama u razvoju, odnosno misli li se ovdje na centre potpore za odgojno obrazovno uključivanje koje spominje Nacrt pravilnika o odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju.

Ured nije upoznat s činjenicom jesu li prijedlozi prihvaćeni.

13. Pravilnik o mjerilima za određivanje cijena ortopedskih i drugih pomagala i Pravilnik o mjerilima za stavljanje ortopedskih i drugih pomagala na popis pomagala hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje

Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi smo dostavili prijedloge za izmjenu i dopunu dvaju Pravilnika: PRAVILNIKA o mjerilima za određivanje cijena ortopedskih i drugih pomagala i PRAVILNIKA o mjerilima za stavljanje ortopedskih i drugih pomagala na Popis pomagala Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.

Međutim, premda smo našim dopisom od lipnja 2009. zatražili od svih ministarstava dostavljanje nacrtu prijedloga pravnih propisa kojima se uređuju pitanja od značaja za osobe s invaliditetom na prethodno mišljenje te također, našim dopisima od 30. 10. 2009. i 04. 11. 2009. tražili smo od Ministarstva dostavu u naslovu navedenih Pravilnika, odnosno uključivanje u proces izrade, jer se radi o Pravilnicima koji su od izrazito velike važnosti za velik broj osoba s invaliditetom, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi se oglušilo o naše zahtjeve. Činjenica je da smo gore navedene Pravilnike od Ministarstva zaprimili dana 16. studenog 2009. g., a isti Pravilnici su objavljeni u službenom listu „Narodnim novinama“ broj 138/09 od 18. studenog 2009. g. iz čega proizlazi da je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi iste već uputilo u „Narodne novine“ na objavu pa tek onda nama dalo na mišljenje što smatramo neprimjerenim.

Svojim dopisom upućenim Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi istakli smo prigovor na takvo postupanje, te smo iznijeli svoje primjedbe na navedene Pravilnike, odnosno sada već pošto su oni objavljeni u „Narodnim novinama“ dali smo prijedlog za izmjene i dopune navedenih Pravilnika.

Na naš prijedlog izmjena i dopuna Pravilnika o mjerilima za određivanje cijena ortopedskih i drugih pomagala i Pravilnika o mjerilima za stavljanje ortopedskih i drugih pomagala na Popis pomagala Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi se do današnjeg dana nije očitovalo.

14. Izmjena i dopuna Pravilnika o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN, br. 151/05 i 61/07) i Zakona o sigurnosti prometa na cestama (NN, br. 67/08)

Ured je na inicijativu Društva osoba s tjelesnim invaliditetom iz Pule, koji su nam dostavili svoj prijedlog za rješavanje problema parkiranja za osobe s invaliditetom, kao i na inicijativu Hrvatskog saveza udruga sa tjelesnim invaliditetom pripremio prijedlog izmjena svih zakona i pravilnika koji reguliraju materiju pristupačnosti kako bi isti uputio nadležnim Ministarstvima.

Prijedlozi izmjene i dopuna sljedećih propisa koji reguliraju materiju pristupačnosti osobama s invaliditetom biti će upućeni nadležnim Ministarstvima tek nakon dobivanja jedinstvene liste oštećenja koja je u postupku izrade te se očekuje u skorom roku biti donesena:

- ZAKONA o sigurnosti prometa na cestama (NN br. 67/08);
- ZAKONA o javnim cestama (NN br. 180/04, 138/06, 146/08 i 38/09);
- ZAKONA O PROSTORNOM UREĐENJU I GRADNJI (NN br. 76/07 i 38/09);
- PRAVILNIKA o postupku i načinu ostvarivanja prava na oslobađanje plaćanja godišnje naknade za uporabu javnih cesta i cestarine (NN br. 143/06, 66/07 i 20/09);
- PRAVILNIKA o znaku pristupačnosti (NN br. 78/08);
- PRAVILNIKA o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN br. 151/05 i 61/07),

4.16. SUDJELOVANJE NA STRUČNIM SKUPOVIMA

4.16.1. SKUPOVI U ORGANIZACIJI UDRUGA I SAVEZA OSOBA S INVALIDITETOM

21. 01.2009. održan je *Seminar o unaprjeđenju primjene „Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji“ za žene s invaliditetom*. Skup je okupio stručnjake koji postupaju prema Protokolu - predstavnike policije, kaznenih i prekršajnih sudova, te socijalne skrbi, koji su iznosili poteškoće sa kojima se susreću tijekom procesuiranju takvih djela, ali i predstavnice žena s invaliditetom koje su govorile o konkretnim problemima i iskustvima. Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom obratila se skupu prvenstveno kao žena s invaliditetom koja je od samog početka članica Mreže žena s invaliditetom te je naglasila da nigdje nije postignuta rodna jednakost kao u slučajevima nasilja nad osobama s invaliditetom kojem su izložene gotovo podjednako žene i muškarci jer posjeduju ono što ih čini magnetom za nasilnika, a to je nemoć da pobjegnu tj. da se brane kao i strah da traže pomoć.

Tom prigodom podsjetila je da osobe s invaliditetom izložene nasilju predstavljaju najnezaštićeniju skupinu žrtava nasilja. Neke od njih ne znaju zatražiti pomoć, neke ne smiju, a neke ne mogu. Tamo gdje je njihova nemoć mora se otvarati prostor zajedničkog djelovanja u kojem je neosporna suradnja nadležnih institucija. Te priče ne pune stupce novina jer je nasilje nad njima skriveno i jer iza brige najbližih često stoji otvoreno nasilje pod krinkom potrebe kažnjavanja neposluha. Skup je organiziralo Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti i dio je provođenja strategije o poboljšanju položaja žena s invaliditetom.

17.03.2009. održan je **Okrugli stol „Dostupnost i pristupačnost informacija i usluga gluhoslijepim i gluhim osobama: Može li Hrvatska kvalitetno slijediti Europske/međunarodne smjernice?“** u organizaciji Hrvatske udruge gluhoslijepih osoba **Dodir**. Cilj okruglog stola bio je da se povodom početka rada Stručne skupine za izradu Zakona o znakovnom jeziku u proces uključi širi krug institucija i upozori na specifičnosti ove kategorije osoba s invaliditetom.

19-21.03.2009. organiziran je **edukacijski skup „Preduvjeti osnaživanja osoba s invaliditetom u lokalnoj zajednici“** u organizaciji **HSUCDP-a**. Pravobraniteljica je sudjelujući na skupovima osoba s invaliditetom informirala nazočne o djelokrugu rada Ureda.

04.04.2009. održana je **skupština Hrvatskog saveza slijepih u organizaciji Hrvatskog saveza slijepih**. Skupština je usvojila Deklaraciju o položaju slijepih u RH i daljnje aktivnosti za poboljšanje postojećeg stanja.

21.04.2009. održan je **Okrugli stol „Osobe s invaliditetom u prometu-HEKUP '09 „** u organizaciji **Zajednici saveza osoba s invaliditetom Hrvatske**. Tema skupa koji je održan na Zagrebačkom velesajmu bila je *Univerzalni dizajn u prometu*.

Na skupu su prikazani primjeri dobrih prometnih rješenja (univerzalnog dizajna) kao i primjeri loših prometnih rješenja u gradovima koji su vezani uz rubnjake na pješačkim prilazima, pješačke staze, autobusni kolodvor (prilaz, ulaz, šalter, peron), željeznički kolodvor (prilaz, ulaz, šalter, peron), tramvajska stajališta, parkiralište, pothodnik, zvučni semafor, posebno prilagođeno vozilo za prijevoz osoba s invaliditetom, prilagođen/nepriprilagođen autobus, prilagođen/nepriprilagođen tramvaj, telefonsku govornicu, javni toalet i drugo.

08.05.2009. u organizaciji Hrvatskog saveza udruga za osobe s mentalnom retardacijom održan je edukacijski seminar na temu „Znanjima i vještinama do veće samostalnosti“. Pravni savjetnik iz Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom nazočio je seminaru i održao dio predavanja o provedbi Zakona o suzbijanju diskriminacije usmjerenog na populaciju osoba s invaliditetom u okviru kojeg je bilo i izlaganje o Zakonu o pravobranitelju za osobe s invaliditetom.

11.–12.05.2009. održan je skup na temu „Osnaživanje žena s invaliditetom za uključivanje u proces političkog odlučivanja na lokalnoj razini – „I ti to možeš, ako...“ u organizaciji Zajednice saveza osoba s invaliditetom Hrvatske i Ureda za ravnopravnost spolova. Na skupu su održane radionice na kojima su žene s invaliditetom iznijele osobno iskustvo sudjelovanja u procesu političkog odlučivanja u svojoj lokalnoj zajednici te primjere i motive sudjelovanja. Poruka radionica bila je da žene s invaliditetom ne budu pasivne već aktivne te im je dan zadatak da analiziraju i prikažu sliku izbora u svojoj lokalnoj zajednici.

14.-15.05.2009. održan je 5. međunarodni stručni skup „Osobe s invaliditetom – integracija u društvu-Europska Unija“ u organizaciji OSVIT i Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom. Naglasak ovogodišnjeg skupa bio je na upoznavanju s praksama i iskustvima Europske unije iz tog područja. Na području EU razvija se strategija zapošljavanja čiji je glavni cilj prelazak od beneficiranog k otvorenom zapošljavanju. Njemačka iskustva pokazuju da su osobe s invaliditetom za razliku od ostalih dvostruko češće nezaposlene, bitno rjeđe imaju akademski stupanj obrazovanja pa im je i dohodak sukladno tome niži i često se sastoji od zakonom propisanih socijalnih davanja. Austrija je od svih europskih zemalja razvila najbolji model profesionalne rehabilitacije o kojem su govorili djelatnici Instituta za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje u Linzu (BBRZ). U tom su institutu izračunali da zapošljavanje osoba s invaliditetom bitno smanjuje troškove društva. S austrijskim modelom upoznali su hrvatske stručnjake okupljene na skupu.

08.06.2009. održana je Konferencija na temu „Podrškom do škole za sve“ u organizaciji Hrvatske udruge za stručnu pomoć djece s posebnim potrebama „Idem“, Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi i Svjetske banke. Konferencija je organizirana u cilju prikazivanja rezultata projekta Timovi stručne podrške u razvoju referalnih centara za edukacijsko uključivanje djece s teškoćama u razvoju u okviru Programa Inovacije i učenje. Cilj projekta je osigurati stručnu podršku školama u obrazovanju djece s teškoćama i provjeriti njegove učinke.

08.06.2009. u organizaciji HSUTI-ja održan je Okrugli stol na temu „Pristupačnost – Osnovno ljudsko pravo na kretanje – Međunarodni standardi i iskustva“. Cilj održavanja bio je prezentacija zaključaka koji se provodio u organizaciji HSUTI-ja tijekom 2008/09. uz potporu Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva uz podršku i suradnju s Razredom arhitekata Hrvatske komore arhitekata i inženjera u graditeljstvu. Okruglim stolom završena je edukacija arhitekata u deset gradova sa područja Republike Hrvatske, prikupljeni su zaključci, ali i usporedba i uvid u međunarodne propise i prakse te primjeni u području pristupačnosti građevina u Europi i svijetu. Zaključak skupa je da udruge trebaju popisati svaka u svojoj lokalnoj zajednici sve ustanove i zgrade koje su nepristupačne te dostaviti popis Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva koji bi donio Plan akcije za sve ono što nije usklađeno s Pravilnikom o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjenje pokretljivosti (NN,br. 151/05 i 61/07).

15.06.2009. održan je 8. hrvatski skup osoba s neuromuskularnim bolestima u organizaciji Saveza društava distrofičara Hrvatske. Tema ovogodišnjeg skupa bila je „Izazovi liječenja DMD i ALS i iskustvo življenja s bolesti“.

19.06.2009. održana je „6. Smotra polaznika tečaja hrvatskog znakovnog jezika“ u organizaciji Hrvatske udruge gluhoslijepih osoba Dodir.

03.09.2009. održan je u prostorijama Hrvatskog saveza udruge za osobe s mentalnom retardacijom Okrugli stol na temu „Postotak invalidnosti za osobe s mentalnom retardacijom“. Na skupu je imenovana radna skupina koja je izradila zaključke koji su se trebali uputiti Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi. U zaključku radne skupine se navodi da je dugogodišnjim praćenjem problematike uočeno da osobe s mentalnom retardacijom nemaju mogućnost utvrđivanja postotka invaliditeta, te time nemaju riješen status u kategorijama osoba s invaliditetom po kojima mogu biti korisnici određenih povlastica temeljem istoga.

07.09.2009. održan je „9. susret osoba s invaliditetom Hrvatske Križevci 2009.“ u organizaciji Udruge invalida Križevci.

16.09. 2009. u sklopu kampanje „Prilagođen međugradski autobus – UVEDITE GA!“ održan je Okrugli stol „Logistički lanac mobilnosti“ na temu „Održivi prijevozni sustavi i Europska Inicijativa za uvođenje međugradskih autobusa“ u organizaciji Zajednice saveza osoba s invaliditetom Hrvatske SOIH. Od 16. do 22. rujna u nizu gradova u Hrvatskoj obilježen je Europski tjedan mobilnosti. Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom sudjelovala je u obilježavanju Tjedna mobilnosti u Zagrebu gdje su se u organizaciji Saveza osoba s invaliditetom Hrvatske 16. rujna okupili i predstavnici udruga osoba s invaliditetom iz više hrvatskih gradova. U suradnji s Gradskim uredom za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom organiziran je program u kojem su osobe s invaliditetom iz Koprivnice stigle do glavnog željezničkog kolodvora posebno prilagođenim vlakom. Odatle su u posebno prilagođenim kombi vozilima prevezene do Zagrebačkog velesajma gdje su u pothodniku Zagrebačkog velesajma obišli dvije novootvorene radionice URIHO-a. Grad Zagreb je URIHO-u ustupio prostore kako bi se kroz radionice osoba s invaliditetom gradski pothodnik obogatio novim sadržajima. Pravobraniteljica je tom prilikom istaknula nadu da će i drugi gradovi u Republici Hrvatskoj slijediti primjer Zagreba u zaštiti i promicanju prava i interesa osoba s invaliditetom te njihovog kvalitetnijeg življenja. Potom je predstavljen ZET-ov niskopodni autobus s kosinom/rampom na izvlačenje koji omogućuje osobama u kolicima i smanjene pokretljivosti samostalno kretanje u gradskom prometu. Iz ZET-a su istaknuli i vizualne i zvučne prilagodbe vozila javnog prijevoza za osobe sa senzoričkim oštećenjima kako bi se uklonile razlike između osoba s i bez invaliditeta.

Osim modernizacije tramvajskog i autobusnog prijevoza u gradu Zagrebu u sklopu koje se vozila prilagođavaju osobama s invaliditetom, na području grada Zagreba osobe s invaliditetom i djeca s teškoćama u razvoju imaju mogućnost koristiti specijalizirana i prilagođena vozila. Na okruglom stolu pod nazivom *Logistički lanac mobilnosti* govorilo se o održivim prijevoznim sustavima kao i o europskoj inicijativi za uvođenje prilagođenih međugradskih autobusa. Zajednica saveza osoba s invaliditetom Hrvatske SOIH u suradnji sa svojim članicama i lokalnom samoupravom tom je prigodom započela kampanju „Međugradski prijevoz- UVEDITE GA!“ za uvođenje prilagođenih međugradskih autobusa.

21.9.2009. u organizaciji Hrvatske udruge za promicanje i razvoj tiflotehnike (HUPRT) održana je svečanost dodjele ECDL diploma slijepim i slabovidnim osobama koje su uspješno završile edukaciju. Edukacija je prvi puta u Hrvatskoj bila izvedena na prilagođenoj informatičkoj literaturi za slijepe i slabovidne osobe koja je prevedena na Brailleovo pismo, a u nastavi su korištena računala opremljena programom koji čita s ekrana. Pohađalo ju je 33 polaznika, a uspješno je završilo 29 polaznika. Edukacija je bila besplatna za polaznike, a financijska sredstva osigurali su Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi i Grad Zagreb. Osposobljavanje se upisuje u radne knjižice.

23.09.2009. održana je tribina na temu „Dostupnost ortopedskih pomagala – primjena pravilnika“ u sklopu Europskog tjedna mobilnosti, a u organizaciji Koalicije udruga u zdravstvu i Hrvatske udruge paraplegičara i tetraplegičara. Na tribini su predstavljeni rezultati ankete koju je udruga provela među svojim članovima koji koriste ortopedska pomagala o njihovom zadovoljstvu novim načinom propisivanja pomagala, količinom potrepština, uslugom dobavljača, pruženim informacijama i uslugama servisa. Nakon diskusije sudionici skupa složili su se da su ovakvi skupovi dragocjeni za sve uključene strane: i pacijente odnosno osiguranike, liječničku struku, HZZO i dobavljače. Pravobraniteljica je istaknula da bi se slični skupovi trebali organizirati i u drugim područjima Hrvatske.

25.-27.09.2009. održana je 9. Međunarodna Konferencija „Neovisnost, ravnopravnost i pristupačnost za korisnike pasa pomagača“ u organizaciji AIDEu Assistance dogs Europe i Hrvatske udruge za školovanje pasa vodiča i mobilitet. Na konferenciji su se okupili predstavnici centara za školovanje pasa pomagača i njihovih korisnika iz cijelog svijeta. Na Konferenciji su se plenarno i kroz radionice obrađivale stručne teme o školovanju pasa pomagača i njihovoj ulozi u životu osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju. Predstavnici svih zemalja istaknuli su slične probleme s nedovoljnom osviještenosti zajednice o pravu pristupa pasa pomagača u prostorije javne namjene. Pri tome je situacija sa psima vodičima za slijepe osobe nešto bolja, dok je za pse pomagače za ostale osobe s invaliditetom u praksi znatno otežan pristup bez obzira na postojanje međunarodnih i državnih zakonskih propisa koji pozitivno reguliraju to područje. Predstavnici škola i organizacija za školovanje pasa pomagače iz ostalih zemalja održali su izlaganja o načinima uključivanja volontera u rad svojih organizacija kao i o načinima prikupljanja sredstava potrebnih za rad.

30.09.2009. održana je konferencija „Suvremena služba podrške za starije gluhoslijepe osobe-put prema kvalitetnijoj starosti“, u organizaciji Hrvatske udruge gluhoslijepih osoba Dodir. Konferenciji je nazočio zamjenik pravobraniteljice koji je održao izlaganje na temu Uloga ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom u zaštiti prava i interesa djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom.

Dvodnevna konferencija predstavila je završnu aktivnost projekta pod nazivom „Home instructors: inovativan model podrške osobama s dvostrukim senzoričkim oštećenjem (oštećenjem vida/sluha) starije životne dobi“, kojeg provodi udruga „Dodir“.

05.10.2009. održan je XIV.-ti Hrvatski simpozij osoba s invaliditetom pod nazivom Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom – kako je primjenjujemo?. Simpozij je organizirala Zajednica saveza osoba s invaliditetom Hrvatske – SOIH. Tijekom prvog dana skupa dani su prikazi rada državne i lokalne uprave te saveza osoba s invaliditetom na primjeni Konvencije.

Kako je Hrvatska uz Mađarsku, Španjolsku i Sloveniju među prvim europskim zemljama ratificirala Konvenciju 2007. godine, nakon dvije godine provedbe obvezna je 2010. podnijeti izvješće o dvije godine njezine provedbe. S tim u vezi je iskustva u provedbi Konvencije iznijela i gošća iz Mađarske, a izlaganje je održao i član Odbora za prava osoba s invaliditetom koji je posebno istaknuo važnost pouzdanih statističkih podataka o osobama s invaliditetom. Pravobraniteljica je u svom izlaganju predstavila aktivnosti Ureda vezane uz provođenje Konvencije. Posebno je naglasila da uspjeh provođenja Konvencije ovisi ponajprije o informiranosti i educiranosti osoba s invaliditetom i udrugama i savezima koji će svoje članove informirati i pozivati se na Konvenciju kod neprimjene propisa, a potom o nadležnim institucijama, svim središnjim tijelima (Vladinim uredima, ministarstvima), Hrvatskom saboru i Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom kao nezavisne institucije.

16.-18.10.2009. održan je IX. radni vikend Hrvatske udruge paraplegičara i tetraplegičara. Tema ovogodišnjeg radnog vikenda bila je rehabilitacija osoba sa spinalnim ozljedama.

22.-24.10.2009. održana je 11. Škola za voditelje udruga „Znanjem do bolje kvalitete života osoba s invaliditetom“ u organizaciji Hrvatskog saveza udruga tjelesnih invalida. Školu je svečano otvorio zamjenik pravobraniteljice zaželjevši sudionicima uspješan rad na Školi. Tijekom dvodnevnog održavanja Škole sudionici su kroz održane prezentacije, radionice te brojne diskusije razmijenili iskustva i nadogradili znanja i vještine važne za rješavanje problematike osoba s invaliditetom.

10.-12.11.2009. održan je “6. simpozij distrofičara Istre – Ususret zdravlju 2009.” u organizaciji Društvo distrofičara Istre. Na simpoziju su predavači proveli edukacija u svrhu poboljšanja zdravstva, rehabilitacije i sveukupne kvalitete življenja osoba oboljelih od mišićne distrofije – neuromuskularnih bolesti sa područja Istarske županije i šire. Osnovni cilj simpozija je potpora integraciji i socijalizaciji oboljelih članova Društva i njihovih obitelji.

26.11.2009. održana je II. Zimska škola za mlade s invaliditetom u organizaciji udruga studenata s invaliditetom Znam iz Rijeke i Udruge za promicanje kvalitetnog obrazovanja mladih s invaliditetom Zamisli. Na školi je sudjelovalo dvadeset i troje mladih s invaliditetom te predstavnici nadležnih institucija. Skup je bio iznimno dobro medijski popraćen. Škola se održala kroz ciklus radionica na temu komunikacije, timskog rada, samopouzdanja, simulacije intervjua za posao, izrade osobne i poslovne vizije te samoprocjene vlastitih vještina.

1.12.2009. povodom Međunarodnog dana osoba s invaliditetom Hrvatski autoklub (HAK) je u suradnji s Hrvatskim savezom udruga tjelesnih invalida (HSUTI), a pod pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske organizirao okrugli stol o mobilnosti osoba s invaliditetom.

Na okruglom stolu se razgovaralo o mogućnostima opremanja autoškola kako bi se osobama s invaliditetom dala mogućnost stjecanja prava na upravljanje motornim vozilom.

Okruglom stolu su nazočili i predstavnici autoškola iz Pule, Osijeka, Varaždina, Zagreba, Rijeke, Čakovca, Šibenika i Zadra koji su došli kako bi se upoznali s mogućnostima opremanja svojih autoškola da bi one mogle omogućiti pripremu za polaganje vozačkog ispita i kandidatima s invaliditetom. U svom obraćanju skupu pravobraniteljica za osobe s invaliditetom istaknula je predlaganje poduzimanja mjera usmjerenih na unapređenje kvalitete življenja te važnosti uloge upravljanja motornim vozilima za osobe s invaliditetom.

Kako su i uvodničari istaknuli problem stradavanja u prometu i posljedičnog invaliditeta, i pravobraniteljica je istaknula činjenicu da, dok je automobil za druge samo dopuna kretanju, za osobe s invaliditetom je često zamjena za kretanje, odnosno ortopedsko pomagalo. Za osobe s invaliditetom automobil je sredstvo pomoću kojega stječu neovisnost, veću uključenost u život zajednice, bolju iskorištenost preostalih sposobnosti, veću dostupnost različitih usluga, izjednačenost u pravima s drugima te u konačnici kvalitetniji život. Zbog svega toga ideja opremanja autoškola u kojima će se poduka za upravljanje motornim vozilima prilagoditi individualnim sposobnostima osoba s invaliditetom zaslužuje svaku pohvalu i ima punu potporu Ureda.

Pravobraniteljica je istaknula ulogu koju autoškole mogu i moraju imati u sprečavanju prometnih nesreća koje uz smrtne posljedice vrlo često rezultiraju trajnim i teškim invaliditetom. Iskoristila je priliku kako bi pokrenula inicijative da se u obuku budućih vozača uvrsti jedan sat na kojem bi ih se upozorilo na teške posljedice neodgovornog ponašanja u prometu. Nakon izlaganja i rasprave doneseni su zaključci koji su upućeni Vladi Republike Hrvatske.

10.12.2009. u Zagrebu je otvorena Kuća ljudskih prava. Kuća ljudskih prava Zagreb dio je međunarodne Mreže kuća ljudskih prava koja širom svijeta štiti, osnaživa i podržava organizacije koje se bore za ljudska prava. Kuću u Zagrebu zajednički su utemeljile sljedeće udruge: B.a.B.e, Centar za mirovne studije, Documenta-Centar za suočavanje s prošlošću, Građanski odbor za ljudska prava, Svitanje-Udruga za zaštitu i promicanje mentalnog zdravlja i Udruga za promicanje istih mogućnosti za osobe s invaliditetom. Pod jednim krovom na adresi Selska cesta 112 a i c, Zagreb te će udruge surađivati na borbi za prava grupacija građana koje zastupaju.

10.12.2009. održana je promocija „Povijesnog atlasa za slijepe i slabovidne učenike osnovne škole“. Atlas je izdan u sklopu trogodišnjeg programa „Dotakni Zemlju“ kojeg provodi Hrvatski savez slijepih.

14.-15.12.2009. održana je Međunarodna konferencija o studentima s invaliditetom na Sveučilištu u Zagrebu, „Best practise – the key to success“ u organizaciji Udruge Sizif. Uz studente s invaliditetom i njihove goste iz Društva studenata s invaliditetom Slovenije, Konferenciji su nazočili koordinatori/ice za studente s invaliditetom sastavnica Sveučilišta i predstavnice Ureda za studente s invaliditetom Sveučilišta u Zagrebu. Na konferenciji su izloženi problemi i ideje za poboljšanje kvalitete studiranja mladih s invaliditetom.

16.12.2009. održano je Svečano otvaranje dijelova zgrade Centra za odgoj i obrazovanje Slava Raškaj u Zagrebu. U obnovljenom prostoru pružat će se usluge za oko 300 korisnika u dobi od 6 mjeseci do 21 godine. Uređenje je financiralo Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi investicijskim zajmom Svjetske banke u okviru treće komponente Projekta razvoja sustava socijalne skrbi koja se odnosi na poboljšanje sanitarno-higijenskih uvjeta u ustanovama socijalne skrbi.

4.16.2. SKUPOVI U ORGANIZACIJI OSTALIH INSTITUCIJA

09.01. Zamjenik pravobraniteljice je sudjelovao na svečanom pokretanju Nacionalne kampanje protiv tjelesnog kažnjavanja djece koje je održano u organizaciji Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Predsjednica Vlade gđa. Jadranka Kosor svečano je pokrenula Nacionalnu kampanju protiv tjelesnog kažnjavanja djece, čime se Republika Hrvatska pridružila inicijativi Vijeća Europe za ukidanje tjelesnog kažnjavanja djece. Sudionici su upoznati s vizualnim identitetom Kampanje i tvrtkom koja je tim radom pobjedila na javnom natječaju te aktivnostima među kojima će svoje mjesto imati i djeca s invaliditetom.

4.-6.02. Održan je stručni skup defektologa u Krapinskim toplicama na kojem je održan seminar za voditelje županijskih stručnih vijeća, stručnih suradnika i učitelja defektologa u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje. Pravobraniteljica je predstavila s Ured, dok je u raspravi o prijedlogu nacionalnog okvirnog kurikuluma za predškolski odgoj i opće obvezno obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi, zamjenica pravobraniteljice govorila o posebnoj važnosti koju kurikulum ima za djecu s teškoćama u razvoju.

17.03. održan je u Hrvatskom centru za razminiranje 1. Koordinacijski sastanak na kojem se govorilo o izvješću o provedbi plana humanitarnog razminiranja za 2008. godinu te Planu za 2009. godinu, planovima i programima udruga i institucija u 2009. godini s osvrtom na financiranje, analizi stanja te prijedlozima za poboljšanje programa pomoći žrtvama mina.

07.05. otvorena je Ginekološka ordinacija za primarnu zdravstvenu zaštitu žene u organizaciji grada Zagreba i Doma zdravlja Zagreb-Zapad. Ambulanta je opremljena posebnim ginekološkim stolom kakav je dosad postojao samo u bolnici Sv. Duh, a koji bi ženama s invaliditetom trebao olakšati pregled. Gradski ured za zdravstvo, rad socijalnu skrb i branitelje uložio je 110 tisuća kuna za nabavku stola koji je posebno dizajniran za žene s invaliditetom.

27.05. održano je svečano uručivanje Ugovora o suradnji u provedbi projekta uvođenja instituta osobnog asistenta za osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta u organizaciji Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Predsjednica Vlade gđa. Jadranka Kosor uručila je ugovore o suradnji predsjednicima/cama udruga osoba s invaliditetom koje provode projekt osobnog asistenta za osobe s najtežim invaliditetom koji se provodi četvrtu godinu zaredom. U 2009. godini 338 osoba s najtežim invaliditetom imale su mogućnost koristiti usluge osobnog asistenta/ice.

Pravobraniteljice se obratila nazočnima te navela da je sigurna kako će, čim se stvore uvjeti biti donešen Zakon o osobnom asistentu prema kojemu će osobni asistent postati zakonska mogućnost za svaku osobu s najtežim invaliditetom.

17.06. održana je "Konferencija o provedbi UN-ove Konvencija o pravima osoba s invaliditetom u Hrvatskoj za osobe s intelektualnim teškoćama", u organizaciji Centra za ljudska prava, Udruge za samozastupanje, Udruge za promicanje inkluzije, te Programa Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP). Konferencijom se željelo obilježiti godinu dana od stupanja Konvencije na snagu i podsjetiti na obveze Republike Hrvatske, kao i prava koja ona donosi osobama s invaliditetom, s naglaskom na osobe s intelektualnim teškoćama. Nakon otvaranja Konferencije, prikazan je film od 20-ak minuta kroz koji su osobe s intelektualnim oštećenjima iznosili svoje stavove o pravima osoba s invaliditetom, odnosno mišljenje o

potrebi da u svim pravima budu izjednačeni s ostalim osobama s invaliditetom. Posebno su isticali mišljenje da osobe s intelektualnim teškoćama ne bi trebalo lišavati poslovne sposobnosti jer im je time onemogućeno da samostalno sklapaju ugovore, odlučuju o statusnim pitanjima, sklapaju brak ili glasuju čime se po njihovu mišljenju krše temeljna ljudska prava.

29.06. održana je edukativna tribina pod nazivom „Osnaživanje osoba s invaliditetom - prevencija od nasilja i zlostavljanja“ u organizaciji Gradskog ureda za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje, Odjel za zaštitu osoba s invaliditetom, zajedno s Povjerenstvom za osobe s invaliditetom Grada Zagreba. Naglašeno je da upravo osobe s invaliditetom i djeca s teškoćama u razvoju, kao višestruko rizična skupina u pogledu nasilja, zaslužuju posebnu pozornost društva u prevenciji nasilja kao i zaštiti žrtava, uspostavljanju sustavnog pristupa u borbi protiv nasilja, uključujući i istraživanja o nasilju nad osobama s invaliditetom, kojih je i u svijetu i u RH nedovoljno.

14.09. U organizaciji Gradskog ureda za zaštitu i osobe s invaliditetom održana je prezentacija vodiča „ Ne želim više živjeti u nasilju“ . Predstavljanjem pravnog vodiča za sve osobe koje žele prekinuti krug nasilja ujedno je i svečano otvoren prostor u kojem će se svakodnevno provoditi individualni i grupni psihosocijalni tretmani počinitelja nasilja. Dom za djecu i odrasle žrtve nasilja u obitelji “Duga – Zagreb” započeo je s radom 16. travnja 2007.

29.09. Na Otvorenim danima Centra tehničke kulture Rijeka u sklopu teme Tehnika i tehnologija u životu osoba s invaliditetom pravobraniteljica je održala izlaganje pod nazivom *Uloga Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom u promicanju poboljšanja kvalitete življenja kroz korištenje pomoćnih, komunikacijskih i informacijskih tehnologija.* Izlaganje je održano u sklopu konferencije Otvoreni dani kroz koji je Centar tehničke kulture Rijeka obilježio tjedan cjeloživotnog učenja.

1.10. održan je 1. europski festival kreativnosti poduzetnika i 6. europski dan poduzetnika u Republici Hrvatskoj. Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH i Udruga malih i srednjih poduzetnika su u zagrebačkoj Areni organizirali predstavljanje publikacije pod nazivom *Primjeri dobre prakse u promicanju ravnopravnosti spolova.* Prezentirana publikacija rezultat je sudjelovanja Ureda za ravnopravnost spolova u međunarodnom projektu kruga mediteranskih zemalja; Italije, Grčke, Portugala, Republike Malte pod nazivom „Uvođenje ravnopravnosti spolova u lokalne zajednice“ u okviru programa Zajednice Europske komisije. Kao primjeri dobre prakse u RH izdvojeni su projekti „Realizacija politike jednakih mogućnosti“ i „Financijska potpora ženama u gospodarstvu: žensko poduzetništvo“.

12.10. održan je stručni skup Web pristupačnost: Web za sve! Skup je održan u sklopu Webfestivala 2009., događanja koje tradicionalno prati CARNetovu korisničku konferenciju, a ove godine se bavio temom web pristupačnosti, odnosno prilagođavanja web sadržaja korisnicima s invaliditetom, specifičnim teškoćama učenja te korisnicima treće životne dobi. Teme o kojima je na skupu bilo riječi obuhvaćale su uvod u područje web pristupačnosti, pomoćne tehnologije koje osobama s invaliditetom omogućavaju pristup i korištenje sadržaja na Internetu, pristupačnost digitalnih obrazovnih materijala kao i pristup obrazovanju na daljinu, pravni okvir za osiguravanje web pristupačnosti u Hrvatskoj i Europi te prezentaciju aktualnih projekata u Hrvatskoj koji se bave tom važnom temom. Stručni skup bio je namijenjen širokoj javnosti, a osobito pripadnicima akademske i školske zajednice, web dizajnerima i stručnjacima koji se bave webom, autorima i izdavačima

digitalnih obrazovnih materijala, javnim službama, knjižnicama i drugim važnim akterima na tom području. Pravobraniteljica je održala izlaganje na temu *Pomoćne tehnologije za korištenje Interneta i sadržaja na Internetu za osobe koje imaju poteškoće s motorikom ruku i Pravni okvir za osiguravanje web pristupačnosti u Hrvatskoj*. Uz pravobraniteljicu i niz hrvatskih stručnjaka iz obrazovne zajednice te relevantnih institucija i nevladinih organizacija, na skupu je govorio i stručnjak na području web pristupačnosti iz World Wide Web konzorcija (<http://www.w3.org/WAI>), gospodin Shadi Abou-Zahra. Dan nakon skupa pravobraniteljica je u svom Uredu održala sastanak s gospodinom Abou-Zahrom i predstavnicima Udruge Zamirnet, suorganizatorom skupa. Udruge Zamirnet u suradnji s udrugama osoba s invaliditetom i akademskom zajednicom radi na projektima kojima se ostvaruje pristupačnost internetskih sadržaja. Na sastanku je dogovorena suradnja Ureda i Udruge pri čemu će Ured u skladu sa svojim zakonskim ovlastima pružiti potporu projektima Udruge kako bi što više internetskog sadržaja učinilo pristupačnim osobama svih vrsta invaliditeta, ali i starijoj populaciji što čini oko 65 % korisnika Interneta.

26-27.10. Hrvatski centar za razminiranje, održan seminar u organizaciji udruge Mine Aid pod nazivom „promicanje prava osoba od minskoeksplozivnih sredstava i koordinacije socijalnih usluga i aktivnosti“. Na seminaru je zamjenica pravobraniteljice predstavila ulogu Ureda u promicanju prava osoba s invaliditetom.

27.10. u organizaciji Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom i povjerenstvo za osobe s invaliditetom sukladno Zagrebačkoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2007. do 2010. godine održao se skup na temu „Edukacija o spolnom i reproduktivskom zdravlju , te planiranju obitelji“. Cilj tribine je bio da se mladima s invaliditetom s naglaskom na djevojke i žene s invaliditetom organizira niz izlaganja stručnjaka kako bi ukazali na važnost spolnog i reproduktivskog zdravlja te planiranja obitelji.

04.11. Održano je predstavljanje novoosnovane Hrvatsko-američke zaklade za obrazovanje i izobrazbu. Zaklada je pokrenuta s ciljem da potakne razmjenu znanja i vještina između Hrvatske i SAD-a. Studenti s invaliditetom posebno su prepoznati kao kategorija koja može dobiti financijsku potporu za nastavak školovanja na američkim sveučilištima.

Pravobraniteljica je naglasila važnost da se studentima s invaliditetom omogući primjereno visoko školsko obrazovanje uz sustavnu podršku i mogućnost daljnjeg školovanja u inozemstvu. Zakladu za stipendiranje temeljenu na partnerstvu između hrvatske i američke vlade, akademske zajednice, gospodarstva i organizacija civilnog društva osnovao je Institut za razvoj obrazovanja u suradnji s Veleposlanstvom Sjedinjenih Američkih Država u RH.

17.11. Održan je Okrugli stol „Web pristupačnost – uklonimo informacijske barijere“ održao se u okviru CARNET-ove korisničke konferencije CUC 2009. kao jedna od aktivnosti ovogodišnjeg Webfestivala čiji je slogan „Web za sve!“. Važan cilj Webfestivala 2009. je informiranje javnosti, autora web stranica te pripadnika obrazovne zajednice o potrebi osiguravanja pristupačnosti weba, njegovog sadržaja i aplikacija. Ciljevi su bili informirati sudionike konferencije o potrebama osiguravanja web pristupačnosti, skupinama za koje je u svrhu ostvarivanja temeljnih ljudskih prava i jednakosti te podizanja kvalitete života potrebno voditi računa o web pristupačnosti, načinima osiguravanja web pristupačnosti i načinima provjere razine pristupačnosti web stranica i sadržaja na njima, o tome tko su sudionici procesa osiguravanja web pristupačnosti od samih korisnika weba, autora web

stranica, ustanova/tvrtki/pojedinaca koje pružaju informacije na webu i razvijaju obrazovne sadržaje, pa do nadležnih državnih tijela koja su odgovorna za razvoj i provedbu zakonskih odrednica, trendovima u EU i svijetu vezano uz osiguravanje web pristupačnosti, projektima i aktivnostima koje su dosad provođene, provode se i u planu su za provođenje u RH, a vezano uz promicanje, edukaciju i podizanje razine web pristupačnosti i općenito e-uključenosti;

18.11. Ured za ljudska prava Vlade RH u suradnji sa Centrom za ljudska prava su organizirali javnu raspravu o napretku u provedbi Nacionalnog programa zaštite i promicanje ljudskih prava od 2008. do 2011. godine. Javna rasprava se odnosila na napredak u provedbi Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. temeljem Izvješća o napretku u provedbi Nacionalnog programa u 2008. o kojem su mišljenja dali Pučki pravobranitelj i Centar za ljudska prava, kako je i predviđeno Nacionalnim programom. Kao pozitivni primjeri za koje je zaslužan Nacionalni program istaknuto je zakonsko reguliranje diskriminacije dok su negativnosti istaknute u sustavnom rješavanju besplatne pravne pomoći.

18.11. U organizaciji Gradskog ureda za socijalnu skrb i osobe s invaliditetom, povjerenstva za osobe s invaliditetom te u suradnji s udrugom socijalnih radnika Grada Zagreba, održan je skup „Značaj savjetovališnog rada za osobe s invaliditetom i njihove obitelji“. U prostorijama Dječjeg vrtića „Šegrt Hlapić“, organizirana je edukativna tribina o potrebi i važnosti savjetovališnog rada za osobe s invaliditetom i njihove obitelji.

2.12. U organizaciji URIHO-a održan je Okrugli stol na temu „Poslodavac kao partner u procesu zapošljavanja osoba s invaliditetom“. Na okruglom stolu se raspravljalo o učincima mjera za poticanje zapošljavanja tijekom godine i iskustvima u zapošljavanju osoba s invaliditetom.

8.12. u prostorijama Grada Zagreba održana je edukativna tribina o značaju samozastupanja i samoodređenja osoba s invaliditetom. Tribina je održana u organizaciji Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom i Povjerenstva za osobe s invaliditetom, u suradnji sa udrugom socijalnih radnika Grada Zagreba.

Predstavljeni su svi aspekti samozastupanja osoba s invaliditetom, posebno osoba s intelektualnim poteškoćama. Predstavljena je i Udruga za samozastupanje, kao i programi koji se u tom smislu intenzivno provode u nekim domovima socijalne skrbi za smještaj osoba s mentalnom retardacijom. Kroz diskusiju na kraju izlaganja iskristalizirao se problem s institutom lišavanja poslovne sposobnosti i skrbništvom. Kroz diskusiju je iskazana potreba da se o institutu lišenja poslovne sposobnosti organizira okrugli stol, možda i jednodnevni stručni skup na kojemu bi se ovo područje i svi problemi vezani uz skrbništvo sagledali sa svih razina (sud, centar za socijalnu skrb, udruge, liječnici, osobe lišene poslovne sposobnosti i dr.).

10.12. u organizaciji UNDP-a održano je potpisivanje Povelje o pristupačnosti javnih prostora osobama s invaliditetom na kome je prisustvovalo pet županija. Inicijativu za potpisivanje Povelje pokrenuli su Program Ujedinjenih naroda za razvoj u Hrvatskoj (UNDP), Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti i Udruga gradova u Republici Hrvatskoj. Njime je obilježen Međunarodni dan osoba s invaliditetom (3. prosinca) i Međunarodni dan ljudskih prava (10. prosinac).

Povelju je potpisalo tridesetak gradonačelnika iz pet hrvatskih županija: Zagrebačke, Krapinsko-zagorske, Karlovačke, Koprivničko-križevačke i Bjelovarsko-bilogorske županije te grada Čakovca obvezali na osiguravanje elemenata pristupačnosti kao preduvjeta ostvarivanja ljudskih prava osoba s invaliditetom i njihovo uključivanje u društvo na ravnopravnoj osnovi s drugim građanima. Istarski gradovi Povelju su potpisali u rujnu 2009. godine u sklopu obilježavanja Europskog tjedna mobilnosti u Labinu. Povelju o pristupačnosti javnih prostora osobama s invaliditetom potpisalo je tridesetak gradonačelnika. Oni su prepoznali da je otklanjanje arhitektonskih i komunikacijskih barijera jedan od osnovnih preduvjeta za pristup osoba s invaliditetom javnim prostorima, uslugama i informacijama. Pravobraniteljica je u svom izlaganju pojasnila koji su elementi pristupačnosti i koja je njihova važnost za osobe s invaliditetom. Namjera organizatora je da Povelju do 30. travnja 2010. kada se obilježava treća obljetnica hrvatskog potpisivanja Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom potpišu svi gradovi u Republici Hrvatskoj.

14.12. Gradska koordinacija za ljudska prava održala je sjednicu na temu : “Obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo”. Tijekom izlaganja prezentirani su rezultati istraživanja „Ljudska prava u osnovnim školama – teorija ili praksa?“, te „Zastupljenost sadržaja odgoja za demokratsko građanstvo i ljudska prava u udžbenicima osnovnih škola u Hrvatskoj“. Nakon izlaganja i diskusije uglavnom se svi sudionici slažu da je potrebno puno više učiniti i u normativnom smislu (posebna satnica za sadržaje i teme koje odgajaju za demokraciju i ljudska prava) ali i poticati razvoj školske kulture koja se temelji na vrijednosti ljudskih prava, nenasilju, suodlučivanju u odgojno-obrazovnom procesu, i to dugoročno planiranim mjerama, s jasnim ciljem i kontinuiranom evaluacijom.

15.12. u organizaciji Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti održana je svečanost povodom završetka Nacionalne kampanje protiv tjelesnog kažnjavanja djece u RH. Cilj završne svečanosti bio je upoznavanje šire javnosti s ostvarenim aktivnostima Nacionalne kampanje protiv tjelesnog kažnjavanja djece u RH. U promociju Nacionalne kampanje koja je trajala tijekom 2009. utrošeno je cca 1.600.000,00 kn. Izrađena je reklama i ostali promotivni materijali. Obiteljski centri proveli su akcije koje su uključivale djecu i roditelje s ciljem edukacije i osvješćivanja ovog problema.

Nacionalna kampanja protiv tjelesnog kažnjavanja djece u RH ocjenjena je uspješnom, no također je zaključeno da ista predstavlja tek početak aktivnosti koje sustavno i kontinuirano treba nastaviti provoditi te iste unaprijeđivati.

16.12. Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH, predstavio je rezultate znanstvenog istraživanja „Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj“. Istraživanje je provedeno u suradnji sa znanstvenicima/cama Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Instituta za društvena istraživanja iz Zagreba u srpnju 2009. godine metodom anketiranja 1.363 osobe iz različitih dijelova Hrvatske. 51.9 % ispitanika smatra da je prisutan neravnopravni tretman zbog invaliditeta. Time je invaliditet percipiran kao najprisutniji uzrok neravnopravnog tretmana. Nakon invaliditeta slijede redom materijalno stanje, seksualna orijentacija, spol, stupanj obrazovanja, politička opredijeljenost, nacionalna pripadnost, vjera, bračni i obiteljski status te na kraju mjesto rođenja (selo ili grad). U istraživanju je ispitivano koliko se u hrvatskom društvu ostvaruje ravnopravnost žena i muškaraca u obitelji, obrazovanju, na poslu i u politici.

Od ukupnog broja anketiranih, 58 % ispitanik/ca smatra da muškarci i žene u hrvatskom društvu nisu ravnopravni što pokazuje da postoji svijest o rodnoj neravnopravnosti. Žene s invaliditetom su kao i Romkinje percipirane kao skupina žena koja je izrazito nepovoljnog društvenog položaja.

18.12. u organizaciji Ureda za ravnopravnost spolova i UNDP-a održano je „Obilježavanje 30. godišnjice Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena“. Uz uvodne izlagače, Dubravka Šimonović, članica UN Odbora za uklanjanje svih oblika diskriminacije žena iznijela je koji su uspjesi i izazovi u primjeni spomenute Konvencije, te je pravobraniteljica za ravnopravnost spolova Gordana Lukač-Koritnik govorila o samoj primjeni UN Konvencije u Republici Hrvatskoj. Ivana Radačić predstavila je Studiju o korištenju UN Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena od strane ženskih nevladinih organizacija u regiji.

22.12. Svečano je otvoren Ured Udruge Susret. Predstavnici Ureda prisustvovali su svečanom otvorenju ureda Udruge Susret, u Križanićevoj 11a. Udruga Susret djeluje nekoliko godina, a njezina je djelatnost organizirano stanovanje za osobe s mentalnom retardacijom i psihičkim oštećenjima. Za sada u četiri stambene zajednice boravi ukupno 16 osoba. Otvorenje ovog Ureda omogućit će daljnje razvijanje programa ove Udruge, koja snažno zagovara deinstitutionalizaciju, socijalno uključivanje te puno uživanje ljudskih prava osoba s problemima mentalnog zdravlja.

4.17. MEĐUNARODNA SURADNJA

Sve veći broj obraćanja i posjeta Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom dokazuju da su međunarodne institucije prepoznale Ured kao mjerodavnu instituciju od koje mogu dobiti mišljenje, relevantne podatke i informacije o svim pitanjima vezanim uz osobe s invaliditetom. Ta suradnja je ujedno vrlo važna za stjecanje saznanja Ureda o načinima na koja je područje osoba s invaliditetom uređeno u Europskoj Uniji i drugim dijelovima svijeta.

4.17.1. USPOSTAVA SURADNJE

U ovom izvještajnom razdoblju je uspostavljena i intenzivirana suradnja sa sljedećim međunarodnim organizacijama:

Suradnja s Delegacijom Europske komisije u Republici Hrvatskoj.

U svibnju su pravobraniteljica, njezina zamjenica i savjetnica održale sastanak s predstavnikom Delegacije Europske komisije u Hrvatskoj koji se u sklopu pisanja dijela Izvješća o napretku Republike Hrvatske na području socijalnog uključivanja želio informirati o položaju osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj, a posebno ga je zanimalo mišljenje Ureda o procesu deinstitutionalizacije. Osim toga, razgovaralo se o svim važnim aktivnostima Ureda na području zaštite prava osoba s invaliditetom. Sastanak je ujedno bio prigoda za uspostavljanje tješnje suradnje s Delegacijom Europske komisije u Republici Hrvatskoj kroz koju bi se Delegacija mogla informirati o konkretnim potrebama osoba s invaliditetom prilikom planiranja natječaja za projekte koji se financiraju iz pretpristupnih fondova Europske Unije, dok Ured pravobraniteljice dobiva informacije o raspisivanju takvih natječaja i prati informiranost i uključenost udruga osoba s invaliditetom u predlaganje projekata.

Suradnja s Programom Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP Hrvatska)

Suradnja s Programom Ujedinjenih naroda za razvoj uspostavljena je u proteklom izvještajnom razvoju, u ovom izvještajnom razdoblju je intenzivirana kroz zajedničku suradnju dvaju ureda na više projekata. Tijekom ljeta Ured pravobraniteljice se aktivno uključio u projekt transformacije Centra za autizam kojeg u suradnji s Centrom provodi UNDP. Pravobraniteljica je nazočila i potpisivanju Povelje o pristupačnosti javnih prostora osobama s invaliditetom koja je rezultat suradnje Programa Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) u Hrvatskoj, Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti te Udruge gradova u Republici Hrvatskoj. Pravobraniteljica je u svom izlaganju pozdravila inicijativu gradova koji su potpisivanjem Povelje pokazali senzibiliziranost da već kod gradnje novih objekata uvažavaju zahtjeve za univerzalnim dizajnom i obvezali se da će krenuti u postupnu prilagodbu već izgrađenih objekata. Za 2010. godine predviđeno je daljnje intenziviranje suradnje između UNDP-a i Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom i pokretanje zajedničkih inicijativa usmjerenih poboljšanju položaja osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj.

Suradnja s međunarodnom organizacijom Disabled Peoples International (DPI).

Dana 3. studenog 2009. godine u Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom održan je sastanak s gospodinom Giampierom Griffom, članom izvršnog odbora ove mreže nacionalnih organizacija i saveza osoba s invaliditetom koja je osnovana kako bi promovirala ljudska prava osoba s invaliditetom. Mreža okuplja udruge i saveze iz svih dijelova svijeta, a posjet gospodina Griffa Zagrebu organizirala je Zajednice saveza osoba s invaliditetom Hrvatske (SOIH). Gosta je zanimala uloga Ureda pravobraniteljice u zaštiti prava osoba s invaliditetom i komentirajući Zakon o pravobranitelju o osobama s invaliditetom na temelju kojeg je Ured osnovan, podijelio je svoja iskustva i ideje za još učinkovitiju provedbu Zakona kroz rad Ureda. Pravobraniteljica, njezini zamjenici i savjetnica nazočili su sastanku koji je gospodin Griffa u prostorijama SOIH-a održao s ostalim predstavnicima nezavisnih i vladinih institucija koje se u Republici Hrvatskoj bave zaštitom ljudskih prava osoba s invaliditetom. Suradnja uspostavljena tom prigodom dragocjeni je izvor podataka u slučajevima kad Uredu treba informacija o načinu na koji su neka prava osoba s invaliditetom riješena u drugim zemljama.

Suradnja s međunarodnom organizacijom Human Rights Watch.

U Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom 18. prosinca 2009. godine održan je sastanak s pomoćnikom direktora za područje Europe i Centralne Azije Benjaminom Wardom i istraživačicom na projektu koji se odnosi na osobe s intelektualnim teškoćama Amandom McRae.

Između ostalih nezavisnih i vladinih institucija koje su predstavnici te organizacije posjetili kako bi stekli uvid u položaj osoba s intelektualnim teškoćama u Republici Hrvatskoj bio je i Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom. Predstavnik Human Rights Watcha posebno je zanimalo mišljenje Ureda o institucijama u kojima su smještene djeca i odrasle osobe s intelektualnim teškoćama kao i mogućnosti za njihovu deinstitucionalizaciju. Izvješće s preporukama Organizacije Vladi Republike Hrvatske za poboljšanje položaja ove kategorije osoba s invaliditetom bit će dano na uvid i Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom.

Zatražena mišljenja Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom od strane međunarodnih institucija

Ured Visokog povjerenika UN-a za ljudska prava zatražio je od Ureda pravobraniteljice informacije o središnjim mjestima i koordinacijskih mehanizama unutar Vlade RH nadležnim za provedbu UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, kao i informacije o nacionalnim okvirima čija je zadaća promicanje, zaštita i nadzor nad provedbom Konvencije s posebnim osvrtom na način na koji se uzimaju u obzir načela vezana uz status i funkcioniranje nacionalnih institucija za zaštitu i promicanje ljudskih prava (članak 33, stavak 2); proces koji regulira uključivanje i sudjelovanje civilnog društva, a posebice osoba s invaliditetom i organizacija koje ih predstavljaju u nacionalnom procesu provedbe i praćenja (članak 33, stavak 3); postojanje, struktura i mandat neovisnih tijela kojima je zadatak nadzor svih objekata i programa namijenjenih osobama s invaliditetom kako bi se spriječilo izrabljivanje, nasilje i zlostavljanje (članak 16, stavak 3);

U svom odgovoru, Ured pravobraniteljice je sukladno saznanjima iz dotadašnjeg rada Ureda kao središnjeg mjesta unutar Vlade koje je odgovorno za pitanja vezana uz provedbu Konvencije identificirao Vladin Ureda za ljudska prava. Koordinacijski mehanizam u okviru Vlade koji pospješuje aktivnosti vezane uz provedbu Konvencije prema saznanjima Ureda je Vladino Povjerenstvo za osobe s invaliditetom. Među nacionalnim okvirima čija je zadaća promicanje, zaštita i nadzor nad provedbom Konvencije Ured je istaknuo Nacionalnu strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine kao i Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava 2008. – 2011. godine. Vezano uz Proces koji regulira uključivanje i sudjelovanje civilnog društva, a posebice osoba s invaliditetom i organizacija koje ih predstavljaju u nacionalnom procesu provedbe i praćenja, Ured je istaknuo činjenicu da su predstavnici organizacija civilnog društva koje se bave zaštitom prava osoba s invaliditetom imenovane u Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom te da suradnja s udrugama osoba s invaliditetom kao dio partnerskog odnosa Vlade Republike Hrvatske i civilnog društva, pridonosi integraciji osoba s invaliditetom u društvo. Nezavisno tijelo zaduženo za praćenje usluga i programa namijenjenih osobama s invaliditetom s ciljem sprječavanja iskorištavanja, nasilja i zlostavljanja je Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom.

Ured pučkog pravobranitelja zaprimio je upitnik Radne grupe za izradu politika *Europskih mreža tijela nadležnih za jednakost – Equinet koji se odnosi na politike tijela nadležnih za jednakost prema Romima, osobama s invaliditetom*, transrodnim skupinama te ravnopravnosti spolova. Cilj Upitnika bio je prikupiti informacije, znanja i iskustva zemalja članica Equineta u navedenim područjima u svrhu pružanja potpore i jačanja aktivnosti EU u području postizanja jednakosti i suzbijanja diskriminacije. Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom ispunio je Upitnik u dijelu koji se odnosio na njegovu nadležnost.

09.06. održan je sastanak s Veleposlanstvom Austrije u cilju uspostave suradnje i razmjene informacija o položaju osoba s invaliditetom u Hrvatskoj i Austriji. Sastanak je održan u Uredu na inicijativu g. Stullera kako bi bolje upoznao s radom Ureda. Nakon izloženog djelokruga rada pravobraniteljica je predstavnike veleposlanstva upoznala s kompleksnosti rješavanja problema osoba s invaliditetom.

Zaključeno je da je potrebno organiziranje edukativnih radionica kako za osobe s invaliditetom tako i za nadležne institucije.

U 2010. planira se posjet austrijskog pravobranitelja za osobe s invaliditetom Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom u Zagrebu.

4.17.2. ORGANIZIRANJE SKUPOVA U SURADNJI S PREDSTAVNICIMA MEĐUNARODNIH INSTITUCIJA

30. studenog 2009. godine u organizaciji **Veleposlanstva Kraljevine Švedske** i **Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom održan je okrugli stol „Položaj osoba s invaliditetom – iskustva zemalja Europske unije - Švedska“**

Na okruglom stolu su stručnjaci iz švedskog **Nacionalnog odbora za zdravstvo i socijalnu skrb** iznijeli su prikaz **švedskog sustava skrbi o osobama s invaliditetom**. Skup je pozdravio i švedski veleposlanik u Zagrebu Fredrik Vahlquist. U diskusiji koja je uslijedila nakon prezentacija gostima iz Švedske pitanja su postavljali nazočni predstavnici Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva, HZZ-a, Vladinog povjerenstva za osobe s invaliditetom te saveza osoba s invaliditetom.

Stručnjaci iz Švedske dali su općeniti prikaz sustava socijalne skrbi, podjelu odgovornosti oko pružanja i financiranja posebnih oblika pomoći za osobe s invaliditetom, zakonodavnom okviru, posebno mjerama koje proizlaze iz švedskog Zakona o podršci i uslugama osobama s određenim funkcionalnim oštećenjima (LSS) kao glavnim zakonskim aktom koji određuje prava osoba s invaliditetom u Švedskoj. Posebno su se osvrnuli na sustav osobne asistencije i na konkretnom primjeru djeteta s teškoćama u razvoju prikazala koji će se oblici pomoći pružiti djetetu i njegovoj obitelji od trenutka rođenja.

Prema Zakonu o podršci i uslugama osobama s određenim funkcionalnim oštećenjima, podršku i usluge prima 59.000 osoba ili 0,63 posto stanovništva Švedske.

Stručnjak iz Švedske koji je i sam osoba s invaliditetom na svom primjeru je pokazao koju vrstu pomoći i usluga, prvenstveno rehabilitacije država pruža osobama koje stradaju u kasnijoj životnoj dobi.

U posebno opremljenim centrima za spinalne ozljede rehabilitiraju se i uče osnovnim životnim aktivnostima kako bi se naučili živjeti sa svojim invaliditetom. Pri tome im pomažu osobe koje su doživjele slične ozljede i posljedični invaliditet, a zaposlene su u centrima. Država osigurava osobi jednokratnu novčanu pomoć za prilagodbu životnog i radnog prostora, a ukoliko je osoba zaposlena država snosi i troškove prilagođavanja motornog vozila.

U slučaju rođenja djeteta s teškoćama u razvoju obitelji je osigurana psiho-socijalna pomoć. Švedska je postepeno zatvorila institucije u kojima se pružala skrb osobama s intelektualnim teškoćama i kao što se vidi iz popisa usluga koje su im osigurane, učinila maksimum da se one integriraju u redovne sustave obrazovanja i zapošljavanja ili da im se kroz pružanje

alternativnih načina stanovanja i pružanja usluga omogućiti da ostanu živjeti u obitelji i u svojim lokalnim zajednicama.

Udruga osoba s invaliditetom su vrlo aktivne i značajni partner u donošenju svih odluka koje se tiču osoba s invaliditetom, a vode ih same osobe s invaliditetom.

4.17.3. SUDJELOVANJE NA MEĐUNARODNIM SKUPOVIMA

19.03. Održan je seminar stručnjaka „Naknada za pomoć i njegu“ ideja, organizacija i provođenje - u organizaciji Ministarstva zdrastva i socijalne skrbi i BUNDESMINISTERIUM FÜR ARBEIT, SOZIALES UND KONSUMENTENSCHUTZ. Na seminaru je prezentiran austrijski model brige o osobama s invaliditetom, iskustva, stanje s posebnim osvrtom na doplatu za pomoć i njegu. Austrijski model brige i zaštite osoba s invaliditetom temeljen je na koordinaciji između zdravstvenog i socijalnog sustava, racionalnosti sustava brige, naknadama koje nikako ne mogu dovesti do siromašenja i slobodi izbora pojedinca (njega u kući ili njega u ustanovama). Zaštita je temeljena na razvoju izvaninstitucionalnih oblika pomoći u pravcu deinstitucionalizacije. Od 1993. godine sva su prava za osobe s invaliditetom regulirana na saveznoj razini, odnosno saveznim zakonom i to u sustavima: mirovinsko, zdravstveno i socijalno osiguranje. Najvažnije pravo za osobe s invaliditetom je doplata za pomoć i njegu. Uredbom o vrednovanju regulirano je koji su uvjeti i kriteriji za ostvarivanje ovog prava pri čemu veliku važnost ima vrijeme potrebno utvrditi za izvođenje aktivnosti potrebnih da se nekoj osobi zadovolji pojedina životna potreba, odnosno razrada usluge koju druga osoba pruža osobi kojoj je potrebna pomoć i njega – što je presudno za određivanje stupnja doplatka pa shodno tome i iznosa doplatka za pomoć i njegu. Važno je napomenuti da Austrija ima Zakon o doplatu za pomoć i njegu te da se naknade isplaćuju iz proračuna, a ne posredstvom mirovinskog ili socijalnog osiguranja. Radi se o samostalnom sustavu koje ima za cilj pružiti svrhovitu uslugu pomoći i njege ovisno o individualnoj potrebi svake osobe za ovom vrstom usluge. Novčani ekvivalent je posve neovisan o prihodima pojedinca ili obitelji, znači ovisi isključivo o potrebi proizašloj iz zdravstvenog statusa. Važno je istaknuti da je doplata za pomoć i njegu pravo zajamčeno posebnim zakonom, novisno o drugim pravima, da postoji sloboda izbora (hoće li usluge pružati netko od članova obitelji ili specijalizirani servisi, uslužne djelatnosti, ustanove i dr.) U Austriji postoji preko 400.000 korisnika ovog prava ili oko 5% stanovnika i kategorizirani su po stupnjevima i korisnicima u postotku: I. stupanj - 21%; II. stupanj – 34 %; III. stupanj – 17 %; IV. stupanj -15 %; V. stupanj 8 %; VI. stupanj 3 %; VII. stupanj 0,8 %.

Zanimljivo je da 80% osoba s invaliditetom živi u krugu obitelji i vlastitom domu. Njih 10 % je smješteno u ustanovi dok 5 – 10 % koristi dijelom stacionarne usluge, a dijelom neke izvaninstitucionalne oblike zaštite. Cjelokupan sustav zaštite ne bi mogao funkcionirati bez mjera podrške obitelji. Važno je napomenuti da je osnovna pretpostavka za ostvarivanje ovog prava postojanje trajne potrebe za njegom i da je ta potreba iskazana u satima izražena s više od 50 sati mjesečno. Pri procjeni potrebe u obzir se uzima funkcioniranje. Sukladno tome razlikuju osobe koja imaju oduzetost sva četiri ekstremiteta i ne mogu se samozbrinjavati i upravljati elektromotornim kolicima kao i osobe kod kojih je očuvana funkcija jedne ruke u tolikoj mjeri da može pokretati elektrokolica, prinijeti hranu ustima i sl. Kod procjene stanja svake osobe uzima se u obzir stvarno funkcioniranje uključujući sva oštećenja.

27-28.04. Na stručnom usavršavanju „The EC Anti-Discrimination Directives 2000/43&2000/78 in practice“, Trier, u organizaciji Europske pravne akademije koje se održavalo u Trieru, SR Njemačka svoja izlaganja imali su odvjetnici, pravobranitelji i drugi pravници koji rade kako pri vladinim tako i pri nevladinim organizacijama za izjednačavanje prava, a pogotovo s područja prava osoba s invaliditetom i po pitanju diskriminacije navedene kategorije osoba. Iz svega navedenog vidljivo je da je Europska Unija napravila puno po pitanju suzbijanja diskriminacije općenito pa tako i po pitanju diskriminacije osoba s invaliditetom. Nadalje, iz iznesenih izlaganja razvidno je kako EU nije i neće stati samo na te dvije direktive (2000/43 i 2000/78), to sve iz razloga što se u praksi pojavljuju novi oblici diskriminacije, a koji nisu bili prepoznati u dosadašnjoj praksi. Također, EU je za razliku od RH donijela navedene direktive tek nakon što je u praksi detektirala probleme koji imaju za posljedicu neki od oblika diskriminacije. Zaključak je da treba raditi na poboljšanju socijalno–ekonomskih uvjeta kako bi se smanjio broj slučajeva diskriminacije, a osobito kada su u pitanju osobe s invaliditetom, koje su zbog toga još više podložne višestrukim oblicima diskriminacije.

27.04. održana je međunarodna konferencija „Antidiskriminacijsko zakonodavstvo i praksa“ u organizaciji Međunarodne organizacije za migracije, Pravosudne Akademije, Ministarstvo pravosuđa i Hrvatski pravni centar uz potporu Veleposlanstva Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske. Konferencija koja je održana u sklopu projekta Izgradnja kapaciteta i podizanje svijesti sudaca i državnih odvjetnika o antidiskriminacijskom zakonodavstvu okupila je predstavnike relevantnih državnih tijela i institucija Republike Hrvatske, sudbene vlasti, predstavnike diplomatskih misija i konzularnih ureda u RH, međunarodne organizacije nevladinih udruga i medija. Ministar pravosuđa prof. dr. sc. Ivan Šimonović naglasio je tom prigodom da borba na suzbijanju diskriminacije u Hrvatskoj nije počela 1. siječnja 2009. kad je Zakon o suzbijanju diskriminacije stupio na snagu, već i inkorporiranjem bitnih načela antidiskriminacije u Zakon o radu još 1995. te Zakon o ravnopravnosti spolova i istospolnim zajednicama 2003. koji predviđaju čitav niz odredbi u svrhu sprečavanja diskriminacije. Zakon o suzbijanju diskriminacije donesen je u svrhu prilagodbe direktivama Europske Unije i praksi Europskog suda i njime se postigla koncentracija svih odredbi na jednom mjestu, a ustanovljeni su i procesni instituti za suzbijanje diskriminacije. U skladu s tim je središnja institucija nadležna za primjenu zakona pučki pravobranitelj pri čemu je ministar naglasio da praksa primjene zakona ovisi o onima koji će ih primjenjivati.

Predsjednica Vlade RH gđa. Jadranka Kosor, čije je ministarstvo – s obzirom da je tada bila na čelu Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti koje je izradilo prijedlog Zakona, naglasila je kako je on sveobuhvatni okvir za suzbijanje diskriminacije koja je već inkorporirana u sam Ustav RH. Kroz njega će se promicati jednakost kao najveća vrijednota ustavnog poretka. Posebno se osvrnula na međunarodne dokumente kojima je Republika Hrvatska jasno odredila svoje snažno opredjeljenje za zaštitu ljudskih prava, a kao najvažniji od njih navela je Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom koju je Hrvatska potpisala kao treća država svijeta, a ratificirala kao četvrta. Naročito je upozorila na problem žena s invaliditetom koje su vrlo često žrtve višestruke diskriminacije, nasilja i nemogućnosti zapošljavanja.

19.- 20.05. u organizaciji Ureda pravobraniteljice za djecu održana je u Dubrovniku **međunarodna konferencija na temu „Djeca i konfliktni razvodi – pristup djece domaćem, međunarodnom i europskom pravosuđu“** U sklopu konferencije održana je i **8. godišnja konferencija pravobranitelja za djecu jugoistočne Europe**. Skup je organiziran uz potporu Europske mreže pravobranitelja za djecu (ENOC - European Network of Ombudspersons for Children), organizacije Save the Children Norway SEE, i projekta EUNOMIA grčkog pravobranitelja. U radu konferencije sudjelovala je Yanghee Lee, predsjedateljica Odbora za prava djeteta Ujedinjenih naroda i Emily Logan, predsjedateljica Europske mreže pravobranitelja za djecu. Pravobraniteljica Mila Jelavić ovogodišnja je koordinatorica Mreže pravobranitelja za djecu Jugoistočne Europe (CRONSEE - Childrens' Rights Ombudspersons' Network in South and Eastern Europe). Cilj Mreže je osnaživanje pravobraniteljstava u zemljama Jugoistočne Europe te promicanja i razmjene dobre prakse među njima. Članice mreže su, uz Hrvatsku, predstavnici pravobranitelja iz Grčke, Bugarske, Rumunjske, Albanije, Makedonije, Crne Gore, Kosova, Srbije, AP Vojvodine, Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Slovenije. „*Vrijeme razvoda i oko razvoda stresno je za roditelje, ali ono najstresnije i najbolnije je za djecu*“ naglasila je pravobraniteljica za djecu gđa. Jelavić na početku skupa, naglasivši da su djeca često zaboravljena od roditelja prije rastave braka te kako je važna stručna potpora koja će u takvim slučajevima zaštititi prava djeteta u zadržavanju i razvijanju kontinuiranog odnosa s oba roditelja. Među šezdesetak sudionika nazočili su i gosti iz Velike Britanije, Irske, Belgije, Francuske, Malte, Austrije, Poljske, Rusije, Gruzije i Cipra pa je to pravobraniteljici za osobe s invaliditetom bila prilika za uspostavu brojnih međunarodnih kontakata i upoznavanjem s načinom organiziranja pravobraniteljstava u europskim zemljama. Po završetku konferencije članice Mreže pravobranitelja za djecu Jugoistočne Europe potpisale su Sporazum o suglasnosti, kojim su definirale načela uzajamne suradnje.

15. – 18.06. Održana je međunarodna virtualna konferencija „ Virtual Conference on Use of Ict in Special Needs Education (itf sne)“u organizaciji Microsoft Hrvatska Mnogim predstavnicima institucija, nevladinih organizacija i pojedincima omogućeno je sudjelovanje na virtualnoj konferenciji. Izlagači i edukatori su prikazali na koji način i koju tehnologiju koriste kod rada sa djecom s teškoćama u razvoju te im se kroz konferenciju pružila mogućnost da pokažu svoja iskustva, a slušačima je bila prilika da nauče nešto novo i da vide na koji način ICT može pomoći u različitim okruženjima. Izlagači su bili iz Specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju Krapinske Toplice, edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, udruge Leptir, Fakulteta za elektrotehniku i računarstvo.

1.10. održan je seminar na temu „Deinstitucionalizacija – primjeri dobre prakse“ u organizaciji Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi RH, te Bundesministerium für Arbeit, soziales und konsumentenschutz. Austrija posljednjih tridesetak godina gradi sustav deinstitucionalizacije koji se odvija se kroz udomiteljske obitelji te stambene zajednice uz razvoj ustanova koje pružaju najrazličitije usluge bilo primarnim obiteljima, udomiteljskim obiteljima ili osobama zbrinutima u samostalnim stambenim jedinicama kojima se osigurava potreban stupanj podrške. Decentralizacija se u Austriji odvijala uz postupno smanjenje korisnika velikih ustanova uz podjednaku participaciju države i lokalnih zajednica. Od 1999. godine uvodi se novi koncept skrbi o osobama s invaliditetom koji vodi ka prevenciji institucionalizacije uz razvoj različitih mobilnih brzih usluga. U Austriji se pridaje osobita važnost stjecanju znanja i kompetencija za određene poslove.

Premda je za veliki broj osoba s invaliditetom obuhvaćeno organiziranim i strukturiranim zbrinjavanjem u kojem se potiče integracija, radna okupacija, odgovornost i uključenost u stvaranje dobara i što veća neovisnost, uvijek će postojati potreba da se osobama s najtežim invaliditetom mora pružati cjelodnevna skrb. Materijalnim potporama se stimulira ostanak takve osobe u obitelji, ali postoje ustanove u kojima se pruža mogućnosti dnevnog zbrinjavanja.

1.10. Ured je sudjelovao na II. Međunarodnom simpoziju socijalne i preventivne pedijatrije u Mariboru. Na simpoziju pod nazivom *Prevenција infektivnih bolesti kod djece: uloga primarnih i socijalnih pedijatara* okupili su se socijalni pedijatri iz cijelog svijeta, slovenska pučka pravobraniteljica, a pravobraniteljica za osobe s invaliditetom održala je govor pod nazivom *Položaj djece s teškoćama u razvoju u Republici Hrvatskoj i uloga Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom*. Na Simpoziju je istaknuta uloga socijalnih pedijatara kao onih koji u obzir uzimaju širu sliku zdravlja djeteta: bolest kao posljedicu društvenog okruženja, ali i nešto što ima posljedicu na to isto društveno okruženje. Takvo sagledavanje problematike od posebne je važnosti za djecu s teškoćama u razvoju čije stanje utječe na cijeli spektar njihovih društvenih funkcija što je u svom govoru istaknula pravobraniteljica za osobe s invaliditetom. Skup je ujedno bio prigoda da se Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom predstavi sudionicima iz cijelog svijeta, a s nekima od njih uspostavljeni su kontakti. Suradnja je tom prilikom uspostavljena i sa slovenskom pučkom pravobraniteljicom s kojom su izmijenjena iskustva o zaštiti osoba s invaliditetom u Hrvatskoj i Sloveniji.

24.-26.11. u Dubrovniku je održana je međunarodna konferencija o Zakonu o suzbijanju diskriminacije u organizaciji Vlade RH, Ured za ljudska prava, Centar za mirovne studije, Pučki pravobranitelj RH i Europske komisije – Glavne uprave za zapošljavanje, socijalna pitanja i jednake mogućnosti u sklopu EU programa – PROGRESS: "Potpora provedbi Zakona o suzbijanju diskriminacije" . Skup je bio susret svih zainteresiranih sudionika/ca do sada provedenih edukacija te međunarodnih i domaćih stručnjaka/inja koji su aktivni na području suzbijanja diskriminacije. U svrhu daljnje edukacije ali i razmjene do sada stečenih iskustava organizirana su tematska predavanja na kojima su predavači/ce bili domaći i inozemni stručnjaci. Tijekom Konferencije, kao dio aktivnosti projekta «Potpora provedbi Zakona o suzbijanju diskriminacije», sudionicima je predstavljena publikacija *Vodič uz Zakon o suzbijanju diskriminacije*, urednice Tene Šimonović Einwalter, u kojoj su autori sadržaja A. Grgić, Ž. Potočnjak, S. Rodin, G. Selanec, T. Šimonović Einwalter i A. Uzelac.

Europski pravni okvir na području zaštite od diskriminacije, Specifičnosti hrvatskog Zakona o suzbijanju diskriminacije, Primjena antidiskriminacijskog zakonodavstva i rad nacionalnih tijela za suzbijanje diskriminacije u EU, Primjena Zakona o suzbijanju diskriminacije su teme o kojima se raspravljalo.

4.18. ORGANIZIRANJE SKUPOVA NA INICIJATIVU UREDA I U SURADNJI S DRUGIM INSTITUCIJAMA

05.03. U Uredu pravobraniteljice održan je sastanak s državnom tajnicom Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi u cilju uspostave suradnje te prepoznavanja najčešćih problema s kojima se susreću osobe s invaliditetom i djeca s teškoćama u razvoju. Na sastanku je pravobraniteljica iznijela neke od pritužbi na nemogućnost ostvarivanja dnevnih programa u obrazovnim, odnosno socijalnim ustanovama za djecu čiji roditelj ostvaruje pravo na status roditelja njegovatelja. U RH je u tom trenutku bilo 1.500 roditelja koji ostvaruju to pravo. Drugi problem na koji je upozorena državna tajnica tiče se neujednačenosti primjene propisa od strane pojedinih centara za socijalnu kao i u postojanju dvojbi u primjeni pojedinih odredbi zakona; prestrogih mjerila u procjeni težine oštećenja; prigovora na činjenicu da se osobna invalidnina može ostvariti samo u slučajevima kada je teža promjena u zdravstvenom stanju nastupila prije 18. godine pa je tako veliki broj osoba kod kojih je teže oštećenje nastupilo nakon 18. godine u nepovoljnom položaju jer mogu ostvarivati samo doplatak za njegu i pomoć samo ako im prihodi ne prelaze utvrđene nepovoljne imovinske cenzuse, te osobe potpuno gluhe, potpune slijepe ili gluhoslijepe te osobe u potpunosti lišene poslovne sposobnosti. Posebno zanemarenom smatramo kategoriju slijepih osoba kojima je onemogućeno ostvarivanje prava na osobnu invalidninu. Navedeni su i prigovori roditelja djece s teškoćama i osoba s invaliditetom da teško dolaze do informacija o svojim pravima i da nemaju pravodobnu potporu i razumijevanje postojećih institucija (osobito zdravstvenih i socijalnih) kada obitelj dobije dijete s teškoćama ili kada kod odrasle osobe nastupi oštećenje. Osim toga, novim zakonodavnim uređenjem ovog prava, naknada roditeljima koji koriste pravo na dopust je manja za preko 300 kn mjesečno. Na sastanku je zaključeno da je niz problema u kojima Ured mora poduzeti sve kako bi upozorio nadležne institucije na niz nepravilnosti koje otežavaju ostvarivanje prava osobama s invaliditetom ali istovremeno i da Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi mora poduzeti niz mjera za poboljšanje primjene postojećih propisa.

06.03. U Uredu pravobraniteljice održan je sastanak sa Udrugom Otvorena računalna radionica i predstavnicima Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Nakon što je Ured organizirao sastanak s predstavnicom Uprave za gospodarenje okolišem te predstavnicima Središnjeg državnog ureda za E-Hrvatsku i članova Otvorene računalne radionice, 6. ožujka 2009. godine organiziran je sastanak predstavnika Radionice i predstavnika Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

Vodila se diskusija o tome postoji li modeli prema kojima bi barem otpisana računala u vlasništvu ministarstava i ostalih državnih institucija mogla biti ustupljena Udruzi za njezin rad. Radionica uglavnom od dobrovoljnih priloga prikuplja računala koja zbog zastarjelosti nemaju visoke performanse, ali su i dalje funkcionalna. Prilagođavaju ih i takve doniraju osobama s invaliditetom i drugim skupinama građana koji ih si inače ne mogu priuštiti.

U rad oko prilagodbe računala uključuju se mladi čime se radi na sprečavanju ovisnosti. Budući da je postojao zahtjev za 500-injak računala, članove Radionice je zanimalo postoji li način da im ministarstva ustupe računala prije nego se ona daju koncesionarima za prikupljanje otpada čime jako kvalitetna računala završavaju u reciklaži.

Predstavnik Fonda je pojasnio ulogu Fonda u cijelom procesu i objasnio da koncesije sakupljačima i obrađivačima otpada daje Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, a oni onda s Fondom sklapaju ugovor kako bi dobili naknadu za sakupljanje i ponovno korištenje. Ta se naknada isplaćuje iz sredstava koja su svi uvoznici i proizvođači elektroničke opreme dužni uplaćivati u Fond u svrhu zbrinjavanja otpada. Za članove Radionice to znači da oni ne mogu zakonski doći do otpisanih računala jer računovodstva prije otpisivanja opreme sastavljaju očevidnik o otpadu koji uključuje samo ovlaštene sakupljače.

Zaključak rasprave je iscrpno objašnjenje predstavnika Fonda u kojoj je objasnio način postupanja s elektroničkim otpadom. Potrebne su izmjene Zakona o otpadu čime bi se moglo postići da državne institucije dio zastarjelih računala doniraju prije nego se prepuste koncesionarima. Da bi se postiglo takvo sustavno rješavanje nabave zastarjelih računala potrebnih za rad radionice i sukladno tome širenje njezinih aktivnosti, potrebno je lobirati za ideju u nadležnim ministarstvima i uključiti odredbu o doniranju u izmjenju zakona. U tim nastojanjima Radionica ima punu podršku Ureda koji će u skladu sa svojim ovlastima i mogućnostima zagovarati inicijativu kako bi se pitanje doniranja zastarjelih računala zakonski reguliralo. Do tada cijeli rad Radionice počiva na dobroj volji pojedinaca i firmi koji im hoće donirati stara računala. U tu svrhu Ured je sastavio preporuku za Radionicu prema ministarstvima, a naš je prijedlog da se do zakonskog reguliranja donacije treba doći kroz suradnju Radionice i Državnog središnjeg ureda E-Hrvatska budući da inicijativa Radionice među ostalim učincima izravno ostvaruje podizanje informatizacije Hrvatske, posebice ugroženih skupina kao što su osobe s invaliditetom i njihove udruge.

16.12. U Uredu pravobraniteljice održan je sastanak na inicijativu predstavnice Udruge osoba koje mucaju. Nakon uvodnog predstavljanja rada Hrvatske udruge za pomoć osobama koje mucaju predstavnica udruge je predstavila projekt Hinko Freund istraživanje o pravnom statusu osoba koje mucaju. Tokom istraživanja je saznala da njihov pravni status nije riješen, zapravo on i ne postoji jer se ne spominju niti u jednom pravnom aktu. Svrha istraživanja je da se predloži način na koji bi se taj problem mogao riješiti. Jedno od rješenja do kojeg je došla čitajući definiciju osobe sa invaliditetom u Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom mogla bi biti i da im se dodijeli određeni stupanj invalidnosti kako bi mogli ostvariti neka prava, posebice glede obrazovanja i zapošljavanja jer su tu poprilično diskriminirani. Pravobraniteljica je objasnila kako je sa tematikom manje upoznata jer se još nije u tolikoj mjeri susrela sa tim problemom, te je zajedno sa suradnicima objasnila da se bilo koje oštećenje zdravlja ne može poistovjetiti s invaliditetom te da invaliditet nastaje kao posljedica međudjelovanja dugotrajnog oštećenja zdravlja i prepreka u okruženju koje onemogućavaju potpuno sudjelovanje osobe na ravnopravnoj osnovi s drugima. Uvriježeno je mišljenje da je postotak tjelesnog oštećenja dokaz invalidnosti koji je uistinu relevantan u ostvarivanju izvjesnih povlastica u pojedinim sustavima. Stoga se u procjeni invaliditeta osim zdravstvenog stanja, dijagnoze i oštećenja treba uzeti u obzir niz čimbenika koji utječu na zdravstveno stanje – od onih vezanih uz samu osobnost do onih vezanih uz okruženje. Primjera radi, možemo hipotetski, uzeti osobu kojoj je uslijed mucanja i izostanka podrške i razumijevanja u okruženju u tolikoj mjeri otežano uobičajeno funkcioniranje, što dovede do poremećaja komunikacije s okolinom i uzrokuje ozbiljan psihički poremećaj koji doista i može dovesti do invaliditeta.

S druge strane, ako osobi koja muca pomognemo da se nosi sa svojim poremećajem, i neizbježnim pratiteljima nelagode, strepnje, straha i ako vlastitom aktivacijom uz naklonost okoline razvija ostale kapacitete, bilo bi nepravедno nazvati ju kao osobu s invaliditetom. Kada bi to učinili, na taj način bi joj uskratili mogućnost da bude ravnopravna s drugima. Zaključno možemo reći da je mucanje jedan od poremećaja zdravlja koji može, kao i druga oštećenja, bolesti ili stanja, uzrokovati invaliditet, ali i ne mora. Pravobraniteljica je istaknula na kraju da je početkom ove godine stupio na snagu Zakon o suzbijanju diskriminacije koji predstavlja značajan mehanizam zaštite od svih vidova diskriminacije; zdravstveno stanje i invaliditet su dvije od ukupno 18 diskriminacijskih osnova. Svaka osoba koja smatra da je na bilo koji način bila diskriminirana može se obratiti, ovisno o kojoj se diskriminacijskoj osnovi radi, pučkom pravobranitelju ili jednoj od pravobraniteljica (za ravnopravnost spolova, za osobe sa invaliditetom i za djecu), ali i direktno sudu tužbom radi utvrđivanja diskriminacije i naknade štete. Prema tome, i osobe koje mucaju, ako se zbog svog poremećaja osjete diskriminirane u nekoj od situacija u kojima su se zatekle, mogu na taj način tražiti zaštitu svojih prava.

09.04. Suradnja Središnjeg državnog ureda za e- Hrvatsku, Tehničkog fakulteta Sveučilišta u Rijeci u provođenju projekta Govorom upravljana kuća za osobe s tjelesnim invaliditetom. U svrhu promocije korištenja modernih tehnologija kao pomoći u svakodnevnom životu osoba s tjelesnim invaliditetom Ured je dao niz preporuka i od samog početka je podrška provođenju projekta. Osobama s tjelesnim invaliditetom moderne tehnologije mogu uvelike olakšati svakodnevnicu. Iako je zdravim osobama paljenje rasvjete ili zaključavanje ulaznih vrata uobičajen postupak koji izvode nesmetano, osobama s invaliditetom upravo takve i najjednostavnije radnje predstavljaju problem. To ih često čini potpuno ovisnima o pomoći drugih ljudi. Smatramo da je ključ rješenja ovih problema korištenje modernih tehnologija koje ovim osobama mogu vratiti samostalnost.

Na Tehničkom fakultetu Sveučilišta u Rijeci razvijen je sustav pod nazivom Servus koji omogućava glasovno upravljanje rasvjetom, zaključavanjem vrata i televizijom. Iako slični sustavi u svijetu već postoje vrlo su skupi i nemaju podršku za hrvatski jezik. Ovo je prvi takav sustav koji podržava hrvatski jezik. Servus je u prvom redu namijenjen osobama s visokim stupnjem invaliditeta koje pored toga što su prikovane za krevet ili invalidska kolica imaju velikih problema s koordinacijom ruku i prstiju. Servus omogućava jednostavno i intuitivno izvršavanje naredbi. Korisnik izgovara riječ Servus kako bi aktivirao prihvaćanje govornih naredbi. Nakon toga može početi izgovarati naredbe.

Ured je organizirao niz sastanaka, obišao predložene udruge diljem Hrvatske u kojima su instalirani sustavi gdje će se uz edukaciju korisnika promovirati i navedeni sustav. Iako su navedene radnje trebale bit poduzete do kraja 2009., do izrade ovog izvješća nemamo saznanja o istim.

29.-30.04. Održana je VIII. Državna smotra radova učenika/ca s teškoćama u razvoju koji se obrazuju za strukovna zanimanja u turističkom naselju Villas Rubin u Rovinju u organizaciji Agencije za strukovno obrazovanje i Strukovne škole Eugene Kumičića. U kolovozu 2008. godine u Uredu je održan inicijalni sastanak organizatora Smotre na kojem se Ured aktivno uključio u rad Državnog povjerenstva VIII. državne smotre radova učenika s teškoćama u razvoju koji pohađaju strukovne škole.

Pravobraniteljica je imenovana članom Državnog povjerenstva za provedbu smotre. U Uredu pravobraniteljice je 25. veljače 2009. godine održan sastanak na kojem su se odredile glavne smjernice održavanja Smotre.

Na samoj Smotri svoje je radove pokazalo *42 polaznika 20 strukovnih škola te centara za odgoj i obrazovanje* iz cijele Hrvatske. Srednja škola Eugena Kumičića je izabrana za domaćina kao primjer dobre prakse jer se uključila u projekt PAPO – pokušaj, analiziraj, popravi, odlučno nastavi. Projekt su osmislili ravnateljica pulskog Down sindrom centra Branka Butorac i ravnatelj škole Radenko Matijašec, a cilj mu je da štíćenike doma osposobe za poslove u ugostiteljstvu.

Tijekom jutra učenici su uredili pultove na kojima su prezentirali radove koje su sami izradili. Povjerenstvo koje su sačinjavali ravnatelji i predstavnici institucija ocjenili su pultove te ih nagradili zlatnom medaljom. Nakon toga je slijedila parlaonica na temu prava i odgovornosti učenika s teškoćama u razvoju. Pravobraniteljica je kao gost parlaonice odgovarala na učenička pitanja. Na okruglom stolu za mentore, predstavnike institucija i Ureda, pravobraniteljica je održala izlaganje o ulozi Ureda kao poveznice između ustanova, strukovnih škola, Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, te Agencije za strukovno obrazovanje kako bi zajedničkom suradnjom potaknuli pozitivne promjene. Pri tome je naglasila koliko je važno da polaznici steknu temeljne i strukovne kompetencije koje će im omogućiti dobivanje kvalifikacija potrebnih na tržištu rada. Imajući u vidu različite kategorije teškoća u razvoju, neophodan je individualni pristup i različiti putovi stjecanja istih strukovnih kvalifikacija. Pozitivno je da se u svim dokumentima provlači integracija učenika s teškoćama u razvoju u redovni sustav odgoja i obrazovanja, ali je pri tome važno da se donesu propisi koji će biti primjenjivi u praksi na čemu Ured intenzivno radi upozoravanjem i davanjem preporuka prilikom njihova donošenja. Na temelju dosadašnjeg rada Ureda, pravobraniteljica je stekla dojam da još uvijek mnogi imaju predrasude o osobama s invaliditetom, uključujući i nastavno osoblje. To su na parlaonici potvrdili i sami učenici koji su istaknuli da im prava nisu zajamčena i da im nisu osigurane jednake mogućnosti počevši od postojanja arhitektonskih barijera do nemogućnosti biranja zanimanja kojima bi se htjeli baviti. Pravobraniteljica je naglasila da je usprkos svim problemima, izuzetno važno što su danas osobe s invaliditetom sve svjesnije koliko je za kvalitetu njihovog života važno znanje, osposobljenost za samostalan život i rad, socijalizacija i spoznaja o osobnom doprinosu općem dobru zajednice u kojoj žive.

01.07. Održano je predstavljanje „Pozivnog centra Poslovne mreže za osobe s invaliditetom“ u organizaciji R.E. Centar i Steiner telekomunikacije. Nakon dvomjesečnog probnog rada Pozivnog centra za osobe s invaliditetom pred pravobraniteljicom, predstavnicima Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom i HZZ-a izložena su iskustva u probnom radu i ideje za daljnji razvoj. Tvrtka Steiner telekomunikacije je 2004. godine započela suradnju s Udrugom za unaprjeđenje obrazovanja slijepih i slabovidnih kako bi se omogućilo slijepim osobama da rade.

Ideja je da pozivni centar pruža informacije bitne za osobe s invaliditetom, ali i za cjelokupno društvo. Rezultat rada je pripremljeni pozivni centar koji osim telefonom može davati informacije e-poštom, redovnom poštom, sms-om, faksom, ali i preko chata što je posebno važno za gluhe osobe. Sustav je jednostavan za korištenje, na njemu se može raditi i od kuće i omogućava distribuiranje svih informacija s jednog mjesta svim agentima.

Zaključak rasprave je bio da se brojne vrlo pozitivne ideje koje su generirane moraju još doraditi. Tehnička podrška koju pruža tvrtka Steiner telekomunikacije je osigurana, a na okruglom stolu predstavnika svih subjekata koji bi mogli biti uključeni u realizaciju projekta trebalo bi razraditi modele financiranja i čuti od svake pojedine institucije kako se može uključiti u projekt.

2.12. održan je sastanak u Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi na temu „Rehabilitacija za spinalno ozlijeđene osobe“. Sastanku su uz predstavnike ministarstva nazočili predsjednica Hrvatske udruge paraplegičara i tetraplegičara, predsjednik Udruge spinalne ozljede Zagreb, predstavnik Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, ravnatelj i zamjenica ravnatelja Specijalne bolnice Varaždinske toplice, te pravobraniteljica za osobe s invaliditetom. Predsjednica Udruge HUPT je naglasila važnost rehabilitacije za pacijente sa spinalnim ozljedama. Napomenula je da su se u 2009. godini provele tri akcije za rehabilitaciju takvih pacijenata izvan Republike Hrvatske. U jednu od takvih akcija uključila se i Vlada Republike Hrvatske, te smatra da to nije način na koji treba rješavati pitanje rehabilitacije osoba sa spinalnim ozljedama. S druge strane nailazi se na problem djeteta (11) s stanjem tetraplegija za koje nije bilo razvidno u kojoj će se specijalnoj bolnici u Hrvatskoj rehabilitirati. Za osobe koje već duže vrijeme imaju paraplegiju ili tetraplegiju, također je jako važna održavajuća terapija, a to se često ispušta iz vida.

Predsjednica udruge je predložila da se poboljšaju uvjeti u Specijalnoj bolnici Varaždinske Toplice. Također bi bilo dobro kada bi bolnica imala više psihologa koji bi bili sa pacijentima sa spinalnim ozljedama na odjelu da ih ohrabruju i pomažu im nositi se sa novom situacijom koja im je promijenila cijeli dosadašnji život. Predsjednik Udruge spinalne ozljede Zagreb iznio je također niz problema sa kojima se osobe sa paraplegijom i tetraplegijom svakodnevno susreću, a jedan od tih je postojanje arhitektonskih barijera u zdravstvenim ustanovama (primjer plastičnog kirurga koji liječi osobe sa spinalnim ozljedama a nalazi na I. katu Opće bolnice «Sveti Duh» u Zagrebu, i do njega se može doći samo stepenicama). Pravobraniteljica je iznijela niz poteškoća na koje nailaze osobe sa paraplegijom i tetraplegijom. Između ostalog spomenula je raspored terapija na liječenju medicinskom rehabilitacijom, tj. da je vrijeme takvim pacijentima ujutro izuzetno popunjeno a popodne su prepušteni sami sebi. Osim toga pacijenti tijekom liječenja ne prime dovoljno korisnih informacija te obično po završetku medicinske rehabilitacije imaju znatne probleme u svakodnevnom životu. Iznijela je također želju da se Hrvatska udruga paraplegičara i tetraplegičara prepozna kao partner i suradnik u prihvaćanju i zbrinjavanju novih osoba sa paraplegijom i tetraplegijom. Isto tako naglašena je potreba da se Udruzi osigura prostor u Specijalnoj bolnici Varaždinske Toplice u kojem bi članovi udruge mogli raditi s novim pacijentima i njihovim obiteljima i pružati im podršku prilikom rehabilitacije. Iznijela je također pitanje trajanja medicinske rehabilitacije, koja se u održavajućoj terapiji određuje na 14 ili 21 dan. Ravnatelj Specijalne bolnice Varaždinske Toplice govorio je o problemima u poslovanju navedene zdravstvene ustanove.

Napomenuo je kako je to najstarija bolnica koja se bavi medicinskom rehabilitacijom, a bavi se specifičnom rehabilitacijom spinalnih ozljeda. Iznio je da je Odjel za pacijente sa spinalnim ozljedama u neadekvatnim prostorima (zgrada je stara 250 godina), ali da ima 2 psihologa, 2 logopeda, no na žalost nema socijalnog radnika. Bolnica je tražila suglasnost za zapošljavanje, ali je njihov zahtjev odbijen.

Ravnatelj Bolnice podijelio je prisutnima prijedlog projekta „Spinalni centar Varaždinske Toplice“ o kojem bi bilo dobro već sada razmišljati i uvrstiti u planove kako bi se u dogledno vrijeme mogao realizirati. Na kraju je naglašeno kako je uloga Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi u ovom području vrlo značajna, te da će se problematika razmotriti kako bi se u što skorijem razdoblju pronašlo adekvatno rješenje za navedeno.

11.05. Na inicijativu udruga Upit i Invalida domovinskog rata 100% prve skupine, pravobraniteljica je u Osijeku organizirala Okrugli stol na temu *Pristupačnost za sveosnovni preduvjet za kvalitetno življenje.* Uz udruge koje su inicirale održavanje Okruglog stola prisustvovali su i predstavnici mjerodavnih institucija te predstavnici političkih stranaka koji su se natjecali za obnašanje dužnosti u Osječko-baranjskoj županiji i gradovima na njezinom području. Iako je problem osiguravanja pristupačnosti prisutan u svim dijelovima zemlje, u 2009. godini i šira javnost bila je upoznata s problemom nepristupačnosti niza objekata javnih ustanova i javnih površina na području Grada Osijeka i Osječko-baranjske županije za osobe s invaliditetom. Posebno je zabrinjavajuća činjenica da se i prilikom izgradnje i obnove nekih objekata kao što je bio slučaj s novootvorenom dvoranom Gradski vrt nisu poštovali Zakon o prostornom uređenju i gradnji (NN br. 76/07.) te Pravilnik o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN br. 151/05., 61/07.). Ured je organizirao okrugli stol kako bi se suradnjom udruga osoba s invaliditetom i jedinica lokalne i regionalne (područne) samouprave iznašli načini na koje bi se što skorije otklonili brojni problemi s pristupačnošću od kojih se ističu i oni s parkirališnim mjestima i nedostatkom vozila javnog prijevoza dostupnih osobama s invaliditetom. Pravobraniteljica je održala kratko izlaganje na kojem je sve okupljene upoznala s time kako se ostvaruje pristupačnost, koji su elementi koji trebaju biti zadovoljeni da objekti i javni prostori budu pristupačni za kretanje osoba u kolicima ili smanjene pokretljivosti. Pravobraniteljica je nazočnima svratila pozornost na činjenicu da se nepoštivanjem odredbi koje zakon detaljno propisuje uz predviđeno sankcioniranje, osobama s invaliditetom onemogućava kretanje i samostalno življenje na ravnopravnoj osnovi s drugim građanima.

Isto tako naglasila je kako je prioritet cijelog društva rad u interesu i na korist osoba s invaliditetom kako bi im se omogućilo izjednačavanje mogućnosti, ne samo u području pristupačnosti već i u ostalim životnim područjima. Nakon izlaganja pravobraniteljice i predstavnika udruga otvorena je diskusija o problematici iz područja pristupačnosti u Osječko-baranjskoj županiji posebice u Osijeku nakon koje su doneseni zaključci za poboljšanje primjene postojećih sustavnih rješenja u otklanjanju prepreka.

29.5. u organizaciji Ureda održana je stručna rasprava o načinima ostvarivanja prava na fizikalnu rehabilitaciju i fizikalnu terapiju u kući, medicinsku njegu u kući i ortopedsku pomagala u duhu zdravstvene reforme i potreba osoba s invaliditetom. Sastanak je održan s ciljem sagledavanja problema koje osobe s invaliditetom, uz ostale građane Republike Hrvatske, imaju vezano uz provođenje zdravstvene reforme, ali i općenito stanja u zdravstvenom sustavu.

Namjera inicijative je bila da se povežu stručnjaci koji izravno rade s pacijentima i stručnjaci u HZZO-u i Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi koji imaju mogućnost utjecati na sustavno rješavanje problema.

Sastanak je poslužio i pojašnjavanju postupaka i procedura za ostvarivanje zdravstvene njege u kući, provođenja fizikalne terapije i rehabilitacije, a otvorena su i pitanja vezana uz problematiku dostupnosti ortopedskih pomagala, kao i pitanje opravdanosti humanitarnih akcija: nije li primjerenije tako skupljen novac uložiti u opremanje već postojećih centara u Hrvatskoj čime bi se dugoročno ostvarilo da građani Hrvatske dobivaju primjerenu kvalitetu zdravstvene zaštite kakvu su sad možda i neopravdano, prisiljeni tražiti u inozemstvu?! Zaključak sastanka je da bi se za svaki od uočenih problema trebali organizirati zasebni tematski sastanci.

03.06. održan Okrugli stol u organizaciji Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom.

Teme Okruglog stola bile su „Terminologija osoba s invaliditetom“ i „Temeljne odrednice Zakona o suzbijanju diskriminacije“. Skupu je nazočila tadašnja potpredsjednica Vlade Republike Hrvatske, ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, a danas predsjednica Vlade gđa. Jadranka Kosor, dipl.iur, te predstavnici/ce Saveza osoba s invaliditetom. Cilj održavanja Okruglog stola bio je informiranje saveza osoba s invaliditetom, a time i udruga članica saveza te poticanje rasprave o terminologiji i Zakonu o suzbijanju diskriminacije (NN, br. 85/08) , a nakon toga usvajanje zaključaka koji će obvezivati sve kako bi koristili jedinstvenu terminologiju i naučili prepoznati diskriminaciju po osnovi invaliditeta.

U uvodnom izlaganju potpredsjednica Vlade RH, današnja predsjednica gđa. Kosor je istaknula važnost rada Ureda Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom te dala poticaj svim nastojanjima usmjerenim na promicanje prava osoba s invaliditetom i podizanja kvalitete života osoba s invaliditetom, naglasivši da je Republika Hrvatska treća u svijetu potpisala Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom a kao četvrta zemlja je ratificirala. To ujedno znači opredjeljenje za puno poštivanje ljudskih prava osoba s invaliditetom, čemu će doprinijeti i novi Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN,br.85/08). Potpredsjednica Vlade istaknula je da će, kao i do sada, podržavati zaključke koji budu doneseni na Okruglom stolu predstavnika osoba svih vrsta invaliditeta, posebice jer je nedopustivo da se korištenjem neprimjerenih naziva diskriminiraju osobe s invaliditetom.

Na skupu su predstavnici saveza osoba s invaliditetom iznijeli svoja stajališta o terminologiji osoba s invaliditetom, a potom su upoznati s detaljima Zakona o suzbijanju diskriminacije. Nakon rasprave o terminologiji osoba s invaliditetom, donesen je zaključak da se i dalje podržava terminologija iz Sheratonske deklaracije donesene 2003. godine koja je rezultat rasprave između Saveza osoba s invaliditetom, članova Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te predstavnika vlasti. Jednoglasno su podržani termini „osoba s invaliditetom“ i „dijete s teškoćama u razvoju“.

Kao zaključak prvog dijela okruglog stola Ured Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom slijedom svojih zakonskih ovlaštenja, potaknut će usklađivanje svih zakonskih i podzakonskih akata, kako bi se u svim dokumentima i upozoriti na obvezu korištenja u službenoj uporabi termina: „ osoba s invaliditetom“ i “ dijete s teškoćama u razvoju“, što je i obveza proizašla iz Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

U drugom dijelu Okruglog stola zamjenik pravobraniteljice u svojem uvodnom izlaganju dao je pregled odredbi Zakona o suzbijanju diskriminacije – osnovnih smjernica , prilikom kojeg je istaknuo da je Središnje tijelo nadležno za suzbijanje diskriminacije Pučki pravobranitelj dok pojedine poslove iz čl. 12 st. 2 točke 1-6 Zakona o suzbijanju diskriminacije obavljaju posebni pravobranitelji kada je to utvrđeno posebnim zakonom.

Nadalje, pravni savjetnik pravobraniteljice detaljnije je izložio odredbe Zakona o suzbijanju diskriminacije u dijelu koji se odnosi na osobe s invaliditetom, istaknuvši važnost educiranja i informiranja osoba s invaliditetom, ali i cjelokupne zajednice u prepoznavanju specifičnih oblika diskriminacije kao i načinima postupanja u cilju njezinog suzbijanja. U daljnjoj raspravi istaknuta je potreba educiranja svih državnih tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravnih osoba s javnim ovlastima kao i svih pravnih i fizičkih osoba.

24.08. u Kninu je održan Okrugli stol na temu: „Pristupačnost i položaj osoba s invaliditetom u društvu“ u organizaciji Udruge „Sveti Bartolomej“. Pozvano je 40-ak sudionika, i to voditelja svih relevantnih institucija, predstavnika Županije i gradonačelnike/ce. Međutim, skupu su prisustvovali uz organizatore, djelatnici osnovnih škola Knina, djelatnici PP, te predstavnici Ureda za prostorno uređenje, kao i građevinske inspekcije, a samo jedan predstavnik Poglavarstva Knina, te nekoliko roditelja djece s teškoćama u razvoju i drugih članova Udruge. Potreba za održavanjem okruglog stola nametnula se nakon pritužbi i ukazivanja udruge Sv. Bartolomej na nepristupačnost građevina na području grada Knina, neprovođenje inspeksijske kontrole te na nepropisno označena parkirališna mjesta za osobe s invaliditetom u tom gradu. U uvodnom dijelu skupa zamjenica pravobraniteljice upoznala je nazočne s djelokrugom rada Ureda i istaknula važnost koju pristupačnost ima za osobe s invaliditetom te navele zakonsku regulativu za to područje. Predsjednik Udruge, izložio je problem pristupačnosti u gradu, s posebnim naglaskom na problematične točke – hotel, javni WC, trgovine, ugostiteljske objekte i nogostupe. O stanju pristupačnosti na području Knina posebno su, svatko iz svojeg područja, izlagali nazočni sudionici Okruglog stola. Kroz sve diskusije provlačio se zaključak da je najveći dio ove problematike u nadležnosti samog grada Knina i njegovih ureda te da često puta i nije problem u novcu, nego u njegovoj raspodjeli te da je nužna svijest odgovornih u Gradu o tome da su osobe s invaliditetom prioritetna skupina građana i da se rješavanjem pitanja pristupačnosti posredno rješava i problem pristupačnosti i za starije građane, trudnice i djecu. Kako bez sudjelovanja odgovornih osoba iz nadležnih službi Grada nije bilo moguće donijeti određene konkretne zaključke, rokove ili planove, dogovoreno je da će se u suradnji s pravobraniteljicom organizirati još jedan skup na koji će se pozvati odgovorne osobe, gradonačelnica i drugi koji bi mogli dati relevantne odgovore na sva otvorena pitanja i probleme osoba s invaliditetom u Kninu.

04.09. U Uredu pravobraniteljice održan je sastanak s pročelnicom Ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom grada Zagreba. Na sastanku je uspostavljena suradnja s pročelnicom novoformiranog Gradskog ureda nastalog nakon što se prijašnji Gradski ured za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje podijelio na dva ureda. Pravobraniteljica je istaknula kako je grad Zagreb primjer pozitivne prakse za zaštitu, promociju i praćenje prava i interesa osoba s invaliditetom.

Tijekom predstavljanja Ureda po hrvatskim županijama i gradovima pravobraniteljica upoznaje lokalne zajednice s rješenjima koja u Zagrebu osiguravaju visoku razinu kvalitete života osoba s invaliditetom kroz osiguranje pomagača u nastavi za učenike s teškoćama u razvoju, prijevoza, stipendija do pristupačnosti.

Na sastanku su predstavnice Gradskog ureda upoznale pravobraniteljicu s planovima i projektima vezanim uz osobe s invaliditetom do kraja 2009. godine.

Zaključeno je kako će se dosadašnja uspješna suradnja Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom i Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom nastaviti.

22. 09. U Uredu pravobraniteljice održan je sastanak s ravnateljicom Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i rukovoditeljicom Odjela pripreme za zapošljavanje HZZ-a. Na sastanku je uspostavljena suradnja s ravnateljicom HZZ-a i rukovoditeljicom Odjela koji u svojoj nadležnosti ima i zapošljavanje osoba s invaliditetom koje je prepoznato kao jedno od gorućih problema. Na sastanku je potvrđeno da je 2009. godine zapošljavanje osoba s invaliditetom kao i ostalih skupina smanjeno u odnosu na prošlu godinu pa se tako u prvih osam mjeseci zaposlilo samo 750 osoba s invaliditetom. Ravnateljica HZZ-a je upoznala pravobraniteljicu, njezinu zamjenicu i stručne savjetnike s organizacijskom strukturom Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Istaknula je da pri svakoj područnoj službi djeluje i savjetnik za posredovanje pri zapošljavanju osoba s invaliditetom. Ukoliko savjetnici prepoznaju da bi se na nekom oglašenom mjestu mogla zaposliti osoba s invaliditetom, animiraju poslodavca, ruše predrasude i upoznaju ga s poticajnim mjerama. Jednako tako savjetnici redovito posjećuju poslodavce. Za nezaposlene osobe s invaliditetom se kao i za druge kategorije nezaposlenih izrađuje osobni profesionalni plan zapošljavanja prema kojem nezaposlena osoba ima obveze traženja posla i dodatne edukacije. Predlaže se zapošljavanje na konkretnim poslovima ili upućivanje u obrazovne aktivnosti. Kroz mjere aktivne politike zapošljavanja lokalne zajednice u suradnji s HZZ-om organiziraju razne obrazovne radionice s ciljem podizanja zapošljivosti i pripreme za tržište rada. Posebno je naglašeno pitanje obrazovne strukture nezaposlenih osoba s invaliditetom, odnosno zanimanja za koja se oni školuju. Programi su često zastarjeli i izbor zanimanja ovisno o mjestu prebivališta je nekad vrlo sužen. U tu svrhu će se inicirati suradnja s Agencijom za odgoj i obrazovanje, Agencijom za strukovno obrazovanje, Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa te Ministarstvom gospodarstva, rada i poduzetništva kako bi se izradili programi za obrazovanje i osposobljavanje onakvih profila stručnjaka kakvi trebaju gospodarstvu.

Na sastanku je ujedno istaknuta potreba informiranja osoba s invaliditetom o mogućnostima zapošljavanja od strane HZZ-a.

12.10. u prostorijama Hrvatske odvjetničke komore održan je Okrugli stol u suradnji sa Vladinim Uredom za ljudska prava na temu „Zakon o suzbijanju diskriminacije“. Djelujući na provedbi UN-ove *Konvencije o pravima osoba s invaliditetom* Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom u suradnji s Vladinim Uredom za ljudska prava organizirao je drugi po redu okrugli stol namijenjen informiranju osoba s invaliditetom o prepoznavanju diskriminacije kada je osnova invaliditet te o suzbijanju iste. Uvodno izlaganje pod nazivom *Uloga Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom u suzbijanju diskriminacije po osnovi invaliditeta* održala je pravobraniteljica.

Predstojnik Vladina Ureda za ljudska prava potom je govorio o projektu *Potporna provedbi Zakona o suzbijanju diskriminacije* i *Osnovni okvir Zakona o suzbijanju diskriminacije*.

Nakon toga stručnjaci s Pravnog fakulteta u Zagrebu i stručna savjetnica iz Ureda pučkog pravobranitelja upoznali su nazočne predstavnike saveza i udruga osoba s invaliditetom sa samim Zakonom i njegovom provedbom u odnosu na osobe s invaliditetom. U završnom dijelu Okruglog stola predstavnici osoba s invaliditetom imali su prilike iznijeti slučajeve u kojima sumnjaju na diskriminaciju i raspraviti ih sa stručnjacima.

Budući da je u provedbi Zakona o suzbijanju diskriminacije izuzetno važna osviještenost samih osoba o njihovim pravima i mogućnostima zaštite koju im ovaj Zakon nudi, u zaključku je istaknuto da će udruge osoba s invaliditetom imati izuzetno važnu ulogu u njegovu oživotvorenju.

19.10. U Uredu pravobraniteljice održan je sastanak s predstavnicima Hrvatskog saveza slijepih. Na sastanku je uspostavljena bliža suradnja između Ureda i Saveza, a osnova razgovora bio je upitnik o gorućim problemima slijepih i slabovidnih osoba, te djece s oštećenjem vida koji je Ured poslao Savezu, a odnosio se na petnaest područja života i skrbi od obitelji, života u zajednici, socijalne skrbi, mirovinskog osiguranja i zdravstvene zaštite do obrazovanja, zapošljavanja i pravne zaštite i rekreacije. Nakon što su predstavnici Hrvatskog saveza slijepih iskazali svoje probleme i inicijative, pravobraniteljica i suradnici izvjestili su što ured poduzima i što je poduzeo u poboljšanju kvalitete življenja slijepih i slabovidnih osoba. Izdvojene su neke od aktivnosti ureda: upozorenje nadležnom Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa na problem opskrbe slijepih učenika s prilagođenim nastavnim sadržajima na Brilleovom pismu i ostalim potrebnim pomagalicama te na probleme integracije slijepe djece u redovne obrazovne sustave – od predškolske dobi pa do visokog obrazovanja. Premda obrazovne institucije deklarativno podržavaju integraciju, u stvarnosti ne čine dovoljno da ona sama po sebi bude neupitna osiguravanjem potrebnih pomagala, a prvenstveno razumijevanjem onih specifičnosti zbog kojih slijepom učeniku treba drugačija vrsta i stupanj podrške od zdravih učenika ili učenika s tjelesnom invalidnošću; prije početka školske godine Ured je uputio apel i preporuku svim županijama za osiguranje financijskih sredstava namijenjenih nabavci udžbenika prilagođenih učenicima s teškoćama, koji su višestruko skuplji od udžbenika za zdravu djecu; upućivanje prijedloga za izmjenu Zakona o mjenici i čeku; zagovaranje potrebe uključivanja predstavnika slijepih osoba u radnim skupinama za izradu prijedloga i nacрта propisa kojima se uređuju područja od važnosti za slijepe osobe; na sastancima s predstavnicima Agencije za strukovno obrazovanje, HZZ-a, te Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom istaknuta je potreba za promjenama u nomenklaturi zanimanja i otvaranjem novih mogućnosti stjecanja onih znanja i kompetencija za slijepe osobe koji osiguravaju zapošljavanje na otvorenom tržištu rada; te druge aktivnosti kao što su inicijative, upiti, rješavanje pritužbi po podnescima pojedinaca i udruga.

21.10. U Uredu pravobraniteljice održan je sastanak s Hrvatskim savezom gluhih i nagluhih. Na sastanku je uspostavljena bliža suradnja između Ureda i Saveza, a osnova razgovora bio je upitnik o gorućim problemima gluhih i nagluhih koji je Ured poslao Savezu, a odnosio se na petnaest područja života i skrbi o osobama s invaliditetom prema međunarodnim i nacionalnim dokumentima o zaštiti prava osoba s invaliditetom. Istaknuta je i potreba zakonskog reguliranja tumača znakovnog jezika kroz donošenje Zakona o uporabi Hrvatskog znakovnog jezika. Iz Hrvatskog saveza gluhih i nagluhih također smatraju da je potrebno definirati udruge od opće važnosti i osigurati njihovo financiranje.

Sukladno tom dogovoru Ured pisanom predstavkom zamolio Tajništvo Hrvatskog sabora za osiguravanjem prevodioca za znakovni jezik na svim javnim sjednicama Sabora koje će se putem medija (televizije) prenositi građanima, kako bi i gluhe, nagluhe i gluhoonijeme osobe ravnopravno sa svim ostalim građanima RH mogle vidjeti („čuti“) o čemu se govori u Hrvatskom saboru, odnosno mogle pratiti sjednice Sabora.

Tajništvo Hrvatskog Sabora nas je u svojem odgovoru uputilo na Hrvatsku radioteleviziju koja bi prema njihovim riječima trebala biti zadužena za osiguravanje tumača za znakovni jezik. Tako će jedna od tema sastanka koji Ured planira održati s predstavnicima HRT-a biti i rješavanje ovog pitanja.

29.10. U Uredu pravobraniteljice održan je sastanak sa predstavnicima Zaklade *Čujem, vjerujem, vidim*. Predsjednik Zaklade tom prilikom je predstavio rad Zaklade koja je izrasla iz projekta Udruge za promicanje kvalitetnog obrazovanja mladih Zamisli, a svrha joj je pomoći mladima i studentima s invaliditetom u edukaciji i omogućavanje dostupnost literature slijepim osobama i osobama s invaliditetom koje same ne mogu čitati. Predstavnicima su upoznali pravobraniteljicu s time kako je došlo do osnivanja Zaklade *Vidim, vjerujem, čujem*. Na inicijativu sadašnjeg predsjednika Zaklade iz Udruge Zamisli pomogli su u ostvarivanju projekta snimanja zvučne Biblije čime su Bibliju učinili pristupačnom slijepim osobama, ali i ostalim osobama s invaliditetom kojima je otežano čitanje. Zaklada besplatno daje zvučnu Bibliju osobama s invaliditetom koje prilože potvrdu o svojim teškoćama. Prihodima od prodaje se financiraju ostale aktivnosti Zaklade. Jedna vrsta aktivnosti vezana je uz prilagodbu literature duhovnog sadržaja, ali i ostalih sadržaja za kojima slijepi osobe i osobe s drugim vrstama invaliditeta izraze potrebu. Osim toga, Zaklada organizira tečajeve engleskog jezika, a posebno je zanimljiva organizacija putovanja i hodočašća na koja mlade osobe s invaliditetom odlaze zajedno sa svojim vršnjacima pratiteljima. Kroz takva druženja mladi ljudi bez invaliditeta se najbolje senzibiliziraju za potrebe svojih vršnjaka s invaliditetom i razbijaju ustaljene predrasude o njima.

Budući da jedan sat snimanja stoji 1 000 kuna na sastanku se raspravljalo o mogućnostima promidžbe zvučne Biblije i informiranja potencijalnih korisnika o njezinom postojanju čime bi se osigurala potrebna sredstva za prilagodbu knjiga, ali i ostale aktivnosti Zaklade. S tim u vezi je dogovoreno da će Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom upoznati novinare elektroničkih i tiskanih medija s kojima inače surađuje o ovom projektu i o samoj Zakladi.

02.04. U Uredu pravobraniteljice održan je sastanak s predstavnicima HVIDR-e Zagreb te stručnjacima iz mjerodavnih ministarstava i službi. Temeljem inicijative Zajednice udruga HVIDR-e Grada Zagreba održan je sastanak predstavnika institucija s temom pritužbi vezanih na postupanje prema braniteljima tijekom provođenja Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji te Obiteljskog i Prekršajnog zakona, te u svrhu zaštite hrvatskih ratnih vojnih invalida. Predsjednik Zajednice udruga HVIDR-e i socijalna radnica Zajednice pojasnili su probleme s kojima im se obraćaju članovi udruga. Naveli su da se po dojadi o nasilju u obitelji kad su osumnjičeni za nasilje hrvatski ratni vojni invalidi kod kojih je kombiniran tjelesni i psihički invaliditet ne osigurava neophodna stručna pomoć, odnosno psiho-socijalni tretman uslijed čega dolazi do pogoršanja njihovog stanja.

Predstavnicima Zajednice udruga ne negiraju postojanje nasilja, ali smatraju da bi im se čak i u slučajevima kad se dokaže da je branitelj počinitelj nasilja u obitelji trebala pružiti psiho-socijalna pomoć jer je ispoljena agresija posljedica proživljene psihičke traume. Naveli su i problem hrvatskih ratnih vojnih invalida koji nakon izlaska iz pritvora dobivaju zabranu pristupa stanu i obitelji pa se nađu na ulici bez ikakvog smještaja. Navode da su Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti predlagali izgradnju centra u kojem bi ih se zbrinjavalo, ali problem dosad nije riješen.

Predstavnik Udruge hrvatskih branitelja liječenih od PTSP-a Grada Zagreba spomenuo je i problem loše i spore komunikacije s ustanovama u koje se smještaju branitelji i udruga koje im uslijed toga ne mogu osigurati adekvatnu pomoć. Iz HVIDR-e su se na to nadovezali napomenom da institucije ne obavještavaju udruge da su njihovi članovi u pritvoru pa one prekasno saznaju.

Nakon dinamične raspave u kojoj su sudjelovali predstavnici nadležnih institucija donesen je zaključak da se samo preventivnim mjerama koje će obuhvaćati cijelu obitelj pa tako i branitelje, hrvatske ratne vojne invalide, može spriječiti nasilje u obitelji. Pri tome je nužna suradnja svih institucija koja se ostvarila na ovom sastanku.

4.18.1. GODIŠNJICA RADA UREDA PRAVOBRANITELJICE ZA OSOBE S INVALIDITETOM

18. - 20.11. održano je niz aktivnosti povodom prve godišnjice rada Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom. Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom započeo je s radom 1. srpnja 2008. godine, a dana 19. studenog 2009. godine navršila se godina dana od dana kada je današnja predsjednica Vlade, gospođa Jadranka Kosor službeno otvorila Ured kao potpredsjednica Vlade i ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

Ovu obljetnicu važnu ne samo našem Uredu, nego i svim osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj Ured je obilježio nizom aktivnosti kako bi se cjelokupna javnosti, a posebice osobe s invaliditetom informirale o postojanju Ureda kojem se mogu obratiti za zaštitu svojih prava.

Tako je 18. studenog u prostorijama Ureda organizirana tiskovna konferencija na kojoj se javnosti obratila pravobraniteljica za osobe s invaliditetom.

U svom govoru pravobraniteljica je iznijela iskustva iz jednogodišnjeg rada Ureda te istaknula goruće probleme osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj. U proteklih godinu dana od službenog otvaranja, Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom je preporukama podsjećao da je Republika Hrvatska potpisivanjem i ratificiranjem Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom među prvim zemljama u svijetu prihvatila stajalište da je invaliditet međudjelovanje oštećenja osobe i prepreka u njihovom okruženju koje sprečavaju njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima. Takvo stajalište je veliki zaokret u shvaćanju invaliditeta. Ono prepoznaje da je društvo to koje stvara prepreke i invaliditet, ali da ga istovremeno može otkloniti. Takvo stajalište ujedno prepoznaje snagu osoba s invaliditetom i poručuje njima samima da usprkos svom oštećenju ima puno područja na kojima uz često tek malu pomoć društva mogu biti aktivni, uključeni, uspješni i, ono što je težnja svakog ljudskog bića, sretni.

Pravobraniteljica je pozvala sve građane da poštuju pravo svojih sugrađana koji su osobe s invaliditetom i djeca s teškoćama u razvoju i da prihvate da su potrebe svih ljudi jednake, a da su mogućnosti njihova zadovoljavanja različite. Na cijelom društvu je obveza da im to osiguramo. Pozivala je i sve osobe s invaliditetom da budu svjesne svojih osobnih vrijednosti, ali i potrebe aktivnijeg i odgovornog zalaganja, kako za osobni razvoj, tako i za razvoj zajednice kojoj pripadaju i u koju trebaju biti uključene na ravnopravnoj osnovi s drugima.

Na tiskovnoj konferenciji sudjelovali su i dr. Zorislav Bobuš, predsjednik Saveza osoba s invaliditetom Hrvatske i državni tajnik Stjepan Adanić iz Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti koje je djelujući na provedbi UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom donijelo *Zakon o pravobranitelju za osobe s invaliditetom* temeljem kojeg je Ured osnovan kao neovisna državna institucija, čime su osobe s invaliditetom u Republici Hrvatskoj dobile izrazito snažan mehanizam borbe za svoja prava. Pravobranitelj za osobe s invaliditetom štiti prava i interese osoba s invaliditetom tamo gdje su ona narušena, a isto tako, Ured je poveznica između osoba s invaliditetom, udruga i institucija i onih državnih tijela koje mogu izravno i sustavno utjecati na rješavanje problema na koje nam se ukaže.

Dana 19. studenog održan je Okrugli stol na temu Ljudskih prava osoba s invaliditetom i proslava godišnjice ureda.

Ljudska prava osoba s invaliditetom posebno se teško ostvaruju. Pravobraniteljica je na temelju primjera stranaka koje su se obraćale Uredu te prilikom obilježavanja prve godišnjice službenog otvaranja Ureda koji je osnovan kako bi se zalagao, štutio, pratio i promicao prava i interese osoba s invaliditetom, pozvala na sastanak predstavnike institucija koje se bave zaštitom ljudskih prava. Nakon rasprave te izraženih prijedloga predstavnika institucija koje se bave zaštitom ljudskih prava, pravobraniteljica je zahvalila na dosad uspostavljenoj suradnji i pozvala da i ubuduće još aktivnije zajednički surađuju u borbi za ljudska prava ove izrazito osjetljive društvene skupine budući da nam je s obzirom na složenost problematike, samo zajednička suradnja garancija djelotvornosti.

Istog dana u popodnevnim satima obljetnica Ureda proslavljena je uz prigodni program koji su izvele osobe s invaliditetom. Tom prilikom je u prostorijama Ureda otvorena izložba fotografija autorice Marije Hrženjak iz Udruge invalida rada Slavonski Brod pod nazivom „*Među nama*“ koja na nizu fotografija prikazuje emocionalna stanja osoba s invaliditetom. Izložbu je svojim stručnim komentarom popratio predsjednik Zbora fotoreportera Hrvatskog novinarskog društva Igor Nobilo. Gospodin Božo Bezjak iz Centra za rehabilitaciju Pustodol nazočnima je recitirao pjesme iz svoje zbirke pjesama *Ljubi bližnjega svoga*. Svjetlana i Denis Marijon iz Udruge Zamisli izveli su odlomak iz igrokaza *Moj komadić neba* autora Edina Okanovića koji je također nazočio obilježavanju. Svečanoj atmosferi obilježavanja pridonio je i gospodin Ljubomir Benjak izvođenjem glazbe.

15.05.2009. u Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom obilježen je Međunarodni dan obitelji. Povodom Međunarodnog dana obitelji 15. svibnja Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom posjetile su obitelji čiji je član dijete s teškoćama u razvoju sa područja grada Zagreba, Krapinsko-zagorske i Međimurske županije.

Na druženju su obitelji imale priliku razmijeniti svoja iskustva o tome kako invaliditet člana obitelji utječe na život cijele obitelji, iznijeti najčešće probleme na koje nailaze i svoja razmišljanja o tome kako bi im šira društvena zajednica mogla pomoći u unaprjeđenju kvalitete života ne samo djeteta s teškoćama u razvoju, nego i cijele obitelji. Bila je to ujedno i prilika da se progovori o eventualnim razlikama u angažmanu društvene zajednice iz različitih sredina.

U svom obraćanju okupljenoj djeci i njihovim roditeljima pravobraniteljica za osobe s invaliditetom, Anka Slonjšak izrazila je svoju radost što taj dan može obilježiti s obiteljima koje ulažu velike napore kako bi svojoj djeci pružili toplinu i sigurnost i dosegнули ono što je drugima dano samo po sebi. Kako je istaknula pravobraniteljica, ovo okupljanje je mali podsjetnik da obitelji na tom putu nisu same i da imaju pravo tražiti i dobiti maksimalnu pomoć i razumijevanje cjelokupnog društva.

Pravobraniteljica je naglasila da su i ona osobno i njezin Ured svjesni vrijednosti obiteljskog zajedništva te činjenice da bez podrške obitelji većina djece/osoba s invaliditetom ne bi mogla ostvariti svoje planove i svoje želje.

Unatoč potpori i podršci zajednice kojoj svjedočimo posljednjih godina, ostalo je još puno nezadovoljenih potreba. Stoga su obitelji pozvane na suradnju jer se jedino zajedničkim djelovanjem i ukazivanjem na prioritete kod rješavanja problema mogu učiniti pomaci. Samo roditelji koji se svakodnevno brinu o svojim članovima koji su osobe s invaliditetom ili djeca s teškoćama u razvoju znaju najbolje koje su njihove potrebe – zaključak je druženja.

12.11. Održan je sastanak s Udrugom obitelji osoba stradalih u prometu povodom obilježavanja 15. studenog, Svjetskog dana sjećanja na žrtve prometa. Povodom Svjetskog dana iz Udruge su uputili otvoreno pismo predsjednici Vlade gđi. Kosor, a građane su pozvali na potpisivanje peticije '**Učinimo ceste sigurnima**'.

Iz Udruge upozoravaju na porast smrtnosti i ozljeda u prometu i pozivaju na pokretanje nastojanja za smanjenjem stradavanja u prometu. Članovi obitelji stradalih iznose teškoće na koje nailaze obitelji stradalih osoba od strane predstavnika institucija uključenih u postupak neposredno nakon stradavanja kao i tijekom sudskog postupka.

Udruga je zatražila od predsjednice Vlade da se 15. studeni proglasi Nacionalnim danom sjećanja na žrtve prometa kako bi se cjelokupna javnost senzibilizirala za potrebu za mjerama prevencije kao i pomoći stradalima u prometu i članovima njihove obitelji.

4.19. OBILJEŽAVANJE VAŽNIH DATUMA

Pravobraniteljica je u 2009. nastojala obilježiti važne nacionalne i međunarodne datume koji su vezani uz osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju sudjelujući na brojnim događanjima koja su tim povodom organizirana.

28.02. Obilježavanje Međunarodnog dana rijetkih bolesti u Hrvatskoj pod sloganom „Briga za bolesnike je briga svih nas“ u organizaciji Hrvatske udruge bolesnika s rijetkim bolestima, te uz potporu Europske organizacije za rijetke bolesti;

5.03. Obilježavanje Dana studija socijalnog rada – Okrugli stol „ Socijalna politika Hrvatske-povijest, zadanosti, usmjerenja“;

21.03. Obilježen Nacionalni dan invalida rada 21. ožujka 2009. godine na Bundeku u Zagrebu;

- Potpora projektu dodjele računala Udruzi invalida rada Požega;

03.04. Prodajna izložba ručnih radova i intarzija portreta koje izrađuju osobe s intelektualnim poteškoćama radionice „ROTOR“, Centar za rehabilitaciju Zagreb;

21.04. Otvaranje Ustanove za hitnu medicinsku pomoć u gradu Zagrebu;

22.-23.04. Obilježavanje 60.-te godišnjice rada ustanove „DES“, Split – održan je stručni skup na temu „Osobe s invaliditetom i njihova integracija na tržištu rada“;

05.05. Obilježavanje Nacionalnog dana osoba s cerebralnom paralizom – tribina Mogućnosti djece s motoričkim teškoćama u obrazovnom sustavu;

07.05. održavanje 8. Hrvatski dan karijera – forum „ Zapošljavanje kroz partnerstvo za novi poslovni zamah“;

25.-27.05. održan je Festival jednakih mogućnosti u organizaciji udruge Društvo tjelesnih invalida, Zagreb, na Trgu bana Josipa Jelačića i na Zrinjevcu;

25.05. obilježen dan Centra za odgoj i obrazovanje Čakovec;

27.05. obilježen Svjetski dan multiple skleroze u organizaciji Saveza društava multiple skleroze Hrvatske;

03.06. u Hrvatskom Saboru obilježen 30. svibnja dan Hrvatskog sabora;

16.06. „Obilježavanje 200-te godišnjice rođenja Louisa Braillea te godišnjice osnutka Hrvatskog Saveza Slijepih“ u organizaciji Hrvatskog saveza slijepih , obilježen Dan Hrvatskog saveza slijepih;

18.06. povodom Svjetskog dana izbjeglica 20. lipnja – stvarni ljudi, stvarne potrebe održana je Konferencija s temom Zaštita izbjeglica i humanitarni rad u Hrvatskoj u posljednjih 18 godina – postignuća i izazovi u organizaciji UNHCR-a, MUP-a RH i Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva RH;

18.-20.06. održana je Konferencija „Pravo djeteta na zdravlje i razvoj“ povodom 20 godina Konvencije UN-a o pravima djeteta i 10 godina Akcije gradovi i općine – prijatelji djece, u organizaciji središnjeg koordinacijskog odbora akcije, gradovi i općine – prijatelji djece u suradnji s uredom UNICEF-a u RH;

09.07. Obilježavanje godišnjice rada Centra za rehabilitaciju Silver- otvorenje uređenog okoliša Centra- 1. Taktilni i mirisni perivoj prilagođen slijepim osobama;

22.09. Obilježavanje Nacionalnog dana borbe protiv nasilja nad ženama na Općinskom sudu u Zagrebu;

25.09. obilježena 30. godišnjica osnivanja Saveza društva multiple skleroze Hrvatske;

15.10. obilježen je Međunarodni dan bijelog štapa u organizaciji Hrvatskog saveza slijepih

15.10. održana je Konferencija za tisak u Muzeju grada Zagreba pod nazivom „Jesu li i kako kulturne ustanove prilagođene slijepim i gluhoslijepim osobama / povod - Međunarodni dan Bijelog štapa“;

26-28.10. u organizaciji Hrvatskog saveza udruga invalida rada obilježen je Nacionalni dan invalida rada Hrvatske akcijom „I dalje s ružom“;

12.11. održan je sastanak s Udrugom obitelji osoba stradalih u prometu povodom obilježavanja 15. studenog, Svjetskog dana sjećanja na žrtve prometa

18.11. održana je promocija posebnog izdanja časopisa Pravnik, Zbornik radova povodom 20.godišnjice Konvencije o pravima djeteta na Pravnom fakultetu u Zagrebu;

19.11. Svečano otvorenje izložbe „19.studeni - Svjetski dan prevencije nasilja nad djecom“ u školi Primijenjene umjetnosti i dizajna, Zagreb, u organizaciji Pravobraniteljice za djecu

19. 11. obilježen Svjetski dan prevencije zlostavljanja djece;

20. 11. obilježen Međunarodni dan djeteta kroz raspravu na temu „Od pravne do stvarne zaštite djece od nasilja- raskorak između propisa i stvarnosti“ u organizaciji Pravobraniteljice za djecu;

01.12. povodom Međunarodnog dana osoba s invaliditetom Hrvatski autoklub (HAK) je u suradnji s Hrvatskim savezom udruga tjelesnih invalida (HSUTI), a pod pokroviteljstvom Vlade Republike Hrvatske održan okrugli stol na temu „Mobilnost osoba s invaliditetom“;

07.12. održano je dodjeljivanje nagrada za najboljeg Poslodavca godine za osobe s invaliditetom u 2009.; Dobitnici nagrade za 2009. godinu su Srednja strukovna škola, Varaždin u kategoriji javnih poduzeća, Zvijezda d.d., Zagreb u kategoriji velikih poduzeća te Zlatne ruke, Pula u kategoriji malih i srednjih poduzeća.

4.19.1. MEĐUNARODNI DAN OSOBA S INVALIDITETOM

Međunarodni dan osoba s invaliditetom prvi put je obilježen u Vladi Republike Hrvatske. Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom nazočila je primanju kod predsjednice Vlade, gospođe Jadranke Kosor, potom se pridružila tradicionalnoj povorci *Podsjećamo, upozoravamo* na Cvjetnom trgu i sudjelovala u emisiji Hrvatska uživo. Njezini zamjenici i savjetnici pridružili su se obilježavanju nazočnošću na različitim događanjima u Zagrebu, Splitu i Rijeci.

Predsjednica Vlade, gđa. Kosor istaknula je i da se usprkos teškoj gospodarskoj situaciji financijska sredstva namijenjena projektima za poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom neće smanjivati, te je poručila da osobe s invaliditetom nemaju granica i mogu sve, a društvo sa svoje strane treba učiniti ono što je potrebno za svladavanje prepreka i predrasuda o tome što osobe s invaliditetom mogu i žele. Istaknula je da je Hrvatska jedna od rijetkih zemalja koja ima Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom.

Pravobraniteljica i njezina zamjenica sudjelovale su u povorci koja je od Cvjetnog trga krenula do URIHO-vog Centra za radnu terapiju u Gundulićevoj ulici u Zagrebu. Predstavnicima osoba s invaliditetom iz svih krajeva Hrvatske, državnim i lokalnim dužnosnicima nosili su natpise s porukama iz UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

Zamjenica pravobraniteljice nazočila je obilježavanju prve godine *Zaklade Čujem, vjerujem, vidim*.

U studiju emisije *Hrvatska uživo* pravobraniteljica je između ostalog govorila o položaju osoba s invaliditetom, a posebno je istaknula probleme oko zapošljavanja, nepovezanost sustava obrazovanja s potrebama tržišta rada i nemogućnost da se mlade osobe s invaliditetom zbog brojnih prepreka obrazuju za zanimanja koja uistinu žele i potrebna su tržištu rada.

Pravobraniteljica je nazočila startu trke kojom je naš poznati ultramaratoranc Tade Opačak, također osoba s invaliditetom, povodom Međunarodnog dana osoba s invaliditetom želio ukazati na probleme osoba s invaliditetom i osvijestiti cjelokupno društvo ne samo o problemima s kojima se susreću, nego i o sposobnostima i mogućnostima da uz adekvatnu podršku budu ravnopravni članovi društva. Pokrovitelj maratona bio je Hrvatski atletski savez.

Zamjenik pravobraniteljice je uoči Međunarodnog dana osoba s invaliditetom nazočio tradicionalnom prijemu i razgovoru s predstavnicima osoba sa invaliditetom u Skupštini grada Zagreba. Predstavnicima grada i Skupštine izvijestili su da je Zagreb učinio mnogo za integraciju osoba sa invaliditetom u svakodnevni život.

Savjetnica za odnose s javnošću posjetila je Rijeku gdje je nazočila sedmom po redu *Festivalu stvaralaštva i dostignuća djece s teškoćama u razvoju*, obišla je prodajno-izložbene štandove i razgovarala s predstavnicima Centra za odgoj i obrazovanje Rijeka, Centra za autizam, Udrugom za sindrom Down – Rijeka 21, Ekonomskom školom Mije Mirkovića i Udruge osoba s cerebralnom i dječjom paralizom. Savjetnica je također posjetila podružnicu Centra za autizam Rijeka koji je 4. prosinca prigodnim programom štíćenika proslavio 13. godišnjicu rada.

Savjetnici pravobraniteljice su na Međunarodni dan osoba s invaliditetom pridružili se obilježavanju u Domu Hrvatske vojske u Lori u Splitu gdje su Mreža udruga osoba s invaliditetom Splitsko-dalmatinske županije, Udruga osoba s invaliditetom Split i DES, Split organizirali čitav niz aktivnosti. Uz prodajnu izložbu bio je organiziran i Okrugli stol *Prava i mogućnosti osoba s invaliditetom* o kojima su govorili Predsjednik Mreža udruga osoba s invaliditetom Dalmacije Ante Raos i direktor DES-a Ivan Grbić te predstavnik Fonda za zapošljavanje i profesionalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom. Potom je uslijedio kulturno-umjetnički program koji su izveli članovi Udruge.

Zamjenik pravobraniteljice je nazočio predstavljanju razvoja muzejskog programa i usluga za posjetitelje s invaliditetom u Tiflološkom muzeju, Zagreb;

4.20. PRAĆENJE PROVEDBE NACIONALNE STRATEGIJE ZA IZJEDNAČAVANJE MOGUĆNOSTI OSOBA S INVALIDITETOM OD 2007 DO 2015. GODINE

4.20.1. STAJALIŠTA SAVEZA OSOBA S INVALIDITETOM O POLOŽAJU OSOBA S INVALIDITETOM

Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom je izradio *Upitnik – gorući problemi osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju* koji se odnosi na područja djelovanja osoba s invaliditetom sukladno Nacionalnoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. (NN, br. 63/07), te ga poslao Hrvatskim savezima i Udrugama koje okupljaju članove osoba s invaliditetom i zamolio ih da ispune upitnik u navodeći po tri problema.

Upitnik – gorući problemi osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju sastoji se od petnaest područja koja se odnose na razna područja djelovanja osoba s invaliditetom u različitim životnim situacijama: *Obitelj, djeca s teškoćama u razvoju i roditelji s invaliditetom; Život u zajednici; Socijalna skrb i mirovinsko osiguranje; Zdravstvena zaštita; Stanovanje, mobilnost, pristupačnost; Odgoj i obrazovanje; Profesionalne rehabilitacija, zapošljavanje i rad; Pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja, Informiranje, komunikacija i podizanje razine svijesti, Sudjelovanje u političkom i javnom životu, Sudjelovanje u kulturnom životu, Istraživanje i razvoj, Rekreacija, razonoda i šport, Udruge osoba s invaliditetom u civilnom društvu; Međunarodna suradnja.*

Do 31. prosinca 2009. Godine, *Upitnik – gorući problemi osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju* ispunilo je deset Hrvatskih saveza i udruga: Savez društva multiple skleroze Hrvatske; Hrvatski savez udruga tjelesnih invalida; Hrvatska udruga za školovanje pasa vodiča i mobiliteta; Hrvatska udruga paraplegičara i tetraplegičara; Udruga distrofičara i cerebralne paralize; Hrvatski savez gluhih i nagluhih; Hrvatski savez udruga za osobe s mentalnom retardacijom; Hrvatski savez slijepih; Udruga invalida Slavonski brod; Hrvatski savez udruga invalida rada.

Hrvatski savezi i udruge su upravo oni koji imaju cjelovit uvid u specifičnosti pojedinih vrsta invaliditeta i u specifične probleme s kojima se suočavaju osobe s invaliditetom.

Svrha upitnika je prema procjeni Saveza i Udruga vidjeti koji su to gorući problemi s kojima se osobe s invaliditetom suočavaju na određenom području djelovanja u životu, te na temelju toga pronaći najbolji način kako uspješno pratiti stanje u području postizanja kvalitete života osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju, utvrditi prioritete i u okviru zakonskih ovlasti poduzimati mjere za poboljšanje njihovog položaja. U daljnjem tekstu iznosimo neke od njihovih navoda :

Područje br.1 „Obitelj, djeca s teškoćama u razvoju i roditelji s invaliditetom“

- nepoznavanje prava osoba s invaliditetom kao i roditelja djece s teškoćama u razvoju
- nedovoljna psihološka podrška osoba s invaliditetom i roditeljima i samoj djeci s teškoćama u razvoju: roditelji često ne prihvaćaju oštećenje djeteta pa ga onda ni dijete ne može prihvatiti
- obiteljima djece s teškoćama u razvoju koje se vrlo često raspadaju pa su česte samohrane obitelji djeca su prezaštićivana ili ne mogu dobiti dovoljno pažnje od samo jednog roditelja, a sustavna pomoć roditeljima i obiteljima izostaje. Zbog toga neki savezi ističu da postoji značajan broj jednoroditeljskih obitelji koje su „sagorjele“ u brizi oko djece
- manjak organiziranih oblika skrbi za odrasle osobe s invaliditetom ili djecu nakon 15 godine koja se ne mogu uključiti u daljnje obrazovanje, kako bi se smanjio teret roditeljske skrbi za odrasle članove obitelji s invaliditetom
- siromaštvo zbog povećanih materijalnih izdataka (invaliditet uzrokuje povećane životne troškove za osobe s invaliditetom, a istovremeno ih onemogućava u radu i zapošljavanju kojim bi mogli privređivati za život). Slijepo osobe ističu kako je sustavom predviđena naknada za sve potrebe ispod najniže razine
- problem integracije djece s teškoćama u razvoju u sustav obrazovanja (škole ih ne primaju, sustavna pomoć integraciji nije osigurana)
- gluha djeca ugradnjom kohlearnih implantata gube sva prava koja su imala kao gluhe osobe iako su praktički i dalje gluha (potrebna je dugotrajna rehabilitacija koja u velikom broju slučajeva ne daje zadovoljavajuće rezultate)
- potrebno je preispitati oduzimanje poslovne sposobnosti za osobe s mentalnom retardacijom u postojećem zakonodavstvu Republike Hrvatske
- preispitivanje postojećeg zakonskog rješenja ostvarivanja prava na uvećani dječji doplatok (postoje 2 kategorije: osobe koje su pravo ostvarile prije i poslije 2001. godine)
- usklađivanje potrebe socijalizacije djeteta s teškoćama u razvoju s pravom statusa roditelja njegovatelja i prava na obiteljsku mirovinu.

Primjer: Ako dijete pohađa vrtić, školu ili drugi oblik integracije u socijalnim ili školskim ustanovama duže od četiri sata, roditelj gubi pravo na status njegovatelja.

Završetkom obrazovanja dijete gubi pravo na mirovinu roditelja.

Rješenje predloženo od strane saveza: olakšati uvjete za dobivanje statusa roditelja njegovatelja te omogućiti djeci s teškoćama u razvoju jednak pristup ustanovama kao i ostaloj djeci.

Omogućiti u zakonu pravo izbora osoba s invaliditetom na obiteljsku mirovinu ili svoju.

Primjer: *Osobna invalidnina umanjena je za 50% ako dijete s teškoćama u razvoju pohađa redovitu školsku nastavu.*

Rješenje predloženo od strane saveza: *Osobnu invalidninu ne vezivati na pohađanje u obrazovno-školskoj ustanovi.*

- *nepostojanje „kampova“ za djecu s teškoćama u razvoju - ne postoji mogućnost da djeca odu primjerice dva tjedna godišnje na ljetovanje ili zimovanje u posebno organizirane institucije kako bi se omogućilo roditeljima da se i oni odmore.*

Rješenje predloženo od strane saveza: *Osnivanje institucija tipa „kampovi“ s potrebnim rehabilitacijskim i animacijskim sadržajima i stručnim osobljem*

Područje br.2 „Život u zajednici“

- *nedovoljna razina svijesti javnosti o potrebama osoba s invaliditetom, potrebno je senzibiliziranje i edukacija javnosti, posebno djelatnika javnih službi o mogućnostima i potrebama osoba s invaliditetom*
- *nedovoljna uključenost osoba s invaliditetom u aktivnosti u svojoj zajednici*
- *kakav je život u zajednici ovisi o samoj osobi s invaliditetom, odnosno o njezinoj motivaciji i volji za sudjelovanjem u aktivnostima zajednice*
- *slaba integriranost u širu društvenu zajednicu slijepih osoba svih uzrasta (slijepa djeca koja idu u redovnu školu izvan nastave su često izolirana, odrasle slijepice osobe imaju mali krug prijatelja a kod starijih kasnije oslijepljenih ovaj problem je osobito izražen)*
- *izrazita nepristupačnost slijepim osobama različitih komunalnih sadržaja i usluga posebice u ruralnim sredinama*
- *osobe s invaliditetom su u velikoj mjeri isključene iz svoje zajednice , poglavito one koje su nepokretne ili teže pokretne. Prijedlog: osnovati dnevni centar za osobe s invaliditetom*
- *ne postoji Mreža susjedske podrške i starije osobe s invaliditetom su prepuštene same sebi*
- *mali broj organizacija civilnog društva provodi programe za zajednicu*
- *neprilagođenost prostora i grada*
- *manjak organiziranih oblika prijevoza namijenjenih osobama s invaliditetom, pogotovo u manjim i ruralnim sredinama*
- *predrasude okoline*
- *nedovoljna inkluzija, ljudi se segregiraju po udrugama*
- *podržati potrebu donošenja zakonskog rješenja na pravo na inkluzivni dodatak*
- *različiti uvjeti života u pojedinim zajednicama.*

Područje br. 3 „Socijalna skrb i mirovinsko osiguranje“

- *centri za socijalnu skrb ne vode dovoljno brigu o osobama s invaliditetom, socijalni radnici ne posjećuju svoje korisnike, velike su razlike u iznosu novčanih naknada za tjelesno oštećenje*
- *socijalni radnici nisu dovoljno educirani o potrebama osoba s invaliditetom. Potrebno donošenje novog Zakona o mirovinskom osiguranje*

- *neriješeno ili loše riješeno pitanje doplatka na sljepoću odnosno invaliditet za pokriće troškova koje invalidnost uzrokuje (doplatak se utvrđuje prema nekoliko specijaliziranih zakona a osnovna je greška u polazištu gdje se iznos doplatka utvrđuje prema uzroku invaliditeta a ne prema njegovom stupnju. Osobito je loše riješeno pitanje gdje je utvrđeni iznos niži od svih Europskih zemalja pa i nerazvijenih od Hrvatske)*
- *dugotrajnost postupka za ostvarivanje prava (od podnošenja zahtjeva za ostvarenje pojedinih prava, provedbe postupka i donošenja konkretnog rješenja protekne više vremena nego je predviđeno zakonom bez sankcija za mjerodavne)*
- *neprihvatljiva gradacija doplatka za pomoć i njegu u okviru zakona o socijalnoj skrbi kada se radi o slijepim osobama (zakonom su predviđena dva iznosa za doplatak i to za „osobu koja je osposobljena za samostalni život“ i „ osoba koja nije osposobljena za samostalan život“. Pri tome nije točno ni dobro utvrđeno kada slijepa osoba spada u koju skupinu, a osim toga osposobljena i obrazovana slijepa osoba ima stvarnu potrebu za većim iznosom ovog doplatka jer se koristi vrlo skupim i visoko složenim pomagalicama kao što su brajev red...)*
- *vrlo niske naknade pomoć i njegu druge osobe koja se ostvaruje unutar sustava socijalne skrbi. Predlaže se povećanje financijskog cenzusa.*
- *Vrlo visok stupanj birokracije i papirologije za ostvarivanje bilo kojeg prava*
- *niske invalidske mirovine, nedostatne za život*
- *neadekvatna kategorizacija*
- *utvrđivanje postotka tjelesnog oštećenja kroz listu tjelesnih oštećenja: 100% gluhoća na oba uha prema navedenoj listi iskazana je kao ukupno oštećenje od 70%. Mislimo da pri utvrđivanju postotaka tjel.oštećenja nisu uzeti svi parametri kako bi se realno utvrdilo tjel.oštećenje praktički gluhe osobe. Uzimajući u obzir mjesto i vrijeme nastanka oštećenja sluha, koje za posljedicu ostavlja i poremećaj glasovnog govora, predlažemo da se gluhoća promatra kao viševrsno oštećenje, te da se kroz listu tjel.oštećenja utvrdi 100 % tjelesnog oštećenja za prelingvalno gluhe osobe*
- *preispitivanje postojećih zakonodavnih rješenja glede ostvarivanja prava na stalnu novčanu pomoć osobama lišenim poslovne sposobnosti koje su bez prihoda i imovine*
- *regulirati u novom Zakonu o socijalnoj skrbi novo pravo na prevenciju institucionalizacije, formiranjem službi podrške*
- *status roditelja njegovatelja proširiti na skrbnika njegovatelja (za osobe koja nemaju roditelje ili su stariji i nemoćni)*

Područje br. 4. „Zdravstvena zaštita“

- *nedovoljno opremljene i neprilagođene zdravstvene ustanove*
- *osoblje nije educirano o postupanju s osobama s invaliditetom*
- *neprilagođena vozila hitne pomoći*
- *nemogućnost dobivanja rehabilitacije za invalide rada, nedovoljno trajanje rehabilitacije, previše administracije*
- *ograničena u pravima na tiflotehnička pomagala (primjerice na elektroničku bilježnicu za slijepce imaju pravo samo učenici i studenti, a ne i obrazovane odrasle slijepce osobe. Slijepce osobe s ostatkom vida nemaju pravo na elektroničko povećalo.)*
- *nedovoljna fleksibilnost u dobivanju pomagala kada do njegovog oštećenja dođe u okviru perioda u kojem se ne može tražiti novo pomagalo*

- slijepim osobama treba osigurati medicinska pomagala s govornim izlazom kako bi bili ravnopravni s vodećim korisnicima zdravstvenog osiguranja (govorni mjerač šećera, govorni tlakomjer, govorni toplomjer)
- slabo organizirano pružanje zdravstvenih usluga za osobe s invaliditetom, a poglavito u manjim mjestima
- smanjen broj dana boravka na rehabilitaciji u toplicama
- nedostatna kompetencija liječnika opće medicine o rijetkim bolestima i nedovoljno daljnje educiranje u tom smjeru
- manjak specijaliziranog osoblja, pogotovo vezano uz rad s djecom s teškoćama u razvoju, nedovoljan broj fizioterapeutskih tretmana
- zdravstvena zaštita je posebno loša nakon 18 godine kada osobe s invaliditetom gube veliki broj svojih prava
- neadekvatna perinatalna i postnatalna skrb, nedovoljan broj neonatologa u bolnicama
- preispitati Pravilnik o ortopedskim pomagalima u cilju standardiziranja kvalitete ortopedskih pomagala.
- vremensko trajanje upotrebe pomagala ne bi se smjelo unaprijed definirati jer uvijek postoji mogućnost da se stanje korisnika promijeni

Područje br. 5. „Stanovanje, mobilnost, pristupačnost“

- je svojim zaključkom od 12.09. 2002.g. prihvatila inicijativu da se osoba s invaliditetom sa 20% tjelesnog oštećenja ili s najmanje 80% tjelesnog oštećenja funkcije organa za kretanje, refundira iznos plaćenog poreza na dodanu vrijednost pri uvozu automobila iz državnog proračuna stoga smatramo da bi se ta odluka trebala ugraditi u Zakon o porezu.
- izmjene i dopune Zakona o boravišnoj pristojbi
- većina javnih objekata u Republici Hrvatskoj nije prilagođena
- zloupotrebjavaju se sva prava i povlastice osoba s invaliditetom (znak pristupačnosti, smart kartica – vinjeta), manjak kontrole od strane ovlaštenih državnih tijela
- treba težiti smanjivanju institucionalizacije i stvaranju uvjeta za život u svojoj lokalnoj zajednici po principima „home live“
- preispitati članak 40. Zakona o sigurnosti prometa na cestama glede ostvarivanja prava na znak pristupačnosti s pripadajućim pravima osoba s mentalnom retardacijom
- u gradovima i manjim mjestima ne postoji organizirani prijevoz za osobe s invaliditetom
- veliki broj osoba s invaliditetom živi u nepristupačnim stanovima
- neriješeno stambeno pitanje (slijepi osobe su u principu siromašan sloj građana koji nije u mogućnosti sam riješiti stambeno pitanje, a problem im je čak pronaći stan u najmu, zbog animoziteta mnogih ljudi prema slijepima)
- problem održavanja stambenog prostora: slijepa osoba nije u mogućnosti obaviti po sistemu „uradi sam“ mnoge poslove u okviru održavanja mjesta stanovanja i okućnice. Istovremeno nemaju ni materijale mogućnosti da ove usluge plate
- OPIS - ne postoji dovoljan broj stanova koji su prilagođeni potrebama osoba s invaliditetom stoga osobe s invaliditetom učestalo žive u neprimjerenim stambenim uvjetima koji ograničavaju kako njihovu participaciju u životu lokalne zajednice kao i neovisno življenje.

Budući da ne postoje organizirani oblici stanovanja u prilagođenim stambenim zajednicama (stanovanje uz potporu) mlađe osobe s invaliditetom često smještene u domove umirovljenika gdje im nije mjesto. Neke obitelji svoje članove s invaliditetom zbog toga smještaju i u ustanove jer se ne mogu o njima brinuti.

Rješenje predloženo od strane saveza - Povećati broj prilagođenih stanova za osobe s invaliditetom koji će biti zajednički financirani od strane lokalne zajednice i Vlade RH kako bi se osobama s invaliditetom omogućilo dostojanstveno življenje:

- nepristupačnost javnog prijevoza za osobe s invaliditetom

Veoma je otežano kretanje slijepih osoba (u ruralnim sredinama je nerazvijen javni prijevoz, a u međugradskim autobusnim vezama slijepa osoba plaća i za sebe i za pratitelja, taksi usluga im je nedostupna zbog malih primanja, a mnoge ulice nisu pogodne za kretanje slijepih). Javni prijevoz u velikoj mjeri je nepristupačan za ostale kategorije osoba s invaliditetom te su one ovisne ili o vlastitom prijevozu ili o prijevozu organiziranom od strane lokalne zajednice koji je u velikoj većini nefleksibilan te ograničen na službeni prijevoz npr. u bolnicu, na posao, itd. Osobe s invaliditetom nemaju mogućnost neovisnog i spontanog odlaska na događaje u lokalnoj zajednici koji su njima interesantni.

Rješenje predloženo od strane saveza - Omogućiti osobama s invaliditetom potpuni pristup javnom prijevozu:

- pružiti podršku pokrenutoj inicijativi za izmjene i dopune Zakona o kretanju slijepih osoba uz pomoć psa vodiča iz 1998. godine (novi prijedlog: Zakon o mobilnosti slijepih uz pomoć osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju uz pomoć pasa pomagača)
- inicijativa je pokrenuta u prosincu 2008. godini kroz Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za osobe s invaliditetom no još uvijek nije ušlo u proceduru.

Područje br. 6. „Odgoj i obrazovanje“

- nepristupačne škole, kako u gradovima tako i u manjim sredinama zbog čega djeca s teškoćama u razvoju u nekim slučajevima nemaju pravo na izbora školovanja
- nedostatna inkluzija i nedovoljan broj asistenata u nastavi, pogotovo u manjim lokalnim sredinama
- ne postoje dobro educirani nastavnici koji mogu kvalitetno provoditi inkluziju
- obrazovanje mora biti prilagođeno mogućnostima osoba s invaliditetom i u skladu s njihovim potrebama
- nejasni kriteriji za ostvarivanje asistenata u nastavi
- preispitivanje zakonodavne regulative u korist mogućnosti cijeloživotnog obrazovanja osoba s mentalnom retardacijom kao dijela populacije osoba s invaliditetom
- osobe s invaliditetom u prosjeku imaju niži stupanj obrazovanja jer zbog bolesti ili invaliditeta nisu u mogućnosti ostati u redovitom školovanju
- slaba je integriranost djece s teškoćama u razvoju u redovite vrtiće i škole
- teškoće u opskrbi slijepih učenika udžbenicima na brajici, sustavno nije riješeno financiranje izrade brajčnih udžbenika, ukidanjem besplatnih udžbenika roditelji slijepih djece su ponovno dovedeni u diskriminirajuću situaciju da za svoju djecu kupuju udžbenike koji su i 50 puta skuplji od udžbenika na standardnom tisku

- nedostatno širenje informacija o postojanju Fonda za profesionalnu rehabilitaciju
- teškoće uključivanja slijepice djece u vrtiće i škole, unatoč zakonskim rješenjima koja to omogućuju u praksi se često događa da vrtići i škole nisu spremni primiti slijepo dijete
- nedovoljna stručna potpora slijepim učenicima zbog nedovoljnog broja rehabilitatora, pojedinom djetetu se u obrazovanju ne pruža potrebna pomoć u pripremi savladavanja nastavnih programa a posebice u stjecanju socijalizacijskih vještina i na kraju potpunog uključivanja u svoju generaciju društvene zajednice.

Vrlo mali broj fakulteta prilagođenih za osobe s invaliditetom. Situacija u srednjim i osnovnim školama je još gora.

Rješenje predloženo od strane saveza - Insistiranje na primjeni Pravilnika o osiguranju pristupačnosti te UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, specifično insistiranje na pravu jednakog pristupa na obrazovanje.

Područje br. 7. „Profesionalna rehabilitacija, zapošljavanje i rad“

- poslodavci nisu informirani o poticajima za osobe s invaliditetom ili se povlastice zloupotrebljavaju
- ne postojanje radnih mjesta na kojima bi mogle raditi osobe s invaliditetom, posebno u manjim sredinama. Kada bi se i pronašao posao, vjerojatno bi nastao problem s prilagođenošću prostora i pristupa, kao i s prijevozom do posla
- djelatnici zavoda za zapošljavanje nisu educirani za probleme osoba s invaliditetom
- osobe s invaliditetom nisu konkurentne na tržištu rada jer se obrazuju za zastarjela zanimanja

Rješenje predloženo od strane saveza: organizirati kampanju za javnost sa informacijama o postojanju Fonda

- ograničen izbor zanimanja i struka za osobe oštećena sluha – uglavnom su to strukovna zanimanja
- fleksibilnim zakonodavnim rješenjima omogućiti prihvatljiv oblik zapošljavanja za osobe s mentalnom retardacijom, odnosno invaliditetom, te obnoviti proces ustrojavanja zaštitnih radionica s obzirom na mogućnost rada osobe s invaliditetom zaštićenim uvjetima.
- loša rješenja u odluci o načinu ostvarivanja prava na profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom (predviđeno je da za opremanje radnog mjesta zaposlenika s invaliditetom poslodavac može refundirati uložena sredstva tek nakon godinu dana rada ovog zaposlenika što je za njega destimulativno. Pri refundiranju plaće zaposlenika s invaliditetom za smanjenu učinkovitost ne uzima se u obzir iznos plaće zaposlenika. To usmjerava poslodavce da u okviru obvezne kvote zapošljavaju osobe s invaliditetom niske stručnosti i na slabije plaćeno radno mjesto
- neusklađenost u provođenju profesionalne rehabilitacije s mogućnošću zapošljavanja – sustav rehabilitacije i obrazovanja ne prate potrebe otvorenog tržišta
- otežano zapošljavanje slijepih osoba zbog predrasuda i needuciranosti poslodavca, slijepice osobe se i u okviru osoba s invaliditetom teže zapošljavaju na radna mjesta gdje inače mogu uspješno raditi
- prava iz sustava socijalne skrbi onemogućuju provođenje zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju
- uskladiti zakonske propise tako da jedni ne utječu na druge

- razdvajanje srednjoškolaca s invaliditetom od vršnjaka i sufiscitiranost ponuđenih obrazovnih programa u prilagođenim školama što rezultira javnim mnijenjem da su osobe s invaliditetom manje sposobne
- osobe s invaliditetom se neovisno o mogućnostima upućuju u specijalne škole koje im ne omogućuju potpunu sekundarnu socijalizaciju i čiji ih programi osposobljavaju za zanimanja koja nisu tražena na tržištu rada. Takav sustav rezultira također i nepovjerenjem poslodavaca u sposobnosti osoba s invaliditetom što smanjuje njihove šanse za zaposlenje.

Rješenje predloženo od strane saveza - Prilagodba redovnih srednjih škola i njihovih kadrova za osobe s invaliditetom te ukidanje posebnih škola. Usporedno s tim, o svim promjenama treba informirati širu javnost kako bi se trajno izbrisala slika osoba s invaliditetom kao manje sposobnih građana.

- demotiviranost korisnika – osoba s invaliditetom za zapošljavanje
 OPIS - Osobe s invaliditetom primaju naknade od sustava socijalne skrbi (osobnu invalidninu) koje im garantiraju barem neku vrstu financijske sigurnosti. Problem je što se naknade ukidaju kada se osoba s invaliditetom zaposli. Poslovi koji se nude na tržištu rada za osobe s invaliditetom nisu dugog vijeka i nisu baš dobro plaćeni tako da se osobe s invaliditetom nerijetko odlučuju da nikad niti ne ulaze na tržište rada jer su im primanja tek nešto veća nego naknada iz sustava socijalne skrbi, a u slučaju dobivanja otkaza moraju živjeti i do godinu dana bez ikakvih primanja dok ponovno ne ostvare pravo na naknadu

Rješenje predloženo od strane saveza - Ne uvjetovati pravo na osobnu invalidninu zaposlenjem.

Područje br. 8. „Pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja“

- na tom pitanju se u zadnje vrijeme počelo raditi, ali još ne dovoljno. Potrebna je edukacija policije i socijalnih radnika.
- dugotrajni postupci u sudstvu
- u samoj praksi se ne provode postupci koji bi trebali biti u skladu sa zakonom. Same osobe s invaliditetom nisu informirane o svojim pravima što se tiče zlostavljanja
- neprilagođene sigurne kuće, ima ih premalo u Hrvatskoj
- postojeći zakoni su dobri ali postoje značajna odstupanja u njihovom provođenju u stvarnom životu
- nasilje u obitelji se u velikom broju slučajeva još uvijek ne prijavljuje
- osobe s invaliditetom češće su izložene nasilju
- posebno ranjivu skupinu čine žene s invaliditetom, koje su izložene nasilju i diskriminaciji i kao žene i kao osobe s invaliditetom
- prijedlog: pojačati projekte i programe prevencije nasilja
- neprihvatljive odredbe Zakona o mjenici i Zakona o čeku (diskriminirajući za slijepo osobe je čl.103 Zakona o mjenici na kojeg se oslanja čl. 23 Zakona o čeku. Hrvatski savez slijepih već duže vrijeme pokušava inicirati izmjenu ovog članka o čemu je obavijestio i nadležno ministarstvo i pravobraniteljstva no ova diskriminacija prema slijepima i dalje ostaje neriješena.

- slaba pristupačnost i otvorenost institucija koje se bave zaštitom od nasilja slijepih osoba (zbog prirode svoje invalidnosti slijepe osobe nisu u mogućnosti da se kroz redovite kanale informiranja upoznaju s mogućnostima traženja zaštite od nasilja od nadležnih institucija. Ove informacije nisu dostupne u prilagođenoj tehnici jer se ona ne proizvodi. Problem je potenciran činjenicom da slijepe osobe kao ranjiva skupina imaju objektivna ograničenja u samozaštiti od nasilja
- prezaposlenost socijalnih radnika

OPIS - Zbog prezaposlenosti socijalnih radnika često se događa da su osobe s invaliditetom izložene nasilju i zlostavljanju jer socijalni radnici nisu u mogućnosti obaviti propisane kućne posjete i ocijeniti stanje u obitelji u obitelji i/ili instituciji u kojoj osobe s invaliditetom borave

Rješenje predloženo od strane saveza.- Zapošljavanje većeg broja socijalnog radnika te smanjenje predmeta na kojima rade kako bi mogli raditi adekvatnije i kvalitetnije prema svim pojedincima i skupinama ljudi

Područje br. 9. „Informiranje, komunikacija i podizanje razine svijesti“

- nedovoljan medijska popraćenost tema vezanih uz osobe s invaliditetom u redovnom programu
- nepristupačnost medija – potrebno titlovanje svih informativnih programa na nacionalnoj televiziji uključujući živi prijenos (za sada su titlované samo vijesti u 12,00 i 20,00 sati, no bez titla za vrijeme živih prijenosa i intervjua, ostali programi na hrvatskom jeziku nisu titlovani), bez obzira na nemogućnost praćenja svih programa na TV-u, gluhe osobe su obavezne plaćati TV pretplatu
- potrebno zakonsko reguliranje tumača znakovnog jezika kroz donošenje Zakona o uporabi hrvatskog znakovnog jezika
- u Zakonu o informiranju predvidjeti mogućnost osposobljavanja osoba s mentalnom retardacijom za korištenje i sudjelovanje u suvremenim tehnologijama
- problem je također informatička pismenost te neposjedovanje Interneta koji je danas glavni izvor informacija
- šira javnost slabo je upoznata sa vrstama invaliditeta i specifičnim potrebama koje imaju osobe s invaliditetom - Prijedlog: državne institucije bi trebale raditi kampanje kako bi prezentirale rad i zajedno s udrugama približili javnosti potrebe osoba s invaliditetom i vrste invaliditeta
- osobe s invaliditetom su manje upoznate s novim tehnologijama, manje su im dostupne i nemaju dovoljno znanja o korištenju kompjutera i Interneta
- organizirati motivaciju članova i kompjutersku edukaciju putem udruga osoba s invaliditetom
- nedovoljna sloboda i otvorenost elektronskih medija za senzibilizaciju javnosti za prioritetne probleme slijepih (u pokušajima da javnost upozna sa prioritetnim problemima slijepih u Republici Hrvatskoj nailazi se na teškoće koje stvaraju dojam kontroliranosti medija od državnih institucija i njihove neslobode. Mediji su spremni popratiti svaki i najbanalniji događaj koji bi trebao stvoriti sliku o idiličnom položaju slijepih u Republici Hrvatskoj. Za razliku od toga manifestacije gdje se upozorava na posebno težak položaj slijepih u Republici Hrvatskoj se uopće ne prate ili se nedovoljno prate.)

- nepristupačnost nekih televizijskih emisija slijepim osobama (na televiziji se mnoge dokumentarne emisije ili informativne emisije kada u njima ima govornika na stranom jeziku koristi titlovanje a ne simultano prevođenje. U nekim emisijama se naizmjenice koriste obje tehnike što slijepima opet onemogućava praćenje ovakvog programa)
- neprilagođenost većine web stranica slijepim korisnicima Interneta te nedovoljna prisutnost brajice u svakodnevnim životnim situacijama (natpisi na vratima institucija, zavoda)

Područje br.10. „Sudjelovanje u političkom i javnom životu“

- treba poticati zapošljavanje osoba s invaliditetom, pogotovo u manjim lokalnim sredinama u tijelima državne uprave i javnim institucijama
- zastupanje i samozastupanje osoba s invaliditetom treba biti snažnije izraženo
- još uvijek snažne predrasude okoline i društva prema osobama s invaliditetom
- osobe ne sudjeluju dovoljno u političkom životu i ne pita ih se dovoljno u donošenju pojedinih odluka
- osobe s invaliditetom bi trebale zastupati interese svih osoba s invaliditetom na lokalnim područjima, uključiti se u gradska i općinska vijeća, ali nestranački
- osobe s invaliditetom nisu dovoljno zastupljene u lokalnim samoupravama i upravama
- vrlo mali postotak osoba s invaliditetom sudjeluje u političkom životu države ili zajednice u kojoj živi
- nikakva zastupljenost slijepih osoba u tijelima lokalne i državne vlasti (ovo zapravo odražava odnos aktualne državne vlasti i društvene zajednice prema slijepim osobama odnosno sljepoći)

Područje br.11. „Sudjelovanje u kulturnom životu“

- kulturni život osoba s invaliditetom često se prezentira kroz organizirane manifestacije a trebao bi se provoditi kontinuirano i u sklopu postojećih kulturnih događanja
- osobe s invaliditetom pokazuju interes za sudjelovanjem na kulturnim događajima
- nepristupačnost prostora na kojem se događa neki događaj
- kulturne aktivnosti grada ili manjeg mjesta su teže dostupne osobama s invaliditetom zbog nepristupačnosti i cijene kulturnih događanja

Područje br.12. „Istraživanje i razvoj“

- nema istraživanja bez statističkih podataka kao početne baze
- Hrvatski registar za osobe s invaliditetom ne raspolaže pouzdanim podacima o osobama s invaliditetom
- hitno formiranje jedinstvenog tijela vještačenja
- nerazvijanje novih tehnologija pomoći osobama s invaliditetom u svakodnevnom životu
- ne postoji sustavno egzaktno praćenje kretanja broja osoba s invaliditetom, tako da postoji značajna brojka neregistriranih osoba s invaliditetom

- ne postoji komunikacija niti ujednačena baza podataka o pojedinim vrstama invaliditeta na državnoj razini. Uglavnom se govori o broju osoba s invaliditetom putem članstva u udrugama
- nedovoljna istraživačkih projekata o životu slijepih osoba (relativno mali udio slijepih osoba u stanovništvu je glavni razlozi zbog kojeg se provodi vrlo malo istraživačkih projekata o slijepim osobama i iz tog razloga se u oblikovanju pojedinih zakonskih odredaba u propisima Republici Hrvatskoj stavljaju sasvim neprikladni i neprihvatljivi okviri kada se radi o reperkusijama na slijepe osobe i njihove stvarne potrebe)

Područje br.13. „Rekreacija, razonoda i šport“

- ima dovoljan broj sportskih aktivnosti namijenjenih osobama s invaliditetom (društvo cerebralne i dječje paralize)
- u Zakonu o športu omogućiti registriranje klubova osoba s mentalnom retardacijom za rekreativnu i športsku aktivnost kao oblika sportskih aktivnosti svih osoba s invaliditetom
- osobe s invaliditetom imaju svoje razonode i vole sudjelovati u športskim događanjima
- veća vezanost za krevet i slaba pokretljivost onemogućavaju osobama s invaliditetom upražnjavane sportskih i rekreativnih aktivnosti u većoj mjeri
- poteškoće u postizanju masovnosti športa među slijepima (Hrvatski paraolimpijski odbor koji je nacionalna organizacija za sport osoba s invaliditetom je suviše orijentiran na tzv. vrhunski sport za što troši enormne svote sredstava, razvoj športa među osoba s invaliditetom u smislu masovnosti i uključenosti što većeg broja osoba s invaliditetom u rekreacijsko bavljenje športom je prepušteno športskim klubovima osoba s invaliditetom koji raspolažu veoma ograničavajućim izvorima sredstava)
- ne postojanje zatvorenog bazena – izgraditi zatvoreni bazen i mogućnosti osoba s invaliditetom da ga mogu koristiti (Slavonski Brod)

Područje br. 14. „Udruge osoba s invaliditetom u civilnom društvu“

- najveći problem je financiranje koje je nedostatno i nema kontinuiteta
- premali broj ljudi koji se profesionalno žele baviti ovim područjem, ne postoji mogućnost napredovanja
- civilno društvo je manje izloženo kontroli od strane nadležnih tijela zbog čega dolazi do čestih zlouporaba u sustavu
- postoji ali je često nedostupna zbog manjkavih financijskih sredstava
- definirati udruge od opće važnosti i osigurati financiranje tih udruga
- donijeti zakon o udrugama osoba s invaliditetom kao udrugama od općeg dobra, utvrđivanjem kriterija održivosti i rješavanja pitanja financiranja osnovne djelatnosti
- nesustavno financirane. Udruge ovise o sredstvima dobivenim ili ostvarenim putem raspisanih natječaja. Slabi interes članova za sudjelovanje u radu i programskim aktivnostima udruge
- premala zastupljenost i ponekad neshvaćenost težine problema udruge
- zloupotreba ovlaštenih osoba udruge za stjecanje vlastite koristi, a ne koristi udruge i njezinih članova

- udruge osoba s invaliditetom napravile su značajan napredak u zaštiti prava osoba s invaliditetom. Nedostaje koordinacija s resornim ministarstvom u razmjeni podataka i korištenju baze članstva i saznanja do kojih udruge dolaze
- neriješeno financiranje redovnog rada udruga osoba s invaliditetom - one moraju imati poseban status udruga od interesa za Republici Hrvatskoj. Napušteni model financiranja redovnog rada nacionalnih saveza osoba s invaliditetom i njegovo provođenje u „ad hoc“ rješenja financiranja
- nepovezanost udruga na zajedničkim zadacima

Rješenje predloženo od strane saveza: Financijska sredstva udrugama dodjeljivati nakon potvrde da je projekt nov ili je on nastavak nakon već uspješno provedenog i postoji potreba za njim. Utvrditi obvezu isticanja kratkog opisa projekta na web stranicama financijera

- neaktivnost udruga u promicanju prava osoba s invaliditetom

OPIS: Prevelik broj udruga se bavi socijalnom skrbi odnosno pružanjem materijalnih oblika pomoći osobama s invaliditetom te stoga udruge ne rješavaju u dovoljnoj mjeri sistavne probleme koji su doveli do toga da su osobe s invaliditetom zavisne od te iste socijalne skrbi . Malo se radi na promicanju prava i insistiranju na provedbi već postojećih propisa koji štite prava osoba s invaliditetom

Rješenje predloženo od strane saveza: Edukacija voditelja udruga osoba s invaliditetom i stvaranje novog proaktivnog modela u ostvarivanju prava osoba s invaliditetom

- netransparentnost korištenja dobiti od igara na sreću (posebnim zakonom je utvrđeno da se određeni udio dobiti od igara na sreću koristi za potrebe osoba s invaliditetom. Loše uređenom praksom ostvarena sredstva u smislu ovog Zakona uplaćuju se u proračun RH gdje im se dalje zamagljuje trag. Sredstvima upravlja država, a udruge osoba s invaliditetom imaju mali ili nikakav utjecaj za koje potrebe se ona koristiti, a nemaju niti dostupan podatak u kojim iznosima se radi)

Područje br.15. „Međunarodna suradnja“

- u kriterijima financiranja osnovne djelatnosti prihvatiti obveze prema međunarodnim udrugama i sudjelovanja na međunarodnim skupovima
- krovne organizacije osoba s invaliditetom razvijaju suradnju sa srodnim europskim i svjetskim udrugama. Potrebno je uložiti značajan napor i osobama s invaliditetom osigurati sredstva za veću iskorištenost ovakve suradnje i razmjene znanja i iskustva
- nedovoljan kontakt udruga iz susjednih zemalja

4.20.2. IZVJEŠĆA INSTITUCIJA – NOSITELJA MJERA PROVEDBA NACIONALNE STRATEGIJE ZA IZJEDNAČAVANJA MOGUĆNOSTI ZA OSOBE S INVALIDITETOM OD 2007. DO 2015. GODINE

Temeljno opredjeljenje Republike Hrvatske za provođenjem aktivne politike ljudskih prava proizlazi iz usvajanja ključnih međunarodnih dokumenata, kao i suvremenih standarda na ovom području, te se odražava u njihovoj ugradnji u nacionalni zakonodavni okvir i provedbi u praksi. Pri tome je posebno potrebno skrbiti o zaštiti ranjivih društvenih skupina, kao što su osobe s invaliditetom i djeca s teškoćama u razvoju.

Temeljem djelokruga rada Ureda u kojem je jedan od zadataka praćenje provedbe mjera iz nacionalnih strategija, poslan je upit tijelima nositeljima mjera čiji je rok provedbe zacrtan za 2009. godinu o provođenju mjera iz Nacionalne strategije za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015.

Hrvatski zavod za zapošljavanje je prema Nacionalnoj strategiji nositelj mjere 2.7. Profesionalna rehabilitacija, zapošljavanje i rad. U dostavljenom izvješću o poduzetim aktivnostima u 2009. navode: 472 nezaposlene osobe s invaliditetom su bile uključene u aktivnosti profesionalnog informiranja; proveli su individualno profesionalno savjetovano sa 412 osoba s invaliditetom; provodili su kontinuirano informiranje nezaposlenih osoba s invaliditetom; 1,232 osoba s invaliditetom savjetovana je kroz 134 radionice za stjecanje vještina aktivnog traženja posla koje su specijalizirane i prilagođene potrebama osoba s invaliditetom; provode mjere aktivne politike zapošljavanja iz Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja; kontinuirano rade na uspostavi modela profesionalnog usmjeravanja u obrazovnom sustavu prijenosom znanja i metoda, kao i uspostavom modela profesionalnog usmjeravanja temeljeno na načelima partnerstva; održavali su edukacije, radionice i predavanja za stručne suradnike škola s područja cijele RH (ukupno 90 radionica za 1267 stručnih suradnika iz osnovnih i srednjih škola i drugih obrazovnih institucija).

Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva je prema Nacionalnoj strategiji nositelj mjera u poglavlju 2.5.7 Socijalna skrb i mirovinsko osiguranje - Izrada stručne i analitičke podloge o mogućnostima unapređenja prava s osnove invalidnosti, te predlaganje donošenja odgovarajućih propisa; mjera u poglavlju 2.7.1. Provesti evaluaciju primjene postojeće zakonske regulative i aktualne politike u području rehabilitacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom od strane nezavisnog tijela; 2.7.2. Osigurati mehanizme zaštite od diskriminacije u području zapošljavanja i rada osoba s invaliditetom; 2.7.3. Osnovati regionalne centre za profesionalnu rehabilitaciju; 2.7.5. Provoditi senzibilizaciju poslodavaca te ih poticati na zapošljavanje osoba s invaliditetom; 2.7.6. Osigurati učinkovite mjere za poticanje samozapošljavanja, odgovarajućih oblika zapošljavanja i zadržavanja zaposlenja osoba s invaliditetom na svim razinama; 2.7.7. Utvrditi modele pri zapošljavanju osoba s invaliditetom koje se ne mogu zaposliti na otvorenom tržištu rada bez podrške i osigurati mjere za provođenje podrške pri zapošljavanju; Poticati dodjelu državnih poticaja gospodarskim subjektima koji zapošljavaju osobe s invaliditetom, predložiti donošenje odgovarajućih propisa, poglavlju 2.7. Profesionalna rehabilitacija, zapošljavanje i rad u mjeri 3. - Osnivanje regionalnih centara za profesionalnu rehabilitaciju, točki 7. Utvrditi modele pri zapošljavanju osoba s invaliditetom koje se ne mogu zaposliti na otvorenom tržištu rada bez podrške (agencije, zadruge, radionice udruga za osobe s invaliditetom, radni asistent) i

osigurati mjere provođenja podrške pri zapošljavanju do kraja 2009.g. gdje su određeni kao nositelj provedbe.

Iz gore iznesenog se vidi da je Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva kako ističu u svom očitovanju uistinu zaduženo za izrazito kompleksno područje. Ured se slaže da se prije pristupanja izvršenju gore navedenih mjera treba kao takozvano prethodno pitanje riješiti pitanje izrade jedinstvene liste oštećenja, odnosno jedinstvenog tijela vještačenja koje je preduvjet za utvrđivanje oštećenja osobe u skladu s onim kako to određuje Konvencija i posljedične ocjene radne sposobnosti.

Neosporno je da je proces utvrđivanja jedinstvene liste oštećenja i jedinstvenog tijela vještačenja probio rokove zadane Nacionalnom strategijom, ali je isto tako neosporno da donošenje tih dokumenata kako bi bili u skladu s Konvencijom zahtijeva korjenitu promjenu i suradnju svih onih sustava u kojima smo u uvodu spomenuli da se danas vještači i rješava o pravima osoba s invaliditetom.

Ured se uključio u rad radnih skupina koje su sastavljene kako bi se razriješila ta izrazito složena pitanja i na temelju svog iskustva iz sudjelovanja u radu tih skupina Ured je uputio dopis Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva kao nositelju mjera kako bi ih upozorio na probleme u njihovu radu koji uz složenost problematike dodatno otežavaju donošenje potrebnih propisa. Ministarstvo smo upozorili na nedostatak međuresorne suradnje koja je u ovom slučaju preduvjet za ostvarivanje jedinstvenog pristupa osobama s invaliditetom. Nedostatak suradnje onemogućuje ostvarenje cilja zbog kojeg je radna skupina osnovana: da jedinstveno tijelo vještačenja prema jedinstvenoj listi oštećenja u skladu s Konvencijom procjenjuje razinu potrebne društvene potpore.

Problem koji se trebao riješiti mjerama Nacionalne strategije bio je da osoba s invaliditetom mora ići na više vještačenja za potrebe različitih sustava.

Osim toga, same definicije invaliditeta razlikuju se od sustava do sustava, a osobe s invaliditetom se opterećuje administrativnim postupcima, prikupljanjem dokumentacije i stalnim dokazivanjem svog invaliditeta. Kako bi se osiguralo da državni aparat bez obzira na svoje unutarnje ustrojstvo odnosno podjeljenost na resore prema krajnjem korisniku nastupa jedinstveno i da se objedine i dovedu u odnos prava koja se ostvaruju u različitim sustavima, pristupilo se izradi jedinstvenog tijela vještačenja. Nedvojbeno je da takav korisnički pristup zahtijeva strukturne promjene u funkcioniranju sustava državne uprave i stvarnu implementaciju načela međuresorne suradnje. Kao takav on svakako predstavlja dosad neviđen izazov koji je moguće ostvariti jedino ako predstavnici različitih resora sudjeluju u istim skupinama, usaglašavaju se i pokušavaju naći zajednički pristup.

Ured pravobraniteljice je ostvario dobru suradnju s predstavnicima Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva. Naglašena je potreba za poticanjem međuresorne suradnje uz koju je jedino moguće doći do kvalitetnih rezultata kojima će se definirati tko su osobe s invaliditetom u duhu onoga kako to nalaže Konvencija. To će onda biti temelj za utvrđivanje svih ostalih prava, obveza, povlastica, ali i relevantnih statističkih podataka o stvarnom broju osoba s invaliditetom i, što je još važnije, njihovim potrebama.

Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva je 02. veljače 2010.g. izvjestilo Ured o poduzetim aktivnostima u 2009.g. a sukladno Nacionalnoj strategiji u poglavlju 2.6. Stanovanje, mobilnost i pristupačnost točka 2. Osiguranje pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti do kraja 2009. gdje su određeni kao nositelj provedbe. Ministarstvo navodi da je izvješće dostavilo samo devet županija i Grad Zagreb i na temelju tih podataka u 2009. je osigurana pristupačnost na 146 građevina i imali su 46 intervencija u postupku izdavanja dokumentacije za gradnju, dok je u 2008. je bilo znatno više intervencija 128.

Isto tako navode da je u 2009. godini broj građevina koji su osigurali pristupačnost u znatnom padu te smatraju da je to vjerojatno posljedica smanjene gospodarske aktivnosti zbog recesije. Iz gore navedenih podataka je vidljivo kako je znatni pad i u broju intervencija u odnosu na prijašnje godine. *Međutim kako navodi Ministarstvo najveći problemi s kojim se, već drugu godinu susreću prilikom prikupljanja podataka od županija i Grada Zagreba su sljedeći: neodazivanje na poziv za dostavu podataka; nepoštivanje roka za dostavu izvješća; pojedina izvješća nisu objedinjena za područje cijele županije, već se dostavljaju izvješća pojedinih jedinica lokalne uprave; dostavljeni podaci su nesistematični, nepotpuni, nerazumljivi i neujednačeni, iako je uz zahtjev dostavljena tablica s jasnim uputama; nisu osnovane stalne stručne radne skupine i povjerenstva, a koje bi bile zadužene za utvrđivanje postojećeg stanja i nadzirati osiguranje pristupačnosti građevina te izraditi operativne planove provedbe pristupačnosti.*

Nadalje navode kako je još uvijek nepoznat ukupan broj građevina, javne i poslovne namjene u županijama koje je potrebno prilagoditi. Uz podatke iz županija dostavili su i izvješće iz nadležnosti samog ministarstva, te izdvajamo podatak kako je od ukupno je nadziranih 78 građevina nepravilnosti nisu utvrđene za 63 građevine, dok kod 14 građevina radi nepravilnosti je podneseno 5 optužnih prijedloga i dano 7 upozorenja radi njihovog otklanjanja. Do sada su otklonjene nepravilnosti za 6 građevina. Ministarstvo navodi da od 15 pravnih osoba javne i poslovne namjene, 8 ih je uskladilo građevine, dok je 7 to ispunilo samo za nove građevine, a s obzirom na zahtjeve iz propisa o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara za zaštićene zgrade ta obveza još nije izvršena.

Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti je 21. listopada '09.g. izvjestio ovaj Ured o poduzetim aktivnostima u '09.g. a sukladno Nacionalnoj strategiji u poglavlju 2.6. Stanovanje, mobilnost i pristupačnost točka 6. Osigurati različite oblike pomoći na području komunikacije osobama s invaliditetom kako bi se olakšao pristup javnim objektima i prostorima otvorenim za javnost do kraja '09.g. gdje su određeni kao nositelj provedbe, pa tako između ostalog navode da : u '09.g. su osigurali uslugu osobnog asistenta za 338 osoba s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta; u '08.g. osigurana financijska potpora za 10 projekata udrugama gluhih i nagluhih osoba kroz koje je osigurano 11 tumača, a u '09.g. kroz 14 projekata udrugama gluhih i nagluhih osoba kroz koje je osigurano 18 tumača, za navedene projekte osigurano 1.566.562,92 kn.; u svrhu pomoći gluhoslijepim osobama osigurali djelovanje Službe podrške koja broji 70 aktivnih prevoditelja/inventora za gluhoslijepu i gluhe osobe.

Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u Nacionalnoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. („NN“ br. 63/07.), poglavlje 2. *Područja djelovanja*, točka 2.1. *Obitelj, mjera 5.*, kao *aktivnost 4.* određuje: „*izraditi propis u svrhu uvođenja instituta osobnog asistenta za osobe s najtežom vrstom i stupnjem invaliditeta*“. Od Ministarstva smo tražili očitovanje glede faza izrade predmetnog posebnog propisa (Zakon o osobnom asistentu). Ministarstvo je odgovorilo da je izradilo nacrt Prijedloga Zakona o osobnom asistentu, ali bez dodatnih pojašnjenja je li nacrt prijedloga zakona upućen na javnu raspravu, a radi se o propisu koji pobuđuje veliko zanimanje osoba s najtežim stupnjem invaliditeta.

Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. („NN“ br. 63/07.), poglavlje 2.6. *Stanovanje, mobilnost i pristupačnost u mjeri 6.* „*Osigurati različite oblike pomoći na području komunikacije osobama s invaliditetom kako bi se olakšao pristup javnim objektima i prostorima otvorenima za javnost*“.

Nositelj mjere je Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

Slijedom navedenog zatražili smo očitovanje o postupku izrade predmetnog posebnog propisa (Zakon o hrvatskom znakovnom jeziku) te dobili odgovor kako je nacrt Prijedloga u tijeku, te da u radnoj skupini za izradu nacrtu sudjeluju članovi Povjerenstva Vlade RH za osobe s invaliditetom, predstavnici znanstvenih institucija, državnih tijela i Udruga osoba s oštećenjem sluha.

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi je 21. listopada '09.g. o poduzetim aktivnostima u '09.g. a sukladno Nacionalnoj strategiji u poglavljima 2.4. Zdravstvena zaštita propisala je u točki 5. Pratiti podatke o provedenoj zdravstvenoj zaštiti djece s neurorizicima i iste implementirati; 2.6. Stanovanje, mobilnost i pristupačnost u točki 6. Osigurati različite oblike pomoći na području komunikacije osobama s invaliditetom kako bi se olakšao pristup javnim objektima i prostorima otvorenim za javnost; 2.8. Pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja u točki 10. Podizati razinu svijesti djelatnika u institucijama koje skrbe o osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju, o zabrani zlostavljanja i nasilja do kraja '09.g. izvjestio je ovaj Ured da će cjelokupno izvješće o provedbi mjera kojih je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi nositelj biti izrađeno u roku (najkasnije do 31. siječnja), te dostavljeno Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, koje je zaduženo za objedinjavanje navedenih izvješća.

Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom je 14. listopada 2009.g. izvjestio ovaj Ured o poduzetim aktivnostima u '09.g., a sukladno Nacionalnoj strategiji u poglavlju 2.7. Profesionalna rehabilitacija, zapošljavanje i rad gdje su određeni kao sunositelj provedbe, tako da je do 30. rujna '09.g. ukupno isplaćen iznos od 31.979.801,61 kn., od čega je za 340 poslodavaca isplaćeno 31.550.125,93 kn, za samozapošljavanje je isplaćeno 369.137,69 kn za 32 osobe, a za 4 osobe koje se samozapošljavaju i ujedno su poslodavci utrošeno je 60.537,99 kn.

Isplaćeni su sljedeći poticaji : Povrat doprinosa za osnovno zdravstveno osiguranje i doprinosa za zapošljavanje – 21.739.612,84 kn; naknada razlike smanjenog radnog učinka – 4.865.544,21 kn; sufinanciranje troškova osobnog asistenta – 3.682.021,68 kn; obrazovanje zaposlenih osoba s invaliditetom – 129.361,20 kn; prilagodba radnog mjesta – 233.660,78 kn; prilagodba uvjeta rada - 641.650,96 kn; kreditna sredstva pod povoljnijim uvjetima za kupnju strojeva, opreme, alata ili pribora potrebnog za zapošljavanje osoba s invaliditetom – 172.596,07 kn; te naknada troškova radnog terapeuta – 520.353,57 kn.

Nadalje, a u skladu s podacima s kojima raspolaže Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom u odnosu na isplatu poticajnih sredstava za zapošljavanje osoba s invaliditetom do 30. rujna '09.g. je zaposleno 46 osoba s invaliditetom (u odnosu na 178 osoba s invaliditetom u '08.g.). Također, valja naglasiti da broj korisnika naknade do zaposlenja u '09.g. je u porastu u odnosu na '08.g.(u 2008.g. 3082, dok u 2009.g. 3255 korisnika). Iz svega navedenog razvidno je kako je u '09.g. smanjen broj zaposlenih osoba s invaliditetom što se djelomično može pripisati i lošoj gospodarsko–ekonomskoj situaciji te njezinom učinku na gospodarstvo i ekonomiju u cijelini.

Ministarstvo pravosuđa i Ministarstvo unutarnjih poslova je upitano o poduzetim aktivnostima u '09.g., a sukladno Nacionalnoj strategiji u poglavlju 2.8. *Pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja* u mjeri 2. određuje:

„Organizirati ciljano obrazovanje i usavršavanje policijskih i pravosudnih službenika u svrhu prilagodbe procesa svjedočenja i drugih sudskih postupanja, odnosno izjednačavanja prava osoba s invaliditetom na pristup navedenim procesima i postupcima“. Od navedenih institucija nismo dobili odgovor.

Središnji državni ured za E- Hrvatsku (SDUeH) je upitano o poduzetim aktivnostima u 2009. godini u poglavlju „2.6. stanovanje , mobilnost i pristupačnost aktivnost 1. Promicati pristupačnost novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i sustava“.

U očitovanju su nam odgovorili kako u mjeri „Omogućiti slobodno pretraživanje, primanje i prosljeđivanje informacija prema izboru pojedinca...“ SDUeH redovito na središnjem portalu „Moja uprava“ objavljuju teme iz područja zaštite prava osoba s invaliditetom, te su u 2009. godini radili na sljedećim ciljevima : prilagodbi funkcioniranja navedenog portala; pripremi sadržaja od interesa za osobe s invaliditetom, njihove obitelji, djelatnika javne službi te suradnji e-redakcije sa udrugama osobama s invaliditetom. U mjeri „Koristiti nove tehnologije u cilju povećanja neovisnosti i kvalitete života osoba s invaliditetom“ navode: kako su dostavili upitnik udrugama osoba s invaliditetom za dostavu podataka o korištenju tehnologija kod osoba s invaliditetom u cilju snimanja postojećeg stanja i evaluaciji podataka, te će se ti podaci koristiti u izradi politike za pristupačnost koja će započeti u 2010.g. u sklopu provedbe strategije razvoja elektroničke uprave u Republici Hrvatskoj od 2010. do 2012. godine.;

u partnerstvu sa našim Uredom i Tehničkim fakultetom u Rijeci, pokrenut je pilot projekt e-uključiva Hrvatska u cilju vraćanja samostalnosti dostojanstva osobama s invaliditetom. U udrugama u Splitu, Osijeku, Zagrebu i Rijeci je sustav instaliran.

Slijedom navedenog, a sukladno dostavljenim podacima o provedbi Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine tijekom 2009. godine vidljivo je da je u svim područjima djelovanja provedeno ili je započeto s provedbom niza aktivnosti koje će pridonijeti poboljšanju kvalitete života osoba s invaliditetom i učiniti hrvatsko društvo što osjetljivijim i prilagođenijim za nužne promjene u korist izjednačavanja

mogućnosti osoba s invaliditetom, odnosno stvoriti uvjete za njihovo aktivno uključivanje i ravnopravno sudjelovanje u društvu, poštivanje urođenog dostojanstva i uvažavanje posebnih interesa, te sprečavanje bilo kakve diskriminacije i snaženje svih oblika društvene solidarnosti. Međutim, pokazatelji provedbe mjera predviđenih Nacionalnom strategijom nisu dovoljno precizni tako da su i izvješća tijela zaduženih za njihovu provedbu previše općenita bez jasnih pokazatelja postignutog stupnja implementacije pojedine mjere.

4.21. PREPORUKE ZA PODUZIMANJE MJERA S CILJEM POBOLJŠANJA POLOŽAJA OSOBA S INVALIDITETOM

1. PREPORUKA MINISTARSTVU GOSPODARSTVA, RADA I PODUZETNIŠTVA

- *Preporuka radi donošenja Odluke o izmjenama i dopuni odluke o načinu ostvarivanja poticaja pri zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN, br. 96/09 od 04.08.2009.)*

Ured je preporučio Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva da se preispita navedena odluka i istraži mogućnost kojom bi se potaklo veće zapošljavanje (kroz povećanje poticaja barem do razine na kojoj je bilo prije ove Odluke ili na neki drugi način). Uz puno razumijevanja za mjere koje Vlada RH poduzima na oživljavanju gospodarstva, očuvanju resursa i radnih mjesta, kao i štednje na svim područjima društvenog života u RH, podržavamo napore koji se ulažu u domeni djelovanje navedenog Ministarstva. Osnivanje Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom kroz brojne poticaje za poslodavce, uslugu osobnog asistenta i kvotno zapošljavanje značilo je nadu mnogim osobama s invaliditetom da će vlastitim radom doseći ekonomsku i ostalu neovisnost. Premda su u proteklim godinama učinjeni pozitivni pomaci na području zapošljavanja osoba s invaliditetom, posebice u pravcu rušenju predrasuda o njihovim mogućnostima, taj proces je tekao sporo. Ured strahuje da će Odluka o izmjenama i dopuni odluke o načinu ostvarivanja poticaja pri zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN, br. 96/09) Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom kojim su umanjeni poticaji koje Fond daje, dodatno usporiti zapošljavanje ionako teško zapošljive kategorije građana.

Temeljem dopisa Ureda i ukazivanjem na posljedice navedene odluke Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva je podržalo preporuku ali kao i nužnost svih aktivnosti i mjera vezanih za uključivanje osoba s invaliditetom na tržište rada, ali u uvjetima ekonomske krize i financijskih ograničenja drže da je realno donošenje navedene Odluke.

Isto tako napominju da će voditi računa prilikom izrade proračuna za 2010. godinu odnosno o poticajima za zapošljavanje osoba s invaliditetom.

- *Preporuka radi poboljšanja provedbe propisa u cilju zapošljavanja osoba s invaliditetom*

Ured je obavijestio Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva o problemima i predložio određene mjere u cilju poboljšanja u području zapošljavanja osoba s invaliditetom te je preporučio da se obvezujućom normom propiše da javna poduzeća, odnosno da sve pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu Republike Hrvatske ili jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave dužni su zapošljavati svoje djelatnike (izuzetak uži menadžerski kadar) isključivo putem javnog natječaja.

Tijela državne uprave, tijela sudbene vlasti, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, javne službe, izvan proračunski fondovi, te pravne osobe u vlasništvu ili u pretežitom vlasništvu Republike Hrvatske i pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave dužni su dati prednost pri zapošljavanju osobi s invaliditetom ukoliko ista zadovoljava sve tražene uvjete propisane oglasom ili natječajem. Isto su dužni po članku 10. stavku 3. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN 143/02 i 33/05).

Međutim pravne osobe koje su u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu Republike Hrvatske i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave nisu nijednim pravnim propisom obvezne pri popunjavanju radnih mjesta raspisati i objaviti oglas ili javni natječaj. Prema općim propisima o radu, zapošljavanje (sklapanje ugovora o radu, odnosno zasnivanje radnog odnosa) ne mora se temeljiti na prethodno provedenom postupku objavljivanja natječaja, odnosno oglasa.

Iz ovog proizlazi da osobe s invaliditetom ne mogu ostvariti svoje pravo iz članka 10. stavak 3. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN br. 143/02 i 33/05), odnosno ne mogu u stvarnosti ostvariti svoju prednost pri zapošljavanju jer nema natječaja, odnosno nemaju mogućnosti uopće saznati da u nekoj pravnoj osobi u vlasništvu RH ili lokalne i područne samouprave postoji potreba za radnikom ili da je ta pravna osoba upravo nekog zaposlila (ovo se odnosi i na branitelje koji to pravo prednosti pri zapošljavanju imaju po članku 35. Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (NN br. 174/04, 92/05, 2/07, 107/07, 65/09 i 137/09)).

Na taj način osobe s invaliditetom zakinite su za svoja zakonska prava, jer su ona za njih ostala samo „mrtvo slovo na papiru“, ujedno ne poštuju se ni obveze preuzete iz međunarodnih konvencija.

Na naš gore navedeni prijedlog Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva je odgovorilo da se taj problem pokuša riješiti odlukama nadzornih i upravnih tijela tih pravnih osoba u kojima participiraju i predstavnici vlasnika.

S mišljenjem Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva se ne možemo složiti jer smatramo da su te pravne osobe u vlasništvu države ili u pretežitom vlasništvu države, odnosno lokalne i područne samouprave imale senzibiliteta za to, one bi to davno prije bile ubacile u svoje Pravilnike o unutarnjem redu, odnosno Poslovnike.

Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom će poduzeti sukladno svojim zakonskim ovlastima daljnje korake te predložiti Vladi RH propisivanje obveze za sva poduzeća iz članka 10. Stavka 3. obvezu zapošljavanja putem natječaja, te poduzimanje određenih mjera kako bi se poštivale odredbe zakona i zaštitila prava osoba s invaliditetom.

2.PREPORUKA MINISTARSTVU OBITELJI, BRANITELJA I MEĐUGENERACIJSKE SOLIDARNOSTI I MINISTARSTVU ZDRAVSTVA I SOCIJALNE SKRBI

U svrhu organiziranja 21. Simpozija socijalne pedijatrije u Šibeniku Ured je na molbu Hrvatskog društva za preventivnu i socijalnu pedijatriju uputio preporuku nadležnim ministarstvima ističući važnost sudjelovanja stručnjaka iz tih ministarstava na skupu. Tema Simpozija na kojem je obilježena 20. godišnjica donošenja UN-ove deklaracije o pravima djeteta bila je *Pravo djeteta na zdravlje i život.*

Jedna od tematskih podskupina Simpozija bila je *Pravo djeteta s teškoćama u razvoju*. Namjera organizatora bila je da skup, osim prigodnog karaktera, bude i mjesto na kojem će se ozbiljno pozabaviti gorućom problematikom iz prakse. Uz roditelje djece s teškoćama u razvoju, i socijalni pedijatri suočeni su s praktičnim implikacijama provedbe *Pravilnika o uvjetima i postupku za stjecanje prava zaposlenog roditelja ili samozaposlenog roditelja djeteta s težim smetnjama u razvoju na dopust ili na rad u skraćenom radnom vremenu radi njege djeteta*. Želja nam je bila da skup bude prilika za okupljanje stručnjaka koji su sudjelovali u donošenju Pravilnika, onih koji su neposredno uključeni u njegovu primjenu (socijalni pedijatri) i onih kojima taj pravilnik oblikuje život: roditelji djece s teškoćama u razvoju okupljeni u udruge. Takav susret svih dionika je od posebne važnosti budući da sve strane navode velike probleme u primjeni Pravilnika čemu je svjedočio naš Ured kojem se svakodnevno javljaju roditelji djece s teškoćama s primjedbama koje bi svakako trebalo čuti i uvažiti. Samo stručnjaci mjerodavnih institucija uz ostale stručnjake koji su uključeni u neposredan rad s djecom mogu doprinijeti kvalitetnoj i argumentiranoj razmjeni mišljenja koja će rezultirati donošenjem kvalitetnih smjernica za rad s djecom s teškoćama u razvoju.

3.PREPORUKA I OBAVIJEST ZA OSIGURAVANJE BESPLATNIH UDŽBENIKA

Svim savezima osoba s invaliditetom u kolovozu 2009. godine je poslana obavijest o načinima osiguravanja besplatnih udžbenika za učenike s teškoćama u razvoju. Ured je zamolio saveze da obavijeste svoje članove o odluci Vlade kojom se osiguravaju besplatni udžbenici za određene kategorije djece. U pritvku im je dostavljena navedena odluka te preporuke o mogućnostima na koje se moglo doći do besplatnih udžbenika.

4.PREPORUKA VIROVITIČKO – PODRAVSKOJ ŽUPANIJI

Ured je uputio Virovitičko – podravskoj županiji preporuku radi osiguranja pristupačnosti i nabavke kombi vozila prilagođenog za osobe s invaliditetom

Prilikom obilaska Virovitičko-podravske županije uočili smo da su mnoge javne građevine i prostori nepristupačni za osobe s invaliditetom. Uredu je ukazano na nedostatak prijevoznih sredstava prilagođenih djeci s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom iz ruralnih i prigradskih područja. Ured je apelirao na čelnike Županije i gradova u Virovitičko-podravskoj županiji da donesu i realiziraju operativne planove kojima će se osigurati pristupačnost svih javnih građevina i drugih javnih površina za osobe s invaliditetom sukladno Zakonu o prostornom uređenju i gradnji (NN, br. 76/07 i 38/09) i

Pravilnika o osiguranju i pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN, br 151/05 i 61/07). Ujedno smo ih zamolili da pokrenu inicijativu i zajedno s udrugama koje rade u korist osoba s invaliditetom te institucijama koje pružaju usluge građanima poduzmu mjere za nabavku kombi vozila prilagođenog za prijevoz osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju za potrebe vaše županije.

5. PREPORUKA RADI TUMAČENJA DRŽAVNOG PEDAGOŠKOG STANDARDA

Roditelji polaznika Škole za odgoj i obrazovanje obratili su se Uredu zatraživši preporuku za izmjenu članka 7. st. 4 *Državnog pedagoškog standarda osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja koji propisuje*: "Za učenike s teškoćama za izvođenje nastave izvan prostora škole potrebno je osigurati pratitelja za:

- 1 učenika s oštećenjem vida, sluha, s motoričkim oštećenjima, s autizmom ili značajno sniženim intelektualnim sposobnostima ili organski uvjetovanim poremećajima u ponašanju,
- do 5 učenika sniženih intelektualnih sposobnosti."

Prema istom standardu, čl. 9. kaže: "U razrednom odjelu s posebnim programom može biti najviše:

- 9 učenika sniženih intelektualnih sposobnosti
- 3 - 5 učenika s autizmom i značajno sniženim intelektualnim sposobnostima"

Roditelji smatraju da upravo ovaj članak priječi usvajanje znanja na njima pristupačan način. Školu za odgoj i obrazovanje u Puli pohađaju učenici s mentalnom retardacijom i dodatnim teškoćama u razvoju različitog stupnja prema posebnom programu u dobi od 7 do 21 godine života. Polaznici škole uključeni su u posebne odgojno obrazovne skupine, uglavnom stječu spoznaje i uče socijalne vještine i u konkretnim situacijama, što znači da većinu potrebnih znanja i pojmova usvajaju izvan učionice, u okruženju i u konkretnim životnih situacijama. Budući da ova škola, ali i srodne ustanove ne mogu osigurati uvjete (nedovoljan broj stručnih djelatnika) koje propisuje navedeni članak te je prisiljena uskratiti izvođenje nastave izvan učionice bez obzira na spremnost roditelja da daju suglasnost da se njihova djeca izuzmu od navedenog članka.

Ured je uputio inicijativu za izmjenu i dopunu čl. 7 st. 4 Državnog pedagoškog standarda na način koji će omogućiti njihovo funkcioniranje uvažavajući specifične odgojno obrazovne potrebe, ali i objektivne mogućnosti.

Inicijativa je upućena u kolovozu 2009., ali do ovog izvještajnog razdoblja nismo obaviješteni o poduzetom.

6. PREPORUKA ZA DJEČJI VRTIĆ POTOČNICA

Programi koji se u Dječjem vrtiću Potočnica provode u radu redovnog vrtića uključuju i djecu s motoričkim teškoćama što je Uredu pokazatelj senzibiliziranosti djelatnika Vrtića.

Iz razrađene projektne dokumentacije, vidljivo je da je Vrtić planirao izgradnju platforme-dizala koja bi djeci s teškoćama smanjene pokretljivosti osigurala pristup, boravak i rad s njima u prostorijama vrtića. Bez platforme-dizala rad s djecom i njihov boravak u prvom vrtiću tog tipa na području Trešnjevke odvijao se u bitno otežanim uvjetima.

Ured je stoga preporučio da institucije i svi koji su u mogućnosti pomognu realizaciji projekta koji bi umnogome pridonio uključivanju djece s teškoćama u razvoju.

7.PREPORUKA RADI UPISA U DJEČJE VRTIĆE GRADA ZAGREBA

Na službenim web stranicama Grada Zagreba objavljen je dokument „Obavijest o upisu u dječje vrtiće Grada Zagreba u pedagoškoj godini 2009/2010“.

U navedenom dokumentu u trećem poglavlju navedeno je tko sve ostvaruje prednost prilikom upisa djece ukoliko dječji vrtić ne može zadovoljiti sve zahtjeve roditelja. Ured je pozdravio inicijativu Grada, ali i skrenuo pažnju na nepravednost koja se čini prema ostalim roditeljima s invaliditetom, a koji nisu invalidi Domovinskog rata. Ured je iznio stajalište prema kojem se osobe s invaliditetom ne bi trebale dijeliti po načinu nastanka invaliditeta, te da bi prilikom upisa djece u vrtić prioritet također trebale imati i ostale skupine osoba s invaliditetom. Ured je stoga predložio da se spomenuti dokument promijeni na način da se u tekst navede: „Ukoliko dječji vrtić ne može zadovoljiti sve zahtjeve roditelja za upis djece u redovite programe prednost će imati djeca: roditelja žrtava i invalida Domovinskog rata, roditelja s invaliditetom ...“.

Ured je ujedno i zatražio da se o tome obavijeste komisije koje razmatraju zahtjeve o upisima. Do trenutka pisanja izvješća Ured nije dobio informaciju je li taj prijedlog usvojen.

8.PREPORUKA ZA PROVEDBU TEMPUS PROJEKTA

Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom dao je preporuku Sveučilišnom računskom centru (SRCE) za provedbu Tempus Projekta „*Učenje na daljinu za sportaše i druge posebne edukacijske grupe*“ - E4SPECIALS (“Distance learning for athletes and other special educational groups”). Glavni ciljevi Projekta bili su: potaknuti ravnopravan i transparentan pristup višem obrazovanju za vrhunske sportaše, sportaše s invaliditetom i učenike s posebnim potrebama pomoću poboljšane tehnologije učenja; razviti edukacijski model e-studiranja/učenja za ciljne grupe u skladu s najboljom praksom u EU; osigurati standarde e-materijala, osobito za učenike s invaliditetom; poboljšati edukacijske metode za treniranje akademskih profesora i za treninge tutora/edukatora u polju e-učenja i e-studiranja; razviti e-studiranje ekonomije i poduzetništva; poboljšati vezu i suradnju između vladinog i nevladinog sektora (udruga) odgovornih za edukaciju i sport u Europi i regiji Zapadnog Balkana; utjecati na i educirati akademsko društvo o trenutnom stanju i potrebama vrhunskih sportaša i učenika/studenata s invaliditetom. Glavni nositelj projekta biti će Sveučilište u Zagrebu, Sveučilišni računski centar (SRCE). Projekt bi trebao početi tijekom 2010. i trajati tri godine. Ured Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom doprinjet će projektnim aktivnostima osobito u slijedećim područjima: Promocija Projekta (web stranica i druge aktivnosti).

9.PREPORUKA ZA ORGANIZIRANJE MEĐUNARODNE LJETNE ŠKOLE

Ured je uputio preporuku kojom je podržao ljetnu školu studenata završnih godina studija i postdiplomata iz područja društvenih znanosti i ekonomije, koja se održala od 6. do 16. kolovoza 2009. u Tisnom, općini Šibenik.

Školu je organiziralo hrvatsko predstavništvo međunarodne organizacije 8 TJ-Europa u suradnji s udrugom za međunarodnu suradnju i susrete mladih „Delfin“ i udrugom za promicanje kvalitetnog obrazovanja mladih s invaliditetom „Zamisl“, a održala se pod pokroviteljstvom Europske komisije. Budući da su u projekt bili uključeni i studenti s invaliditetom, Uredu je događanje bio važan doprinos njihovom uključivanju u društvo.

10.PREPORUKA PROJEKTU IZRADE EUROPSKE BAZE PODATAKA

Plod međunarodne suradnje Udruge za promicanje kvalitetnog obrazovanja mladih s invaliditetom Zamisli je i poziv *Europske agencije za razvoj obrazovanja osoba s invaliditetom (European Agency for Development in Special Needs Education)* za uključivanje Udruge u projekt kojim bi Hrvatska postala dio baze HEAG (High Education Accessibility Guide). Agencija je stvorila bazu podataka *Vodič pristupačnosti u visokom obrazovanju* gdje su dostupne informacije o visokoškolskim institucijama i njihovoj pristupačnosti osobama s invaliditetom u dvadeset i sedam europskih zemalja. Ove godine Agencija koordinira projekt u svrhu razvoja, nadopunjavanja i proširivanja baze podataka. Koordinator za podatke iz Hrvatske je Udruga Zamisli.

Kako je obrazovanje osoba s invaliditetom neobično važno za njihovo ravnopravno uključivanje u društvo, od posebnog je interesa i Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, Ured je preporučio nadležnim institucijama da se uključe u projekt.

11.PREPORUKA ZA PROŠIRENJE RADNE SKUPINE PRI IZRADI PRAVILNIKA O ODGOJU I OBRAZOVANJU DJECE I UČENIKA S TEŠKOĆAMA

U cilju izrade kvalitetnog i provedivog Pravilnika o odgoju i obrazovanju učenike s teškoćama koji bi odgojno obrazovne djelatnike i suradnike osposobio i potrebnim znanjima i vještinama za prepoznavanje zapreka proizašlih iz razvojnih teškoća, ali otkrivanja i razvoja preostalih sposobnosti Ured je Ministarstvu znanosti obrazovanja i športa poslao preporuku da se radna skupina za izradu teksta Pravilnika proširi imenovanjem stručnjaka-praktičarima iz različitih područja Hrvatske koji su u dosadašnjem radu s djecom s teškoćama u razvoju prepoznati po kreativnim postignućima i uspješnosti.

12.PREPORUKA ŽUPANIJAMA ZA OSIGURANJE UVJETA ZA UKLJUČIVANJE UČENIKA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU U SUSTAV REDOVNOG OBRAZOVANJA

Ured je svim uredima pri županijama nadležnim za obrazovanje uputio preporuku i apel da se djeci s teškoćama u razvoju unatoč teškoj gopodarskoj situaciji i nadalje osiguraju besplatni udžbenici, didaktička i druga pomagala, besplatan prijevoz prema njihovim individualnim potrebama, pomagači u nastavi te da im se osigura pristupačnost odgojno-obrazovnim ustanovama. U svojoj preporuci Ured je naveo da neke lokalne zajednice već prednjače u osiguravanju jednakih mogućnosti za sve svoje građane što nije uvijek povezano s njihovim financijskim mogućnostima nego ponajprije sviješću o važnosti brige za ovu posebno osjetljivu skupinu pa je sukladno tome apelirao da i druge sredine bude među onima koje će učenicima s teškoćama u razvoju osigurati jednak pristup obrazovanju kao preduvjet njihovog kasnijeg što ravnopravnijeg uključivanja u život zajednice.

Na navedenu preporuku odgovorile su sljedeće županije :

Osječko- baranjska županija nam je na preporuku o osiguranju uvjeta za uključivanje učenika s teškoćama u razvoju u sustav redovnog obrazovanja navela njihove aktivnosti :

-Kontinuirano uklanjanje arhitektonske barijere na način da se postupno u svim osnovnim, srednjim školama i učeničkim domovima grade pristupne rampe, a koliko im dopuštaju fiskalne mogućnosti ugrađuju dizala u obrazovne ustanove te nastoje dati prioritet školama u koje se upisuju djeca s teškoćama u razvoju.

-Učenici s teškoćama u razvoju (LMR, UMR, TMR) nastavu pohađaju u Osječko-baranjskoj županiji u Centru za odgoj i obrazovanje „Ivan Štark“, Osijek, a pri osnovnim školama u Osijeku, Đakovu, Valpovu, Donjem Miholjcu i Đurđenovcu djeluju posebni odjeli za učenike s teškoćama u razvoju. Kada god je moguće učenici pohađaju nastavu u redovitim razrednim odjelima kako bi bili integrirani s ostalim učenicima. Za učenike srednjih škola s teškoćama u razvoju u Osječko-baranjskoj županiji u Obrtničkoj školi Osijek formirani su odjeli u kojima se učenici s teškoćama u razvoju obrazuju za manje složena zanimanja sukladno njihovim zdravstvenim sposobnostima. U Školi za osposobljavanje i obrazovanje „Vinko Bek“ Osijek, nastava se organizira za slijepe i slabovidne učenike, a škola ima regionalno značenje.

-Prateći stanje uočavaju izražen nedostatak stručnih suradnika.

U 2009./2010. školskoj godini, 67 učenika u Centru „Ivan Štark“ s UMR-TMR, dok je u 70 osnovnih škola integrirano 796 učenika s teškoćama u razvoju s rješenjima o primjerenom obliku obrazovanja.

-I u srednjim školama problem je u nedostatku psihologa budući da ih je zaposleno samo troje u Srednjim školama Županije.

-Što se tiče defektologa kojih je također zaposleno samo troje tu je situacija još složenija budući da su svi oni zaposlenici u Školi za osposobljavanje „Vinko Bek“, Osijek, a u ostalim srednjim školama nema niti jednog zaposlenog koji obavlja poslove defektologa.

- Osječko - baranjska županija osnivač je 51 Osnovne škole koje rade u 203 objekta i 29 Srednjih škola, uključujući 2 doma koji rade u 60 objekata. Od 2005. godine izgrađeno je 47 rampi i 13 dizala. Prilagođeni prijevoz obavljaju prema potrebi u dogovoru sa školama. U 2010.g. također planiraju niz mjera sukladno svojim ovlastima i financijskim mogućnostima.

Virovitičko-podravska županija je prihvatila opredjeljenje da se djeca s teškoćama u razvoju uključuju u sustav redovnog obrazovanja te da im se moraju osigurati temeljni uvjeti kao što su obrazovne institucije bez arhitektonskih i komunikacijskih barijera.

Uvažavajući načela Konvencije o pravima osoba s invaliditetom koja u čl. 24 osobama s invaliditetom jamči pravo na obrazovanje prilagođeno individualnim sposobnostima Virovitičko-podravska županija ja kao osnivač svih 9 srednjoškolskih ustanova te 15 osnovnih škola pokušala iznaći mogućnosti za odgojno-obrazovni rad učenika s invaliditetom.

U tu svrhu ugrađena je stubišna platforma u Strukovnoj školi Virovitica, u Osnovnoj školi Josipa Kozarca u Slatini ugrađeno je dizalo za Osnovnu školu Eugena Kumičića Slatina Virovitičko-podravska županija predlaže ugradnju dizala za koje već postoji potrebna dokumentacija (škola ima 758 učenika i 2 učenika s tjelesnim oštećenjima).

U skladu s mogućnostima djeci s teškoćama u razvoju i nadalje će se pokušati osigurati besplatni udžbenici, didaktička i druga pomagala kao i besplatan prijevoz prema njihovim individualnim potrebama. Na području Virovitičko podravske županije još uvijek nemaju pomagače u nastavi kao i dovoljan broj stručnih suradnika (defektologa) u redovnim osnovnim školama.

Županija će nastojati biti među onim županijama koje će učenicima s teškoćama u razvoju osigurati jednake uvjete u pristupu obrazovanja kao osnovnom preduvjetu njihovog što ravnopravnijeg uključivanja u život zajednice.

U *Primorsko goranskoj županiji* integracija učenika s većim teškoćama temeljem Rješenja o primjerenom obliku školovanja organizirana je u „specijaliziranim“ školama na području Grada Rijeke, kojima je Grad Rijeka osnivač.

Financiranje decentraliziranih funkcija, organizacija rada i prijevoz učenika ovih škola u nadležnosti je Grada Rijeke. Ove škole pohađa manji broj učenika iz područja izvan granica Grada, kako slijedi:

- učenici s većim motoričkim teškoćama (cerebralna paraliza) pohađaju OŠ Gornja Vežica i OŠ Kantrida koje su u potpunosti prilagođene njihovim potrebama.
- učenici s lakom mentalnom retardacijom s područja cijele županije pohađaju Centar za odgoj i obrazovanje čiji je osnivač također Grad Rijeka, a neke programe financira i Županija.
- slijepi i slabovidni učenici pohađaju OŠ Pećine, koja je prilagođena njihovim potrebama.
- učenici s uvjetovanim teškoćama u ponašanju pohađaju OŠ Fran Ranković.

Na području Županije postoje i druge ustanove u kojima se provode programi osnovnog školstva, koje su zadužene za prijevoz učenika, a čiji osnivač nisu ni Županija ni gradovi: Centar za autizam Zagreb-podružnica Rijeka, Centar Slava Raškaj - Rijeka za osobe s oštećenjima sluha, Centar za rehabilitaciju Fortica Kraljevica za osobe s težom mentalnom retardacijom. Županija kako osnivač planira i izvršava izgradnju novih objekata ili zahvate na objektima kojima je rezultat arhitektonska prilagodba međutim kod nekih zgrada zbog straosti to nije moguće iz tog razloga u nekim školama se postavljaju rampe. Isto tako u tijeku je izrada mreže školskih ustanova koje je županija kao osnivač dužna izraditi sukladno člancima 9 i 10 Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi.

Isto tako županija je sufinancirala u 2009. godini zajedno s jedinicom lokalne samopuprave troškove didaktičkih pomagala i specifičnih udžbenika, te pomagala u nastavi za slijepu učenicu. Županija navodi da je kompleksnost omogućavanja asistenta u nastavi velika te da čekaju donošenje Pravilnika s kojim bi se trebao utvrditi kriterij za rad istih.

Bjelovarsko – bilogorska županija navodi kako na 11 srednjih škola i 13 osnovnih škola su napravili prilagodbe – izgrađena ulazna rampa, sanitarni čvor ili dizala, ovisno o potrebama i mogućnostima. Za dva učenika koje pohađaju Specijaliziranu ustanovu Suvag sufinanciraju pohađanje nastave kao i troškove jednog asistenta u nastavi za učenika u OŠ u Daruvaru, dva asistenta za dva učenika u OŠ Čazma, jednog asistenta za po jednog učenika u školama Ivanska i Veliki Grđevac. Osnovna škola Velika Pisanica je putem projekta osigurala sredstva za financiranje asistenta u nastavi za jednog učenika. Županija je sufinancirala i nabavku kombi vozila za potrebe V. OŠ Bjelovar isključivo za prijevoz djece s teškoćama u razvoju.

Zadarska županija navodi kako je kupila prilagođeni školski namještaj za jedno dijete s teškoćama u razvoju koje pohađa OŠ Obrovac, osigurala je prijevoz za troje učenika osnovnih škola te za dvoje učenika s teškoćama u razvoju srednjih škola. U šk.g.2009./2010. u OŠ Galovac i područnoj školi Drage OŠ Pakoštane potrebno je urediti prilaz i izvršiti rekonstrukciju radi sanitarnog čvora. Do početka školske godine izvršeni su radovi na obje škole, a izrada sanitarnog čvora je procijenjena na 70 000 kn, stoga su u tijeku postupci javne nabave.

Sisačko – moslavačka županija navodi kako imaju visoko u svijesti ovu zakonsku i nadasve humanu obvezu, međutim naglašavaju da postoje određeni problemi koji proizlaze iz zakonskih nedorečenosti. Po njima mnoge stvari nisu jasno definirane i utvrđene osim datih mogućnosti.

U postojećoj situaciji i raspodjeli decentraliziranih sredstava zakonski propisi im ne omogućuju da se uključe u brže rješavanje problema i potreba obzirom na broj učenika s teškoćama u razvoju. Prozivaju Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa koje je dužno regulirati to područje i dati uputstva pravilnikom, međutim to još nije učinjeno. Navode kako je upućen savjet školama da se osiguraju preko udruga iz sredstava projekata Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u osiguravanju pomagača u nastavi i prilagođenih udžbenika za djecu s teškoćama u razvoju. Za uklanjanje arhitektonskih prepreka reagiraju na sve načine i navode da nisu imali slučaj zbog kojeg bi dijete bilo zakinuto.

Varaždinska županija navodi da kontinuirano ostvaruje programe i projekte usmjerene prema jednakosti djece temeljeno na Konvenciji o pravima djeteta. U dječjim vrtićima i školama potiču zapošljavanje stručnjaka, u svim školama i dječjim vrtićima imaju zaposlene stručne suradnike, navode kako pristupaju problemima interdisciplinarno, a ujedno rade i na senzibilizaciji ostalih zaposlenika. Od ukupnog broja učenika I. – VIII. razreda 5% su djeca s teškoćama u razvoju integrirana u redovite razredne odjele sukladno mišljenju komisije za utvrđivanje psihofizičkog razvoja na području županija uz individualni pristup. Sukladno financijskim mogućnostima razrađuju provedbu Nacionalnog plana aktivnosti za prava djece a suradnji sa Obiteljskim centrom provode i sufinanciraju program „Obitelj i škola“. Sufinanciraju rad udruga, kontinuirano otklanjaju arhitektonske prepreke, a u slučaju socijalnih potreba osiguravaju sredstva za nastavna pomagala, audio materijal, lijekove, liječenje i ostalo. Prijevoz do škole je organiziran i financiran za svu djecu s teškoćama u razvoju. Djeca s teškoćama također predstavljaju aktivnosti na sajmovima i uključuju se u projekt „Zdrava županija“ škole Andrije Štampar. Varaždinska županija je jedna od primjera županija koje kontinuirano pridonose stvaranju uvjeta za uključivanje djece s teškoćama u razvoju u ravnopravan život zajednice.

Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom Grada Zagreba dostavio je sljedeće podatke:

a) Osiguravanje pristupačnosti odgojno-obrazovnih u odnosu na arhitektonske i komunikacijske barijere

Osnovne škole i vrtići su otvoreni za izvannastavne aktivnosti djece s teškoćama u razvoju, a provode se specifični programi za djecu i mladež s teškoćama u razvoju iz područja tehničke kulture, u kojima godišnje sudjeluje više od 2000 djece i mladih s teškoćama u razvoju.

S obzirom na osiguravanje pristupačnosti odgojno – obrazovnih ustanova u odnosu na arhitektonske i komunikacijske barijere u OŠ S.S. Kranjčevića tijekom školske godine 2008/2009. izvedeni su radovi na uređenju sanitarnog čvora za djecu s teškoćama u razvoju.

U IX. Gimnaziji izrađen je projekt ugradnje dizala i uređenja sanitarnog čvora za potrebe djece s teškoćama u razvoju, a financira se jednim dijelom uz pomoć Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, a drugim dijelom uz pomoć Grada Zagreba. Međutim zbog ne riješenih imovinsko-pravnih poslova radovi nisu još započeli.

b) Osiguravanje prostora u vrtićima i osnovnim školama za izvannastavne i slobodne aktivnosti za djecu i mlade s teškoćama u razvoju

Osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje

Školske športske dvorane i drugi prostori OŠ-a u vlasništvu Grada Zagreba su opremljene za provođenje izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti, otvoreni su tijekom godine do 21 sat, te su prioritetni za aktivnosti i rad s učenicima škole i mladima iz školskog okruženja bez posebne naknade. Prostore OŠ-a Grada Zagreba u 2009.g. besplatno su, prema utvrđenim kriterijima, koristili organizatori programa učenja stranih jezika, umjetničkih, informatičkih i drugih programa, namijenjenih učenicima koji su upisani u te ustanove ili stanuju u njihovom okruženju. U prostorijama škola se provodi program „Vikendom u športske dvorane“, koje su besplatne i cilj im je bavljenje športskom rekreacijom djece i mladeži. Aktivnosti su organizirane prema interesima učenika dobivenim putem ankete na početku školske godine. U program je uključeno 1500 učenika, među kojima su i 184 učenika/ica s teškoćama u razvoju. Voditelji se kontinuirano informiraju o specifičnostima i poteškoćama učenika s teškoćama u razvoju kako bi mogli izraditi adekvatni individualni pristup svakome.

Predškolski odgoj

Svi vrtići Grada Zagreba provode integraciju djece s teškoćama u razvoju, a određeni dječji vrtići (DV) ostvaruju programe prema pojedinim vrstama oštećenja kao što su DV Bajka – autizam; DV Duga – kombinirane teškoće; DV Gajnice – senzorna integracija; DV Milana Sachsa – nedovoljno razvijen govor; DV Potočnica – motoričke teškoće; DV Travno i DV Zrno– višestruka oštećenja; DV Vladimir Nazor – motoričke teškoće; DV Vrbik – Montessori. Pojedini vrtići su (Bajka, Duga, Utrine, Potočnica, Vrbik, Milana Sachsa) imenovani stručno – razvojnim centrima za pojedinu vrstu oštećenja.

Grad Zagreb osigurava financiranje i drugih institucija i udruga civilnog društva koje provode verificirane programe za djecu s teškoćama u razvoju kao što su Udruga Ozana, Udruga Djeca prva, Poliklinika za rehabilitaciju slušanja i govora Suvag, Centar za odgoj i obrazovanje Goljak, Centar za autizam.

Predškolski program se provodi i u projektu Vrtić u bolnici: DV Izvor u klinici za dječje bolesti Zagreb ima dvije skupine sa 50-ero djece i DV Bukovac u KBC Rebro ima jednu skupinu s 25-ero djece. Za provođenje programa osigurana su sredstva za tri odgajatelja i oprema za dvije igraonice. Roditelji djece koja imaju prisutne zdravstvene poteškoće ostvaruju prava na smanjenje ukupnog iznosa za sudjelovanje u programu za djecu s teškoćama koja su integrirana u redovite skupine dječjih vrtića. Sufinanciranje roditelja u cijeni programa određuje se prema kriteriju duljine korištenja programa u redovitim skupinama dječjih vrtića, a razliku između cijena podmiruje Ured za obrazovanje, kulturu i šport.

c) Provođenje odgojno-obrazovnih aktivnosti u zdravstvenim ustanovama u okviru projekta Bolnički razredni odjeli

Nastava je organizirana u svim bolnicama koje u svom sastavu imaju odjel pedijatrije, a realiziraju je učitelji pet zagrebačkih škola u 33 bolnička razredna odjela. Broj učenika varira ovisno o dužini trajanja liječenja svakog učenika.

d) Osiguranje dodatne specijalne i didaktičke opreme i posebnih didaktičkih sredstava za odgojno – obrazovne ustanove Grada Zagreba te informatičke opreme i elemenata informatičke podrške za gluhi i slijepu djecu i mlade

U području predškolskog odgoja prihvaćena je standardizacija opreme u odgojnim skupinama i kabinetima prema području teškoća, te se shodno tomu osiguravaju sredstva za održavanje prihvaćenih standarda.

Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom je uputio anketni upitnik u 162 odgojno-obrazovne ustanove kako bi uvidio postojeće stanje opremljenosti istih ustanova didaktičkom, informatičkom i drugom opremom potrebnom za rad s djecom s teškoćama u razvoju. Na temelju prikupljenih podataka Gradski ured će realizirati njihovu nabavku i opremanje tijekom sljedećeg razdoblja i s obzirom na financijske mogućnosti. Iz proračuna Grada Zagreba za i tijekom 2009.g. financirana je prilagodba ispitne literature za slijepe osobe, kupnja knjiga i udžbenika i održavanje edukativnih aktivnosti za slijepe osobe, tečaj stranih jezika, održavanje integrativne igraonice za djecu s teškoćama, opremanje ortopedskih kabineta i likovne radionice, kupnja ortopedskih pomagala za djecu s teškoćama u razvoju te provedba programa terapijskog ljetovanja učenika/štićenika.

e) Osiguravanje dodatnih smještajnih kapaciteta, usluga i servisa za osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju

Tijekom proteklog razdoblja u Gradu su otvorene dvije ustanove koje su predviđene za osiguranje odgovarajućih usluga i servisa za veći broj korisnika. Početkom svibnja 2009.g. otvoren je Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladih s višestrukim oštećenjima Mali dom-Zagreb. Ustanova provodi rehabilitaciju djece i mladih s višestrukim oštećenjima i oštećenjima vida od 1 do 21 godine za oko stotinjak korisnika, osigurava dnevni boravak, ranu dijagnostiku i odgovarajuću zdravstvene i psihosocijalne postupke. Krajem srpnja 2009.g. otvoren je Centar za rehabilitaciju SILVER čiji je osnivač Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Grad Zagreb i Hrvatska udruga za školovanje pasa vodiča i mobilitet. U tijeku su završni radovi poslova oko reguliranja cjelokupnog statusa ustanove i međusobnih odnosa osnivača. Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom je uključen u projekt UNDP-a za transformaciju Centra za autizam Zagreb.

f) Uvođenje asistenta i tumača za znakovni jezik u nastavi za djecu s teškoćama u razvoju

Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport je početkom rujna 2009.godine zatražio od osnovnih škola Grada Zagreba dokumentaciju za učenike s teškoćama u razvoju za koje smatraju da trebaju pomoćnika u nastavi/osobnog pomoćnika. U suradnji sa Udrugama PUŽ i IDEM, te Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom od početka 2007.g. Grad sufinancira pomoćnike u nastavi i osobne pomoćnike za djecu s teškoćama u razvoju. U školskoj godini 2008./2009. osigurano je 112 pomoćnika u 57 OŠ Grada Zagreba, dok se u školskoj godini 2009./2010. financira 146 pomoćnika u 71 OŠ Grada Zagreba i u jednoj SŠ u Gradu. Zbog povećane potrebe i specifičnosti djece s težim motoričkim smetnjama u razvoju, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom u suradnji sa Visokim zdravstvenim učilištem i Udrugom PUŽ osiguralo je dodatna sredstva za provođenje projekta radni terapeut u nastavi koji se provodi u 6 osnovnih škola.

U posljednje dvije godine zaposleno je preko 60 novih stručnjaka, a u osnovnim školama osigurana je stručna pomoć preko uvođenja 128 asistenata u nastavi, te se sustavno provodi edukacija djelatnika vrtića i škola o komunikaciji i radu s djecom s teškoćama u razvoju.

g) Stipendiranje učenika i studenata s invaliditetom

Grad Zagreb je prvi put dodijelio stipendije mladim osobama s invaliditetom za školsku godinu 2007./2008.godinu. Stipendije se dodjeljuju na temelju Odluke o Stipendiji Grada Zagreba za učenike i studente s invaliditetom. Odlukom su propisani opći uvjeti, postupak i kriteriji za dodjelu Stipendije, te prava i obveze korisnika Stipendije.

Natječaj za dodjelu stipendija raspisuje gradonačelnik Grada Zagreba, a objavljuje se u dnevnom tisku i na mrežnim stranicama Grada. Natječaj provodi Povjerenstvo za dodjelu Stipendija za učenike i studente s invaliditetom. Stipendija se dodjeljuje na 12 mjeseci u visini iznosa 20% za učenike i 30% za studente prosječne neto plaće u Gradu Zagrebu za razdoblje od I. do VIII. mjeseca u kojoj se natječaj raspisuje. Za školsku/akademska godinu 2008./2009. dodijeljena je 21 stipendija, dok je za 2009./2010. godinu dodijeljeno 18 stipendija.

h) Prilagođeni prijevoz

U Gradu Zagrebu je organiziran prijevoz osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju koja se kreću uz pomoć invalidskih kolica, te s teškim motoričkim smetnjama u kretanju. Trenutno na raspolaganju je 17 specijalnih ZET-ovih vozila, od toga ih je deset za odrasle, a sedam za djecu. Tijekom 2009. godine na prijevozu djece s teškoćama u razvoju bilo je angažirano 9 vozača, 12 pratitelja i 4 djelatnika.

Prijevoz djece s teškoćama u razvoju sastoji se od 2 podsustava: prijevoz vrtičke djece i osnovnoškolske djece. U kalendarskoj godini 2009. ukupno je svakodnevni prijevoz koristilo 36 vrtičke i osnovnoškolske djece.

13.PREPORUKA MINISTARSTVU ZNANOSTI, OBRAZOVANJA I ŠPORTA ZA OSIGURANJE BESPLATNIH UDŽBENIKA I PRIJEVOZA UČENICIMA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

U svojoj preporuci Ured je istaknuo da je s obzirom na činjenicu da su udžbenici prilagođeni sposobnostima učenika s teškoćama u razvoju sastavni dio posebnih nastavnih programa školovanja i primjerenih obrazovnih standarda njihovu dostupnost preduvjet integracije djece s teškoćama u razvoju u redovne sustave obrazovanja, uključujući i svestranu razumnu prilagodbu. Ured je uputio apel ministarstvu da se unatoč gospodarskoj krizi djeci s teškoćama u razvoju i nadalje osiguraju besplatni udžbenici, didaktička i druga pomagala te besplatan prijevoz prema njihovim individualnim potrebama.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Uprava za zajedničke programe nam u djelu svojeg odgovora navodi da je Vlada RH donijela 24. srpnja 2009. godine Odluku o financiranju nabave udžbenika i drugih nastavnih sredstava za učenike osnovnih i srednjih škola i međumjesnog prijevoza za učenike srednjih škola u šk.god.2009/2010., isključivo sukladno kriteriju propisanim čl.57 Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članovima njihovih obitelji, te sukladno čl. 77 Zakona o socijalnoj skrbi korisnicima prava na stalnu pomoć i korisnicima prava na skrb izvan vlastite obitelji kojima je smještaj osiguran u udomiteljskoj obitelji, a polaznici su učenici osnovne ili srednje škole, te navode da im je žao što usprkos našoj preporuci i apelu i djeci s teškoćama u razvoju nisu osigurani besplatni udžbenici, didaktička i druga pomagala i besplatan prijevoz prema njihovim individualnim potrebama.

14.POTPORA ŠKOLI ZA MEDICINSKE SESTRE, MLINARSKA U ZAGREBU

Ured je prepoznao potrebu otvaranja novih obrazovnih profila za učenike s teškoćama u razvoju pa je spremno podržao inicijativu nastavnica Škole za medicinske sestre u Zagrebu koje su osmislile program obrazovanja za zanimanje njegovatelja za slabovidne osobe i osobe s lakom mentalnom retardacijom. Projekt je zaživio početkom školske godine 2009. / 2010.

15.POTPORA PROJEKTU MEDICINSKE REHABILITACIJE ZA OSOBE S INVALIDITETOM

Uredu se obratio predstavnik tvrtke Thalamus kako bi prikazao korištenje visoko-tehnoloških uređaja za unaprjeđenje medicinske rehabilitacije osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju. Ured je prepoznao vrijednost uvođenja suvremenih dostignuća tehničkih i medicinskih znanosti u svrhu sprječavanja nastanka invaliditeta, održavanja postojećeg zdravstvenog stanja i općenito poboljšanja kvalitete življenja osoba s invaliditetom te je podržao inicijativu. Pravobraniteljica je nazočila otvaranju centra u kojem se provodi medicinska rehabilitacija uz pomoć navedenih tehnoloških uređaja.

16.PREPORUKA ZAVODU ZA REHABILITACIJU BOŽIDAREVIĆEVA U ZAGREBU

Prigodom obilaska Zavoda za rehabilitaciju u Božidarevićevoj ulici u Zagrebu Ured je zapazio da su prostori u kojima se desetljećima vrlo uspješno provodi rehabilitacija u svrhu uspostave mobilnosti pretežito kod amputiranih bolesnika, derutni i posve neprikladni te nedostojni onih o kojima Zavod skrbi. Gotovo je upadan raskorak između visoke razine stručnosti i profesionalnog interesa medicinskog osoblja za potrebe bolesnika s jedne strane i skučenih trokrevetnih bolesničkih soba u kojima je onemogućena pokretljivost osoba koje se služe invalidskim kolicima ili drugim ortopedskim pomagalima.

Više soba ima jedan sanitarni čvor koji je neprilagođen za osobe u invalidskim kolicima. Uski hodnici, neadekvatno dizalo te premali prostori u kojima se obavljaju složeni postupci rehabilitacije su još jedan od problema Zavoda. Lokacija na kojoj se Zavod nalazi ima nekoliko prednosti koji idu u prilog razmišljanjima o potrebi potpune rekonstrukcije ovog objekta na istom prostoru, a to su: mirna lokacija s dobrom prometnom povezanošću, blizina Maksimirskog parka, blizina KBC Rebro kao akutne bolnice, kontinuitet obavljanja nastave iz ortopedske i medicinske rehabilitacije za Medicinski fakultet i Zdravstveno veleučilište i dr.

Međutim, Zavod nije označen kao građevina javne i društvene namjene, što otvara mogućnost namjena suprotnih javnim interesima posebice što je u njegovu susjedstvu bivša ustanova za izradu ortopedskih pomagala, paljena u nekoliko navrata i razrušena. Nasuprot Zavoda nalazi se napušteno dvorište i zgrada nekadašnje tvornice RIZ - devastirana i napuštena. Dakle, okoliš posve neprimjeren zdravstvenoj ustanovi kakva je Zavod.

U interesu onih kojima Zavod vraća pokretljivost i nezavisnost, snagom vlastitog autoriteta zamolili smo Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi da ubrzaju i podupru nastavak izrade projektne dokumentacije za budući Zavod kako bi se pripravno dočekalo ono vrijeme u kome će taj projekt biti i realiziran, bilo kroz javno- privatno partnerstvo ili na drugi način, ali i zapriječila eventualna zamjena ili prenamjena zemljišta.

17.PREPORUKA SVIM MINISTARSTVIMA

Dostava nacrtu prijedloga pravnih propisa kojima se uređuju pitanja od značaja za osobe s invaliditetom

Ured je poslao u ljeto 2009. godine preporuku svim ministarstvima u kojem predlaže da ministarstva dostave Uredu nacrtu prijedloga pravnih propisa kojima se uređuju pitanja od značaja za osobe s invaliditetom. Članak 7. Zakona o pravobranitelju za osobe s invaliditetom (NN,br.107/07) govori:

„(1) Pravobranitelj za osobe s invaliditetom sudjeluje u postupku izrade nacrtu prijedloga propisa koji se odnose na prava osoba s invaliditetom ili kojima se uređuju pitanja od značaja za osobe s invaliditetom.

(2) Pravobranitelj za osobe s invaliditetom može potaknuti donošenje i izmjene zakona i drugih propisa koji se odnose na prava i zaštitu osoba s invaliditetom.“

S obzirom na navedenu odredbu Zakona zamolili smo suradnju te da nam se na vrijeme proslijedi na uvid svi pravni propisi iz njihovog djelokruga koje donose odnosno mijenjaju i nadopunjavaju a njima se posredno ili neposredno uređuju pitanja od značaja za osobe s invaliditetom, kako bi sukladno danim ovlastima Ureda i obvezama izvršili uvid u iste i iznijeli svoje eventualne prijedloge, odnosno mišljenje.

Planirana proračunska sredstva za osobe s invaliditetom u 2010.

Ured je preporučio žurno da se u planiranom proračunu za 2010. godinu sve stavke koje su u proračunima njihovih institucija (od Ministarstava) namijenjene za unapređivanje kvalitete života osoba s invaliditetom, kao i one mjere koje su planirane *Nacionalnom strategijom izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. (NN br. 63/07)*, kao mjere koje treba izvršiti, da se za izvršavanje navedenih mjera predvide u proračunu i sva odgovarajuća sredstva.

S obzirom da su u 2009. godini rebalansom proračuna u velikoj mjeri sredstva namijenjena osobama s invaliditetom umanjena, a negdje i prepolovljena, a kako se radi o najosjetljivijoj skupini stanovništva, zamolili smo ih za osiguravanje dovoljno proračunskih sredstava kako bi se ispoštovale mjere i rokovi, a time i potrebe navedene kategorije stanovništva. Ured je u inicijativi podržala Hrvatska stranka umirovljenika.

18.PREPORUKA ZA OTVORENU RAČUNALNU RADIONICU SVI SMO PROTIV

Ured se nizom sastanaka uvjerio da su aktivnosti koje provode volonteri Otvorene računalne radionice *Svi smo protiv* višestruko korisne za osobe s invaliditetom i njihove udruge koje dobivaju njima prilagođena računala. Time se izravno radi na ostvarenju mjere iz *Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine* koja predviđa unaprjeđenje informatičke pismenosti osoba s invaliditetom. Kako bi ispunila sve više zahtjeva za računalima, Radionici je potrebno donirati zastarjela, ali još uvijek uporabna računala prije nego što ih se prepusti koncesionarima sakupljačima i obrađivačima. Stoga su resorna ministarstva zamoljena da u skladu sa svojim ovlastima i mogućnostima, a u suradnji s članovima Radionice iznađu načine kojima bi im se omogućilo doniranje zastarjelih računala u vlasništvu određenog ministarstva.

19.POTPORA ZA PROJEKCIJU FILMA „MORAM SPAVAT, ANĐELE“ PRILAGOĐENA ZA OSOBE S OŠTEĆENJEM SLUHA

Pravobraniteljica je podržala projekt prilagođavanja filmova za gluhe i nagluhe osobe u Hrvatskoj koji je započela Udruga za promicanje kvalitetnog obrazovanja mladih s invaliditetom "Zamisli". Udruga je ovom akcijom obilježila Međunarodni dan ljudskih prava u sklopu projekta "Ured za mlade s invaliditetom" koji je financiran od strane Ministarstva obitelji, branitelja, i međugeneracijske solidarnosti. Prije same projekcije filma, predstavio se redatelj Dejan Aćimović te Iva Hiršl, inicijatorica akcije. Udruga za promicanje kvalitetnog obrazovanja mladih s invaliditetom "Zamisli" provela je trening program Poštivanje različitosti - promicanje različitosti kroz socijalne akcije, koji se održava u sklopu projekta "Ured za mlade s invaliditetom".

Na inicijativu Ive Hiršl koja je i sama osoba oštećena sluha, pokrenuta je akcija prilagodbe kino projekcija domaćih filmova za gluhe i nagluhe osobe. Izabran je film „Moram spavat', anđele“ redatelja Dejana Aćimovića za koji su osigurani titlovi kako bi gluhe i nagluhe osobe mogle nesmetano pratiti zvučne događaje.

Projekciju su također mogle pratiti i slijepe osobe pomoću naracija i slušalica.

20. POTPORA PROJEKTU POSLOVNA MREŽA OSOBA S INVALIDITETOM

Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom je dao potporu projektu *Poslovne mreže osoba s invaliditetom* čiji je inicijator Centar za organiziranje rehabilitacije i edukacije u suradnji s tvrtkom Steiner telekomunikacije. Neosporno je da je radni potencijal osoba s invaliditetom podcijenjen, a njihova nezaposlenost uzrok njihove izolacije koja im onemogućava integraciju u društvo na jednakoj osnovi s drugim ljudima. Pravo na rad osobama s invaliditetom na jednakoj osnovi s drugima posebno je istaknuto u članku 27. *Konvencije o pravima osoba s invaliditetom UN-a* koju je Vlada Republike Hrvatske potpisala i ratificirala među prvim zemljama na svijetu a Sabor RH ju je usvojio 3. svibnja 2008. godine. Sukladno tome svaka inicijativa koja ima za cilj stvoriti radna mjesta za osobe s invaliditetom i time na najizravniji način unaprijediti kvalitetu njihovog življenja zavrijeđuje punu pažnju i podršku.

Ovoj inicijativi smo pružili potporu jer je dobro osmišljena i razrađena, ima izrazito kvalitetnu tehničku podršku i kapacitete i povezuje sve dionike na području zapošljavanja osoba s invaliditetom. Osim toga, realizacijom projekta postigla bi se dvostruka dobit, ne samo za osobe s invaliditetom, nego i za širu društvenu zajednicu, posebice državnu upravu kojoj bi se ovim projektom otvorila mogućnost da dio svojih usluga prenese na izvođenje kvalitetno osposobljenim i visoko motiviranim vanjskim suradnicima. Projektom bi se ujedno i pridonijelo realizaciji mjera koje *Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine* predviđa za profesionalnu rehabilitaciju, zapošljavanje i rad osoba s invaliditetom.

5. USTROJ UREDA

Pravilnikom o unutarnjem redu Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom ur.broj: 900-08/08-01 iz kolovoza 2008. za obavljanje poslova Ureda sistematizirano je šest (6) radnih mjesta s potrebnim brojem državnih službenika i namještenika na pojedinom radnom mjestu i to kako slijedi:

1. savjetnik/ca pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za pravne poslove - dva (2) državna službenika/ce,
2. savjetnik/ca pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za stručne poslove - jedan (1) državni službenik/ca,
3. savjetnik/ca pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za stručne poslove - područje odnosa s javnošću, izdavaštva i dokumentacije - jedan (1) državni službenik/ca,
4. administrativni/a tajnik/ca pravobraniteljice za osobe s invaliditetom - jedan (1) državni službenik/ca,
5. voditelj/ica računovodstvenih poslova - jedan (1) državni službenik/ca,
6. osobni vozač/ica pravobraniteljice za osobe s invaliditetom - jedan (1) namještenik/ca; odnosno ukupno šest (6) državnih službenika/ca i jedan (1) namještenik/ca.

5.1. PLAN PRIJAMA U DRŽAVNU SLUŽBU

Temeljem Pravilnika o unutarnjem redu, Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, uz prethodnu suglasnost Ministarstva financija, utvrdio je Plan prijama u državnu službu u Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom Republike Hrvatske u 2008. („NN“ br. 112/08.), kojim je predvidio potrebno zapošljavanje šest (6) državnih službenika/ca i jednog (1) namještenika/ce. Sukladno Pravilniku o unutarnjem redu i Planu prijama u državnu službu u 2008., a temeljem Javnog natječaja za prijam u državnu službu („NN“ ogl. dio br. 113/08.), do kraja 2008. god. u Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, pored pravobraniteljice i zamjenika/ce, zaposlena je jedna (1) državna službenica - administrativna tajnica i jedan (1) namještenik - osobni vozač pravobraniteljice za osobe s invaliditetom.

Temeljem predmetnog Natječaja do 02. veljače 2009. u Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom zaposlena su još dva (2) državna službenika - savjetnik pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za pravne poslove i savjetnica pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za stručne poslove - područje odnosa s javnošću, izdavaštva i dokumentacije.

Dio istog Javnog natječaja, a za popunjavanje radnih mjesta savjetnik/ca pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za stručne poslove i voditelj/ica računovodstvenih poslova je obustavljen, sukladno čl. 45. st. 5. Zakona o državnim službenicima („NN“ br. 92/05., 142/06., 77/07., 107/07., 27/08.) i čl. 19. Uredbe o raspisivanju i provedbi javnog natječaja i internog oglasa u državnoj službi („NN“ br. 8/06., 8/07., 13/08.), jer prijavljeni kandidati nisu ispunjavali formalne uvjete za prijam u državnu službu odnosno nisu postigli zadovoljavajuće rezultate na provedenom testiranju. Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom ponovo je raspisao Javni natječaj za prijam u državnu službu („NN“ ogl. dio br. 142/08.), a radi popunjavanja preostalih radnih mjesta.

Temeljem ovog Natječaja do 01. travnja 2009. popunjena su preostala radna mjesta zapošljavanjem savjetnika pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za pravne poslove, savjetnice pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za stručne poslove i voditeljice računovodstvenih poslova.

Time je od 01. travnja 2009. Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom ekipiran planiranim brojem službenika i namještenika od ukupno šest (6) državnih službenika/ca i jednim (1) namještenikom, sukladno Pravilniku o unutarnjem redu, Planu prijama u državnu službu u 2008. god. te osiguranim financijskim sredstvima u državnom proračunu Republike Hrvatske.

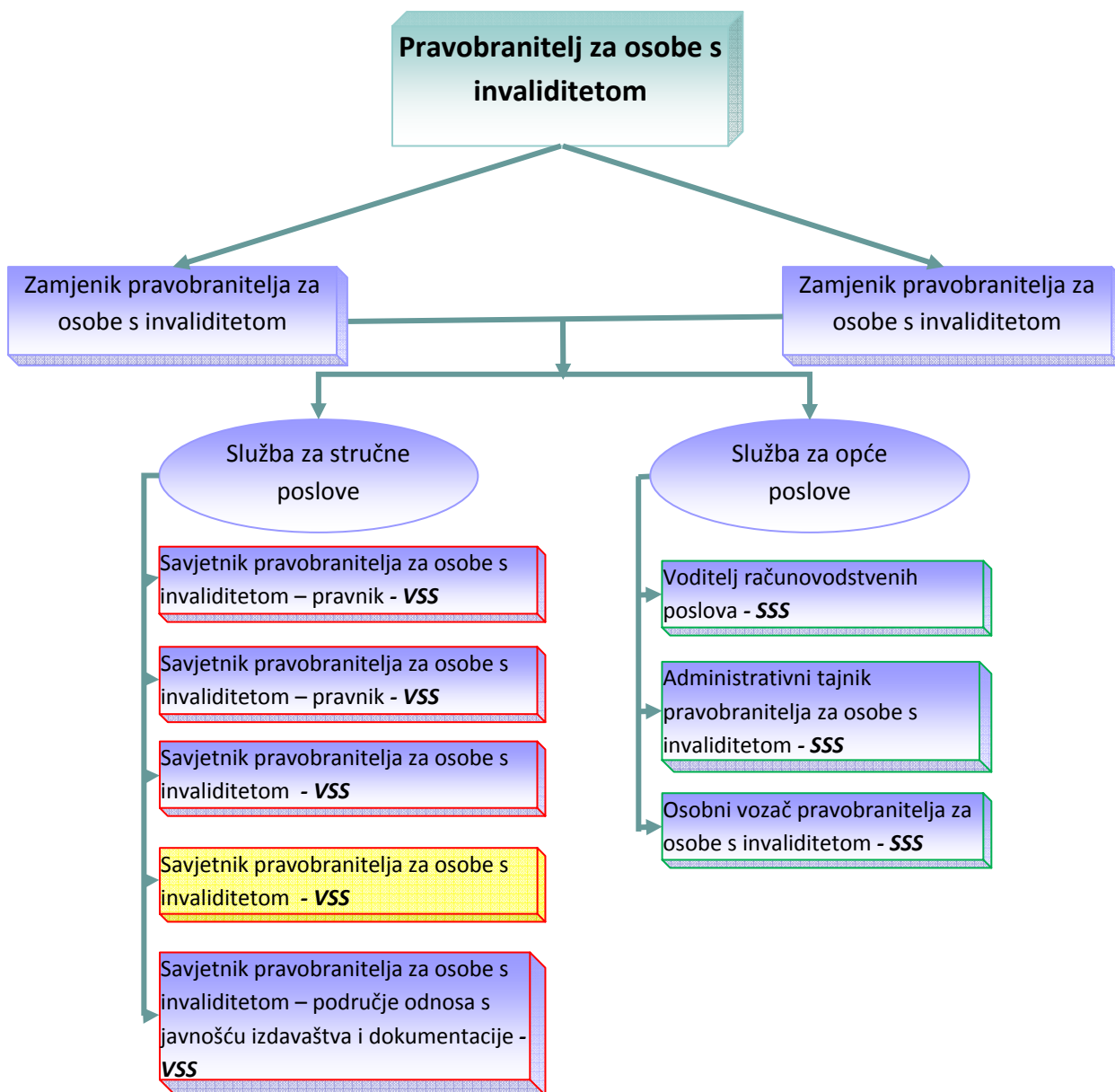
5.2. DONOŠENJE IZMJENJENOG PRAVILNIKA O UNUTARNJEM REDU

5.2.1. Izmjene i dopune Pravilnika o unutarnjem redu

Sredinom srpnja 2009. Ured pravobraniteljice pristupio je izmjenama i dopunama Pravilnika o unutarnjem redu Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom ur.broj: 900-08/08-01 iz kolovoza 2008. s ciljem, između ostalog, kvalitetnijeg određivanja pripadnosti pojedinih radnih mjesta dvjema do tada ustrojenim službama Ureda; Službi za stručne poslove i Službi za opće poslove. Konkretno, pozicija radnog mjesta savjetnika/ce pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za stručne poslove - područje odnosa s javnošću, izdavaštva i dokumentacije formalno se nalazila u sklopu Službe za opće poslove.

Sam naziv, a i specifičnosti ovog radnog mjesta, obzirom na zakonske ovlasti Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, ukazuju na pripadnost istog Službi za stručne poslove; što je izmjenama i dopunama Pravilnika o unutarnjem redu i učinjeno. Nadalje, u jednogodišnjem radu Ureda (Ured otpočeo s radom 01. srpnja 2008.) ukazala se potreba za nužnim zapošljavanjem bar još jednog stručnog djelatnika. Naime, 01. siječnja 2009. na snagu je stupio Zakon o suzbijanju diskriminacije („NN“ br. 85/08.), a i svakim danom u Uredu se povećava obujam posla i priljev pritužbi. Slijedom prethodno navedenog izmjenama i dopunama Pravilnika o unutarnjem redu stvorene su pretpostavke za zapošljavanje još jednog savjetnika/ce pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za stručne poslove. Na kraju, postojeći Pravilnik o unutarnjem redu nomotehnički je uređen te je zbog većeg broja izmjena i dopuna, a radi lakšeg snalaženja 15. rujna 2009. donesen novi Pravilnik o unutarnjem redu Ureda pravobraniteljice za osobe s invaliditetom ur.broj: Ur.broj: POSI-2-27/09-01. Na sljedećem prikazu vidi se planirani ustroj Ureda po novom Pravilniku.

5.2.2. Prijedlog Plana prijama u državnu službu za 2010.

Sukladno stvarnim, gore obrazloženim, potrebama Ureda za zapošljavanjem te raspoloživim sredstvima Državnog proračuna izrađen je Prijedlog Plana prijama u državnu službu u Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za 2010 te je dobivena suglasnost Ministarstva financija te je Plan prijama objavljen. Zapošljavanje se planira provesti u prvoj polovici 2010. godine.

6. FINACIJSKO IZVJEŠĆE ZA 2009.

Sukladno članku 128. točki 3. Zakona o proračunu (NN, br. 96/03) Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom dostavio je Ministarstvu financija godišnji obračun i godišnji izvještaj za 2009. godinu. Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom je osnovan i radi na temelju Zakona o pravobranitelju za osobe s invaliditetom (NN, br. 107/07).

6.1. OBRAZLOŽENJE POJEDINIH SKUPINA RASHODA I IZDATAKA

6.1.1. Uprava i administracija, Rashodi za zaposlene

Planirana sredstva za 2009. godinu su iznosila 1.991.432,00 kuna, a potrošen iznos je 1.846.624,77 kuna što iznosi 92,73%. Ured pravobranitelja/ice ima sjedište u Zagrebu, u kojem je do kraja 2009. godine bilo zaposleno 10 djelatnika od kojih su 1 namještenik, 6 državna službenika/ce i 3 dužnosnika/ce.

6.1.2. Materijalni rashodi

Materijalni rashodi planirani su u iznosu od 860.300,00 kuna od čega je potrošeno u 2009. godini 814.249,90 kuna za pokriće redovnog poslovanja Ureda. Iskorištenost ovih rashoda je 94,65 %, a najveća stavka su troškovi za ugovore o djelu i usluge student -servisa zbog toga što je pravobraniteljica osoba s najtežim stupnjem invaliditeta – tetraplegija, potpuno ovisna o pomoći druge osobe, te za obavljanje složenih i visoko zahtjevnih poslova u Uredu i izvan njega mora imati pomoć radnog asistenta i medicinske sestre (radi medicinske njege). Kako ova radna mjesta nisu sistematizirana Pravilnikom, to se kroz ugovore o djelu i studentske ugovore koriste usluge studenata (troškovi intelektualnih i osobnih usluga).

6.1.3. Opremanje, rashodi za nabavu nefinancijske imovine

Planirana sredstva iznose 73.000,00 kuna, a potrošeno je 51.559,04 kuna ili 70,63%. Za licence je utrošeno 14.114,25 kuna. Za nabavu uredske opreme i namještaja utrošeno je 24.579,74 kuna od čega je za nabavu namještaja potrošeno 4.829,61 kuna, za nabavu informatičke opreme 17.228,63 kuna i za nabavu ostale opreme 2.521,50 kuna. Za telefonske usluge je utrošeno 4.181,57 kuna te za nabavu računalnih programa je utrošeno 8.683,48 kuna.

ZAKLJUČAK

Od ukupno planiranih sredstava 2.924.732 kuna ukupni rashodi iznose 2.712.433,71 kuna ili 92,74%. Povučena sredstva iz proračuna iznose 2.707.960,79 kuna, a budući da su računi za

2009. godinu stizali i nakon zatvaranja Riznice manjak sredstava iznosi 4.472,92 kune te sa korigiranim manjkom iz 2008. godine (zbog ispravka knjiženja) u iznosu od 7.459,17 kuna, manjak po Zaključnom računu za 2009. godinu iznosi 11.932,19 kuna.

Ured je planirao u 2009. godini nabaviti službeno vozilo obzirom na činjenicu da nam je prijeko potrebno jedno službeno vozilo. Vozilo koje se trenutno koristi u službene svrhe je osobno vozilo pravobraniteljice koja je osoba s najvećim stupnjem invaliditetom.

Bez tog vozila nije u mogućnosti kretati se i obavljati poslove pa stoga nije u mogućnosti staviti ga na raspolaganje drugim djelatnicima Ureda. Zaključkom Vlade RH od srpnja 2009.g. zabranjena je nabava novih automobila za službene potrebe svim korisnicima sredstava državnog proračuna, a u cilju provedbe antirecesijskih mjera.

Kako je Ured imao saznanja kako će se zbog racionalizacije i kvalitetne provedbe antirecesijskih mjera provesti evidencija postojećeg stanja i raspoloživosti motornih vozila koja se koriste u službene svrhe, a u svrhu preraspodjele istih zamolio je Vladu RH da prilikom preraspodjele službenih vozila ima u vidu i ovaj Ured kojem je vozilo prioritet u izvršavanju svojih zakonskih obveza na području cijele Republike Hrvatske sukladno Zakonu o pravobranitelju za osobe s invaliditetom. Dana 03. prosinca 2009. godine, donesena je Odluka Vlade RH kojom je između ostalog u članku VIII. točka h. predmetne Odluke riješeno da će Agencija za zaštitu okoliša ustupit na trajno korištenje jedno službeno vozilo Peugeot 307 kupljen 2003.g. Uredu pravobraniteljice za osobe s invaliditetom.

Uvažavajući navedenu odluku Vlade RH, Ured je zatražio od Agencije za zaštitu okoliša u prosincu 2009. godine realizaciju ustupa spomenutog službenog vozila, a kako na traženje nisu odgovorili, ponovno smo u veljači 2010.g. zatražili da se ispoštuje Odluka. Međutim, Agencija je obavijestila nas tek u veljači 2010. g. da se radi o pogrešci i nesporazumu.

Budući da je zaposlenicima Ureda bez službenog vozila otežan pristup područjima na kojima žive, borave i rade osobe s invaliditetom diljem Republike Hrvatske Ured do izrade ovog izvješća nije dobio službeno vozilo.

7. PREPORUKA UREDA

Vlada Republike Hrvatske poduzima sustavne mjere za poboljšanje položaja osoba s invaliditetom, međutim one još uvijek nisu dovele do zadovoljavajućih rješenja. To je između ostalog i posljedica činjenice da hrvatski zakoni u kojima se reguliraju prava osoba s invaliditetom imaju različite definicije invaliditeta koje je potrebno uskladiti s Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom. Osim što postoji neujednačenost terminologije, postoji i neujednačenost regulacije prava kroz propise i sustave. Poimanje invaliditeta kako ga definira Konvencija zahtijeva korjenite promjene stavova stručnjaka, ali i samih osoba s invaliditetom i njihovih obitelji kao i prilagodbe sustava koje nisu jednostavne.

Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom ima dobru suradnju s pravosudnim tijelima iako ista još uvijek ne uspijevaju odgovoriti na zakonske obveze, ali i stvarne potrebe sudionika postupaka za bržim suđenjem. Smatramo da je nužno provoditi ciljana obrazovanja i usavršavanja upravnih i pravosudnih službenika kako bi se educirali o načinu ophođenja s osobama s invaliditetom u upravnim i sudskim postupcima što će, posljedično, rezultirati prilagodbama procesa svjedočenja i drugih upravnih i sudskih postupanja. Naime, to svugdje nije slučaj te smo, samo radi manjka znanja o ophođenju prema osobama s invaliditetom, svjedoci loših primjera u praksi.

Ured pravobraniteljica za osobe s invaliditetom, sukladno čl. 7. Zakona o pravobranitelju za osobe s invaliditetom (NN, br. 107/07.), sudjeluje u postupku izrade nacrtu prijedloga propisa koji se odnose na prava osoba s invaliditetom ili kojima se uređuju pitanja od značaja za osobe s invaliditetom.

Pored dobrih iskustava Ureda pri sudjelovanju u radu radnih skupina postoje i ona loša. Ona se ogledaju u činjenici da se stavovi Ureda u pojedinim radnim skupinama ne akceptiraju, a u isto se vrijeme kao alibi koristi činjenica da je i Ured pravobraniteljice sudjelovao u radu određene radne skupine.

Nadalje, osnivači radnih skupina koje izrađuju nacрте prijedloga propisa koji se tiču osoba s invaliditetom u iste bi trebali, više nego što je to sada slučaj, uključivati reprezentativne predstavnike udruga osoba s invaliditetom, a u cilju izrade što kvalitetnijih i u praksi lako primjenjivih propisa.

Područje zdravstvene zaštite je jedno od područja od posebnog značaja za osobe s invaliditetom. Uvažavanje specifičnosti osoba s invaliditetom u ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu je imperativ prije svega kada se radi o pravu na bolničku medicinsku rehabilitaciju, pravu na njegu u kući, ortopedskim pomagalicama. Postojeća normativna uređenja u tom smislu su restriktivna. Nadalje, potrebne su promjene u području prilagodbe infrastrukture, edukacije zdravstvenih djelatnika za rad s osobama s invaliditetom, posebice uklanjanje komunikacijskih barijera kao i postizanje veće informiranosti roditelja djece s razvojnim teškoćama i osoba s invaliditetom u rodilištima, odjelima kirurgije, traumatologije, neurološkim odjelima i ondje gdje se pojedinci po prvi puta suočavaju s činjenicom trajnog invaliditeta ili razvojnog oštećenja djeteta. Međutim, ta prva informacija i potpora u pravilu izostaje.

Područje socijalne zaštite je jedno od značajnijih, ako ne i najznačajnije područja u ostvarivanju prava osoba s invaliditetom stoga je prema njemu usmjereno i najviše nezadovoljstva korisnika.

Reforma sustava započeta još prije nekoliko godina do sada nije rezultirala značajnijim strukturnim promjenama, niti su do sada učinjene aktivnosti vidljive svakom pojedincu koji ovisi o tom sustavu. Reforma bi trebala donijeti poboljšanja na više različitih razina: organizacijskoj, infrastrukturnoj i zakonodavnoj.

Cilj reforme je stvoriti sustav usmjeren na korisnika. U svim postupcima za ostvarivanje prava treba biti važan ishod odnosno stvarna pomoć osobi u socijalnoj potrebi. Sustav treba polaziti od ideje aktivnosti same osobe, što kraćeg oslanjanja na sustav naknada, razviti usmjerenost prema korištenju usluga te omogućiti integriranje različitih oblika i razina usluga od državnih i lokalnih do onih nevladinih i to podjednako materijalnih i nematerijalnih.

Držimo značajnim razvijati socijalne usluge i poticati razvoj mreže pružatelja usluga na lokalnoj razini, što bi u najvećoj mjeri moglo doprinijeti prevenciji institucionalizacije. Istovremeno, treba ubrzati proces deinstitutionalizacije smještenih korisnika, a poboljšavati uvjete smještaja za dio korisnika kojima je eventualno smještaj jedina alternativa.

Treba razvijati suradnju državnih službi i pružatelja usluga, razvijati model ugovaranja usluga na razini najbližoj korisniku.

Nužno je poboljšati postojeći sustav materijalnih prava, te u tom smjeru očekujemo da će u budućim izmjenama propisa iz socijalne skrbi biti jasno vidljiva usmjerenost naknada prema onima koji ih zaista trebaju, te da će se kroz pravni sustav omogućiti planiranje mjera i načina pomoći sukladno specifičnim i individualnim potrebama osobe.

Za osobe s invaliditetom od velikog je značaja visoka razina znanja svih stručnih djelatnika službi na koje su upućeni kroz razna područja ostvarivanja prava. Držimo da i najbolje osmišljena reforma neće polučiti očekivane rezultate ukoliko stručnjaci koji je trebaju provoditi nisu educirani, senzibilizirani i profesionalno motivirani te ako ne rade u odgovarajućim prostornim uvjetima i bez pristupa Internetu.

Stoga će Ured u narednom razdoblju i dalje usmjeravati svoje aktivnosti prema podizanju razine informiranosti ne samo osoba s invaliditetom, nego i stručnjaka koji rade s njima.

Zabrinjavajuća je situacija s osobama s invaliditetom koje su izložene obiteljskom nasilju. Kada se radi o nasilju nad osobama s invaliditetom, posljedice nasilja daleko su složenije, upravo zbog intenzivne ovisnosti žrtve i zlostavljača. Osoba s invaliditetom u obitelji je ovisna o podršci njezinih članova, oni im jedini pružaju neophodno njegu i skrb. Kada se takav odnos pretvori u nasilnički, osoba s invaliditetom je zatočenik i višestruka žrtva. Situaciju otežava nepostojanje skloništa prilagođenih za njihovo prihvaćanje. Poteškoća je i nedovoljna educiranost svih sudionika u postupku zaštite žrtava nasilja.

Premda su unazad zadnjih nekoliko godina učinjeni pomaci ka inkluzivnom obrazovanju djece s teškoćama u razvoju, daleko smo od standarda razvijenih zemalja u kojima je postignuta gotovo potpuna uključenost djece s teškoćama u redovne odgojno-obrazovne sustave, i to od najranije dobi do visokoškolskog obrazovanja. Pitanje veće uključenosti nije uvijek pitanje osiguranja sredstava, već spremnosti, razumijevanja i senzibiliziranosti onih koji o tome odlučuju zajedno s onima koji to provode. Jednak pristup obrazovanju djece s teškoćama danas, preduvjet je jednakom pristupu tržištu rada i većoj samostalnosti osoba s invaliditetom sutra. Obrazovni programi pa i sama procjena obrazovanja koje je najadekvatnije za dijete s teškoćama još uvijek su previše oslonjeni na ograničenja i nesposobnosti djeteta koja su posljedica njegovih teškoća, a nedostaje sustavno i strukturalno praćenje i razvijanje djetetovih sposobnosti.

Usprkos i daljnjem zaostajanju za razvijenim zemljama, sustav obrazovanja u Republici Hrvatskoj više je nego ikada do sada otvoren za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom. Međutim, još je pred društvom velik zadatak ustrojavanja sustava edukacijske podrške, koja se ne može ograničiti samo na uklanjanje arhitektonskih i komunikacijskih prepreka niti na asistenta u nastavi, nego uključuje prilagođene udžbenike, nastavna pomagala, prilagođeni prijevoz, e-nastavu i druge oblike prilagodbe.

Kako raste svijest o ljudskim pravima općenito, kao i napori RH na području zaštite osoba s invaliditetom, ali i promjena svijesti samih osoba s invaliditetom, očekujemo da će što skorije biti dostupno školovanje, studiranje i cjeloživotno učenje za djecu s teškoćama i osobe s invaliditetom kao jedina opcija društva i samih osoba s invaliditetom.

Iz tih razloga nužno je ubrzati procese pedagoške integracije djece, počevši od predškolskih do visokoškolskih ustanova. Treba više učiniti na razvoju službi podrške odgojno-obrazovnim ustanovama, razvoju mreže prilagođenih obrazovnih ustanova poštujući princip razumne prilagodbe, pojačati pripremu nastavnog, pedagoškog osoblja i budućih nastavnika za specifičnosti u radu s djecom s teškoćama u razvoju te u tom smislu uspostaviti sustavnu edukaciju. Što se tiče posebnih i prilagođenih programa osposobljavanja, nužno je više učiniti na razvoju programa osposobljavanja za stvarni rad i zapošljavanje koji će u što većoj mjeri biti usmjeren zapošljavanju na otvorenom tržištu rada.

Glavni problem koji se već duže vremena provlači kroz područje profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom jest problem ne provođenja pozitivnih zakonskih odredbi u stvarnosti. Ovdje treba istaknuti da je zapošljavanje osoba s invaliditetom izravno povezano s njihovim obrazovanjem. Tek kad se osobe s invaliditetom osposobe za obavljanje poslova koji se uistinu traže na tržištu rada, poticaji kojima država podržava njihovo zapošljavanje dobit će svoje pravo značenje. Ti poticaji ujedno moraju biti privlačni poslodavcima, a načini njihova ostvarivanja maksimalno pojednostavljeni. Osim toga, potrebno je uložiti veći napor da se kroz razne projekte rad osoba s invaliditetom približi poslodavcu, odnosno da poslodavac na određeno kraće vrijeme može bez troškova za svoje poslovanje zaposliti osobu s invaliditetom kako bi se upoznao sa mogućnostima te osobe čime bi istovremeno osobe s invaliditetom stekle toliko potrebno radno iskustvo. Osobe s invaliditetom koje su pokrenule svoj vlastiti posao nemaju dovoljno poticaja od strane države, a niti od lokalne samouprave te su prepuštene same sebi.

Iako je puno toga planirano putem Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015., stječe se dojam da se vrlo malo planiranog uistinu i ostvarilo. Sustav mirovinskog osiguranja kao i ostali sustavi su suočeni s najvećim izazovom promjene pristupa osobama s invaliditetom u smislu zahtjeva koje pred sve nas postavlja Konvencija o pravima osoba s invaliditetom. Naglasak se s oštećenja premješta na sustave potpore koje društvo treba osigurati osobama s invaliditetom, ne kako bi one postale i ostale ovisne o sustavu, nego u svrhu postizanja njihove veće neovisnosti. U svrhu ostvarivanja takvog pristupa apeliramo na veću međuresornu suradnju.

Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave bi se trebale više angažirati u području pristupačnosti te u suradnji s udrugama osoba s invaliditetom raditi na otklanjanju svih oblika nepristupačnosti na svom području.

Na temelju uvida Ureda moramo zaključiti da u mnogim sredinama nisu osnovane radne skupine koje bi trebale raditi na postupnom uklanjanju arhitektonskih i komunikacijskih prepreka i zajedno s udrugama osoba s invaliditetom utvrđivati prioritete prilagodbe. Iz aktivnosti koje je Ured u protekloj godini poduzeo kako bi potaknuo suradnju udruga i mjerodavnih ureda lokalne i područne (regionalne) samouprave nametnuo se zaključak da se propusti u osiguravanju pristupačnosti nikako ne mogu opravdati nedostatkom novčanih sredstava. Pozitivni primjeri iz sredina koje su najviše napravile na uklanjanju prepreka ukazuju na činjenicu da je upravo u tim sredinama najveća senzibiliziranost zajednice o tome što osiguranje pristupačnosti znači za sugrađane smanjene pokretljivosti, onih sa senzoričkim oštećenjima, ali i široj populaciji starijih osoba, roditeljima s malom djecom i svima ostalima koji uslijed bolesti imaju privremene teškoće s kretanjem.

U ovom izvještaju upozorili smo kako angažman medija na pružanju pomoći osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju nema uvijek pozitivan ishod za njih. Pohvalili smo medije koji savjesno i angažirano izvještavaju o ovoj osjetljivoj i složenoj tematici, ali i upozorili medije čiji pristup obradi tema ukazuje na neprofesionalnost na štetu koju takvim postupanjem mogu izazvati.

Ohrabruje činjenica kako je sve više izvještavanja o osobama s invaliditetom kao vrijednim i sposobnim pojedincima iz čije hrabrosti nošenja sa svakodnevnim životnim teškoćama svi možemo nešto naučiti. Ured će se zalagati da se i u medijskom prostoru ostvari pristup socijalne inkluzije i da se o osobama s invaliditetom ne izvještava unutar posebnih emisija, nego da one zauzmu svoje mjesto zajedno s ostalim građanima. Upravo predrasude koje su velikim dijelom rezultat straha od različitog i neznanja otežavaju život osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju više od njihovog oštećenja. U suvremenom društvu mediji mogu učiniti najviše da se svijet osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju približi svijetu ostatka društva i time uklone predrasude.

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom je ujedno veliki poticaj na aktivnost osobama s invaliditetom u zalaganju za svoja prava i interese, te iniciranje primjene pozitivnih zakonskih odredbi. Cjelokupno društvo treba uložiti više energije, volje i truda kako bi osobama s invaliditetom i djeci s teškoćama u razvoju omogućilo ostvarivanje prava na obrazovanje, zapošljavanje, podrške neovisnom življenju i uključivanjem u zajednicu, te izjednačavanja mogućnosti u svim područjima s drugim građanima.

Ured pravobraniteljice djeluje u cilju potpunog prihvaćanja temeljnih prava i vrijednosti kao što su dostojanstvo, pravo na izbor i kontrolu svoga života, jednakost i solidarnost, koje su osobama s invaliditetom dugo godina bile pružane kroz različite karitativne oblike.

Ocjena je da Republika Hrvatska ima brojne propise posebice nacionalne dokumente utemeljene na Konvenciji i Akcijskom planu Vijeća Europe, međutim još puno treba raditi na procedurama bezuvjetne primjene tih dokumenata, te donošenja novih ili izmijenjenih dokumenata.

8. LITERATURA

Međunarodni dokumenti:

UN Konvencija o pravima osoba s invaliditetom (NN, MU, br. 6/07, 3/08 i 5/08)

UN Konvencija o pravima djeteta - usvojena 1989., stupila na snagu 1990., stupila na snagu za RH 08. listopada 1991. (NN, MU, br. 12/93)

Akcijski plan Vijeća Europe za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u društvu osoba s invaliditetom: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi 2006. – 2015. (usvojen 5. travnja 2006.)

Standardna pravila o izjednačavanju mogućnosti za osobe s invaliditetom UN (1993.)

Deklaracija o pravima osoba s invaliditetom (2005.)

Pravni dokumenti u Republici Hrvatskoj:

Ustav Republike Hrvatske (NN, br. 41/01, 55/01)

Zakon o pravobranitelju za osobe s invaliditetom (NN, br. 107/07)

Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN br. 85/08)

Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. (NN, br. 63/07)

Zakon o radu (NN, br. 149/09)

Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem (NN, br. 71/99, 46/07, 41/08)

Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN, br. 143/02 i 33/05)

Zakon o državnim službenicima (NN, br. 92/05, 142/06, 27/08)

Uredba o raspisivanju i provedbi javnog natječaja i internog oglasa u državnoj službi (NN, br. 8/06., 8/07., 13/08.)

Odluka o načinu ostvarivanja poticaja pri zapošljavanju osoba s invaliditetom (NN, br. 8/08, 20/09 i 96/09)

Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (NN, br. 80/08 i 94/09)

Zakon o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom (NN, br. 64/01)

Zakon o socijalnoj skrbi (NN, br. 73/97., 27/01., 59/01., 82/01., 103/03., 44/06 i 79/07)

Pravilnik o sastavu i načinu rada tijela vještačenja u postupku ostvarivanja prava iz socijalne skrbi i drugih prava po posebnim propisima (NN, 64/02, 105/07)

Zakon o roditeljskim i roditeljskim potporama (NN, br. 85/08., 110/08.)

Pravilnik o stjecanju prava na dopust do sedme godine djetetova života i na rad s polovicom punog radnog vremena zbog njege djeteta s težim smetnjama u razvoju (NN br. 47/96)

Zakon o doplatku za djecu (NN, 94/01, 138/06, 107/07)

Obiteljski zakon (NN, br. 116/03, 204/03, 17/04, 136/04, 107/07)

Pravilnik o vrsti i djelatnosti doma socijalne skrbi, načinu pružanja skrbi izvan vlastite obitelji, uvjetima prostora, opreme i radnika doma socijalne skrbi, terapijske zajednice, vjerske zajednice, udruge i drugih pravnih osoba te centra za pomoć i njegu u kući (NN, br. 64/09)

Zakon o mirovinskom osiguranju (NN, br. 102/98, 127/2000, 59/01, 109/01, 147/02, 117/03, 30/04, 177/04, 92/05, 79/07 i 35/08)

Zakon o listi profesionalnih bolesti (NN, br. 162/98 i 107/07)

Zakonom o listi tjelesnih oštećenja (NN, br. 162/98)

Zakon o upravnim sporovima (NN, br. 53/91, 9/92 i 77/92)

Zakon o upravnim sporovima (NN, br. 20/10)

Zakon o parničnom postupku (NN, br. 53/91., 91/92., 112/99., 117/03., 84/08., 123/08.)

Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći (NN br. 62/08).

Zakon o doprinosima za obvezna osiguranja (NN, br. 147/02)

Zakon o porezu na dohodak (NN, br. 109/93),

Zakon o obveznim odnosima (NN, br. 35/05 i 41/08)

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN, br. 87/08)

Pravilnik o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (NN, 23/91)
 Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (NN, br. 63/08) Hrvatski nacionalni obrazovni standard (HNOS)
 Zakon o izmjenama Zakona o udžbenicima za osnovnu i srednju školu (NN, br. 86/09.).
 Program aktivnosti za prevenciju nasilja među mladima za 2009. godinu
 Uredba o održavanju zgrada (NN, 64/97)
 Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN, br. 91/96., 68/98., 137/99., 22/00., 73/00., 114/01., 79/06., 141/06., 146/08, 38/09 i 153/09)
 Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju (NN, br. 150/08, 94/09 i 153/09)
 Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja za bolničko liječenje medicinskom rehabilitacijom i fizikalnom terapijom u kući (NN, br. 46/07, pročišćeni tekst, NN, br. 64/08, 91/09)
 Pravilnik o uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja na zdravstvenu njegu u kući osigurane osobe (NN, br. 40/07 i 91/09)
 Pravilnik o ovlastima i načinu rada ovlaštenih doktora i liječničkih povjerenstava Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (NN, br. 113/09, 126/09 i 04/10)
 Pravilnik o sastavu, ovlastima i načinu rada liječničkih povjerenstava hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (NN, br. 46/09)
 Zakon o sigurnosti prometa na cestama (NN, br. 67/08);
 Zakon o javnim cestama (NN, br. 180/04, 138/06, 146/08 i 38/09);
 Zakon o prostornom uređenju i gradnji (NN, br. 76/07 i 38/09);
 Pravilnik o postupku i načinu ostvarivanja prava na oslobađanje plaćanja godišnje naknade za uporabu javnih cesta i cestarine (NN, br. 143/06, 66/07 i 20/09);
 Pravilnik o znaku pristupačnosti (NN, br. 78/08);
 Pravilnik o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN, br. 151/05 i 61/07)
 Zakon o udrugama (NN, br. 88/01. i 11./02)
 Kodeks prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i projektima udruga (NN, br. 16/07)
 Pravilnik o registraciji udruga (NN, br. 14/96)
 Pravilnik o obrascima i načinu vođenja Registra udruga Republike Hrvatske i Registra stranih udruga u Republici Hrvatskoj (NN, br. 11/02)
 Zakon o medijima (NN, br. 59/04)
 Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji („NN“ br. 174/04., 92/05., 2/07., 107/07., 65/09., 137/09.).
 Zakon o mjenici (NN, br. 74/94.)
 Zakon o javnom bilježništvu (NN, br. 78/93., 29/94., 16/07., 75/09.).
 Kazneni zakon (NN, br. 110/97)
 Zakon o boravišnoj pristojbi (NN, br. 152/08 i 59/09)
 Pravilnik o mjerilima za određivanje cijena ortopedskih i drugih pomagala (NN, br. 138/09)
 Pravilnik o mjerilima za stavljanje ortopedskih i drugih pomagala na popis pomagala hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (NN, br. 138/09)
 Zakon o proračunu (NN, br. 96/03)
 Crnić, I., Dika, M., Marijan, R., Mrčela, M., Potočnjak, Ž. (2009) *Priručnik Antidiskriminacijsko zakonodavstvo i praksa*, Zagreb
 Mrežna stranica UNDP - projekt „Mapiranje alternativnih socijalnih usluga/programa po županijama“, Škrbić, Japec, 2008

